

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI



ANUL XXV Nr. 3-4 MARTIE - APRILIE 1966

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

APARE LUNAR SUB CONDUCEREA UNUI
COMITET DE REDACȚIE

ANUL XXV Nr. 3-4
MARTIE-APRILIE
1966



Redacția și Administrația : Sectorul Social-Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei Nr. 21 — Razonul Nicolae Bălcescu

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

P. F. JUSTINIAN,
Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul României

VICEPREȘEDINȚI :

P. S. Dr. ANTIM,
Episcopul Buzăului

P. S. CHESARIE,
Episcopul Dunării de Jos

MEMBRI :

P. S. Dr. ANTIM,
Episcop Vicar

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU,
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. STAN DIMANCEA,
Consilier cultural mitropolitan

C U P R I N S U L

Pag.

PASTORALE

Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN, <i>Pastorala la Invierea Domnului</i> . . .	185
P. S. ANTIM, Episcopul Buzăului, <i>Pastorala la Invierea Domnului</i> . . .	190
P. S. CHESARIE, Episcopul Dunării de Jos, <i>Pastorala la Invierea Domnului</i>	197
<i>Cuvîntarea ținută de Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN preoțimii Capîtalei, în prima zi de Paști</i>	202

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Diac. Prof. N. BALCA, <i>Slujirea lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor</i>	206
Pr. Prof. ENE BRANIȘTE <i>Credința prin fapte</i>	209
Pr. Prof. PETRU REZUȘ, <i>La Duminica a II-a din Post</i>	214
I. VESA, <i>La Duminica a III-a din Post, a Sfintei Cruci</i>	217
Prof. ȘT. CONSTANTINESCU, <i>La Duminica a IV-a din Post</i>	221
M. PANĂ, <i>La Bunavestire</i>	223
Pr. LUCIAN I. GAFTON, <i>Cuvînt la Bunavestire</i>	227
Pr. GH. IORDĂCHESCU, <i>La Duminica a V-a din Post</i>	229
Pr. Prof. IOAN RĂMUREANU, <i>La Duminica Floriilor</i>	233
Diac. ȘTEFAN GH. MILEA, <i>La Sfîntul Ierarh Calinic</i>	237
Pr. MIHAIL MARINESCU, <i>La Sfîntul Mucenic Gheorghe</i>	242

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

REDACȚIA, <i>Acțiuni în slujba păcii (martie—aprilie)</i>	245
— <i>Știri ecumenice</i>	248

 ARTICOLE ȘI STUDII

GEORGE POTRA, <i>Contribuții documentare la «Școala domnească de slovenie de la biserica Sf. Gheorghe-Vechi din București»</i>	250
T. G. BULAT, <i>Din istoricul bibliotecii de la fosta Mănăstire Sfântul Sava din București</i>	313
A. C. COSMA, <i>Din trecutul bisericii Robescu din Focșani</i>	343

 VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

REDACȚIA, <i>Conferințele de orientare a clerului din luna martie 1966</i>	352
ASISTENT, † <i>Preotul Niță I. Nicolescu</i>	356
ASISTENT, † <i>Preotul Ioan St. Vasilescu</i>	357
ASISTENT, † <i>Preotul Iancu Cristescu</i>	358

 RECENZII

<i>Istoria orașului București</i> , volumul I, București, 1965, de GABRIEL POPESCU	359
«Studii și cercetări de istoria artei, seria Artă plastică», tom. 12, 2/1965, Ed. Acad. Republicii Socialiste România, de I. F. St.	363





P A S T O R A L E

† JUSTINIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU ȘI VOINȚA CLERULUI ȘI
POPORULUI DREPTCREDINCIOS, PATRIARH AL BISE-
RICII ORTODOXE ROMÂNE, LOȚIITOR AL SCAUNULUI
DIN CEZAREEA CAPADOCIEI, MITROPOLIT AL UNGRO-
ULAHIEI ȘI ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR
IUBITULUI NOSTRU CLER ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR
CREȘTINI,

*Har și pace de la Dumnezeu, iar de la Noi arhierească bine-
cuvântare.*

«Cînd s-a înserat, în ziua aceea — înția
din săptămîină — venit-a Iisus, acolo unde
se adunaseră ucenicii, a stat în mijlocul
lor și le-a zis: «Pace vouă!» (Ioan XX, 19).

Iubiții mei fii sufletești,

*Uniți în cugete și cu inimile tresăltînd de aleasă bucurie du-
hovnicească, sărbătorim astăzi, ca în fiecare început de primăvară,
minunea Învierii din morți a Domnului și Mîntuitorului nostru
Iisus Hristos. Ascultînd chemarea vechilor noastre predanii de
credință ortodoxă, ne regăsim în fața sfintelor altare strămoșești,
ne plecăm frunțile în fața Biruitorului morții, îi așternem la picioa-
re toată dragostea noastră fierbinte și-L laudăm cu cîntările de
demult ale întregii creștinătăți: «Hristos a înviat din morți, cu*

moartea pe moarte călcînd, și celor din morminte, viață dăruindu-le!»

A înviat din morți, Învățătorul care a rostit pentru credincioșii din toate timpurile «Predica de pe munte», acel neseecat izvor de mîngîiere și fericire pentru milioane de creștini, călăuză dreaptă a celor curați cu inima, însetați de adevăr și făuritori de pace. A înviat din morți Iisus cel răstignit, luminătorul orbilor, izbăvitorul leproșilor, Cel care «tămăduia toată boala și toată neputința în popor» (Matei IU, 23). A înviat din morți, Cel care și-a încheiat sfîntul Său Testament cu nepieritorul îndemn: «După cum Eu v-am iubit pe voi așa și voi unul pe altul să vă iubiți. Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii către alții» (Ioan XIII, 34—35). A înviat din morți «Domnul păcii», Cel care înainte de moarte a spus: «Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă» (Ioan XIU, 27), iar după ce s-a ridicat din mormînt a grăit: «Bucurați-vă! Pace vouă!» (Matei XXVIII, 9; Ioan XX, 19).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Uechile noastre cărți de slujbă bisericească cinstesc sfînta sărbătoare de astăzi prin cîntări ca acestea: «Acum toate s-au umplut de lumină, — și cerul și pămîntul și cele de dedesubt —, că din moarte la viață și de pe pămînt la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi» (Canonul Paștilor).

Două adevăruri de credință se desprind din aceste cuvinte: Unul privește învierea din morți a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, minunea cea mare prin care «toate s-au umplut de lumină, — și cerul și pămîntul și cele de dedesubt». Pe acest adevăr de credință se sprijină întreaga învățătură creștină, căci faptul suprafiresc al învierii Mîntuitorului a pus pecetea Dumnezeirii pe învățătura și pe jertfa Sa. Gîndind astfel, Sfîntul Apostol Pavel, cel atît de mult chinuit de taina mormîntului gol, a spus: «Dacă Hristos n-a înviat, deșartă este atunci predica noastră, deșartă este și credința voastră (I Corinteni XU, 14), punînd prin aceasta, în adevărata sa lumină, întreaga însemnătate a învierii Domnului pentru mîntuirea credincioșilor.

Al doilea adevăr privește încrederea în învierea obștească a morților, arătată limpede prin cuvintele: «din moarte la viață și de

pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi», — adevăr mai limpede încă arătat de Sfântul Apostol Pavel, care a spus: «Dacă nădejdea noastră în Hristos este numai pentru viața aceasta, atunci sîntem mai de plîns decît toți oamenii. Acum însă Hristos a înviat din morți, fiind început al învierii celor adormiți, căci după cum toți mor în Adam, tot așa, toți vor învia în Hristos» (I Corinteni XV, 19—20, 22). Intemeindu-se pe acest adevăr de credință, Sfântul Ioan Gură de Aur, în Cuvîntul său la Învierea Domnului, zice: «Înviat-a Hristos și viața vieșuiește, înviat-a Hristos și nici un mort nu mai este în mormînt, căci Hristos înviind din morți, începătură învierii celor adormiți s-a făcut».

Mîntuitorul Iisus Hristos a stăruit în chip deosebit asupra învățaturii Sale despre învierea morților și a legat-o nemijlocit de propria Sa înviere. Cu puțin timp înainte de patimile și moartea Sa pe cruce, El a spus: «Nu vă voi lăsa singuri pe lume, sosesc la voi! Încă puțină vreme și lumea nu Mă mai vede, voi însă Mă vedeți, pentru că Eu sînt viu și voi veți fi vii» (Ioan XII, 18—19). Iar în altă împrejurare, El a înfățișat acest adevăr cu și mai multă limpezime, spunînd: «Adevărat, adevărat grăiesc vouă, cine ascultă cuvîntul Meu și crede în Cel ce M-a trimis pe Mine, are viață veșnică... Că vine ceasul cînd toți cei din morminte vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, și vor ieși: cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osîndei» (Ioan U, 24, 28—29).

Dar ca să poată fi primită de sufletele credincioșilor, învățătura despre învierea morților se cerea întărită de fapte. Și Mîntuitorul Hristos a făcut aceasta nu numai prin propria Sa înviere, ci și prin învierea unor oameni, tineri sau vîrstnici, care au murit în timpul pămînteștii Sale vieți. Astfel, El a înviat pe fiica lui Iair, căpetenia sinagogii din Capernaum, curînd după ce sufletul acesteia plecase spre ceruri, aducînd-o iarăși la viață prin puterea Dumnezeirii Sale, numai strigîndu-i: «Copilă, zic ție, scoală-te!» (Marcu U, 41); El a readus la viață pe fiul văduvei din Nain, cu numai puține clipe înainte ca acesta să fi fost pogorît în groapă, rostînd și pentru el cuvinte asemănătoare: «Tînărule, ție zic, scoală-te!» (Luca VII, 14); El a înviat pe bunul Său prieten Lazăr, fratele Martei și Mariei din Betania, cel mort și îngropat de patru zile, strigînd și penru el în fața mormîntului: «Lazăre, vino afară!» (Ioan XI, 43).

Iar acum, înaintea ochilor noștri sufletești, precum odinioară înaintea Sfinților Săi Apostoli, stă însuși Mîntuitorul Hristos cel înviat și ne spune: «Vedeți mîinile și picioarele Mele, că Eu însumi sînt; pipăiți-Mă și vedeți că duhul nu are carne și oase, cum Mă vedeți pe Mine avînd» (Luca XXV, 39). Ni se descopere astfel taina cea mare a credinței noastre creștine, taina despre învierea din morți a Domnului nostru Iisus Hristos, izvorul din care purced bucuriile și frumusețea sfintei sărbători de astăzi.

Iubiții mei fii duhovnicești,

Anul acesta, creștinii de toate confesiunile și din toată lumea sărbătoresc Învierea Domnului în aceeași zi. Ortodocși, catolici sau protestanți, astăzi — în a zecea zi a lunii aprilie — creștinii de pretutindeni sărbătoresc Sfintele Paști. Ce prilej minunat pentru creștini să gîndească mai adînc la Învățătorul și Mîntuitorul lor, care dorește să-i vadă uniți în dragoste, trăind în bună înțelegere, ajutorîndu-se unii pe alții, trudind laolaltă pentru îmbelșugarea și înfrumusețarea vieții!

În vremea noastră, printre creștini, se vorbește mult despre apropierea Bisericilor și refacerea unității creștine. Este un gînd frumos și o dorință înaltă pentru care niciodată nu se va putea spune că s-a lucrat prea mult. Precum bine se știe, învățăturile de credință ale marilor confesiuni creștine se deosebesc în multe privințe unele de altele, fapt pentru care — în condițiile de astăzi — nu se poate vorbi de o apropiere a Bisericilor pe calea unificării dogmatice, dar, pe temeiul unora dintre învățăturile de bază, care le sînt comune, Bisericile creștine pot conlucra pentru îndepărtarea răului moral și material din lume, se pot uni în lupta împotriva războiului, își pot da mîna pentru apărarea vieții oamenilor, pentru pacea și fericirea lor. Iată un gînd care ar trebui să stăpînească orice cuget creștin în această zi a Sfințelor Paști — cu atît mai mult cugetele celor care se află în fruntea Bisericilor creștine. Iată una din căile care pot duce la refacerea unității creștine.

Indemn pe fiii Sfintei noastre Biserici strămoșești să prăznuiască cu toată buna-cuviință marea sărbătoare de astăzi, înălțînd rugăciuni curate către Mîntuitorul Hristos, biruitorul morții, ca să ne călăuzească pașii pe cărările binelui, ale iubirii de oameni, ale

frăției și păcii. Din adâncul inimii, vă îndemn să dăruși scumpei noastre țări — Republica Socialistă România — toată puterea voastră de muncă, străduindu-vă pentru neconținută ei înflorire și pro-pășire. Vă îmbrățișez cu părintească dragoste și vă spun tuturor:

HRISTOS A INVIAT!

'Al vostru părinte sufletesc, doritor de tot binele și fericirea voastră,

J. Justinian

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE





† A N T I M

DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL EPARHIEI
BUZĂULUI

Iubitului nostru cler și binecredincioșilor creștini : har milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul Iisus Hristos; iar de la noi arhierescă binecuvântare.

HRISTOS A ÎNVIAT !

«Cel ce crucea și moartea ai suferit și ai înviat din morți, Atotputernice, Doamne, mărim Învieerea Ta» (*Din stihurile de la Vecernie*).

Iubiți fii sufletești,

Am săvârșit sfânta călătorie a Postului Mare, care ne-a deschis ușile pocăinței, închizând intrările păcatelor și, ca o făclie a sufletelor ne-a luminat și ne-a pregătit să ne închinăm Sfintei Cruci și Învierii Domnului.

Aferosind cuvântul Crucii și Învierii Domnului, ne cuprinde o adâncă cutremurare, când ne gândim și ne aducem aminte de chinurile și de moartea Mîntuitorului, pe care ca om și de a Sa bunăvoie, le-a suferit „pentru noi și pentru a noastră mîntuire“, iar ca Dumnezeu a dat o prețuire fără seamă Sfintelor Sale Patimi.

Amintind pe scurt: prinderea, judecata, biciuirea, încoronarea cu spini, răstignirea, adăparea cu oțet și fiere, batjocurile, părăsirea de către ucenici și împungerea în coastă cu sulița, să zăbovim puțin cu Domnul Iisus în Grădina Ghetsimani.

Intrînd în grădină, este cuprins de o mare întristare, căci zice: „*întristat este sufletul Meu pînă la moarte*“ (Matei XXVI, 38).

Agonia și calvarul îl îndurera nespuse de mult, căci I se gătea o moarte crudă și de ocară. Noaptea în reculegere și tăcere și departe de Ierusalimul cel zgomotos, singur în fața lui Dumnezeu se înspăimîntă. Cade cu fața la pămînt, se roagă; iar sudorile se prefac în sînge.

Ceea ce îi mărea însă chinurile și agonia era fără îndoială faptul că suferea pentru păcatele noastre. Aceasta era voia Tatălui, ca Fiul Său cel iubit să se dea preț de răscumpărare pentru mîntuirea noastră. „*Părinte, treacă de la Mine paharul acesta, însă nu cum vreau Eu, ci cum vrei Tu*“ (Matei XXVI, 39). Într-adevăr, durerile sufletești sînt mai mari și mai greu de suportat decît cele trupești. Aceasta a fost și pricina agoniei sîngeroase și răscumpărătoare din Grădina Ghetsimani.

În Sfînta și Marea Săptămîină a Patimilor ne-am adus aminte de toate acestea și le-am prăznuit, nu cu bucurie, ci cu jale, lacrimi și mîhnirea inimii, bineștiind că Domnul Iisus n-a avut păcate sau vicleșug.

Proorocul Isaia zice: „*Acela s-a răstignit pentru păcatele noastre și a pătimit pentru fărădelegile noastre și cu rănile lui, noi toți ne-am vindecat*“ (Isaia LIII, 5).

Firea toată a luat parte la moartea de pe cruce a răscumpărătorului Iisus. „*Înălțîndu-te pe cruce de voie, razele soarelui de frică s-au stins și ziua a apus. Pentru aceasta tîlharul Te-a mărturisit Dumnezeu întru toți vecii. Toți ne închinăm Patimilor Tale cele mîntuitoare*“ (Din *Triod*).

Văzînd că toate proorocirile s-au împlinit, Domnul Iisus a zis: „*Părinte, în mîinile Tale încredințez sufletul Meu și acestea zicînd, și-a dat duhul*“ (Luca XXIII, 46).

Maica Domnului privea îndurerată la toate acestea și plîngînd zicea: „*Fiul meu, ce taină înfricoșătoare este cea-*

sta? Cel ce dăruiești tuturor viața veșnică, cum mori de bunăvoie pe cruce, cu moarte de ocară?“ (Din *Triod*).

În clipa când Domnul Iisus și-a dat duhul pe cruce, catapeasma Templului din Ierusalim s-a rupt în două de sus pînă jos. Pămîntul s-a cutremurat, pietrele s-au despicat, gropile s-au deschis ca și în ziua Învierii Sale, cînd s-au sculat morții și s-au arătat multora. Înainte de a muri Domnul Iisus încredințează pe Maica Sa Sfîntului Ioan Evanghelistul — ucenicul Său iubit. „*Femeie, iată fiul tău*“ și ucenicului i-a zis: „*Iată mama ta*“ (Ioan XIX, 27). Nu putea să dea uitării tot ceea ce a suferit ea de la peștera din Betleem și pînă la Golgota.

După acestea toate, Iosif din Arimateea și cu Nicodim înfășurînd preacuratul Trup cu giulgiu și cu miresme L-au pus într-un mormînt nou săpat în stîncă, întru care nimeni nu fusese pus și au prăvălit o piatră mare pe ușa mormîntului. Sfintele femei mironosițe priveau la toate acestea și întorcîndu-se de la mormînt au pregătit miresmele și aromatele ca să ungă Trupul lui Iisus; iar Sîmbătă s-au odihnit după porunca legii (Vezi Luca XXIII, 55—56).

Iubiților,

În grădina unde se afla mormîntul străjuit de ostași, se așternuse o liniște adîncă. Noaptea din Sîmbăta cea Mare se lăsase de-a binelea. Tot Ierusalimul era cufundat în tăcere adîncă. Luna plină își urma calea ei lină și arunca lumină peste Muntele Măslinilor și peste Mormîntul unde dormea Domnul Iisus cu Trupul; iar cu sufletul străbătea porțile iadului, liberînd pe morții cei din veac.

Sosise ceasul, cînd Cel ce se lăsase să fie junghiat ca un miel, pentru mîntuirea noastră, să învieze din morți, precum însuși a grăit.

Cu grai evanghelicesc, Sfînta noastră Biserică ne aduce vestea cea mare a Sfintei Învieri a Domnului celei de a treia zi și care ne umple pe toți de o negrăită veselie. „*Iar după ce a trecut Sîmbăta, cînd se lumina de ziua cea dintîi a săptămîinii, a venit Maria Magdalena și cealaltă Marie să vadă*

mormîntul. Și iată s-a făcut cutremur mare, căci îngerul Domnului pogorîndu-se din cer și venind, a prăvălit piatra de pe ușa mormîntului și a șezut pe dînsa. Înfațișarea lui era ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui, străjerii s-au cutremurat și s-au făcut ca niște morți. Iar îngerul, vorbind, a zis femeilor: „Nu vă temeți, căci știu că pe Iisus cel răstignit căutați. Nu este aicea, căci s-a sculat, cum a zis. Veniți de vedeți locul unde a zăcut Domnul și duceți-vă de spuneți ucenicilor Lui, că s-a sculat din morți și va merge mai înainte de voi în Galileea, acolo îl veți vedea. Iată am zis vouă“ (Matei XXVIII, 1—8).

Am auzit cu toții cel dintîi cuvînt despre Înviere care s-a rostit de către îngeri. A înviat cu adevărat Domnul! Iată tot ceea ce putem grăi, căci ne aflăm neputincioși să pătrundem cu mintea noastră mărginită Taina Sfintei Învieri și nici nu sîntem în stare să măsurăm nemărginita frumusețe a biruinței Mîntuitorului nostru. Cuvîntul „Învierea Domnului“ varsă acum rîuri de har, de putere și de lumină în sufletele noastre.

Acum Domnul Iisus nu mai este cuprins de grele și amare suferințe și de moarte de ocară. Nu mai este în mormînt rece și îngust, înfășurat în giulgiu. A înviat, lepădînd viața aceasta pămîntească, asupra căreia apăsa greu blestemul cel dintîi și a intrat în deplinătatea vieții Sale celei preaslăvite. „Cel ce crucea și moartea ai suferit și ai înviat din morți, Atotputernice, Doamne, mărim Învierea Ta“.

Împreună cu psalmistul, cuprinși de o nețărmurită veselie duhovnicească, zicem: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa“ (Psalmi CXVII, 27).

Ne bucurăm căci „Domnul a înviat pentru îndreptarea noastră“ (Romani IV, 25). „Cerurile după cuviință să se veselească și pămîntul să se bucure și să serbeze lumea cea văzută și cea nevăzută că Hristos s-a sculat, Veselia cea veșnică“ (Din *Penticostar*).

Bucuria învierii a simțit-o mai întîi Sfînta Fecioară — Maica Domnului, căci cine s-ar putea îndoi că Domnul după slăvita Sa înviere să nu se fi arătat întîi Maicii Sale. Ea a fost cea din urmă pe care Domnul a chemat-o pe nume,

înainte de a-și da duhul și ea a fost și cea dintâi căreia i se arăta acum.

După cum ne învață Sfintele Evanghelii, Sfintele femei de mir purtătoare s-au întors de la mormîntul gol, cu sufletul plin de groază, dar și de bucurie. Arătările îngerești de la mormînt le-au înficoșat. Pe cînd se duceau să aducă Sfinților Apostoli vestea îngerească a învierii, însuși Domnul înviat se apropie de ele și le dă salutul păcii.

Apostolii la început n-au dat crezare spuselor lor, căci marea taină a vieții prin moarte era cu greu să fie pricepută de mintea lor și tocmai acest fapt ne întărește credința în învierea Domnului, ca și necredința lui Toma, care numai după ce a pipăit rănile și mîinile Domnului s-a încredințat că cu adevărat Domnul a înviat și a strigat: „*Domnul meu și Mîntuitorul meu ești Tu*“ (Ioan XX, 28).

Sfinților Apostoli, Domnul „*s-a înfățișat viu după patima Sa, cu multe semne doveditoare a învierii Lui; arătîndu-li-se lor timp de patruzeci de zile și vorbind cele pentru împărăția lui Dumnezeu*“ (Fapte I, 3).

Cuvine-se, așadar, ca să cunoaștem că Domnul după preaslăvita-I înviere a stat de vorbă cu Sfinții Apostoli, le arată mîinile și coasta Sa, prînzește cu ei și astfel învierea Sa a fost pentru ei și pentru primele generații creștine, precum și pentru noi cei de acum temeiul credinței noastre, căci zice Sfîntul Apostol Pavel: „*Dacă vei mărturisi cu gura ta pe Iisus ca Domn și cu inima vei crede că Dumnezeu L-a înviat din morți, te vei mîntui*“ (Romani X, 9).

Sfînta înviere este temeiul nădejdei noastre, căci și noi vom învia: „*Știînd că Cel ce a înviat pre Domnul Iisus ne va învia prin Iisus și pe noi și ne va pune înaintea Sa împreună cu voi*“ (I Corinteni IV, 14).

Ca să avem însă parte de înviere, trebuie să ne arătăm morți pentru păcat și să înviem la viață nouă.

Domnul Iisus a biruit moartea. De aceea, nu ne mai cuprinde frica morții. „*Unde îți este moarte boldul? Unde îți este iadule biruința*“ (I Corinteni XV, 55).

Iubiților,

Am deschis Cărțile Sfinte ale Darului și am citit cele pentru Sfânta Înviere, așa precum ne-au grăit purtătorii de Duh, Apostolii și Evangheliștii.

Lămuriți și întăriți în credință, de învățăturile lor și de sfaturile Sfinților Părinți și mari Dascăli ai Bisericii; precum și de către Sfânta noastră Biserică, să ne arătăm vrednici de darurile cele bogate ale Sfintei Învieri, căci: „*În ce chip s-a sculat Hristos din morți spre slava Tatălui, așa și noi întru învierea vieții să umblăm*“ (Romani VI, 4).

„Toți vă îndulciți de ospățul credinței, toți luați bogăția bunătății nimeni să nu se plîngă pentru sărăcie: că s-a arătat împărăția cea de obște“ (*Cuvînt de învățătură* al Sfîntului Ioan Gură de Aur).

„*Bucurați-vă în Domnul și iarăși zic: Bucurați-vă*“ (Filipeni IV, 4). Deci, să ne bucurăm și să-L iubim pe Domnul, știind bine că acela este care îl iubește, care are poruncile Lui. „*Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela Mă iubește*“ (Ioan XIV, 21). Nu sînt cuvinte de om, ci sînt glas al lui Dumnezeu, rostit prin gură de om.

Să ne aducem aminte că cel dintîi cuvînt, rostit de Domnul Iisus, după înviere către Sfinții Săi Apostoli, a fost cuvîntul „Pace vouă“. Cu același cuvînt ni se adresează și nouă acum, căci acolo unde este El este pacea și bucuria. „*Fericiți făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema*“ (Matei V, 9). Se cade ca în această Sfîntă zi a Învierii să ne rugăm mai cu fierbinte pentru „Pacea a toată lumea“ căci încă se mai varsă sînge de om pe acest pămînt. Toți sîntem frați, iar Dumnezeu este Tatăl nostru. Să nu uităm că pacea este cea mai mare binecuvîntare cerească și cel mai de preț bun dintre toate realizările omenești de pe acest pămînt. Numai prin ea se poate realiza înfrățirea popoarelor lumii.

Toate învățăturile pe care le-ați auzit, cu fericitul prilej al Sfintei Învieri a Domnului, să le învîstieriți în inimile și în sufletele voastre, ca bucuria de Paști să vă fie deplină.

Să ne primenim viața de creștini, ascultînd de poruncile întiiistătătorilor Bisericii, care veghează pentru sufletele voastre.

Pacea, dreptatea și iubirea să sălășluiască între noi, în așa chip, ca viața fiecăruia să se contopească cu viața tuturor. „*Toate ale voastre cu dragoste să fie*“ (I Corinteni XVI, 14). Dorim din toată inima ca apropierea dintre Bisericile creștine să dea rod. Pacea și frățietatea dau naștere la tot ceea ce este bun și au în sine o putere de regenerare și deschid o cale nouă în lume.

Să nu dăm uitării nici îndeplinirea cu conștiinciozitate a tuturor datoriilor noastre de cetățeni către Patria iubită. „*Să umblăm întru înnoirea vieții*“, ne îndeamnă Sfîntul Apostol Pavel (Romani VI, 6). Firea întreagă ne îndeamnă la muncă spornică, ca toată îndestularea să avem.

De încheiere, vă dorim din toată inima tuturor, să vă bucurați din plin de toate învățăturile și de toate darurile învierii Domnului.

HRISTOS A ÎNVIAT !

Harul Domnului Iisus Hristos să fie cu voi cu toți.

Al vostru de tot binele rugător fierbinte către Dumnezeu,

† *A N T I M*
Episcop al Buzăului





† C H E S A R I E

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI
DUNĂREA DE JOS

Întregului cler și tuturor credincioșilor din această Eparhie har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, iar de la smerenia Noastră arhierască binecuvântare.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Iubiții mei fii duhovnicești,

Cît de plăcută și de vrednică de cinstire este pentru noi această solie a Bisericii, care ne vine în fiecare primăvară, că Hristos a înviat și a biruit moartea!

Cît de mîngîietoare și plină de nădejde este credința că prin învierea lui Hristos ne-am făcut și noi părtași învierii din morți și vieții celei veșnice! Pentru că: „a înviat Hristos și viața stăpînește. A înviat Hristos și nici un mort nu mai este în mormînt. Căci Hristos sculîndu-se din morți începătură celor adormiți s-a făcut“ (*Sfîntul Ioan Gură de Aur*).

Ne bucurăm deci întru Domnul și ne veselim că peste tot rămîne atotbiruitoare viața, forța creatoare care prin Hristos se înnoiește și se desăvîrșește pentru noi ca într-o primăvară veșnică. Căci „Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele spre viață și bună cucernicie prin cunoașterea Celui ce ne-a

chemat prin a Sa mărire și virtute. Prin care El ne-a hărăzit foarte mari și prețioase făgăduințe, ca prin ele să ne facem părtași dumnezeieștii firi“ (II Petru I, 3—4).

Iubiților,

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este revărsarea harului dumnezeiesc în mod special asupra oamenilor și garanția înnoirii vieții noastre. Pentru că prin trupul Domnului cel înviat din morți toate trupurile omenești sînt chemate la înviere și la viață veșnică. „Oare, nu știți că puțin aluat dospește toată frămîntătura?“ (I Corinteni V, 6).

Frămîntătura aceasta este firea noastră omenească. Prin Hristos, ea a primit înăuntru ei puterea harului dumnezeiesc care o îndreaptă, o întărește și o ridică spre a fi împreună cu Hristos. Căci Domnul nu a luat trup omenească la întruparea Sa pentru că avea nevoie să poarte asupra Sa natura omenească pentru Sine, ci a făcut aceasta numai pentru noi, ca pe această cale să ne dea puterea harului și a Dumnezeirii Sale, pentru a învia în ziua cea de apoi, El fiind „aluatul“ care a dospit întreaga frămîntătură.

Înviind Iisus din mormînt, El s-a făcut începătură celor adormiți, căci deoarece moartea a venit prin om, adică prin Adam, prin om a venit și învierea morților, adică prin Iisus Hristos, Omul cel nou, care ne-a răscumpărat din robia morții păcatului, nu cu argint sau cu aur, ci cu propria Sa viață, prin jertfa Sa pe cruce, ca un Dumnezeu ce era. A murit ca un om, a înviat însă ca un Dumnezeu și a dezlegat legăturile morții celei veșnice pentru toți cei ce cred întru numele Lui.

Iubiților, de această înviere a Domnului se leagă strîns și puternic credința și speranța noastră în propria noastră înviere, ca de o ancoră tare și nemișcată. Pentru că noi nădăjduim în Hristos atît în viața aceasta cît și în cealaltă. Și chiar dacă prin legea firii noi sîntem muritori în viața aceasta, noi știm că și după moarte sîntem tot în grija lui Dumnezeu și nu vom pieri. Iar în ziua cea de apoi, la învierea cea de obște, prin Hristos, pîrga învierii noastre, vom învia pentru viața cea veșnică în trupuri noi duhovnicești, fiind noi o singură tulpină cu El „ca unde este El și noi să fim“ (Ioan XIV, 3).

Mîntuitorul ne-a dat învierea ca un har al Său, pentru întruparea Sa ca om. Pentru că, prin întrupare El a devenit parte a noastră, iar noi parte a Sa unită la Dumnezeuire Sa. Pentru această înrudire firească și duhovnicească în același timp și atît de strînsă a noastră cu Hristos, Dumnezeu voiește, în nemărginita Sa milostivire și iubire de oameni, ca nu numai sufletul, care este nemuritor, să se bucure de veșnicie, ci chiar și acest smerit trup al nostru să fie pârtaș veșniciei, ca unul care în viața aceasta pămîntească este locaș al sufletului, iar prin întruparea Domnului a devenit mîdular al lui Hristos. Deci, pentru că ține de Hristos, „*trebuie ca în acest trup al nostru stricăcios să se îmbrace întru nestricăciune, și acest trup muritor să se îmbrace întru nemurire*“ (I Corintheni XV, 53).

Iubiților fii duhovnicești,

Toată iconomia învierii Domnului arată nesfîrșita dragoste și purtare de grijă a lui Dumnezeu față de fiii Săi și față de moștenirea Sa. Prin sfînta înviere, Dumnezeu caută cu milostivire spre noi și îndreaptă ceea ce omul stricase și risipise. El nu disprețuiește pe cel căzut și nu-l uită, ci îl caută și îl ajută să se ridice și să meargă pe drumul cel bun. Ca un doctor ce este, El cercetează cu toată grija pe cel bolnav și-i vindecă rana. Prin harul Său tămăduitor El redă sufletului și trupului sănătatea, redă omului puterea și-i însuflă curajul și nădejdea. Căci învierea este pentru totdeauna o putere și o nădejde legată de viață, un temel de a ne apropia cît mai mult de Hristos prin viața noastră, pentru a fi împreună cu El.

Noi știm acum că Dumnezeu ne vrea în întregime să fim ai Săi, cu trupul și cu sufletul, ca El să fie în noi, iar noi în El, întru sfîntenia vieții, pentru a scăpa astfel de moartea cea veșnică a gheenii cea înfricoșată, și de a ne sălășlui în raiul făgăduinței prin faptele cele spre viață. De aceea Dumnezeu, prin glasul Sfîntului Apostol Petru, ne îndeamnă la sfîntenia vieții zicînd: „*După Sfîntul care v-a chemat, fiți și voi sfîinți în toată purtarea voastră, căci scris este: „Fiți sfîinți, pentru că Eu sînt sfîinț”*“ (I Petru I, 15—16). Iar prin cuvîntul Sfîn-

tului Apostol Pavel ne arată amănunțit ce trebuie să facem ca să câștigăm sfințenia vieții. Adică „să îndepărtăm de la noi: mînia, iuțimea și răutatea, care sînt chipul omului celui vechi, și să ne îmbrăcăm în omul cel nou care se înnoiește prin faceri de bine, spre a ajunge la cunoaștere după chipul lui Hristos. Să ne îmbrăcăm deci ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și iubiți, cu bunătate, cu smerenie, cu blîndețe, îngăduindu-ne unul pe altul și iertînd unul altuia; și precum Hristos a iertat nouă așa și noi să iertăm. Iar peste acestea toate să ne îmbrăcăm în dragoste, care este legătura desăvîșirii și pacea lui Dumnezeu la care am fost chemați să domnească pururea în inimile noastre“ (Coloseni III, 8—15).

Iubiților mei fii duhovnicești,

„Credința adevărată este spre toate folositoare, avînd făgăduința vieții de acum și a celei viitoare“ (I Timotei IV, 8). Astfel prin cuvintele apostolești pe care vi le-am amintit, vedem cîtă tărie sufletească ne dă credința în viață, cîtă rîvnă și speranță pentru faptele cele bune, care ne sînt atît de trebuitoare pentru sporul vieții acesteia, pentru pacea cea dintre noi și pentru bunăstarea obștească. Aceleași fapte ne vor fi însă de folos și în viața viitoare, pentru că ele vor da mărturie bună Dreptului Judecător, cînd va veni întru slavă și mărire să judece viii și morții. Ea ne îndeamnă să îndepărtăm din suflet, din cuget, din fapta și din mijlocul nostru tot ceea ce este rău, nefolositor și nedemn pentru viața noastră și a semenilor noștri. În același timp, ea poruncește în numele lui Dumnezeu ca să ne iubim unii cu alții și să ne ajutăm în tot ceea ce este bun și folositor vieții noastre, ca să ne arătăm pe noi că sîntem cu adevărat mlădiță sfîntă care a odrăslit din tulpina lui Hristos și rămîne pururea împreună cu El, ca să aducă roadă multă. Ne cheamă la înfrățire și la pace cu toți oamenii. „Pace vouă“ ne spune Mîntuitorul în mod deosebit în ziua slăvitei Sale învieri, ca să ne dea curaj și încredere în biruința păcii în lume. Căci precum învierea Sa a biruit moartea și iadul care se considerau că sînt stăpîne asupra oamenilor, tot așa învierea Sa pacea, darul lui Dumnezeu,

va birui războiul, vrajba, frica și tot ce este primejdios omului. Atunci „*mila și adevărul se vor întâmpina, dreptatea și pacea se vor săruta*“ (Psalmi LXXXIV, 11) și bucuria și fericirea oamenilor va cuprinde tot pământul.

Iubiților, scumpă este poporului nostru cauza păcii și foarte folositoare ne este nouă pacea. Tot ce ne încântă văzul și auzul de pe întinsul patriei noastre: viața nouă a poporului nostru, marile construcții socialiste de la sate și de la orașe, încrederea în puterea noastră și în sporul muncii noastre, sînt rosturi ale păcii, bunuri cîștigate în cea mai mare parte în anii aceștia prin munca, dragostea și contribuția fiecărui cetățean. Roadele acestea sînt minunate, de aceea, cu toții să ne dăm silința și să sprijinim cu aceeași dragoste cele ce se înfăptuiesc de poporul nostru, în frunte cu conducătorii lui pentru pacea și fericirea patriei noastre, căci de aceasta depinde propria noastră fericire.

Întru această zi de mare însemnătate pentru credința noastră, de sfințenie și de har dumnezeiesc, care s-a revărsat din mormîntul cel de viață purtător al Mîntuitorului Iisus Hristos, din care a izvorît învierea și mîntuirea noastră, vă binecuvîntez, iubiții mei fii duhovnicești, și cu îngerii, cu Apostoli și cu Sfintele femei purtătoare de mir vă zic: „*Bucurați-vă! Hristos a înviat!*“.

Sfînta înviere vă urez să o petreceți la mulți ani, cu sănătate, pace și bună-sporire pentru voi și pentru toți cei ce vă sînt dragi.

Al vostru, al tuturor, către Domnul rugător și de tot binele voitor,

† **CHESARIE**
Episcopul Dunării de Jos





CUVINTARE ȚINUTĂ DE PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH PREOȚIMII CAPITALEI, ÎN PRIMA ZI DE PAȘTI

Ne găsim iarăși laolaltă cu prilejul marelui praznic al creștinătății, Învierea din morți a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, această «sărbătoare a sărbătorilor», care aduce bucurie negrăită în sufletele tuturor creștinilor.

De unde această bucurie care se revarsă peste noi toți, ca o adevărată primăvară duhovnicească? Pricina o cunoașteți cu toții, dar nu socotesc de prisos să ne-o reamintim la acest strălucit popas creștinesc.

Este un lucru neîndoios că Învierea din morți a Mântuitorului Hristos aduce în sufletele noastre cea mai deplină bucurie, fiindcă ea dezleagă pentru noi problema nemuririi noastre și problema veșniciei sufletului omenesc de care erau persecutați atât de mult strămoșii noștri getodaci. Herodot numește pe strămoșii noștri: «geții nemuritori», adică acest mare istoric al antichității mărturisește că ei credeau în nemurirea sufletului și de această credință a lor erau legate atât concepția lor despre viață, cât și o serie de practici religioase pe care le descoperă astăzi arheologii pe întreaga arie locuită de traco-iliri și de getodaci. Nu este deci de mirare că la primul contact pe care l-au avut strămoșii noștri cu creștinismul apostolic — fie prin Sfântul Apostol Pavel, care a predicat în Macedonia, în Tesalonic și Filipi, fie prin Sfântul Apostol Andrei, care a predicat în părțile Scitiei — sămînța creștinismului a găsit în sufletele lor un teren foarte prielnic pentru a prinde și a rodi cu îmbelșugare de-a lungul veacurilor. Cuvinte ca acelea ale Sfântului Apostol Pavel adresate filipenilor: «Cetatea noastră este în ceruri, de unde așteptăm și Mântuitor pe Domnul Iisus Hristos, care va schimba chipul trupului nostru cel smerit, ca să-L facă după chipul trupului slavei Lui, după lucrarea puterii Lui de a-Și supune toate» (Filip. IV, 20—21), sau învățătura despre cei adormiți cu credința în învierea morților (I Tes. IV, 13—17), precum și învățătura despre împărăția veșnică sau despre judecata din urmă au prins rădăcini puternice în sufletele strămoșilor

noștri, pentru că ei își limpezeau acum din revelație supranaturală ceea ce intuiseră și crezuseră din revelație naturală.

Pentru ei și pentru urmașii lor, Învierea Domnului le-a întărit convingerea că viața pămîntească este trecătoare, iar datoria adevăratului credincios este să lucreze în așa fel aici pe pămînt, încît să poată dobîndi pe deplin fericirea și bucuria veșnică după trecerea la viața de odihnă cu Domnul, «știind că Hristos cel înviat din morți nu mai moare, că moartea nu-L mai stăpînește» (Rom. VI, 8—9).

În această credință trăim și noi, și mai ales zilele din Săptămîna Patimilor și aceste strălucite zile ale Paștilor sînt pentru noi, slujitorii lui Hristos, și pentru credincioșii noștri prilej deosebit de învioreare duhovnicească, de trăire intensă a procesului mîntuirii neamului omenesc, de participare reală la suferințele trupești ale Mîntuitorului, dar și de împărtășire a bucuriei celei mari pe care a vestit-o îngerul femeilor mironosițe: «Nu vă temeți, căci știu că pe Iisus cel răstignit Îl căutați. Nu este aici, căci S-a sculat precum a zis» (Matei XXVIII, 5—6). Auzim și noi a ceea ce cuvintele Domnului adresate femeilor mironosițe: «Bucurați-vă» (Matei XXVII, 9), sau cuvintele pe care Hristos cel înviat le adresează apostolilor: «Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi» (Ioan, XX, 21) și sîntem încredințați că Mîntuitorul Hristos ne adresează aceste cuvinte și nouă; ne îndeamnă și pe noi să ne bucurăm de Învierea Lui, pentru că «înghițitu-s-a moartea în biruință» și întrebăm și noi ca Sfîntul Apostol Pavel: «unde-ți este moarte, boldul; unde-ți este, iadule, biruința»? (I Cor. XVI, 55). Pe cei tulburați și pe cei îndoielnici, ca altădată pe înfricoșații Săi ucenici, Domnul Hristos îi apropie de El cu mustrătoarele cuvinte: «Pipăiți-Mă și vedeți că duhul carne și oase nu are, precum Mă vedeți pe Mine că am» (Luca XXIV, 39). Și împreună cu Apostolul Toma, într-un cuget și într-o simțire mărturisim: «Domnul Meu și Dumnezeuul Meu» (Ioan XX, 28), convins fiind că «Tot cel ce mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămîne în el și El în Dumnezeu» (I Ioan IV, 15).

Pentru toți cei ce propovăduiesc învățătura lui Hristos, toate cele istorisite în Sfintele Evanghelii constituie adevăruri de credință și ele trebuie să aibă rădăcini adînci în sufletele noastre. Dar adevărul fundamental pe care stă învățătura noastră creștină este fără îndoială Învierea din morți a Mîntuitorului, care este dovada de netăgăduit a dumnezeirii Lui, iar pe de altă parte ne dă siguranța vieții veșnice, pentru că, așa cum spune corintenilor același slăvit apostol Pavel: «Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința voastră, sînteți încă în păcatele voastre; și atunci cei ce au adormit în Hristos au pierit. Și de nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, sîntem mai de plîns decît toți oamenii. Dar, acum, Hristos a înviat din morți, S-a făcut începătură celor adormiți» (I Cor. XV, 17—20).

Un slujitor al Bisericii care n-ar fi stăpînit de credința că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, care s-ar îndoii de minunile săvîrșite de Mîntuitorul în timpul vieții Sale pămîntești: de învierea fiicei lui Iair, de învierea fiului văduvei din Nain, de învierea prietenului Său Lazăr, sau — ceea ce este mai grav — de însăși Învierea din morți a Mîntuitorului Iisus Hristos, n-ar putea fi de folos nici pentru sine, nici pentru credincioșii pe care-i păstorește. Un astfel de slujitor ar fi un năimit, un fariseu care s-ar înșela și pe sine și ar înșela și pe credincioșii săi. Ne rugăm Mîntuitorului Iisus Hristos să nu fie astfel de slujitori în rîndurile preoțimii noastre. Părinții, moșii și strămoșii noștri au crezut cu tărie în Învierea din morți a Mîntuitorului și toată viața lor religioasă și morală, precum și toate practicile lor religioase în legătură cu faptele bune și cu pomenirea morților arată în chip evident preocuparea poporului nostru dreptcredincios de pregătirea pentru viața veșnică, grija pentru suflet, pe care îl scotesc mai de preț decît trupul și seriozitatea pe care o acordă vieții duhovnicești pentru a se putea întîlni cu Mîntuitorul Hristos plini de vrednicia credinței și a faptelor bune.

Datoria noastră, a slujitorilor de azi ai Bisericii Mîntuitorului Hristos este să fim pe deplin conștienți de răspunderea pe care o avem atît pentru sufletele noastre, cît și pentru sufletele credincioșilor noștri. Apostolatul pe care l-au primit de la Mîntuitorul Hristos prin Sfinții Săi Apostoli ne cere să ne împlinim misiunea noastră și pe linie religioasă și pe linie socială. Pentru aceasta, trebuie să ne străduim din toate puterile noastre să cultivăm credința dreaptă și bunele tradiții care au împodobit viața strămoșilor noștri. Să sădiți între oameni dragostea, pacea, prietenia, silindu-vă să fiți tuturor pildă pentru toate lucrurile bune.

Vă mărturisesc că, după cum mă bucur nespuse de mult pentru dragostea pe care mi-o arătați, venind aici fără să fiți siliți de cineva, ci mînați de prețuirea și devotamentul pe care mi le exprimați totdeauna la aceste sărbători mari, tot astfel mă întristez cînd aflu că mai sînt încă unii preoți care nu înțeleg că au răspundere și față de Hristos și față de credincioși, întretinînd atmosferă de vrajbă cu confrății lor sau neglijînd îndatoririle sacerdotale și sarcinile pe care le au. De aceea am folosit acest prilej să vă reamintesc că Învierea Domnului a fost și pentru strămoșii noștri și este și pentru noi prilej de bucurie, dar în același timp și motiv să ne dăm seama că într-o zi va trebui să ne înfățișăm înaintea Dreptului Judecător pentru a răspunde de felul cum am folosit talanții care ne-au fost încredințați. Bucuria acestei sărbători va fi cu atît mai mare cu cît, dacă examinăm viața și faptele noastre, Hristos ne poate spune și nouă «Bucurați-vă», Hristos ne poate lăuda și pe noi, spunîndu-ne «Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost pusă, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău» (Mat. XXV 21).

Reprezentantul dvs., părintele Atanasie Negoită, o dată cu urările pe care mi le-a adus în numele preoțimii Capitalei, a înfățișat și unele din realizările Noastre în timpul de cînd Bunul Dumnezeu ne-a ridicat la vrednicia de Întîipăstor al Bisericii Ortodoxe Române. Între altele,

a vorbit și despre impulsul pe care l-au dat în rîndul slujitorilor și al credincioșilor marii probleme care preocupă azi omînia întregă: acțiunea pentru apărarea păcii. Am socotit totdeauna că una din datorile de seamă pe care le avem noi, ucenicii lui Hristos, este să împlinim fără nici un fel de rezervă testamentul pe care ni l-a lăsat Mîntuitorul Iisus Hristos cînd a spus: «Pace vă las vouă, pacea Mea dau vouă» (Ioan XIV, 27).

Adevădatul preot al lui Hristos nu poate lipsi din rîndul «făcătorilor de pace», fiindcă Hristos S-a jertfit pe cruce pentru împăcarea lumii, pentru pacea și înțelegerea între toți oamenii și între toate noroadele pămîntului.

În special, vă recomand să cultivați pacea și dragostea între credincioșii parohiei și — acolo unde lipsește — cer stăruitor ca pacea și dragostea frățească să fie statornicită de îndată între preoții care slujesc aceluiasi altar și se împărtășesc din același potir. Dacă ne vom face fiecare datoria pentru introducerea păcii în lume, pentru prețuirea omului, de oriunde ar fi el, de orice culoare și de orice credință; dacă vom ajuta la promovarea virtuților cetățenești și la ridicarea morală a semenilor noștri; dacă vom sprijini conducerea noastră de stat în toate eforturile ei de propășire și înflorire a patriei noastre, dacă vom colabora de pe poziția noastră, la rezolvarea tuturor marilor probleme care frămîntă lumea contemporană, atunci vom putea spune că slujim lui Hristos și slujim în același timp și omînia vremurilor noastre, dornică de progres, de pace, de dragoste, de libertate, de bună conviețuire și fericire.

Cu nădejdea că veți continua cu zel sporit activitatea de pînă acum, la salutul Prea Cucernicilor Voastre, răspund și eu: adevărat a înviat Hristos și vă urez din toată inima să vă bucurați de cele mai frumoase succese în misiunea frumoasă dar și de răspundere pe care o aveți. Vă urez să vă bucurați de sănătate deplină și de toată fericirea împreună cu familiile P. C. Voastre, iar pe Atotputernicul Dumnezeu Îl rog să vă aibă de-a pururi sub sfînta Sa pază, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni.

*

La sfîrșit, după ce a mulțumit studentului etiopian Abebew Igzev pentru urările exprimate în numele studenților străini care urmează cursurile la Institutul Teologic din București, Prea Fericitul Părinte Patriarh a prezentat preoțimii Capitalei pe studenții străini veniți la studii teologice în țara noastră: pe cei cinci studenți trimiși din Etiopia, de Majestatea Sa Imperială Haille Selassie I, cinci studenți din Uganda, un student din Liban, un student din Elveția, un preot student din Anglia și un student din Canada, subliniind că toți acești studenți și alții care vor veni după ei, după ce vor învăța limba română și după ce vor termina studiile teologice la noi, vor fi elementele de legătură între Bisericile noastre, ducînd cu ei tot tezaurul de credință pe care-l vor cîștiga la noi, împreună cu spiritul de pace, bună înțelegere și dragoste între oameni și popoare. Prea Fericirea Sa încredințează pe toți acești studenți că-i socotește ca fii adoptivi ai Bisericii Ortodoxe Române.



ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

PREDICI

SLUJIREA LUI DUMNEZEU PRIN SLUJIREA OAMENILOR : VALOAREA MILEI PENTRU DESTINUL ÎN VEȘNICIE AL CREȘTINULUI

Întreaga viață a Mîntuitorului, trăită printre oameni, n-a fost altceva decît o nesfîrșită revărsare a iubirii și a bunătății Sale, pentru a ne da nouă pildă că, prin faptele noastre de iubire, puse în slujba semenilor noștri, noi ne putem ridica la asemănarea cu Dumnezeu. Iar după ce și-a îndeplinit dumnezeiasca Sa misiune pe pămînt, El s-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui pînă la judecata cea de obște, ce va avea loc la sfîrșitul veacurilor, cînd El va veni întru slavă, ca «să judece vii și morții». Atunci, Dumnezeescul Judecător va purcede la despărțirea noastră după faptele noastre, așezînd pe cei drepți la dreapta Sa, iar pe cei păcătoși la stînga. După ce va face aceasta, Mîntuitorul va zice celor de la dreapta Sa: «veniți, binecuvîntații Tatălui Meu, de moșteniți împărăția care v-a fost pregătită de la întemeierea lumii. Căci flămînd am fost și Mi-ați dat de mîncare; Mi-a fost sete și Mi-ați dat de băut; am fost străin și M-ați primit; am fost gol și M-ați îmbrăcat; am fost bolnav și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine» (Matei XXV, 32—36).

Atunci, cei drepți vor răspunde: «Doamne, cînd am făcut noi toate acestea?»

Drept răspuns, Mîntuitorul va zice: «Adevărat vă spun, că ori de cîte ori ați făcut aceste lucruri unuia dintre aceștia foarte neînsemnați frați ai Mei, Mie Mi le-ați făcut» (Matei XXV, 40).

Mîneceînd de la aceste cuvinte ale Sfintei Evanghelii, vom căuta să arătăm că slujirea lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor are o valoare însemnată pentru destinul nostru în fața Supremului Judecător.

După învățătura Bisericii noastre, după moartea noastră, primul lucru ce se întîmplă este o judecată a sufletelor. Este judecata particulară (Luca XVI, 22—23), ce se deosebește de judecata de obște sau univer-

sală pe care o va face Mîntuitorul la sfîrșitul veacurilor. Atunci, Mîntuitorul nu va mai lua chip de rob, ci El va veni întru slava Sa, pentru a judeca, pentru totdeauna, pe cei morți și pe cei vii. Judecata de apoi este momentul hotărîtor al ultimelor socoteli pe care noi le facem în fața Dumnezeuiescului Judecător, despre felul în care ne-am trăit viața; moment de care va depinde fericirea sau osînda noastră veșnică.

Noi credem că există o viață viitoare și o judecată de obște. În clipa acestei pudecăți supreme, vom gîndi înfricoșați la toate păcatele pe care le-am făptuit în viața noastră, căci atunci nu vom mai putea tăinui nici unul, fiindcă în acele clipe zguduitoare, conștiința noastră va fi luminată într-un chip deosebit, ca să-și poată aminti de toate faptele vieții: gîndurile rele, privirile vinovate, vorbele rele, invidia și egoismul ce ne-au ros inima, ura și pofta de răzbunare și mai ales indiferența față de durerile și necazurile semenilor noștri, cît și toate nedreptățile făptuite acestora, — toate vor fi descoperite: păcatele proprii, cît și acelea pe care le-au făptuit alții din pricina noastră. Chiar și păcatele fără de nume, — toate vor fi atunci descoperite, «toate vor fi rostogolite, fără de nici o milă, în lumina conștiinței întregii lumi, care se va găsi în fața Dreptului Judecător» (Ezechil VII, 8, 9). Căci, — zice Domnul, prin glasul profetului: «Eu voi arăta popoarelor goliciunea ta și tuturor neamurilor necinstea ta» (Naum III, 5). Înțelesul adînc al Judecății de obște acesta este: fiecare vom secera ce am semănat prin faptele noastre (Galat. VI, 8).

Înfricoșătoare este ziua Judecății de apoi și din pricină că nimeni nu știe nici ceasul și nici ziua în care ea va avea loc. Din Sfînta Scriptură știm numai, cu siguranță, că ea va avea loc și că judecător va fi Mîntuitorul, fiindcă așa se și cade, căci El și-a vărsat singele pe cruce ca să ne sloboadă din lanțurile păcatului și astfel să ne facă părtași fericirii veșnice.

Hotărîtor va fi apoi și momentul în care va avea loc această judecată și fiindcă se vor găsi față în față mîreția Mîntuitorului cu josnicia celor păcătoși, strălucirea sfinției cu uriciunea păcatului, fericirea cea netre-cătoare a raiului cu întunecimea și grozăviile iadului.

După ce se va fi terminat judecata, se va auzi glasul Judecătorului, zicînd: «Veniți, binecuvîntații Tatălui Meu, de moșteniți împărăția ce v-a fost pregătită de la începutul lumii». La auzul acestor cuvinte, cete de apostoli, mucenici mărturisitori ai iubirii de oameni, toți cei care au urmat în viața lor poruncile Bisericii, urmînd pe Hristos, care prin ispite lungi și grele au trecut și cu fapta creștină le-au învins, care rîvnă înfocată au pus în această viață pentru a sluji pe Dumnezeu prin slujirea semenilor, toți aceștia se vor îndrepta spre dreapta Mîntuitorului. Vor fi dreptții care au fost bogați în faptele milei creștine și în iubirea de oameni (Matei XXV, 33—46); fapte prin care aceștia au crescut în virtute și și-au făcut viața tot mai plină de Hristos și au viețuit tot mai mult asemenea Lui (Rom. VIII, 29; Efeseni IV, 13). Din această pricină, ei vor afla mare har înaintea judecății acestuia, căci Mîntuitorul îi va numi: «binecuvîntații Tatălui Său», iar după iubirea de oameni ce le-a umplut viața, El îi va recunoaște a fi ucenicii Săi.

Cel care a creat stihiiile lumii și a săturat mulțimile flămînde, mărturisește că a umblat pe acest pămînt flămînd și că au fost unii oameni care nu I-au dat să mănînce. Nu s-au umplut prin El mările cu ape și munții cu izvoare limpezi? Și totuși, El Se plînge că în lume a fost ars de sete și au fost oameni care nu I-au dat să bea pentru ca să-și stingă setea arzătoare. Cel care a îmbrăcat crinii cîmpului într-o haină mai frumoasă decît aceea a împăratului Solomon în ziua încoronării, a fost gol și au fost oameni care nu L-au îmbrăcat.

Cei care se află la stînga Judecătorului vor întreba: «Doamne, noi nu Te-am văzut și de aceea n-am făptuit toate acestea?»

Răspunsul Dreptului Judecător va fi: «Adevărat vă spun că ori de cîte ori n-ați făcut aceasta unuia dintre acești foarte neînsemnați frați ai Mei, nu Mi-ați făcut Mie», de aceea, «duceți-vă de la Mine, blestemăților în focul cel veșnic ce este gătit diavolului și îngerilor lui» (Matei XXV, 41).

Acesta este procesul cel mare al Judecății din urmă, la care va trebui să ne prezentăm cu toții. Și, după cum vedem, Dreptul Judecător nu ne va întreba atunci decît dacă am viețuit în lume pe temeiul iubirii de oameni, dacă ne-am arătat de folos semenilor noștri, dacă L-am slujit pe Dumnezeu prin slujirea acestora. Deci, dovezile pe care vom trebui să le aducem la acest proces sînt faptele îndurării și ale milei creștine, căci iubirea de oameni, mila față de aceștia, este inima religiei noastre creștine, deoarece Dumnezeu nostru este iubire (Ioan IV, 16) și mult milostiv. De aceea, numai acei care am slujit pe Dumnezeu prin oameni și am făcut jertfelnicie pentru semenii noștri și fapte ale iubirii creștine vom putea da răspuns bun la dreapta judecată a Mîntuitorului, fiindcă numai acelora care au iubit mult pe oameni slujindu-i li se va și ierta mult la judecata de apoi și vor putea pași cu îndrăzneala celor drepiți la dreapta Mîntuitorului. «Căci judecata este fără milă pentru aceia care n-au dovedit milă. Ci mila biruiește în fața judecății» (Iacob II, 3).

După cum am spus, nimeni nu știe ceasul cînd va fi această judecată. Dar ea va fi, «pentru ca fiecare, după faptele sale săvîrșite în trup, să primească ori bine ori rău», — cum ne asigură Apostolul Pavel (II Cor. V, 10). De asemenea, din Sfînta Scriptură știm, tot așa desigur, că osînda sau răsplata de care ne vom împărtăși atunci este veșnică.

Iată că cele două cete se despart, fiindcă sentința cea mare a fost rostită de Judecătorul nemitarnic: ea deschide rajul celor drepiți, celor care au slujit pe Dumnezeu prin slujirea oamenilor, iar asupra celor păcătoși sentința cade cu greutatea unei veșnice osînde. Toate se vor sfîrși pentru totdeauna, căci după judecată nu mai rămîn decît eternele bucurii ale raiului și veșnicile și înfricoșătoarele chinuri ale iadului.

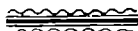
Hotărîrea Dreptului Judecător va fi pentru o viață în eterna fericire sau pentru moartea cea veșnică. Pentru cei drepiți, o viață a cărei fericire vine din petrecerea sufletului în preajma lui Dumnezeu, cu îngerii și sfinții, în mărirea și lumina lui Hristos (Matei VIII, 11; Luca XIII, 28, 29), în timp ce cei de la stînga se vor duce în iad (Luca XVI,

23), în întinericul cel mai din afară (Matei VIII, 12), departe de Hristos «Lumina lumii», departe de Acela care este izvorul bucuriei și al fericirii, unde aceștia vor duce o existență în eternitate, lipsită de iubire.

Aceasta înseamnă Judecata de apoi: faptele noastre ca slujirea lui Dumnezeu prin slujirea semenilor noștri de aici, vor hotărî ori acea viață a binecuvîntaților Mîntuitorului, ori acea moarte a celor blestemați de sentința Lui. De aceea ne-a fost dat timpul a ne face prin faptele noastre demni de cea dintîi și a ne osîrdui a nu fi părtași la cea de a doua. Aceasta trebuie să fie grija noastră cea mai mare în această lume: să ne pregătim serios pentru a da răspuns bun la Judecata cea de apoi. Acesta este și înțelesul mai adînc pentru care Biserica a așezat această pericopă a Înfricoșatei judecăți în pragul Păresimilor, amintindu-ne că nu avem pe pămînt «cetate stătătoare» (Evrei XIII, 14), ci să ne pregătim cu cea mai adîncă seriozitate pentru ziua cea înfricoșată a morții și a Judecății de apoi. Biserica voiește ca, prin cuvintele citite astăzi din Sfînta Evanghelie, să ne dea un strigăt de alarmă, ca să ne trezească pe cei ce trăim în amăgirea păcatelor și în lipsa de iubire față de oameni și astfel să ne determine a începe o viață îmbunătățită duhovnicească, pentru ca să ne învrednicim la Judecata de apoi de o sentință milostivă.

Să-L rugăm pe Mîntuitorul nostru să trimită Harul Său asupra noastră, pentru ca să urmăm cu faptele noastre pururea numai voii Lui. Să-l rugăm să ne umple cu iubirea Sa inima, pentru ca dragostea noastră față de semenii noștri să ne înalțe, prin înflăcărătele ei răpiri, mai presus de noi și astfel să ne învrednicim și noi de a fi chemați la Judecata cea înfricoșătoare, prin cuvintele: «Veniți, binecuvîntații Tatălui Meu, de moșteniți împărăția care a fost pregătită vouă de la facerea lumii». Amin!

Prof. Diac. N. BALCA



CREDINȚA PRIN FAPTE

«Eu îți voi arăta credința mea din faptele mele...» (Iacob II, 18).

Acum vreo 30—40 de ani în urmă, un scriitor și filozof indian, care fără să fie creștin nutrea o mare admirație față de religia creștină, a întreprins o călătorie în apusul Europei, pentru a vedea cu ochii proprii cîteva țări de veche tradiție creștină. Mare i-a fost însă dezamăgirea, cînd a văzut că sufletul unora dintre europeni era mult mai puțin creștin decît se aștepta el. S-a înapoiat în patria lui cu convingerea că creștinii nu sînt la înălțimea creștinismului.

Aceeași tristă constatare făcea și pe un teolog rus din veacul trecut să vorbească, într-o scrisoare a lui, despre «vrednicia creștinismului și nevrednicia creștinilor», adică despre marea nepotrivire care există adesea între frumusețea și superioritatea învățăturii morale creștine de o parte și lipsurile morale din viața unor creștini de alta.

Din nefericire, trebuie să recunoaștem că așa stau lucrurile și cu unii dintre noi.

Plecînd de la această constatare, ne vom strădui să arătăm în cuvîntul nostru de astăzi cît de necesar este pentru adevăratul creștin să-și dovedească credința lui prin fapte.

*

După învățătura creștină ortodoxă, trei lucruri sînt de trebuință pentru dobîndirea mîntuirii: harul dumnezeiesc, credință dreaptă și fapte bune. Harul îl dă Dumnezeu tuturor credincioșilor, prin sînta Sa Biserică și prin slujitorii ei sfințiți; creștinul este îndatorat să adoage la el credința și faptele lui. Fără unul din aceste trei lucruri, nu este cu putință să ne mîntuim. Fără harul de sus, adică fără puterea și ajutorul lui Dumnezeu, omul nu se poate mîntui pe sine însuși, adică prin propriile sale puteri slăbite de păcat, (cf. Ioan XV, 5). Dar nici harul singur nu se poate mîntui fără voința, colaborarea și strădania noastră, după cum nu poate încălzi focul un trup mort; lumina harului ceresc lucrează asupra noastră numai cînd găsește în noi căldura credinței, iar din acestea două lăstăresc roadele faptelor bune.

Rezultă de aici, deci, un adevăr pe care îl uităm adesea: că credința singură, oricît ar fi ea de tare, de dreaptă și de luminată, nu ne mîntuie, dacă nu este însoțită și de roadele ei firești, adică de fapte bune. De atîtea ori ni se spune lucrul acesta în Sfînta Scriptură. Cel mai lămurit și mai stăruitor spune Sfîntul Apostol Iacob: «Ce folos, fraților, dacă zice cineva că are credință, dar fapte nu are? Oare, credința (singură) poate să-l mîntuiască? Căci dacă ar fi un frate sau o soră dezbrăcați și lipsiți de hrana cea de tote zilele, iar cineva din voi i-ar spune(doar): Mergeți în pace, încălziți-vă și vă săturați, — dar nu le-ar da cele de trebuință trupului, la ce ar folosi? Așa și credința: dacă nu are fapte, este moartă în ea însăși.

Dar va zice cineva: Tu ai credință, iar eu am fapte!

— (Ei bine) arată-mi credința ta fără fapte, iar eu îți voi arăta credința mea din faptele mele.

Tu crezi că Dumnezeu este Unul; bine faci; dar și demonii cred și se cutremură. Voiești doar să înțelegi(...) că credința fără fapte este moartă? Avraam, părintele nostru, au nu din fapte s-a îndreptat, punînd pe Isac, fiul său, pe jertfelnic? Vezi că credința luca împreună cu faptele lui și din fapte s-au desăvîrșit credința... Vedeți deci, că din fapte se îndreptățește omul, iar nu numai din credință. Asemenea și păcătoasa Rahav, care nu din fapte s-a îndreptătit, primind pe vestitori

și scoțându-i pe altă cale? căci, precum trupul fără suflet este mort, tot așa și credința fără fapte este moartă» (Iacob II, 14—26).

Iată, deci, cât de limpede și de categoric afirmă Sfântul Apostol Iacob necesitatea și însemnătatea faptelor bune pentru mîntuire. Credința adevărată se dovedește prin fapte: «Arată-mi credința ta cea fără fapte și eu îți voi arăta credința mea din faptele mele». Căci faptele sînt nu numai o dovadă a credinței, ci și roadele ei necesare, care o împlinesc, o desăvîrșesc: «Credința lucrează împreună cu faptele și se desăvîrșește prin fapte». Credința cu adevărat vie, lucrătoare, se manifestă în fapte de credință; o credință nelucrătoare, lipsită de faptele credinței, este moartă, ca trupul fără suflet și ca pomul fără roade.

Între credința adevărată și faptele bune este o legătură strînsă, de nedesfăcut, ca între cauză și efect, ca între soiul pomului și calitatea roadelor lui. Creștinul adevărat nu se cunoaște deci numai după credința lui, căci aceasta nu se vede, ci și după calitatea faptelor lui, căci acestea se văd și după acestea îl judecă lumea. «După roadele lor îi veți cunoaște — spune Mîntuitorul —; au doară se culeg struguri din spini, sau smochine din ciulini? Așa, orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul său să facă roade bune. Orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc. Pentru aceea, după roadele lor îi veți cunoaște» (Matei VII, 16—20).

Cineva a asemănat credința și faptele cu două aripi cu care ne putem înălța în sus, spre culmile desăvîrșirii. Dar, ca să putem zbura cu ele, trebuie să le mișcăm pe amîndouă deodată. Amîndouă trebuie să bată la fel, în același sens și în același timp. Îndată ce una din ele încetează de a mai bate, nu mai putem zbura, ci ne prăbușim. Fără îndoială, credința este una dintre cele trei virtuți creștine fundamentale și una din condițiile necesare ale mîntuirii, căci cel ce vrea să se apropie de Dumnezeu trebuie mai întii să creadă că El există (Evrei XI, 6). Dar ea singură nu este suficientă pentru a face pe adevăratul creștin și pentru a ne asigura mîntuirea. Căci, ce folos că mă laud cu credința mea creștină, dacă în viață mă port mai rău ca un păgîn? La ce îmi poate folosi numele de creștin, dacă sînt rău, netrebnic și ticălos? De ce mai cred în Dumnezeu, dacă îmi aduc aminte de El și îl chem în ajutor numai în nenorociri și necazuri, iar în restul timpului îl uit în defaim și îl supăr prin faptele rele și cuvinte de ocară? La ce îmi mai fac semnul crucii și mă laud cu credința mea în Dumnezeu, cînd «Dumnezeu este iubire» (I Ioan IV, 16), iar eu urăsc, asupresc și nedreptățesc pe fratele meu?

Căci nimic nu este mai necesar pentru dovedirea și desăvîrșirea credinței decît iubirea; iubirea de Dumnezeu și de oameni este corolarul de nelipsit al credinței. «De ași avea toată credința, încît să mut și munții, dar nu am (și) dragostea, nimic nu sînt» (I Cor. XII, 2). Iar dovada cea mai deplină a dragostei este plinirea poruncilor lui Dumnezeu, adică faptele iubirii, faptele cele bune. «Cel ce are (cunoaște) poruncile mele și le păzește (le împlinește). acela este care Mă iubește...» — precizează Mîntuitorul (Ioan XIV, 21, 24). Și tot El spune că împărăția Lui nu va fi a celor

care îl mărturisesc numai cu buzele, ci și a celor ce împlinesc cu adevărat poruncile Lui: «Nu oricine Îmi va zice Mie: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu care este în ceruri» (Matei VII, 21). Semnul după care se cunosc adevărații Lui închinători este dragostea: «După aceasta vă vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi» (Ioan XIII, 35). Iar la Julecata de apoi, Dreptul Judecător nu ne va întreba dacă am crezut în El, ci dacă ne-am dovedit credința aceasta prin faptele iubirii creștine, adică dacă am dat de mîncare celor flămînzi, dacă am îmbrăcat pe cei goi, dacă am găzduit pe străini, dacă am vizitat și am îngrijit pe cei bolnavi, dacă am ajutat pe cei mici, sărmani, lipsiți și suferinzi, care sînt «frații lui Iisus», dar și ai noștri (comp. Matei XXV, 31 și urm.). Vor fi în ziua cea înfricoșătoare a judecării — spune Domnul — și din aceia care vor încerca să se îndreptățească numai prin credința lor, adică se vor lăuda că în numele lui Iisus au proorocit; au scos demoni și au săvîrșit multe și felurite minuni, dar, în schimb, au făcut numai fărădelegi. Tuturor acestora, Dreptul Judecător le va spune: «Niciodată nu v-am cunoscut. Depărtați-vă de la Mine, cei ce lucrați fărădelegea» (Matei VII, 23).

Și pe drept cuvînt se pune atîta teamei pe faptele iubirii creștine, pe milă, pe înțelegere, pe iertare, pe dreptate și pe bunătatea sufletului, căci numai acestea pot preschimba societatea omenească într-o frățietate a bunei înțelegeri, a dreptății și a păcii, și tot ele ne agonisesc și răsplata eternă după moarte, precum am văzut. Ca să fie vie și lucrătoare, ca să fie cu adevărat mijloc de dobîndirea mîntuirii, credința trebuie deci dovedită prin faptele iubirii. «Pentru că în Hristos nici tăierea împrejur nu poate ceva, nici netăierea împrejur, ci credința care lucrează prin dragoste» — zice Sfîntul Apostol Pavel (Gal. V, 6). Iar Sfîntul Apostol Petru enumără una cîte una virtuțile creștine și faptele bune care trebuie adăogate la credința noastră, pentru ca aceasta să devină mîntuitoare: «Pentru aceasta, punînd toată sîrguința, adăogați la credința voastră facerea de bine, iar la facerea de bine cunoștința, la cunoștință înfrînarea, la înfrînare răbdarea, la răbdare evlavia, la evlavie frățietatea, la frățietate dragostea... Căci cine nu are acestea este orb... Dar dacă aveți acestea și sporec în voi, ele nu vă vor lăsa nici trîndavi, nici sterpi în cunoașterea Domnului nostru Iisus Hristos» (II Petru I, 5—7, 8, 9).

Fără faptele iubirii creștine sîntem ca aceia pe care îi mustra Mîntuitorul cînd spunea: «Poporul acesta se apropie de Mine cu gura, dar cu inima este departe de Mine...» (Matei XV, 8), sau ca cei despre care Sfîntul Apostol Pavel scria lui Tit: «Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele Îl tăgăduiesc, fiind uricioși și nesupuși și netrebnici pentru orice lucru bun» (Tit I, 16).

Creștinul adevărat trăiește și se poartă așa cum este credința creștină; între credința și faptele lui nu este nici o contradicție, nici o nepotrivire. El își potrivește viața după poruncile lui Dumnezeu și nu face nimic care ar dezminți credința și calitatea lui de creștin. El știe că de calitatea faptelor lui atîrnă nu numai mîntuirea lui personală, precum și

cinstirea lui Dumnezeu în lume; căci prin prin faptele bune contribuie la slăvirea lui Dumnezeu, pe cînd prin cele rele contribuie la împuținarea credinței, la defăimarea ei și a lui Dumnezeu însuși în fața necredincioșilor: «Tu, cel ce te lauzi cu legea (credința), necinstești pe Dumnezeu prin călcarea legii? Căci din pricina voastră este hulit numele lui Dumnezeu între neamuri» (Romani III, 23—24). De aceea, poruncește Mintuitorul: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzînd faptele voastre cele bune, să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri» (Matei V, 16).

Pe Dumnezeu îl putem cinsti deci, cu adevărat, numai prin credință dreaptă (ortodoxă), unită cu fapte bune. Ca să avem dreptul de a purta după vrednicie numele de creștini, numele lui Hristos, să facem și fapte de adevărați creștini, să ne sîrguim a fi «popor ales, rîvnitor de fapte bune» (Tit II, 14). Fără faptele adevăratei credințe nu vom avea dreptul la împărăția lui Dumnezeu. «Căci nu auzitorii Legii sînt drepecți la Dumnezeu, ci împlinatorii Legii se vor îndreptăți» (Romani II, 13).

*

Se spune că în oastea lui Alexandru cel Mare se afla și un soldat, cu numele tot de Alexandru, care era însă nedisciplinat, leneș și codaș la luptă. Chemat la răspundere de către superiorul lui pentru aceste lipsuri, el a pretins că numai împăratul îl poate judeca, fiindcă poartă numele lui. Ajungînd aceasta la urechile împăratului, acesta a chemat pe soldatul cel îndărătnic și, muștrîndu-l aspru pentru purtarea lui, i-a spus: «Că porți numele meu, aceasta nu îți folosește la nimic. Dacă vrei să fii vrednic de el, atunci cată să fii ca mine, căci altfel vei fi dat afară din oastea mea».

Așa se va întîmpla la judecata viitoare și cu cei care cred că se vor putea mîntui numai prin credința lor, numai cu calitatea de creștini. Căci dacă am pingărit numele lui Hristos și botezul creștin prin faptele noastre nevrednice, vom fi aruncați afară din împărăția lui Hristos în locul de osîndă merit celor ce au făcut faptele diavolului. Noi, creștinii, avem o credință religioasă și frumusețea ei trebuie însă dovedită prin felul nostru de viață și prin purtarea noastră în lume. Să trăim deci în armonie cu credința noastră. Să fim creștini nu numai cu credința, ci și cu faptele. Să păstrăm credința noastră prin rugăciune, prin frecventarea bisericii și prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, dar mai ales prin iubirea noastră de Dumnezeu și de oameni, dovedind prin fapte de iubire, de smerenie, de pace și de dreptate. Unită cu faptele cele bune, credința aceasta scumpă ne va fi un adevărat sprijin și ajutor, un izvor de alese bucurii duhovnicești în această viață și totodată vistierie neîmpuținată, cu care vom agonisi și împărăția cerurilor, împreună cu toți sfinții și drepecții.

Pr. prof. ENE BRANIȘTE



LA DUMINICA A II-a DIN POST

Sfânta Evanghelie a duminicii de astăzi, a doua din marele post, și frumoasa cazanie pe care le-ați ascultat, ne istorisesc minunata vindecare a slăbănogului din Capernaum. Este un exemplu din cele multe, cuprinse de activitatea Domnului nostru Iisus Hristos pe pământ, de solidaritatea cu cei aflați la nevoi și în suferințe. Domnul nostru Iisus Hristos adeverea prin fapte minunate că este Mesia cel adevărat și Fiul lui Dumnezeu, punînd în practica zilnică învățătura Sa mîntuitoare.

Întreaga activitate a Mîntuitorului a fost plină de dragoste și de solidaritate față de cei aflați în suferințe și în nevoi. El ne-a învățat și pe noi care este calea de urmat în viața noastră de aici de pe pământ, căci fiind întrebat de un învățător de lege care poruncă este mai mare în lege, a răspuns: «Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău cu toată inima și cu tot sufletul tău. Aceasta este întâia și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea acesteia, să iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși» (Matei XXII, 37—38).

La temelia vieții noastre de toate zilele stă astfel dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele. Cel ce iubește pe aproapele său ca pe sine însuși este gata oricînd să-l ajute în nevoi, așa cum s-ar ajuta și pe sine și cum dorește să fie și el ajutat. În aceasta stă solidaritatea noastră cu toți semenii noștri; ea izvorăște din dragostea atotcuprinzătoare și cuprinde pe toți semenii noștri.

Tot așa a activat și Domnul nostru Iisus Hristos în activitatea Sa de trei ani și jumătate, dăruindu-ne dragostea Sa nemărginită dumnezeiască tuturor, fără deosebire. Sfînta Scriptură ne este martoră în această privință, istorisind întîmplările minunate și cuprinzînd învățătura mîntuitoare a Domnului.

Slăbănogul din Sfînta Evanghelie de astăzi este un asemenea exemplu minunat, dat nouă de Mîntuitorul, de dragoste față de aproapele aflat în suferință, de ajutorare a lui, de solidaritate cu cel bolnav, cu cel oropsit și obidit. Asemenea cazuri ca al slăbănogului erau destule pe vremea Mîntuitorului, iar El le cunoștea desul de bine. El se dovedește solidaritatea cu cei aflați în nevoi pe vremea Sa, fericindu-i, în predica Sa de pe munte, pe cei ce flămînzeau și insetau după dreptate, pe cei blînzi și milostivi, pe cei săraci cu duhul și pe făcătorii de pace (Matei V, 3—10). Pe aceștia i-a avut El la inima Sa iubitoare totdeauna, arătîndu-și solidaritatea cu ei, învățîndu-i calea mîntuirii, apărîndu-i cum apără păstorul turma sa de lupii cei răpitori, vindicîndu-le rănile sufletești și trupești. Domnul nostru Iisus Hristos ne-a arătat astfel dragostea Sa mare dumnezeiască.

În adevăr, Domnul nostru Iisus Hristos răspunde El însuși trimișilor Sfîntului Ioan Botezătorul, amintindu-le faptele pe care le făcea: «Mergînd, spuneți lui Ioan cele ce auziți și vedeți: orbii văd și șchiopii umblă, leproșii se curățesc și surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește» (Matei XI, 4—5). Acestea erau faptele pe care le săvîrșea zilnic Domnul nostru Iisus Hristos pe toate drumurile, în toate cetățile,

tîrgurile și satele Țării Sfinte. Ele erau faptele dragostei față de aproapele, faptele solidarității cu cei ce se aflau în nevoi pe vremea Sa.

Așa după cum a spus El însuși: «Milă Mi-e de norod» (Matei XV, 32), tot așa a și arătat prin faptele Sale, ajutorîndu-i pe cei aflați în nevoi, hrănindu-i pe cei ce-L urmau nu numai cu pîine și cu pește, dar și cu tot cuvîntul mîntuitor. De aceea, El a pus accentul cel mai important pe iubire, din care izvorăște solidaritatea cu semenii noștri. Cel ce iubește cu adevărat pe aproapele său, nu-i poate face nici un rău, ci caută să-i facă numai bine, așa cum a făcut Domnul nostru Iisus Hristos, care a zis: «Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, și Eu v-am iubit pe voi. Rămîneți în dragostea Mea ... Mai mare dragoste decît aceasta, ca cineva să-și pună sufletul pentru prietenii săi, nimeni nu are» (Ioan XV, 9, 13).

Urmînd pilda Mîntuitorului, fiecare dintre noi trebuie să-și iubească aproapele și să-și arate dragostea sa prin faptele sale bune, care sînt dovezile rele de solidaritate cu el. Numai iubindu-ne cu adevărat aproapele vom fi frați adevărați ai lui și urmași adevărați ai Domnului nostru Iisus Hristos. Aceste dovezi de solidaritate trebuie să le arătăm în fața răului. Credinciosul adevărat trebuie să aibă neconținut pildă pe Domnul nostru Iisus Hristos care Și-a arătat măsura dragostei Sale, punîndu-Și sufletul pentru prietenii Săi. Iubindu-și semenii, credinciosul dorește ca toți să alcătuiască o familie iubitoare, în care toți membrii se cunosc, se ajută reciproc, ca să îndeplinească poruncile Domnului nostru Iisus Hristos.

În adevăr, pe măsura fiecăruia dintre noi, ne putem arăta dragostea noastră față de semenii noștri în toate zilele. Dacă nu putem face minunile Domnului nostru Iisus Hristos, apoi putem face faptele dragostei de aproapele, pe care ni le-a cerut însuși Mîntuitorul. În Sfînta Evanghelie de astăzi, ni se istorisește că slăbănogul, aflat în neputințele sale și-n suferința sa, a fost purtat de patru inși pînă dinaintea Mîntuitorului. Cei patru inși, neputînd să se apropie de Mîntuitorul din pricina mulțimii, au descoperit casa unde era El și au coborît patul în care zăcea slăbănogul, așa că Domnul a putut vedea credința lor, dragostea lor față de aproapele aflat în suferință și solidaritatea lor cu el.

Asemenea exemple, în care ne putem arăta și noi dragostea și solidaritatea cu semenii noștri, sînt destule și în viața noastră de toate zilele. Solidaritatea aceasta trebuie să ne-o arătăm pretutindeni unde se simte nevoia de dragoste și de ajutorul nostru, așa după cum ne învață și Sfîntul Apostol Pavel, cînd zice: «Purtați sarcinile unul altuia și așa împliniți legea lui Hristos (Galateni VI, 2), căci toți cei ce poartă unui altora sarcinile dovedesc că au dragoste față de aproapele «slujind unul altuia prin dragoste» (Galateni V, 13). În această lucrare a solidarității trebuie «să urmărim, după cuvintele aceluiași Apostol, totdeauna binele și unii față de alții și față de toți (Tesaloniceni V, 15), «căutînd fiecare să placă aproapelui pentru zidire» (Romani XV, 2):

Să ne arătăm solidaritatea noastră așa față de toți ceilalți credincioși care se ostenesc cu lucrarea mîntuirii lor, să le ajutăm să meargă pe calea cea adevărată a dragostei și a faptelor bune, ferindu-i de alunecările de la dreapta credință și de la învățătura Domnului nostru Iisus Hristos. Ca «membre ale aceluiași trup al Domnului», bunăstarea noastră duhovnicească trebuie să se resfrîngă asupra tuturor, ca «să nu fie dezbinare în trup, ci să se îngrijească mădularele la fel unul de altul» (I Corinteni XII, 25).

În felul acesta, ne vom arăta și dragostea noastră creștinească față de ceilalți semeni, ca să fim pilde vii. Solidaritatea noastră creștinească va contribui astfel la rodirea învățaturii Mîntuitorului. Dragostea noastră pentru Biserică ne-o putem arăta colaborînd cu cei care se îngrijesc de «podoaba Casei Domnului», căci în ea ne rugăm și ascultăm cuvintele cele mîntuitoare. Asemenea dovezi de solidaritate ne leagă sufletește de toți ceilalți credincioși, fiindcă în felul acesta contribuim la bunăstarea Bisericii și a tuturor membrilor săi.

Să ne arătăm apoi solidaritatea noastră cu aproapele nostru la locurile noastre de muncă: în fabrici, pe ogoare, în birouri și în uzine. Să punem umărul nostru cu dragoste pretutindeni unde se muncește pentru binele tuturor, unde se crează bunuri materiale și spirituale. Munca este un act de solidaritate umană. Pretutindeni unde se muncește, se crează valori noi pentru aproapele nostru, pentru popor, pentru bunăstarea lui. Contribuția noastră la această bunăstare este dovada dragostei și a solidarității noastre.

Să fim gata totdeauna să ne dăm contribuția noastră la toate muncile de folos obștesc, deoarece ele sînt dovezi de solidaritate cu toți ceilalți semeni ai noștri. Ceea ce se face de către toți este în folosul tuturor, deci și al nostru. Faptele acestea obștești sînt faptele de ajutorare a fiecăruia dintre noi, fiindcă fiecare dintre noi se folosește de aceste bunuri care înlătură lipsurile și nevoile din viața noastră și a semenilor noștri.

Dovezile acestea de solidaritate creștinească și umană trebuie să fie reale oriunde trăim și activăm. Ele trebuie să se facă reale mai întii în inimile noastre, pe care trebuie să le umplem de dragoste, după pilda Mîntuitorului, pînă a ne pune sufletele pentru prietenii noștri. Mai întii, noi pe noi înșine să ne schimbăm, prefăcîndu-ne în mădulare pline de dragoste ale Bisericii, ca așa să putem lucra cu dragostea noastră și asupra aproapelui. Iubindu-ne cu adevărat semenii, solidaritatea cu ei va izvorî ca dintr-un izvor de viață făcător.

Să răspîndim dragoste în jurul nostru, înțelegere și ajutor reciproc în familiile în mijlocul cărora trăim. Soții să se ajute întreolaltă în nevoile lor zilnice, iubindu-se și înțelegîndu-se, ca să fie pildă pentru copiii lor. Să nu existe neînțelegeri între ei. Părinții să-și iubească copiii și să-i îndrumeze în viață, punîndu-le la dispoziție experiența lor și sfaturile lor. Acesta este un act de solidaritate față de comunitatea în care trăiesc, dăruindu-i viitori membri bine educați și conștienți de menirea lor.

Este mult de lucrat în această direcție de fiecare părinte și sînt multe nevoi ale copiilor lor, cărora ei trebuie să le facă față cu dragoste și cu înțelegere.

Aceleași dovezi de dragoste și de solidaritate trebuie să le arate apoi fiecare dintre noi față de ceilalți semenii, în mijlocul cărora trăiește. Ca dragoste și solidaritate patriotică, ea se extinde la tot poporul nostru, pentru bunăstarea și fericirea căruia toți trebuie să ne străduim.

În sfîrșit, ca dragoste și solidaritate universal-umană, ele se extind la semenii noștri de pe întregul pămînt. Legăturile dragostei nu cunosc margini și nu fac deosebiri, fiindcă atunci n-ar mai fi dragoste adevărată. Credinciosul adevărat iubește pe fiecare semen al său, arătîndu-și dragostea sa prin fapte. Acest credincios suferă cu toți semenii săi cînd se mai varsă sînge nevinovat, cînd ogoarele sînt schimbate în cîmpuri de luptă, cînd mai există război, mizerie și foamete. Sprijinirea conștientă și activă a păcii în lume, a înțelegerii între oameni și popoare este un act suprem de solidaritate umană, căci este solidaritatea cu viața și cu fericirea tuturor semenilor de pe pămînt.

*

Iată învățăturile pe care trebuie să le desprindem din Sfîntă Evanghelie de astăzi. Ele cuprind îndemnul pentru fiecare dintre noi de a ne apropia de fiecare semen al nostru cu dragoste, arătîndu-ne solidaritatea noastră creștinească și umană cu el. Fiecare dintre noi să contribuie la fericirea semenului său și la propășirea sa, la mergerea sa înainte, punînd umărul acolo unde este necesar, pentru ca să ne dovedim într-adevăr urmași ai Domnului nostru Iisus Hristos.

Să ne punem sufletele pentru prietenii noștri. Aceasta să fie măsura dragostei fiecăruia dintre noi, fiindcă atunci și faptele noastre vor fi pe măsura dragostei noastre. Pe calea acestei dragoste sporite, unul față de altul, să facem marea descoperire a aproapei noastre, să-l cunoaștem mai bine, să ne apropiem de el, să-i devenim și noi un aproape adevărat, așa cum ne-a învățat Domnul nostru Iisus Hristos, pentru ca, împlinind poruncile Lui, El însuși să ne poată spune în ziua judecării: «Veniți, binecuvîntații Părintelui Meu, și moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii». Amin!

Pr. Prof. PETRU REZUȘ



LA DUMINECA A III-a DIN POST: A SFINTEI CRUCI

În această a treia Duminecă a postului cel mare facem prăznuirea sfintei și de viață dătătoarei cruci a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Slujba bisericească, sfintele cîntări de la utrenie și vecernie sînt pline de laude la adresa sfintei cruci, care la utrenia de astăzi

a fost scoasă din altar și pusă în mijlocul bisericii, pentru că acolo fiecare creștin iubitor de Hristos să-i aducă prinos de laudă și smerită și cuvenită închinare. La sfânta liturghie de astăzi am cântat imnul de închinăciune crucii Domnului, când în loc de Sfinte Dumnezeule am cântat minunata cântare: «Crucii tale, ne închinăm Hristoase și sfântă învierea Ta o laudăm și o mărim!»! Iar în Sfânta Evanghelie de astăzi de la Marcu VIII, 34 am ascultat îndemnul Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: «Cela ce vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia cruce și să-Mi urmeze Mie».

Ce este crucea Domnului și se însemnează această cinstire a ei? Iată despre ce vom vorbi astăzi. Știm cu toții ce este și cum arată o cruce. În timpurile vechi crucea era un instrument de pedepsire a marilor făcători de rele, care erau atârnați de ea și se chinuiau groaznic pînă cînd în sfîrșit moartea puneă capăt unor suferințe ce nu se pot descrie. Era o moarte rușinoasă aceea a crucii fiindcă cel ce era pedepsit în acest fel expus vederii și batjocurii tuturor trecătorilor, iar evreii de pe vremea Mîntuitorului socoteau o mare ocară acest fel de moarte. De aceea psalmistul spune: «Blestemat omul care atîrnă pe cruce», pentru că era cea mai mare ocară și cea mai mare rușine să termini viața în acest fel.

Acuzat din invidie de către mai marii poporului, de arhieriei, cărturari și farisei la Pilat, reprezentantul puterii romane în Palestina și pîrît că tulbură poporul învățîndu-l să nu se supună împăratului, Mîntuitorul care a făcut numai bine poporului său este condamnat la moarte de către procuratorul roman. Fiind considerat că tulbură ordinea publică și liniștea statului, Pilat poruncește să fie răstignit, deși acuzele aduse împotriva lui erau false iar martorii mincinoși. Prin singele vîrsat din belșug pe lemnul crucii, prin chinurile mari pe care le-a suferit pe cruce Mîntuitorul a sfințit acest semn de pătimire, sfînta cruce devenind stîndardul biruinței Mîntuitorului asupra dușmanilor, asupra diavolului și asupra morții și semnul prin care se cunosc și se recunosc închinătorii creștini.

Din primele veacuri creștinii se însemnau cu acest semn sfînt, în toate împrejurările vieții: «Creștinii își făceau cruce la ieșirea din casă și la intrare, îmbrăcîndu-se sau spălîndu-se, mîncînd sau la culcare, la orice lucru nou își însemnează fruntea cu semnul crucii», spune Tertulian (*De Corona mil.* C. III).

Sfînta cruce e *semnul și dovada iubirii* nemărginită a lui Dumnezeu pentru noi oamenii. Căci nu a fost nici un alt motiv în afară de iubirea mare pentru noi păcătoșii, care să-l fi făcut pe Mîntuitorul să aleagă această cale pentru a ne izbăvi din păcate și a ne împăca cu Tatăl. Sfînta Cruce este prin urmare semnul pe care Mîntuitorul Iisus l-a înfipt adînc în pămînt ca dovadă că ne-a iubit și ne iubește așa cum numai un Dumnezeu știe iubi, adică fără margini, fără rezerve și peste fire. «Priviți sfînta cruce, — zice fericitul Augustin — Mîntuitorul are capul plecat pentru a săruta pe oameni, inima deschisă de suliță pentru a-i primi în ea, brațele întinse pentru a-i îmbrățișa, corpul întins pentru a-i răscum-

păra. Gîndiți-vă cît de mari sînt aceste dovezi de iubire; cîntăriți-le cu cîntarul inimilor voastre, pentru ca în întregime să vi se imprime în inimă, cel ce în întregime a fost pironit prin cruce» (*Serm. în Parasc.*).

Sfînta cruce e catedra bunătății dumnezeiești, a iubirii curate și nemărginite a lui Dumnezeu. Pironit pe cruce, Mîntuitorul, jertfă a iubirii negrăite stă într-un cer și pămînt ca mijlocitor între Dumnezeu și om. El întinde mîinile sale sfinte pentru a slobozi spre Tatăl săgețile aprinse ale rugăciunii sale și ale iubirii sale pentru oameni, pentru a răni inima părintelui său celui ceresc, pentru ca ea să izvorască harul iertării pentru toți oamenii.

Sfînta cruce *ne arată cît de mare e păcatul*, căci e pentru păcatele noastre și pentru a noastră mîntuire că Mîntuitorul nostru a purtat-o pe drumul Golgotei și și-a vărsat scumpul său sînge. «Privește ranele celui ce atîrnă pe cruce, privește sîngele celui ce moare, prețul celui ce te răscumpără, zice Fericitul Augustin. Crucea ne arată că păcatul e atît de mare rău, încît pentru a rupe zapisul fărădelegilor Mîntuitorul și-a vărsat sîngele pătîmind chinuri de tot felul. Ori de cîte ori creștinul păcătuiește el înnoiește patimile Domnului, răstignește din nou pe Mîntuitorul după cum ne învață Sfîntul Apostol Pavel: «A doua oară răstignindu-și pe Fiul lui Dumnezeu și batjocorindu-l» (Evr. VI, 6). Prin urmare ori de cîte ori păcătuim nu numai că batjocorim crucea și patimile Domnului pe care ea ni le reamintește, dar reînnoim suferințele Mîntuitorului nostru. O dacă am avea în casele noastre chipul sfînt al crucii la locul de cinste! Ea, preasfînta cruce ar binecuvînta casa noastră și ar face din ea o oază de pace, de liniște și de trăire creștinească! Iar dacă Hristos cel răstignit ar fi prezent totdeauna în mintea noastră și în sufletul nostru, dacă ne-am pătrunde adînc de această convingere că e păcatul care l-a pironit pe Mîntuitorul pe lemnul crucii, atunci n-am mai păcătui cu atîta ușurință și nepăsare! Căci cine ar putea fi atît de nesocotit și atît de mic la suflet încît să-și bată joc de patimile Domnului și deplin conștient să calce în picioare sîngele scump al Fiului lui Dumnezeu care suferă pentru el, pentru cel păcătos și pentru păcatele sale?

Dar sfînta cruce e numai dovada iubirii nemărginite a lui Dumnezeu pentru noi și prețul păcatului, ci e și *semnul biruinței lui Hristos*. Prin cruce Mîntuitorul a biruit păcatul, a zdrobit moartea, a deschis raiul; prin ea a rupt zapisul păcatului și ne-a împăcat cu Tatăl. Ea este mîntuire și binecuvîntare: «O bunătate imensă și de nespus a preaiubitului Dumnezeu, exclamă Sfîntul Efrem, care prin sfînta cruce a dăruit lumii atîtea și atît de mari binefaceri!» (*Serm. de Cruce*). Semnul crucii ca și icoana răstignirii Domnului sînt izvorul tuturor harurilor: Prin cruce cel slab găsește întărire, cel ispitit găsește har de a birui ispita; prin cruce cel descurajat află nădejde; prin ea se alungă toate uneltirile vicelanului diavol: «Crucea, zice Sfîntul Ioan Damaschinul, e chiar raiul, cîrja celor slabi, mîntuirea sufletului și a trupului, în depărtarea tuturor relelor și începutul tuturor bunurilor» (*De Fide IV, cap. XII*); iar Sfîntul Ioan Gură de Aur înșiră astfel comoara harurilor care ne vin de la Sfînta cruce:

«Crucea e nădejdea creștinilor, învierea morților, căldura orbilor, friul celor bogați, pierzarea celor îngîmfați, pedeapsa celor răi.

Ea ne dă puteri să biruim pe diavol, ea e călăuză celui ce plutește pe marea vieții. Ea e împlîntată în capătul drumului pe care trebuie să meargă păcătoșii care se întorc la Dumnezeu; ea e arborele vieții celei veșnice» (*Hom. IV de Cruce*).

Se spune că împăratului Constantin în preseara bătăliei cu Maxentiu i s-a arătat pe cer o cruce cu inscripția: În acest semn vei învinge! Și de fapt, pornind la luptă împotriva invadatorului în numele și cu ajutorul acestui semn a biruit pe dușman.

Iată ce este crucea Domnului: Este cartea mare a iubirii lui Dumnezeu pentru oameni; este cartea izbăvirii omului de păcate și talismanul de unde vine creștinului toată puterea de a birui forțele răului; ale ispitei, ale păcatului.

Sfînta cruce e cartea în care poate citi orice suflet binecredincios, chiar și acela care nu cunoaște cititul, căci e o carte scrisă nu cu litere de tipar omenesc, ci cu literele de aur ale sîngelui Domnului nostru Iisus Hristos.

Să cinstim prin urmare crucea Domnului, căci prin ea bucuria a venit la toată lumea. Să o punem la loc de frunte în casele noastre. Să ne însemnăm cu semnul sfînt al crucii dimineața cînd ne sculăm, precum și seara cînd mergem la odihnă, sau atunci cînd ne așezăm la masă ori cînd ne ridicăm de la masă. Ori de cîte ori facem acest semn, să-l facem cu toată evlavie, cu toată atenția și cu toată credința.

De încheiere să dăm ascultare cîntărilor bisericesti din această duminecă».

«Să ne închinăm, credincioșii, preacinstîtului lemn, pe care s-a înălțat făcătorul tuturor; că ne stă înainte sfîntînd pe cei ce se apropie de dînsul cu sufletul și cu trupul, curățînd spurcăciunea păcatului celor ce postesc cu credință și le dă puterea pe Hristos, pe unul făcătorul de bine.

«Bucură-te cruce purtătoare de viață, raiul cel frumos al Bisericii, pomul nestricăciunii, care ne-ai înflorit desfătarea slavei celei veșnice, prin care se alungă taberele dracilor și împreună se veselesc cetele îngerilor și adunărilor credincioșilor prăznuiesc. Arma cea nebiruită, tăria cea neclădită, biruință împăraților, lauda preoților. Dă-ne și nouă acum să ajungem la patimile lui Hristos și la înviere!»

Înfrățiți la picioarele crucii Domnului și pătruși de duhul ei, să alungăm dintre noi și din lume duhul vrajbei, al pizmei și al lăcomiei și pretutindeni pe acest pămînt atît de frămîntat să domnească în viitor buna înțelegere, pacea și prietenia între oameni și popoare, acum și totdeauna. Amin!

I. VESA



LA DUMINICA A IV-a A POSTULUI

Cu sirguintă și îndemn pe calea rugăciunii, cu înfrinare și pocăință străbaterem marele post rînduit de Biserica noastră ca timp de pregătire pentru întîmpinarea cu evlavie și cuviință creștinească a Învierii Domnului. Timp de 40 de zile, cînd gîndul nostru la Dumnezeu trebuie să fie mai curat simțirea noastră pentru Dumnezeu mai adîncă, iar năzuința noastră către Cel Atotputernic mai stăruitoare. E timpul cînd înfrinarea trupezască și sufletească — trebuie să fie mai spornică și rugăciunea — cu vîntul și cu fapta — trebuie să se arate ca o tărie și o ardere lăuntrică — pură și totală — pentru Dumnezeu. E timpul cînd pe Dumnezeu tuturor lăudîndu-l și pornirile trupului și sufletului potolindu-le ne pregătim să întîmpinăm marea sărbătoare a Învierii Cuvîntului cel născut din veșnicie, din Dumnezeu Tatăl și întrupat pentru a noastră mîntuire.

În acest timp, viața creștinului este continuă strădanie pe drumul ce duce spre culmile virtuților care sînt cheazășie a desăvîrșirii sale spirituale. Cei dinții, care au fost pătrunși de acest adevăr și l-au înfăptuit, au fost sfinții. Ei au împlinit voia Domnului, mergînd pe căile Lui și urcînd mereu pe calea desăvîrșirii vieții de creștin.

Înaintarea acesta pe calea desăvîrșirii vieții duhovnicești, urmînd îndemnul Mintuitorului «Fiți desăvîrșiți, precum Tatăl vestru cel din ceruri desăvîrșit este» (Matei V, 48), a fost înțeleasă de sfinți, acești aleși ai Domnului, ca o scară ale cărei trepte reprezintă un păcat sau o virtute: — păcatul, de înlăturat, iar virtutea, de trăit și împlinit. Așa a înțeles și a lăsat scris Sfîntul Ioan Scărarul, pe care îl prăznuim astăzi, în lucrarea sa intitulată «Scara».

În duminica aceasta, al patrulea popas pe drumul de urcuș ce duce la Înviere, Biserica a rînduit pomenirea unuia din sfinții care ne sînt dascăli pentru viața noastră duhovnicească nu numai cu viața lor, dar și cu opera lor. Aceștia au atins în viața lor trepte înalte de desăvîrșire și ne-au lăsat — cei care au scris — îndrumări luminoase și sigure pentru viața noastră de creștini.

Între dascălii care sînt vase alese în calendarul ortodoxiei Biserica prăznuiește astăzi cu deosebită cinste pe Sfîntul Ioan Scărarul, care a primit acest supranume de la lucrarea sa în limba grecească «κλίμαξ», pe limba noastră «Scara». Cuvîntul nostru de astăzi se va opri pe scurt asupra acestei opere ca îndreptar și călăuză pe calea de desăvîrșire a vieții creștinești, subliniind mai cu seamă treapta a 28-a a «Scării» pe care Sfîntul a pus rugăciunea.

Viața Sfîntului Ioan Scărarul s-a scurs între anii 527 și 600. Model de viață duhovnicească și de trăire creștinească, pe cînd se afla egumen la Mînăstirea de pe muntele Sinai, îndemnat de un alt monah, prieten al său din același loc, a scris lucrarea amintită «Scara», floare aleasă de gîndire, de atitudine și viață de creștin. Această lucrare a rămas, de-a lungul vremii, ca îndemn de desăvîrșire creștinească pentru orice credincios.

După rînduiala Sfîntului, această scriere cuprinde 30 de trepte, ca o scară pe care creștinul trebuie să urce spre desăvîrșire spirituală. Ținînd seama de conținut, lucrarea poate fi împărțită în două părți inegale: Prima parte este alcătuită din 23 de trepte care înfățișează, în mare parte, păcatele pe care creștinul trebuie să le învingă în calea sa spre desăvîrșire. Cele 23 de trepte reprezintă drumul anevoios de străbătut de către creștin înainte de a ajunge pe calea plăcută și ușoară a virtuții — ultimele 7 trepte ale «Scării», trepte care alcătuiesc partea a II-a a lucrării. Aceste virtuți sînt: blîndețea, simplitatea, smerenia, răbdarea, încununată de cele 3 virtuți elogiare de Sfîntul Apostol Pavel: credința, nădejdea și dragostea.

Pe calea înălțării și desăvîrșirii vieții duhovnicești, creștinul poate merge și înainta pentru a ajunge în nemjilocită comunicare cu Dumnezeu prin rugăciune. Sfîntul Ioan Scărarul acordă atenție mare «convorbirii cu Dumnezeu», cum este definită rugăciunea în lucrarea sa.

Rugăciunea, spune Sfîntul Ioan, este o rămînere în apropierea lui Dumnezeu și Unirea cu El. (*Treapta a 28-a, 4*) De aici se vede că Dumnezeu este foarte aproape de om în rugăciune, pentru că rugăciunea este ridicată de Sfînt la rangul de «Tronul lui Dumnezeu» așezat în inima noastră. Căpetenie a virtuților numește Sfîntul Ioan Scărarul rugăciunea, cînd spune: «Ne înălțăm și ne străduim să auzim și să înțelegem ceea ce strigă și vestește această Sfîntă căpetenie a virtuților: «Veniți la mine (...) căci Eu vă voi odihni (...) și învățați de la Mine, că Eu sînt blînd și smerit cu Mine; așa veți afla odihnă sufletelor voastre, căci jugul Meu este lin și sarcina Mea ușoară» (*Treapta a 28-a, 2*).

Pentru a ne pregăti în vederea rugăciunii, Sfîntul Ioan recomandă smerenia, spunînd: «Îndreaptă-te cu adîncă smerenie către Dumnezeu și vei dobîndi de la El nădejde». (*Treapta a 28-a, 12*). Dar piedică în pregătirea credinciosului pentru rugăciune este mîndria, după învățătura Sfîntului, mîndria fiind cauză a îndepărtării noastre de Dumnezeu. Piedici pentru creștini în săvîrșirea rugăciunii, alături de mîndrie, stau și ura, jignirea și mînia.

Mîntuitorul ne-a arătat că toate acestea sînt piedici în săvîrșirea adevăratei rugăciuni: «De aceea — zice El — cînd îți aduci darul tău la altar și-ți amintești că fratele tău are ceva împotriva ta, du-te și te împacă mai întii cu fratele tău și abia atunci vino și adu-ți darul tău» (*Matei V, 23—24*).

Despre această situație, Sfîntul Ioan Scărarul are următoarele cuvinte: «Cînd te pregătești să te înfățișezi înaintea Domnului, atunci haina sufletului trebuie să fie alcătuită din firele de aur ale unei stări lipsite de orice supărare. În caz contrar, nu vei avea nici un folos din rugăciunea ta. (*Treapta a 28-a, 4*).

Pentru a se apropia cît mai mult de Creatorul său, rugăciunea ajută credinciosul în strădania lui de a trăi o viață cît mai curată — fără păcate — și să se asemene Părintelui ceresc, care este desăvîrșire, deoarece desăvîrșirea a fost dată de Mîntuitorul ca ideal suprem ucenicilor Săi, ascultătorilor și urmașilor acestora pînă astăzi.

Bunăsporire duhovnicească aduce credinciosului și o rugăciune scurtă, numai de câteva cuvinte, cum arată Sfântul: «Doamne îndură-te», sau «Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului», vorbăria nefolosind sufletului, pentru că: «Cel ce iubeste tăcerea și-L apropie pe Dumnezeu și se va lumina într-o tainică convorbire cu El» (*Treapta a XI-a*, 5).

Viața și opera Sfântului Ioan Scărarul prăznuit astăzi de Biserica noastră sînt pentru noi învățătură și model de viațuire creștină, de desăvîrșire și de smerenie prin rugăciune, post și faptă pe drumul anevoios al desăvîrșirii vieții de creștin, așa cum a înțeles-o Sfântul nostru și alți aleși ai Domnului ca o stare ale cărei trepte înfățișează păcate de înfrînt și înlăturat și virtuți de împlinit.

Pentru sufletul nostru de creștini împreună cu Sfînta Scriptură — marea carte a vieții, comoara de înțelepciune, codul de îndrumare spre bine și izvorul de împăcare a sufletului, viața și opera Sfântului Ioan Scărarul, prăznuit astăzi, să rămînă mereu în sufletul nostru ca pildă luminoasă și să ne străduim a ne înălța cît mai sus pe scara desăvîrșirii noastre creștinești ca să ne apropiem de Cel ce este Calea, Adevărul și Viața, care ne cere să ne luminăm mințea cu cunoștința adevărului, să înmulțim iubirea față de semenii noștri, să ne întărim voința pe calea binelui pentru toți, pentru că voia lui Dumnezeu este viață în pace și bucurie. Numai așa ne vom găsi pe drumul cel bun voit de Dumnezeu, al sporirii și desăvîrșirii vieții noastre creștine și sociale, pentru binele tuturor, prin faptele minunate ale credinței în Hristos care ne apropie pe unii și pe alții pe calea binelui ce ne înfrățește și ferește viața noastră pentru că-i dă un sens înalt și mintuitor. Amin!

Prof. ST. CONSTANTINESCU



LA BUNAVESTIRE

«Bucură-te, cea plină de dar, Domnul este cu Tine. Binecuvîntată ești Tu între femei» (Luca I, 28).

Sfînta noastră Biserică își îmbracă astăzi veșmintul strălucitor de bucurie, prăznuind în acest început de primăvară «Vestea cea bună» adusă de Sfîntul Arhanghel Gavriil Fecioarei Maria. Astăzi a răsărit bucuria tuturor creștinilor, care pune capăt blestemului celui de demult, făcînd ca cerul să se unească cu pămîntul, iar cele ce sînt mai presus de om să se lucreze. Astăzi «Taina cea din veac ascunsă» se arată «și toate primesc înnoire în Hristos». Astăzi întunecul păcatului a fost biruit și lumina min-

tuirii s-a sălăsluit între oameni; cerul se deschide și solul îngeresc, bună-tatea și îndurarea lui Dumnezeu o vestește în cetatea Nazaretului.

Pe bună dreptate, deci, ne-am adunat astăzi la această prăznuire plină de veselie și bucurie, ca să sărbătorim Bunavestire a Prea Sfintei Stăpînei noastre Născătoare de Dumnezeu.

Dar oare de ce sărbătoarea de astăzi se numește «Bunavestire?» și ce înseamnă ea? De bună seamă se numește așa pentru vestea cea bună, adusă Preacuratei Fecioare Maria, că Ea a fost aleasă, prin harul lui Dumnezeu, să zămislească și să nască pe Mîntuitorul lumii, și înseamnă, veselia întregii zidiri și readucerea neamului omenesc la ceea ce a fost odinioară, anunțînd iubirea de oameni a lui Dumnezeu și mîntuitorul lumii întregi. Această bucurie vine din cer, de la Dumnezeu, și e adresată unei Fecioare pe nume Maria «logodită cu un bărbat Iosif din neamul lui David», (Luca I, 27) prin glasul Arhanghelului Gavriil, care a fost trimis de sus ca slujitor al mîntuirii să vestească cuvintele: «Bucură-te ceea ce ești plină de dar, Domnul este cu Tine. Bindecuvîntată ești Tu între femei». Ce cuvinte minunate îi adresează îngerul Gavriil, solul lui Dumnezeu, Sfintei Fecioare!

Sfîntul Evanghelist Luca ne istorisește în cuvintele cele mai simple taina cea mare și minunea minunilor a întrupării Fiului lui Dumnezeu, a doua persoană din Sfînta Treime: «Iar în a șasea lună, după vestirea nașterii Sfîntului Ioan, îngerul Gavriil a fost trimis de Dumnezeu, într-un oraș din Galileia, numit Nazaret, către o fecioară logodită cu un bărbat, care se chiamă Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Și intrînd îngerul la dînsa, i-a zis: «Bucură-te, ceea ce ești plină de dar, Domnul este cu Tine. Bindecuvîntată ești Tu între femei». Iar Fecioara văzîndu-L, s-a tulburat de cuvîntul lui și cugeta în sine: ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? Dar îngerul îi zise: «Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei zămisli în sînul tău și vei naște un fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Prea Înalt se va chema... iar Împărăția lui nu va avea sfîrșit». Atunci Maria a întrebato: «Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat!» Dar îngerul răspunzînd, grăi: «Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea celui de Sus te va umbri, pentru aceasta și Sfîntul care se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema». Zis-a atunci Maria: «Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul tău». Și a plecat îngerul de la dînsa». (Luca I, 26—38).

Iată, frați creștini, printr-un har cu totul deosebit și unic, Maria cea bine plăcută lui Dumnezeu se învrednicește să devină Născătoare de Dumnezeu. În clipa venirii celei minunate a îngerului, se împlinește proorocia lui Isaia proorocul, care cu 700 ani mai înainte, fiind luminat de Duhul Sfînt zicea: «Iată Fecioara va zămisli și va naște Fiu și-i va pune numele Îmanuel», adică Dumnezeu este cu noi. (Isaia VII, 14).

Fecioara naște prunc fiind umbrată de Duhul Sfînt, adică a treia persoană din Sfînta Treime, care în primele zile ale creației se purta deasupra apelor, organizînd materia și viața. Acum în chip minunat El lucrează făcînd ca o fecioară să nască devenind mama și totuși să rămînă pururea

fecioară. Iată taina mare, taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută, s: descoperă neamului omenesc prin trimisul lui Dumnezeu, care coborînd din cămara de nuntă a cereștilor lăcașuri la Nazaret, face ca Isaia să dănuțiască de bucurie cu toți profeții Vechiului Testament. Nazaretul, micul orașel al Galileei, prea puțin cunoscut în vremurile de atunci, — căci de numele lui pînă atunci nu fusese legată nici una din făgăduințele divine —, se leagă acum de cea mai mare și mai adîncă minune a vestirii mîntuirii neamului omenesc. Nazaretul imitînd Edemul, primește în sinul său pe Cel care a sădit Edemul, pe Dumnezeu, Tatăl slavei care umplindu-se de milă față de neamul omenesc, privește cu ochi iertători firea cea stricată în Adam; izvorînd îndurări din adîncul milostiviților Sale, pline de bună-tate, făpturii Sale, întocmai ca o apă mare care acoperă mările.

Se cuvenea deci «Acela din care și prin care și întru care sînt toate», să schimbe în milă pedeapsa vechiului blestem împotriva noastră și să slăvească, cu slava cea de la El, firea cea lipsită de slava din Adam și să zdruncine, cu adevărul, îndemnul acela către ruinare al părintelui minciunii, a cărui lucrare a fost prima călcare de poruncă, adică greșala făpturii celei din Adam. Printr-un om a intrat păcatul în lume și un Om — Dumnezeu vine acum să-l ridice. Adam păcătuisese, Mîntuitorul Hristos se întrupează, să ispășească și să înlătore osînda. Printr-o femeie ispitise diavolul pe om și de aceea tot prin sămînța femeii aveau să se sfarme porțile iadului. Eva purtase ispita de la diavol la Adam, iar Fecioara Maria purta pe Mîntuitorul de la Dumnezeu la oameni. În acest sens marele între împărați, David, a cîntat mai înainte zicînd: «Mila și adevărul se vor întîmpina, dreptatea și pacea se vor săruta». (Ps. LXXXIV, 11). Și oare ce este această milă și adevăr cîntate de David? Este fără îndoială «Taina cea din veac ascunsă», descoperită oamenilor prin venirea Fiului lui Dumnezeu «Unul născut», care făcîndu-se Fiul omului a luat asupra Sa ceea ce este mai rău, adică păcatul, și să ne dăruiască nouă ceea ce este mai bun, adică îndumnezeirea pe care Hristos a luat-o întrupîndu-se, refăcînd chipul lui Dumnezeu în noi, schimbarea întru mai bine, ridicarea și înălțarea noastră la ceruri. Și fiind îndumnezeiți în har, nu mai sîntem în raportul dintre stăpîni și robi, ci în acela natural dintre un tată și fiii săi: sîntem fii, fiii lui Dumnezeu, fii liberi și moștenitori ai acelei străluciri neînchipuite, pe care o numim dumnezeire. Iar pacea este aceea pe care a cîntat-o corurile îngerilor pe neașteptat ca un imn, cu un glas, Fiului celui începător al păcii, cu prilejul nașterii Sale după trup: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună învoire». (Luca II, 14). Arătînd cu aceasta slava cu care a fost slăvită de Hristos omenirea, fiind ridicată mai presus de orice începătorie și stăpînire și putere, și pacea pe care El însuși a mijlocit-o împreunînd cele cerești cu cele pămîntești prin vestea cea bună făcută Sfintei Fecioare de îngerul Gavriil: «Și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Prea Înalt se va chema». (Luca I, 31—32). Iată iubiți creștini, cum o fecioară preacurată și sfîntă se învrednicește să devină însăși maica lui Dumnezeu, a Domnului și Mîntuitorului nostru Isus Hristos. Prea Curata Feciară Maria devine cea mai binecuvîntată și mai preamărită femeie din

lume, căreia îngerul i s-a închinat, iar Dumnezeu Tatăl a ales-o a fi templu Celui Prea Înalt, arătînd că El — Atotîitorul — a ales frumusețea plină de har dumnezeiesc a fecioarei, întocmai ca pe un trandafir dintr-un ținut plin de spini. Prin zămislirea în ea a Domnului Iisus Ea este mai presus chiar decît îngerii, mai cinstită decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît serafimii. Prin Fiul Său, Sfînta Fecioară devine izvor de bucurie.

Pentru vestea cea bună pe care a aflat-o de la înger și cunoscînd în ce chip va fi zămislirea și nașterea Pruncului, cine și al cui Fiu va fi, cum se va chema, al cui tron va moșteni, asupra cărora va împărății și în fine că Cel ce se va naște nu va fi în afară de împărăția cerurilor, cu inima plină de bucurie Sfînta Fecioară a mărit pe Dumnezeu că a binecuvîntat-o cu atîta cinste zicînd: «Mărește suflete al meu pre Domnul. Și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mintuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire cel puternic și Sfînt numele lui din neam în neam» (Luca I, 46—50).

Pentru toate acestea, iubiți credincioși prăznuim ziua de astăzi, căci ea se numără printre sărbătorile cele mari ale Bisericii noastre ortodoxe, numite sărbători sau praznice, adică adevărate ospețe duhovnicești în Sfînta Biserică, orînduite spre desfătarea sufletelor noastre. Se cuvine deci în această zi de prăznuire în care Sfînta Fecioară a fost îmbrăcată de mărirea Dumnezeiască, să-I aducem cîntări de laudă după putere; s-o rugăm să primească rugăciunile noastre și să fie solitoare neînfruntată și mijlocitoare neschimbată către Fiul ei, acoperămînt tare vieții noastre, apărînd pururea pe cei ce o cinstesc din adîncul inimii și-I cîntă.

«Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Bucură-te organul bucuriei, prin care s-a pus capăt blestemului și s-a introdus în locul lui dreptul la bucurie. Bucură-te ceea ce ești cu adevărat binecuvîntată și prea strălucită: palat înfrumusețat al slavei dumnezeiești, casă plină de sfințenie a Împăratului, cămară de nuntă, în care Hristos s-a logodit cu omenirea; Bucură-te ceea ce ai fost aleasă de Dumnezeu mai înainte de naștere; Bucură-te împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii, co-moară a vieții celei curate; Bucură-te cer, lăcaș mai presus de ceruri al Soarelui Slavei, pămînt sfînt feciorelnic din care a ieșit noul Adam plămuit dumnezeiește în chip nespus, ca pe cel vechi să-l izbăvească; Bucură-te, Născătoare a bucuriei celei mai presus de înțelegere; Chivot nou al slavei în care Duhul lui Dumnezeu venind asupra ta s-a odihnit; Chivot în care sfințenia Slavei celei noi, cel ce este sfînt din fire, și-a luat-o Lui și într-un chip cu totul minunat, datorită faptului întrupării; Bucură-te dezlegarea blestemului — Binecuvîntat este rodul pîntecelui Tău».

M. PANĂ

CUVÎNT LA BUNAVEȘTIRE

Praznic de minunată cinstire și bucurioasă amintire ne adună astăzi în jurul sfințelor altare.

Arhanghelul Gavriil vestește plinirea făgăduinței dumnezeiești, împlinirea străvechilor profeții, despecetluirea tainei celei din veac ascunse, pogorîndu-se în Nazaretul Galileii la preacurata fecioară cu numele Maria.

Trimis a fost de la Dumnezeu mai marele cetelor celor fără de trup, să binevestească Fecioarei Maria, zicîndu-i: «Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine! Bindecuvîntată ești tu între femei!» Cu această salutare plină de respect și de înțeles deosebit, cerescul trimis pregătește anunțarea marei vești pe care o aducea. Vestea care însemna bucurie nesfîrșită pentru întreg pămîntul.

Urmîndu-și cuvîntul său, arhanghelul spune «Iată, vei zămisli și vei naște Fiu și-i vei pune numele Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui de Sus se va chema». S-a minunat Fecioara de o astfel de osebită anunțare și a dorit să afle chipul în care se va făptui, căci nici un bărbat nu s-a atins vreodată de ea. Asigurînd-o că legile firii vor fi lăsate deoparte, îngerul a răspuns: «Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea Celui de Sus te va umbri. De aceea și Sfîntul, care se va naște, Fiul lui Dumnezeu se va numi». Iar pentru a da dovadă de adevărul spuselor sale, arhanghelul Gavriil îi dezvăluie și necunoscutul fapt că «Elisabeta ce se zicea stearpă a zămislit un fiu», adăugînd temeiul de siguranță că «la Dumnezeu nici un lucru nu este cu neputință» (c. I, 26—37).

În fața acestei vestiri, fără îndoieli și șovăieli, cu totală încredere și admirabilă supunere, Maria a zis: «Iată roaba Domnului; fie mie după cuvîntul tău» (Luca I, 38).

Și s-a dus îngerul de la dînsa.

Așa ne spun nouă Scripturile Sfinte că s-a petrecut, acum aproape douăzeci de veacuri, faptul Bunei Vestiri. Așa îl credem și așa îl sărbătorim, an de an, de-atunci încoace.

Veacurile ce au trecut au proslăvit această sărbătoare a bucuriei, în care se face începutul mîntuirii noastre, în felurite chipuri: de la învățățele și elocvențele discursuri ale marilor dascăli ai lumii creștine, pînă la melodioasele imne ce răsună și azi întru cinstirea ei; de la picturile primelor peneluri creștine, pînă la capodoperile maeștrilor artei; de la modestele lăcașuri de închinare ale primilor creștini, pînă la monumentalele catedrale și frumoasele biserici închinare acestei sărbători. La temelja tuturor, stă același sentiment de cinstire pentru actul petrecut astăzi, care, prin urmările sale ne aduce bucuria, eliberarea, mîntuirea. Căci tot ce s-a făcut întru cinstirea sărbătorii, din prisosul inimii și din convingerea în realitatea ei s-a făcut.

Faptul minunat al Bunei Vestiri, petrecut aievea atunci, în Nazaretul Galileii, face parte din planul cel din veac al lui Dumnezeu de a ridica făptura cea căzută a miinilor Sale. Făcînd astăzi amintire despre el, vom căuta să-i lămurim parte din înțelesuri și să luăm povață pentru viața noastră.

Maria, mlădița lui David în templu ocrotită, fecioara logodită lui Iosif, aleasă a fost de Dumnezeu între femei pentru a sluji la ridicarea blestemului și chinului și morții dobândite prin greșeala Evei. În chipul ei curat, smerit și ascultător, pe care se vădea credința, întregul neam al oamenilor își află izbăvirea. Prin ea se face începutul mântuirii. Prin voia-i liberă, ea își însușește harul și primește smerit să fie «podul carele ne trece pe noi la cer».

Femeia, potir al vieții, verigă de generații și leagăn purtător al omenirii, se întinase prin străbuna Evă, ce poartă de intrare păcatului se arătase. Asupra ei stătea ocara și blestemul greșelii cei dintii, precum ne arată și înțeleptul zicînd că «de la femeie este începutul păcatului și prin ea toți murim» (Is. Sirah. IX, 6).

Dar, după cum printr-un om intrase păcatul în lume, tot așa printr-un om trebuia să prisosească harul. (Rom. V). Iar acesta trebuia să fie «Fiul lui Dumnezeu», care din femeie se întrupează, căci «și bărbatul vine prin femeie» (I Cor. VII, 12). Pentru a se putea împlini aceasta, trebuia însă ca mai întii să fie curățită femeia de ocara Evei, să fie absolvită de străvechea-i vină și așezată iar la locul ei de cinste; trebuia să fie curățit izvorul pămîntenilor.

Aleasă este, astăzi, între femei, Maria, fecioara din spița lui David, spre a făptui lucrarea de reabilitare a străbunii și de început al mântuirii lumii. Și după cum căderea Evei s-a făcut prin libera-i plecare în fața șaptei celei viclene, la fel și ridicarea prin cuviințoasa ascultare și în-cuviințarea de bunăvoie a cuvîntului dumnezeiesc de către Fecioara ce a spus: «Iată roaba Domnului; fie mie după graiul tău».

«Sa stricat osînda Evei, s-a răsplătit datoria, s-a dat înapoi prea deplin vinovăția cea de demult», psalmodiază imnograful, grai de bucurie înălțînd Bunei Vestiri.

Gavriil cel fără de trup ne vestește praznic de bucurie a fi această zi în care, «Cuvîntul trup luînd din fecioreștile lăuntruri prin umbrirea puterii Celui de sus», toți oamenii care cred în numele Lui fii ai lui Dumnezeu se fac.

Maică a lui Dumnezeu, mamă a tuturor celor ce cred în El și pricină a posibilității noastre de îndumnezeire se vedește a deveni astăzi Fecioara prin credința ei nestrămutată în cuvîntul Domnului, prin siguranța nezdruncinată că «la Dumnezeu nici un lucru nu este cu neputință» și prin ascultare fără șovăire a voiei Lui «Iată roaba Domnului».

Să ne bucurăm deci, iubiți credincioși, pentru că «astăzi sînt bunele vestiri de bucurie, prăznuirea fecioarei. Cele de jos cu cele de sus se împreună. Adam se înnoiește, Eva din întristarea cea dintii se slobozește și cortul ființei noastre Biserica lui Dumnezeu s-a făcut».

Să lăudăm în cîntări pe Fecioara cu îngereasca salutare zicînd: «Bine-cuvîntată ești tu între femei!»

Să slăvim prăznuirea prin împlinirea în viața noastră de fiecare zi a ascultării de Cuvîntul Domnului, a întemeiatei convingeri că «la Dumnezeu nici un lucru nu este cu neputință» și a permanentei posibilități de a răspunde chemării divine cu «fie mie după cuvîntul tău!»

Astfel înseninându-ne viața cu prăznuirea, să se pogoare asupra-ne bucuria Bunei Vestiri și să ne hărăzească pururi curăția de a împreuna graiul nostru cu stihul Fecioarei zicînd:

«Mărește sufletul meu pre Domnul și se bucură duhul meu de Dumnezeu, Mîntuitorul meu» (Luca I, 46—47). Amin!

Pr. LUCIAN I. GAFTON



LA DUMINICA A V-a DIN POSTUL MARE

«De ași împărți toată avuția mea săracilor și dragoste n-am, nici un folos nu-mi este». (I Cor. XIII, 3).

În lucrarea mîntuirii, noi credincioșii contribuim alături de harul dumnezeiesc cu credința și faptele bune; dar, pentru ca acestea să fie plăcute înaintea lui Dumnezeu, adică aducătoare de mîntuire, ele trebuie să izvorască din iubire. Acest lucru îl arată Sfîntul Apostol Pavel cînd spune: «De ași avea toată credința încît să mut și munții, iar dragoste n-am, nimic nu sînt și de ași împărți toată avuția mea săracilor și de ași da trupul meu să-l ardă, nici un folos nu-mi este» (I Cor. XIII, 1—3). Nici o faptă bună deci, oricît de frumoasă ar fi la vedere, n-are valoare morală dacă nu pornește din acest sentiment nobil, care apropie pe semenii, făcîndu-i să trăiască mai puțin pentru ei înșiși și mai mult pentru semenii lor. Iubirea deci, este izvorul tuturor faptelor bune, aducătoare de mîntuire. Ea este aceea care îndeamnă pe credincioși la săvîrșirea lor, care-i ajută și le dă tărie să le săvîrșescă și care-i ferește de orice greșeli care scad valoarea lor în fața lui Dumnezeu.

Una din faptele bune, pe care trebuie să le săvîrșim noi credincioșii pentru dobîndirea mîntuirii este dărnicia. Dar, cum nu orice dărnicie este plăcută înaintea lui Dumnezeu, ci numai aceea care pornește din iubire, în cele ce urmează voi vorbi despre iubirea creștină ca izvor al dărnicii. Este tema pe care o pune cea de a doua pericopă evanghelică citită azi, în cinstea Sfintei Cuvioase Maicii noastre Maria Egipteanca. Dărnicia femeiei celei păcătoase, care aduce un alabastru cu mir și unge picioarele lui Iisus pornind din iubire, este mai bine primită de Mîntuitorul Iisus Hristos decît dărnicia fariseului lipsită de iubire, plină de calcule și rezerve omenești.

Marea noutate pe care o aduce creștinismul pentru lumea păgînă și iudaică este ideea de iubire în raporturile dintre oameni și mai ales înțelesul nou pe care-l dă acesteia. Pentru aceasta, Mîntuitorul spune ucenicilor

Săi: «Poruncă nouă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul cum v-am iubit Eu pe voi» (Ioan XII, 34).

Pentru iudei nu este o poruncă nouă, pentru că și ei aveau această poruncă înscrisă în lege și chiar păgînii cunoșteau iubirea. Ea este însă nouă și pentru unii și pentru alții, mai ales prin chipul de aplicare al ei, pentru că ea se îndreaptă deopotrivă către toți oamenii și nu numai către cei apropiați, cum făceau iudeii, sau numai către ei înșiși, cum făceau păgînii. Iubirea pe care o aduce creștinismul se ridică deasupra iubirii de sine, depășește iubirea celor apropiați — rude, prieteni, cunoscuți — și îmbrățișează deopotrivă pe toți oamenii de orice neam și rasă, îndreptându-se chiar și către cei potrivnici sau dușmani.

Sensul său cel mai adînc pe care nu l-au înțeles nici iudeii și nici păgînii este acela de iubire deplină, dusă pînă la sacrificiul de sine, exemplificat în jertfa de pe cruce (Cf. I Cor. I, 23). Ea este nouă și prin aceea că Cel care a propovăduit-o a trăit-o deplin în viața sa, în forma cea mai înaltă a ei: jertfirea de sine pentru alții. În acest chip, iubirea devine legea morală de bază în creștinism, întărită și susținută neîncetat de exemplul Mîntuitorului Iisus Hristos. Ea este semnul deosebit al creștinului față de ceilalți oameni, după cuvîntul Mîntuitorului, care spune: «Întru aceasta vor cunoaște toți că ai Mei ucenici sînteți, de veți avea dragoste între voi» (Ioan XII, 34). Pentru aceasta, nu ne putem închipui un creștin adevărat dacă viața sa nu este călăuzită de iubire.

Iubirea creștină se îndreaptă către Dumnezeu și semenii. A iubi pe Dumnezeu din toată ființa și simțirea noastră și pe aproapele nostru ca pe noi înșine sînt cele două mari porunci în care se cuprinde toată legea morală creștină. Între aceste două porunci este o strînsă legătură, pentru că cine iubește și ajută pe semenul său, iubește în același timp pe Dumnezeu. La judecata cea de obște, Mîntuitorul Iisus Hristos Se identifică cu cei goi, flămînzi, bolnavi și însetați, spunînd că cine a ajutat pe aceștia, pe El L-au ajutat: «Îtrucît ați făcut unuia dintre acești frați prea mici, Mie ați făcut» (Matei XXV, 40). Că ajutorarea și dărnicia către oameni este semn al iubirii lui Dumnezeu, o arată și Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan, cînd zice: «Dacă cineva are bogățiile lumii acesteia și vede pe fratele său în nevoie și își închide inima sa față de el, cum rămîne în el dragostea lui Dumnezeu?» (I Ioan III, 17). Același sfînt apostol adaogă că nimeni nu poate susține că iubește pe Dumnezeu dacă urăște pe aproapele său și că cine susține așa ceva este un mincinos, căci «cine nu iubește pe fratele său — zice el — pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu, pe care nu-L vede?» (I Ioan IV, 20).

Deci, arătînd dărnicie față de semenii noștri aflați în lipsuri, arătăm dărnicie către însuși Dumnezeu. Făcînd așa, noi îndeplinim atît porunca iubirii aproapelui, cît și porunca iubirii lui Dumnezeu. Dar, nu există, oare, o dărnicie către Dumnezeu însuși, la care sîntem chemați noi credincioșii ca urmare a iubirii pe care o datorăm? Da, există; o reprezintă darurile pe care le aducem la altar, din pîrga produselor noastre. Pe toți acești dăruitori, Biserica îi pomenește neîncetat în rugăciunile sale, sub numele de binefăcători ai săi sau ctitori.

Iubirea nu poate exista fără dărnicie și nici dărnicia care nu pornește din iubire nu este o dărnicie adevărată, plăcută lui Dumnezeu și aducătoare de mîntuire. Acest lucru îl arată Sfîntul Apostol Pavel în aceeași descriere a iubirii creștine, cînd spune: «De ași împărți toată avuția mea săracilor și dragoste n-am, nici un folos nu-mi este».

Și atunci, cum este dărnicia care pornește din iubire? În primul rînd, ea se face în numele lui Iisus Hristos, adică pe baza învățaturii creștine și a convingerilor morale pe care le dă aceasta. Acest lucru îl arată Mîntuitorul cînd spune: «Oricine vă va da de băut un pahar de apă în numele Meu, pentru că sînteți ucenici ai lui Hristos, adevăr vă spun că nu-și va pierde răsplata» (Marcu IX, 41).

În al doilea rînd, dărnicia care izvorăște din iubire este plină de smerenie, făcută nu pentru a dobîndi lauda oamenilor, așa cum făceau fariseii. «Cînd faci milostenie — spune Mîntuitorul — nu suna cu trîmbița înaintea ta, cum fac fățarnicii în sinagogi și uliți, pentru ca să fie slăviți de oameni» (Matei VI, 2).

În al treilea rînd, dărnicia care izvorăște din iubire este discretă, adică făcută cu delicateță, fără a expune într-un fel sau altul pe cel ajutat, la situații de jenă sau rușine. Ține seama, cu alte cuvinte, de demnitatea omului. Pentru aceasta și îndeamnă Mîntuitorul: «Și tu, cînd faci milostenie, să nu știe stînga ta ce face dreapta» (Matei VI, 3).

În al patrulea rînd, dărnicia care izvorăște din iubire este desinteresată, adică nu urmărește nici un avantaj moral sau material într-un fel oarecare. Acest lucru îl arată Mîntuitorul cînd spune: «Și dacă dai cu împrumut aceluia de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce răsplată vi se cuvine? Și păcătoșii dau cu împrumut păcătoșilor, ca să ia înapoi întocmai» (Luca VI, 34). «Dați cu împrumut fără să nădăjduiți ceva în schimb» (Luca VI, 35). «Cînd dai un prînz sau o cină — spune de asemenea Mîntuitorul — să nu chemi pe prietenii tăi, nici pe frații tăi, nici neamurile tale, nici pe vecinii bogați, ca nu cumva să te cheme și ei la rîndul lor pe tine și să iei astfel o răsplată pentru ce ai făcut, ci, cînd dai o masă, chiază pe săraci, pe schilozi, pe șchiopi, pe orbi, și va fi ferice de tine, pentru că ei n-au cu ce să-ți răsplătească» (Luca XIV, 12).

În al cincilea rînd, dărnicia care izvorăște din iubire este unită cu pacea și înțelegerea cu semenii. Acest lucru îl arată Mîntuitorul cînd spune: «Dacă îți aduci darul tău la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lăsă-ți darul acolo, înaintea altarului, și du-te întii de împacă-te cu fratele tău și apoi vino de adu-ți darul» (Matei IV, 23—24).

În al șaselea rînd, dărnicia care izvorăște din iubire este promptă, fără ezitări, fără întîrzieri, adică se face imediat. Acest lucru l-a înțeles Mîntuitorul cînd a spus: «Celui ce-ți cere, dă-i; nu întoarce spatele celui ce vrea să se împrumute de la tine» (Matei V, 42).

În al șaptelea rînd, dărnicia care izvorăște din iubire se face nu din prisosul nostru, ci din însăși necesarul nostru de viață. Așa este darul femeii văduve, care a pus în vistieria templului doi bănuți, singurii pe care-i avea. Pentru aceasta, Mîntuitorul a spus despre ea: «Această văduvă

săracă a dat mai mult decît toți cei ce au aruncat în vistierie, căci toți ceilalți au aruncat din prisosul lor, dar ea, din sărăcia ei a aruncat tot ce avea, tot ce-i mai rămăsese ca să trăiască» (Marcu XII, 41).

Deci, nu cantitatea dărnicii ridică valoarea ei, ci chipul în care se dă, — dărnicia cea mai mică, dar bine făcută, putînd astfel întrece în valoare dărnicia cea mai mare, dar greșit făcută. În acest chip, dărnicia nu este numai la îndemîna celor avuți, ci la îndemîna tuturor oamenilor, oricît de săraci ar fi ei, — așa cum este cazul cu această femeie văduvă.

Și, în sfîrșit, dărnicia care izvorăște din iubire se face de bună voie, potrivit cuvîntului Sfîntului Apostol Pavel, care spune: «Fiecare să dea precum se îndură cu inima, nu dintru mîhnire sau de silă, că pe dătătorul de bună voie îl iubește Dumnezeu» (II Cor. IX, 7).

Cît este de frumoasă și folositoare dărnicia creștină, cîtă bucurie aduce ea în inimile și viața celor ajutați, cîtă satisfacție lăuntrică dă ea celor care o săvîrșesc, cît de mult apropie ea pe oameni cînd se ajută unii pe alții. Ce frumoasă este viața creștină în care nu mai vedem stăpînind egoismul, ura și răutatea, ci pacea și într-ajutorarea! Așa era viața primilor creștini; despre aceștia ne spune Sf. Evanghelist Luca în Faptele Apostolilor: «Că nu era nici unul dintre ei care să ducă lipsă, toți cei ce aveau ogoare sau case le vindeau, aduceau prețul lucrurilor vîndute și-l puneau la picioarele Apostolilor, apoi se împărțea fiecăruia după cum avea nevoie. Toți cei ce credeau erau împreună la un loc și aveau toate de obște» (IV, 34—35; II, 44—45).

Iată viața de pace și fericire la care duce dărnicia care pornește din iubirea creștină.

Pentru aceasta, și noi credincioșii sîntem datori a ne călăuzi viața după iubirea creștină, arătînd aceasta prin dărnicie deplină față de semenii noștri.

Trebuie să facem acest lucru pentru că sîntem creștini, următori ai Mîntuitorului Hristos și osîrduitori pentru dobîndirea mîntuirii; pentru că Dumnezeu este iubire (I Ioan 4—18) și omul, ființa cea mai nobilă, pe care a zidit-o din iubire, trebuie să trăiască din iubire și în pace cu toți semenii săi, scopul zidirii sale fiind fericirea și nu suferința. Pentru că atît de mult ne-a iubit Dumnezeu pe noi oamenii, încît și pe propriul și Unicul Său Fiu iubit L-a jertfit pe cruce, pentru binele și fericirea noastră, pentru ca la rîndul nostru și noi să ne jertfim, din iubire pentru semenii noștri. Pentru că iubirea este poruncă a Mîntuitorului Iisus Hristos, El, cel dintîi, a trăit deplin iubirea în viață, dîndu-ne astfel și nouă exemplu și tărie pentru trăirea ei. Pentru că însăși mintea noastră ne-o spune, experiența vieții ne-o arată că numai prin iubire și dărnicie desinteresată ne înfrîngem pe noi înșine în egoismul nostru, ne apropiem sufletește de semenii noștri și-i cîștigăm pentru o viață de pace și bună înțelegere. Pentru că cine îndeplinește porunca iubirii îndeplinește toată legea morală creștină. Pentru că dărnicia duce la desăvîrșire, după cuvîntul Mîntuitorului: «De vrei să fii desăvîrșit, vinde-ți averile și le împarte săracilor» (Matei XIX, 21). Pentru că iubirea arătată în dărnicie aduce fericire și mulțumire celor ajutați, iar celor care o săvîrșesc adîncă satisfacție sufletească în

viața aceasta și fericire deplină în viața viitoare. Pentru că făcînd așa, noi urmăm exemplul Mîntuitorului Iisus Hristos, care S-a îngrijit de nevoile trupești și sufletești ale noastre, învățîndu-ne și tîmăduindu-ne de boală. Să ne gîndim la exemplul primilor creștini care din iubire dădeau tot ce aveau, pentru ca nimeni să nu ducă vreo lipsă; la exemplul comunităților creștine de la început, mai înstărite, care făceau colecte pentru ajutorarea celor mai lipsite sau în nevoi (I Cor. XVI, 1—2) — așa cum face și sfînta noastră Biserică în fiecare an, de Duminica Ortodoxiei; la exemplul sfinților, între care arătăm dărnicia pentru cei lipsiți a Sfîntului Vasile cel Mare, care cu întreaga sa avere a făcut așezăminte de bienfacere pentru cei bolnavi și lipsiți și a Sfîntului Ierarh Nicolae, prin a cărui dărnicie au fost salvate trei suflete de la osînda veșnică.

Ați văzut ce este iubirea creștină și ce însemnătate are ea pentru noi. Ați văzut că ea se arată în afară prin fapte bune, dintre care cea mai potrivită cu ființa, cu scopul său, este dărnicia. Cu un cuvînt, ați văzut că iubirea este semnul deosebitor după care ne cunoaștem noi creștinii, dar nu orice iubire poate fi semn al creștinului, ci numai aceea care este unită cu fapta și fapta care arată în mod deplin iubirea creștină este dărnicia.

Pentru aceasta, închei cu cuvîntul Sfîntului Apostol Ioan, care ne îndeamnă: «Să nu iubim cu vorba, nici cu limba, ci cu fapta și cu ade-vărul» (I Ioan III, 18).

Pr. GH. IORDĂCHESCU



LA DUMINICA FLORIILOR

Cu șase zile înainte de Paștile iudeilor, Domnul Hristos, însoțit de ucenicii Săi, a venit în Betania, unde a înviat pe Lazăr cel mort și îngropat de trei zile. Deseori poposea și se odihnea Mîntuitorul în casa prietenului Său Lazăr, unde surorile acestuia, Marta și Maria, Îl înconjurau cu multă dragoste și cînstire. La bucuria prilejuită de învierea lui Lazăr, se adăogau acum bucuriile sosirii primăverii.

În Țara Sfîntă, primăvara începe de timpuriu. În luna aprilie, natura își revarsă din plin farmecul și frumusețile sale. Smochinii, vița de vie și rodiile și-au desfăcut de mult mugurii; lămîii, migdalii și portocalii dau în floare. Pe cîmpiile și colinele din jurul Ierusalimului, verdele proaspăt și crud al ierbii se împestritează cu anemone purpurii numite floarea vîntului, cu albăstrele gingașe și firave ce-și înalță tulpinile lor subțiri și plîpînde spre a sorbi lumina și căldura soarelui, în unduirea caldă a zefirului de primăvară. Macii primeniți și gătiți ca de sărbătoare își desfăc petalele roșii, fine și catifelate; ciclamenele, violete și carminate, se înalță

sprintene și îndrăznețe spre soare; pe poienile și pajiștile reavene ale Țării Sfinte, garofițele sălbatice cu miros îmbătător și brândușele galbene sorb cu nesaț roua și lumina în diminețile răcoroase, bucurându-se pentru puțin de scurta lor existență.

Mai rare, dar mai strălucitoare și impunătoare prin atracția și împărăteasca lor înfățișare, apar din loc în loc, în adierea mîngietoare și blîndă a vîntului de primăvară zambilele sau iacintii și narcisii, acei crini ai cîmpului nespus de frumoși, care de atîtea ori au bucurat și desfătat privirile pline de bunătate ale Domnului Hristos, în lauda cărora El a spus neuitatele cuvinte: «Priviți crinii cîmpului cum cresc. Ei nu se ostenesc, nici nu torc. Și totuși, vă spun că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul din ei» (Matei VI, 28—29).

Seara și noaptea de sîmbătă spre duminică a petrecut-o Mîntuitorul în casa primitoare a lui Lazăr. Cînd soarele trimitea la asfințit ultimele sale raze asupra pămîntului, Domnul Iisus S-a așezat la cină cu cei ai casei, iar Lazăr era unul din cei ce ședea la masă și cina împreună cu El.

Era una din frumoasele seri ale orientului. La revărsarea umbrelor înserării, zvonurile și ecourile cetății sfinte a Ierusalimului se stingeau în valuri moi peste văile și colinele din jur. Din depărtările siderale apărea mantia cerului bătută cu stele scînteietoare. Printre ramurile pomilor și arbuștilor în floare se prefirau razele strălucitoare ale lunii, care începeau jocul lor de argint și de umbre, de pete albe și negre.

Maria, sora lui Lazăr, atît de mult s-a bucurat de sosirea Domnului în casa fratelui ei, că a luat o litră de mir de nard curat, de mare preț, a uns picioarele lui Isus, le-a șters apoi cu părul capului ei, încît s-a umplut toată casa de bună mireasmă (Ioan XII, 1—3).

Mulțime mare de iudei veniseră la Ierusalim de sărbătoarea Paștelui; alți iudei s-au dus la Betania să vadă pe Lazăr cel înviat de Domnul Hristos din morți.

A doua zi, duminică dimineața, Iisus plecă cu ucenicii din Betania, însoțit și de iudeii care veniseră să vadă pe Lazăr, spre Sfînta Cetate. Ajungînd în satul Betfage, lîngă Muntele Măslinilor, Domnul trimise doi din ucenicii Lui să-I aducă din satul vecin un asin. Iar ei aducîndu-l, Domnul S-a așezat deasupra asinului și mergeau domol spre Ierusalim, însoțit de ucenicii Săi și de mulțimea de iudei din Betania și din împrejurimi.

Se împlinea prin aceasta o veche profeție care zicea: «Nu te teme, fiica Sionului; iată, împăratul tău vine, șezînd pe mînzul asinei» (Zaharia IX, 9. Ioan XII, 15).

Drumul spre Sfînta Cetate trecea peste Muntele Măslinilor, pe o cărare ce șerpua printre măslini bătrîni, smochini, chiparoși și rodii, pe marginea căreia străjuiau plini de farmec și mireasmă suavă oleandrii și magnoliile în floare. Era o dimineață liniștită și senină de primăvară, iar Muntele Măslinilor strălucea scaldat în lumina soarelui. Adierea răcoroasă a dimineții, ce pătrundea dinspre Mediterana, făcea acum loc fierbințelii zilei.

În această zi plină de lumină și farmec, cînd Domnul se apropia cu ucenicii de Ierusalim, deodată a fost întîmpinat de strigătele de bucurie

și triumf ale mulțimilor de iudei din Ierusalim și din împrejurimi, care veniseră la sărbătoarea Paștelui. Cuprinși de o însuflețire spontană, cu o bucurie, încredere și dăruire totală, cu o dragoste fierbinte, cu o curată și nețărmurită recunoștință, ei așterneau voioși hainele lor înaintea Mîntuitorului, fluturau în mâini ramuri și stilpări de finic pe care le rupseră din copaci și strigau, atît cei ce mergeau înaintea Lui, cît și cei ce veneau în urmă: «Osana, Fiului lui David! Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului! Osana, întru cei de sus!» (Matei XXI, 9; Marcu XI, 9).

În timpul trăirii Mîntuitorului pe pămînt, cînd El se hrănea cu roadele țarinilor noastre, rare au fost manifestările de recunoștință din partea celor care s-au bucurat de binefacerea bunătății, milostivirii și iubirii Sale de oameni.

Dar, în duminica de astăzi, numită de strămoșii noștri atît de frumos și semnificativ Duminica Floriilor, orbi care au dobîndit vederea, șchiopii și ologii care și-au dobîndit tămăduirea și au început să umble, leproșii care și-au cîștigat curățirea de această grea boală, cei înviați din morți, ca Lazăr, mulțimea neștiută care a primit alinare și vindecări de tot felul de suferințe și neputințe, au izbucnit deodată cu entuziasm și bucurie de nedescris, arătîndu-și recunoștința față de Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, pentru binefacerea primită.

În viața pămîntească a Mîntuitorului, plină de atîtea ostenele, străduințe și întristări, evenimentul de azi este unul din momentele luminoase.

*

Una din cele mai frumoase virtuți care înfrumusețează sufletul nostru este recunoștința.

Față de cine să fim noi recunoscători?

Trebuie să fim recunoscători în primul rînd față de părinții noștri trupești, care ne-au dat viață și au vegheat ani îndelungați asupra creșterii și formației noastre. Cîte nopți au vegheat și veghează, îndeosebi mamele, la căpătîiul copiilor lor, iar aceștia, ajungînd mari, trebuie să răspundă cu recunoștință, răsplătînd jertfa nepretuită a părinților.

Sfînta Scriptură este plină de învățături cu privire la respectul și recunoștința pe care le datorăm noi părinților noștri trupești.

«Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești mult pe pămîntul cel bun» (Ieșire XX, 12), — ne spune porunca a cincea din Decalog.

Iar înțeleptul Solomon spune: «Fiule, păzește legile tatălui tău și ru lepăda învățăturile maicii tale» (Pilde VI, 20).

Și tot acesta spune: «Fiule! Sprijinește pe tatăl tău la bătrînețe și nu-l mihni pe el în viața lui» (Înțel. Solomon III, 12).

Trebuie să fim apoi recunoscători și față de părinții noștri spirituali, care s-au străduit să ne învețe dreapta credință.

De aceea, noi trebuie să le arătăm recunoștința nu numai cînt sîntem în viață, ci și după moarte, rugîndu-ne pentru sufletele lor și urmîndu-le pilda vieții.

«Aduceți-vă aminte de mai marii voștri — ne spune Sfântul Pavel, cu autoritatea lui de apostol — care v-au vestit vouă Cuvîntul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au sfîrșit viața și urmați-le credința» (Evrei XIII, 7).

Să fim recunoscători, de asemenea, față de profesorii și dascălii noștri, care s-au străduit, fiecare în ramura științei sale, să ne transmită învățătura și știința, pentru a ne pregăti în viață și a ne înfrumuseța și ușura viața. Căci viața fiecăruia, fiind împodobită cu rafinamentele și comorile culturii și ale artei și înobilată de o gândire înaltă și aleasă, devine mai plăcută și mai frumoasă nu numai pentru sine, ci și pentru toți cei din jurul nostru.

Sfântul Apostol Pavel ne sfătuiește astfel: «Ascultați pe învățătorii noștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghiază pentru sufletele voastre, avînd să dea seama de ele, ca să facă lucrul acesta cu bucurie, nu suspinînd, lucru care n-ar fi spre folosul vostru» (Evrei XIII, 17).

Trebuie să fim ascultători și recunoscători apoi față de conducătorii statului și față de toți cei ce sînt dregători, ca unii care se străduiesc la bunul mers al treburilor obștești și ne asigură tuturor liniștea, pacea și buna viațuire.

Sfântul Apostol Pavel ne spune cu dreptate: «Dregătorii nu sînt de temut pentru fapta cea bună, ci pentru cea rea. Voiești, deci, să nu-ți fie frică de stăpînire? Fă binele și vei avea laudă de la ea. Căci dregătorul este slujitorul lui Dumnezeu, spre binele tău» (Romani XIII, 3—4).

Trebuie să arătăm prețuire, mulțumire și recunoștință față de toți cei ce se ostenesc și muncesc pe ogoare, în fabrici, în întreprinderi sau se îndeletnicesc cu diferite meserii sau meșteșuguri.

Nimeni nu se poate lipsi de munca și ajutorul altuia. Munca fiecăruia e prețioasă tuturor și munca tuturor e foloșitoare fiecăruia dintre noi.

Fiecare reprezintă o mare valoare înaintea lui Dumnezeu; iar noi credincioșii sîntem datori să arătăm prețuire și respect fiecăruia.

«Deci, mai înainte de toate, — ne îndeamnă Sfântul Pavel — să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțumiri, pentru toți oamenii» (I Timotei II, 1).

*

Înaintea tuturor, însă, și mai presus de orice, trebuie să fim recunoscători către Dumnezeu, Părintele nostru cel ceresc, cel ce ne dăruiește viață, sănătate, minte, înțelepciune, mulțumire și fericire pe pămînt, iar după moarte ne face părtași la bunătățile Sale cele cerești și veșnice.

De aceea, noi creștinii, să înălțăm rugăciuni de mulțumire și de recunoștință către Părintele cel ceresc și să spunem, împreună cu cei ai Săi din ceruri, cum ne spune Sfântul Apostol Ioan: «Vrednic ești Doamne și Dumnezeul nostru să privești mărirea, cinstea și puterea, căci Tu ai creat toate bucuriile și prin voința Ta stau în ființă și s-au făcut» (Apocalipsa IV, 11).

În săptămîna care urmează, Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Se pregătește, după primirea triumfală din Duminica Floriilor, pentru patimile Sale care ne-au adus eliberarea din tirania cea veche a diavolului, a păcatului, a suferințelor și a morții, adică ne-au adus mîntuirea.

Prin jertfa Fiului lui Dumnezeu pe Cruce, viața fiecăruia dintre noi dobîndește un sens nou și o perspectivă măreață.

Nu mai sîntem supuși nimicirii și neființei inexistenței; viața noastră se prelungește în eternitate, căci Domnul Hristos, prin jertfa Sa, ne face părtași în ceruri la minunatele Sale făgăduințe și la bunătățile cele netrecătoare.

Pentru cei ce cred, Domnul Hristos sosește și acum, nu din Betania, ci din locașul Său cel ceresc, ca să intre cu mărime și strălucire, nu în cetatea Ierusalimului pămîntesc, ci în casa sufletului și a trupului nostru, pentru a-l curăți, a-l sfinți și a-l face templul Duhului Sfînt.

Se cuvine ca în zilele sfîntei săptămîni ale mîntuitoarelor Patimi ale Domnului să ne înfrîmăm prin post și rugăciune pornirile, zburdările și dulcețile trupului. «Iar de vorbește cineva — ne spune Sfîntul Petru — cuvintele sale să fie ca ale lui Dumnezeu» (I Petru IV, 11).

Să ne zdrobim și frîngem inimile și cugetele semețe, căindu-ne pentru multele noastre păcate și fărădelegi, ungînd prea curatele picioare ale Domnului cu mirul lacrimilor de pocăință.

«Căutați cu toții pacea și sfințenia — ne îndeamnă Sfîntul Apostol Pavel — fără care nimeni nu va vedea pe Domnul» (Evrei XII, 14).

Să întîmpinăm pe Domnul Hristos cu ramurile și stîlpările faptelor bune ale iubirii de Dumnezeu și de oameni, precum mulțimile din Ierusalim L-au întîmpinat cu ramuri și cu stîlpări de finic.

Să ne deschidem inimile cu bunătațe și milostivire către aproapele nostru și să nu ostenim cu facerea de bine.

Astfel, pregătindu-ne sufletește și trupește, să ne învrednicim de bucuria strălucitei Învieri a Domnului. Amin!

Pr. Prof. IOAN RĂMUREANU



LA SFÎNTUL IERARH CALINIC

În aghiografia sfîntei noastre Biserici, ziua de astăzi este închinată unui sfînt, care și-a trăit pînă la moarte și fără vreo teamă de ea, credința căreia și-a cucerit smerit sufletul, care a știut să iubească mai mult decît îngăduie capacitatea naturală de a iubi a ființei omenești, și care a înțeles că iubirea trebuie să fie ultimul cuvînt al tuturor aspirațiilor omului și că

jertfa din iubire pentru un ideal superior, trebuie să fie și suprema faptă a vieții lui, iar acesta nu este altul decât Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica.

S-a născut la 7 octombrie 1787 în București, în preajma bisericii Visarion. Părinții lui erau români, creștini, oameni buni, cinstiți și temători de Dumnezeu. Botezat fiind, s-a numit Constantin. Mama lui, devenită mai târziu monahia Filoteia, l-a învățat de mic cu nespuse dragoste și duioșie, învățându-l cele dintii rugăciuni. Deseori îngenunchia cu mama lui în fața icoanei Maicii Domnului și se rugau împreună. «Din pruncie» deci el a cunoscut bunătatea acestei mame a tuturor creștinilor, și așa se explică de ce până la sfârșitul vieții lui s-a rugat ei, primind de la ea întotdeauna ajutor. Mama lui fiind o creștină convinsă a căutat să imprime în sufletul lui o trăire cât mai creștinească. A învățat totuși și tot ceea ce se putea învăța la vremea lui, dar fără să se lase amăgit de ușurătatea vieții tinerilor din vremea lui, dând astfel urmare îndemnurilor la sfințenie ale Sfântului Apostol Pavel: «Rogu-vă dar, fraților, pentru mila lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca o jertfă vie, sfântă și plăcută lui Dumnezeu, ca o slujire a voastră cuvântătoare, și nu vă potriviți veacului acestuia, ci vă prefaceți prin înnoirea minții voastre, ca să cunoașteți ce este voia lui Dumnezeu cea bună și plăcută și desăvârșită» (Rom. XII, 1—2).

Înclinat din fire spre cele duhovnicești, purtând în suflet chipul evlaviei mamei sale și călăuzit de curăția inimii și flacăra credinței, în anul 1807 a părăsit casa părintească și a intrat pentru totdeauna în ostrovul pustnicesc al Cernicai, smerindu-și trupul cu post, cu priveghere și cu rugăciune, stingând văpaia patimilor cu roua lacrimilor și mulțimea ostenelelor sale, iar pe șarpele ispitelor gonindu-l cu înfrinarea, cu răbdarea și cu smerenia. Sihăstria l-a ispitit cu desăvârșirile ei vitejești și rîvna după agonisirea lor l-au făcut să fugă din veac, părăsind părinți și prieteni, pentru singurătate și tăcere, pentru «harurile pustiei». El rîvnea să-și curățească desăvârșit inima, ca să poată vedea limpede desăvârșirile lui Dumnezeu. Fără sfințenie, viața omenească părea pentru el o încleștare de puteri vrăjmașe în întunerecul nopții și o ciocnire năvalnică de corăbii pe o mare bîntuită de furtună.

Dat în seama cuviosului Pimen, el îi uimește pe toți călugării prin împlinirea ascultării, prin dragostea, dar mai ales prin însuflețita lui bunătate. Cîștigă inimile tuturor «prin curăție, prin înțelepciune, prin îndelungă răbdare, prin bunătate, prin Duhul Sfînt, printr-o dragoste neprefăcută, prin cuvîntul adevărului, prin puterea lui Dumnezeu» (II Cor. III, 6—7).

Pe pămînt trăind, a viețuit cerește, ca un înger în trup, copleșind pe toți cu blîndețea și cu răbdarea sa.

Trăind această viață, a fost suficient ca numai la un an de la intrarea în mînăstire, adică în 1808, să fie călugărit, luînd numele de Calinic Monahul.

Tinărul monah însă continuă să ducă aceeași viață frumoasă adăugînd «nevointă peste nevointă», căutînd ca să stea în fața lui Dumnezeu cît mai «fără prihană și fără vină» (II Petru, III, 14).

Convins fiind că neascultarea a adus pieirea neamului omenesc, el caută să urce treptele spre rai — adică făcînd drumul întors al lui Adam

și Eva — prin ascultare. De aceea se supune cu multă râvnă «la toate nevoițele cele grele ale vieții monahale», ajungînd «la atîta curăție a minții și a liniștii celei din lăuntru, încît lumina înaintea tuturor ca o adevărată lumină cerească», așa încît niciodată nimeni nu ar putea să-i privească viața și faptele, fără ca să nu proslăvească pe Tatăl Cel din cer.

Acestea au determinat ca la 3 decembrie 1808 să fie hirotonit ierodiacon, iar la 13 februarie 1813, preot. Pentru el însă preoția nu a fost o simplă profesie, ci un ideal, căruia el a înțeles să-i slujească toată viața, cu frică și cu cutremur.

Viața îl dăruise cu multe suferințe, dar ele i-au dat prilej la mult bine. Plecat spre a înțelege suferințele aproapelui său, dispus să stea la dispoziția oricui putea fi de folos cu vorba sau cu fapta, dar mai ales înzestrat cu o mare dragoste față de om, toate acestea fac ca în 20 septembrie 1815, ieromonahul Calinic să fie hirotesit duhovnic. Acum i se deschid lui largi orizonturi de activitate, mai ales în domeniul spiritual.

Avînd o minte perspicace și o putere de intuiție ce uimea pe toți cei din jurul lui, trăind în totul ceea ce știa, dar și ceea ce învăța și pe alții, pentru ca să nu i se poată reproșa niciodată «doctore vindecă-te pe tine însuși», reușește în scurt timp să fie cunoscut și în afara incintei mînăstirii. Astfel găsim la el, la scaunul spovedaniei pînă și pe mitropolitul țării. Toți găseau la el «adăpostire și mîngiere la ale lor supărări», că el pe toți îi mîngia cu cuvinte dulci și de Dumnezeu insuflate.

Între 1812—1818 întreprinde călătoriile în Moldova și la Sfîntul Munte, cu care ocazie vizitează o serie întregă de mînăstiri, cunoaște oameni și-și îmbogățește sufletul cu miresele frumuseților monahicești.

Întors din aceste călătorii din care se alesese și cu o bogată experiență de conducător al treburilor obștești, în 1818 este ales stareț al Mînăstirii Cernica, în vîrstă fiind numai de 30 de ani. Depune o mare activitate pentru chivernisirea și îmbunătățirea treburilor traiului obștesc, lucru care îi aduce la 9 aprilie 1820 vrednicia de arhimandrit.

Dar lucrul lui cel mai aprig era ca să facă din semenii lui oameni desăvîrșiți după exemplul Mîntuitorului. Era pătruns de marele adevăr că «a călăuzi oameni este un meșteșug desăvîrșit și o știință desăvîrșită; este lucrul cel mai deosebit și anevoios». El spunea adesea că «starețul este inima tuturor inimilor care îl caută sau care îi cer îndrumare sau alinare. El e calea spre desăvîrșire a tuturor sufletelor credincioase din jurul său».

Întotdeauna avea înaintea ochilor lui icoana înaintașilor lui întru ale călugăriei, pe care îi imita întru totul. Prin iubirea față de Hristos se asemăna cu Sfîntul Antonie cel Mare, prin blîndețe și smerenie cu Sfîntul Ierarh Nicolae, prin înțelepciune și înfrînare cu marele Vasile; în îngrijirea mînăstiri cu Nicodim de la Tismana. De la toți a luat cîte ceva și pe toate le-a pus în slujba aproapelui său pentru ca să poată să-i ducă pe toți pe calea desăvîrșirii și a mîntuirii. Ca o stea luminoasă a luminat pe cei binecredincioși, risipind întunericul înșelăciunii.

Dar vremuri de grele încercări se abăteau asupra țării noastre și asupra mînăstirii. Sîntem în anul 1821. Anul mării răscoale a lui Tudor Vladimirescu. Năvala turcilor în țară atrage după sine o serie întregă de

suferințe: lume înfometată, fără adăpost, batjocorită de trupele musulmane ș.a. Și toți acești suferinzi, toate aceste dureri, își găseau alinare și mângâiere, ajutor și îndreptare la Sfântul Calinic. Peste tot unde auzea că e o durere de alinat, o alina. Ajuta, povățuia, priveghea și se ruga. În tot timpul și-a îndreptat privirea și și-a îndoit genunchii în fața icoanei Maicii Domnului și a Sfântului Ierarh Nicolae, și întotdeauna a primit ajutorul ce l-a cerut. Hrănea mulțimile înfometate, ajuta pe cei în lipsă și își găsea timp să construiască și case de rugăciuni lui Dumnezeu. A iubit, pentru Dumnezeu, pe toți săracii vremii lui și pe cei lipsiți de hrana gândului și pe cei lipsiți de hrana trupului. El făcea lucrul acesta nu pentru a fi socotit ca un instrument de popularitate sau de seducție demagogică, ci ca un mijloc de propagandă a virtuții care reformează și convertește inima, de popularizare a Evangheliei care mîntuiește lumea. El nu a vorbit numai despre milostenie, ci a și făcut milostenie. El nu a vorbit numai despre sărăcie, ci a și ajutat-o. Întîi a făcut el însuși, ceea ce a povățuit pe alții să facă, întîi a lucrat și după aceea a vorbit.

N-au lipsit însă și răuvoitori care l-au otrăvit, vrînd să-l omoare. Dumnezeu însă nu l-a lăsat în voia vrăjmașilor lui, și nu numai că îl vîndecă, dar este ales și episcop al Rîmnicului la 14 septembrie 1850. Plîsete și mare tristețe a fost atunci în Mînăstirea Cernica, cînd Sfântul Calinic a trebuit să părăsească această mînăstire, pe care el o slujise cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste aproape 43 de ani, din care 32 ca stareț. Bucurie însă și cîntări de îmne a găsit cînd a intrat în Craiova, unde credincioșii l-au întîmpinat cu pîine și sare, după o datină strămoșească. Clopotelor de la Cernica care atunci vesteau obștei durerea despărțirii de cel mai iubit semen al lor, le răspundeau acum clopotele de la Craiova, care anunțau credincioșilor vеста sosirii Sfîntului în Cetatea Banilor. Clipe de înaltă bucurie sufletească aici, tristețe și lacrimi de despărțire la Cernica. Aici, mic cu mare, bătrîn cu tinăr, sănătos și bolnav, la număr peste 350 de călugări, părăsise chilie, pat, lucru și au trecut toți prin fața sfîntului pentru a lua binecuvîntare de la acela ce le fusese stareț, duhovnic, părinte, frate. În Cetatea Banilor, mii și mii de suflete l-au întîmpinat pentru a-i ura viață îndelungată și bună sporire în lucrul Domnului.

Și chiar de-a doua zi și-a început activitatea: cercetări duhovnicești prin sate și mînăstiri, orînduiri de protopopi, hirotoniri de preoți, după trebuință; osteneală apostolească în via Domnului, spre folosul sufletesc al tuturor păstoriților, care îl îmbrățișau pretutindeni cu iubire și ascultare. Pentru toți el avea cîte ceva. Sfătuia, îndemna, mîngîia, dar mai ales tîmăduia ranele sufletului omenesc. Locuința lui ajunsese un metoc al săracilor.

Nori grei se abat însă iarăși pe cerul patriei noastre. Izbucnește războiul ruso-turc. Turcii intră în Oltenia. Sfîntul Calinic se retrage spre Rîmnicu-Vîlcea. Aici, timp de doi ani rezidește biserica Episcopiei, care fusese arsă, reface toate cele din jurul ei, precum și o serie de locuințe pentru nevoile clericilor.

Datorită vieții pe care o ducea, practicînd din plin toate virtuțile creștinești, Sfîntul Calinic primește din partea lui Dumnezeu darul de a face minuni. Martorii acelor vremuri ne povestesc o serie întregă de lucrări de acest fel: tîmăduiește o femeie stăpînită de diavol, preface în țărînă trupul unui mort neputrezit, tîmăduiește fiica unui sătean ș.a. Timp de 17 ani cît a păstorit pe scaunul Episcopiei Rîmnîcului a săvîrșit asemenea minuni.

Dar cei 80 de ani ce-i purta pe umeri, multele osteneli săvîrșite în slujba Bisericii «într-un șir de 62 de ani de cînd a pus asupra-și sfînta schimă», grijile felurite de fiecare zi, iar pe deasupra postul aspru, cum și împlinirea cu scumpătate a tuturor rînduielilor vieții călugărești, îl «pogoriseră într-o foarte grea slăbiciune și neputință». Simțind deci că i se apropie sfîrșitul, în anul 1867, socotind că nu mai e destoinic «a mai purta datoria cerută de la el pentru greaua răspundere a multor suflete a eparhioților săi», s-a retras din scaunul de episcop, întorcîndu-se la chinovia sa, mînăstirea Cernica. Un an de zile a zăcut în chilia sa, unde ucenicii îi citeau rugăciunile și pravila călugărească. Iar în ziua de 11 aprilie 1868, pe la orele 5 dimineața, a cerut ucenicului său să-i schimbe cămașa căci a văzut niște oameni care au venit să-l ia cu dînșii. După aceea a cerut o cruce, a sărutat-o și a zis: «Sfîntă cruce, ajută-mi», și zicînd acestea și-a dat duhul.

Așa a fost mutarea către Domnul a Sfîntului Calinic. Viața lui a fost asemenea unei țarine cu mult rod, izvor de nenumărate bunătăți, mijlocul dobîndirii de har duhovnicesc.

S-a mutat în lumea dreptilor în sărăcia cea mai desăvîrșită. Tot ce a agonisit în viață a dăruit văduvelor, orfanilor, pentru zidire de biserici și alte fapte de milostenie. A trăit cu adevărat sărăcia cea de bună voie, cum s-a făgăduit în ceasul cînd a fost tuns în călugărie.

Postul i-a fost păzitor trupului și sufletului, cale spre pocăință; ascultarea și omenia, podoabele vieții. A urmat dreptatea, credința, dragostea, pacea. A fost bun către toți, tată sărmanilor, săracilor milostiv, mîngietor celor întristați, ajutător celor năpăstuiți și tuturor mare făcător de bine.

S-a arătat dreptar turmei sale, atît în mînăstire, cît și în Episcopie, prin toate faptele cele bune și pildă credincioșilor, cu cuvîntul, cu viața, cu dragostea, cu duhul, cu credința și curăția.

Prin rugăciunile sale, prin strădaniile lui, prin întreaga înfățișare a vieții lui, prin acea mireasmă care adia în jurul personalității lui, prin toată cuviința vieții lui văzute și a celei tainice și nevăzute, a prefăcut toți spinii care îl impresurau în trandafiri.

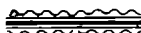
A trăit cu toată pasiunea ființei sale, toate adevărurile creștine; a iubit și a jertfit tot ce a avut măl bun în ființa lui. Și toate acestea le-a făcut nu pentru a fi aplaudat de lume, nu pentru a produce senzație, nici chiar pentru a face literatură, ci pentru a bineplăcea lui Dumnezeu, izbăvindu-se astfel de toate păcatele trupului și ale sufletului.

Sfînt prin cugetare, prin simțire și prin acțiune, sfînt prin suferință și prin ideal; sfînt prin întreaga lui viață, Sfîntul Ierarh Calinic este cel

mai chemat să ne pilduiască pentru vremurile noastre, misiunea slăvită a preoției sub al cărei har și jug ne-am smerit fruntea și cugetul.

Se cuvine deci să ne plecăm cu smerenie genunchii în fața lui astăzi când facem sfânta pomenire lui, și să învățăm de la el ce înseamnă iubire, ce înseamnă credință, ce înseamnă preoție și luându-l ca dreptar al vieții noastre să iubim ceea ce a iubit el, să credem în ceea ce a crezut el și astfel să ajungem și noi la desăvârșirea pe care el a urmărit să o realizeze cu păstoriții lui, împlinind astfel cuvintele lui Iisus Hristos: «Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este» (Matei V, 48). Amin.

Diac. ȘTEFAN GH. MILEA



SFÎNTUL MUCENIC GHEORGHE

Prăznuim astăzi, cu aleasă bucurie duhovnicească, în cîntări de laudă și rugăciune și de pioasă aducere aminte, pe Sfîntul și Marele Mucenic Gheorghe. Sărbătorirea sa este înveșmîntată în bucurie și lumină, căci Sfîntul Gheorghe, ca de altfel toți mucenicii, strălucește ca una din pietrele cele mai prețioase ale coroanei dumnezeiești, stînd — cum spune Apocalipsul (VII, 15—17) — «înaintea scaunului lui Dumnezeu, slujindu-I ziua și noaptea». Mielul lui Dumnezeu, Iisus Domnul, stă în mijlocul lor «la izvoare de ape vii și va șterge Dumnezeu toată lacrima de pe fața lor».

Tăria și curajul lor, pacea și bucuria pe care le-au gustat în decursul pătimirii, credința vie în dumnezeirea Fiului Fecioarei și certitudinea că pătimind i se aseamănă Lui, devotamentul total și hotărîrea nestrămutată de a nu sluji păcatului sau plăcerilor, ci numai lui Dumnezeu și semenilor, binelui și adevărului, sînt doar cîteva flori din buchetul luminos de virtuți care împodobesc atît de strălucit chipurile mucenicilor.

De aceea, în Sfîntul Gheorghe, Biserica noastră prăznuiește astăzi un fiu scump al ei, un mare mucenic al lui Hristos, model prea ales pentru noi cei ce ne nevoim pe calea adevărului creștin.



Sfîntul Gheorghe s-a născut în Capadocia, provincie în Asia-Mică, pe la anul 260 d.Hr., din părinți creștini. Rămas orfan de tată din copilărie, evlavioasa sa mamă îl crește în frică de Dumnezeu, picurîndu-i în suflet cu iubirea-i de mamă nectarul dragostei lui Hristos.

Chipeș la făptură, ca un arhanghel, curat la suflet ca roua dimineții, prin muncă și perseverență, seriozitate și destoinicie, dragoste și nădejde, tînărul Gheorghe se face iubit și stimat de ai săi, apreciat și prețuit și,

îmbrățișind cariera ostășească — prin calitățile sale alese, dublate de o purtare demnă și corectă, avansează în scurtă vreme pînă la gradul de general, împăratul Dioclețian încredințîndu-i misiuni de înalte răspunderi, pe care tînărul ofițer le împlinește cu deplină competență.

Pînă la anul 303 d.Hr., împăratul Dioclețian, deși era păgîn, nu ia nici o măsură administrativă de persecuție împotriva creștinilor, fiindcă n-are motiv, aceștia avînd o comportare cinstită, corectă și constructivă, — fapt care le dă posibilitatea să se ridice pînă la cele mai înalte funcții în imperiul său.

La anul 303 însă, împăratul Dioclețian, luîndu-și ca ajutor la domnie pe ginerele său — păgînul Galeriu, om vanitos, rău, lingușitor, crud dușman al creștinilor — este determinat de acesta să-și schimbe atitudinea față de creștini și să decreteze legi aspre împotriva lor, spre a feri astfel imperiul de răzburarea zeilor.

Istoria creștinismului mărturisește cu amănunte cutremurătoare că de la anul 303 pînă la anul 313, Biserica creștină trece printr-o veninoasă sabie și înfruntă cea mai grea persecuție: bisericile sînt închise și dărîmate, cărțile sînt confiscate și arse, iar creștinii — de la cei mai tineri pînă la cei mai bătrîni, sînt supuși la cel mai înfricoșător examen, punîndu-li-se în față viața sau moartea, condiționate de hotărîrea fiecăruia de a se închina la zei sau a sluji lui Hristos.

Stratiotul Gheorghe, biruindu-se pe sine, se prezintă în fața împăratului Dioclețian și în prezența întregii curți imperiale, dă mărturie sfîntă că este creștin și că înțelege să slujească ca ostaș al lui Hristos cu toată viața sa .

Uimit de această mărturisire îndrăzneată, și îndemnat de Galeriu, împăratul Dioclețian dă ordin să fie întemnițat și supus la chinuri, pînă se va lepăda de credința în Hristos.

Crezînd că e vrăjitor, împăratul l-a dat în seama unui mare vrăjitor ca să-l iscodească. Acesta îi dădu două băuturi vrăjite: prima, dacă o bea cineva, spunea orice taină, iar a doua era venin curat. Sfîntul Gheorghe le bău pe amîndouă, fără a i se întîmpla ceva. Aducîndu-i-se un mort și atingîndu-se de el, mortul a înviat. La vederea unor atari lucruri, vrăjitorul ceru să fie botezat.

Împăratul venit să-l înduplece să se lepede de Hristos, i-a făgăduit cele mai mari onoruri. Sfîntul Gheorghe însă a refuzat.

În fața unui refuz atît de categoric, împăratul dădu ordin să i se taie capul.

Și iată că după ce a urcat cu bărbăție întreaga scară a suferințelor, pe treapta cea mai de sus, pe Gheorghe l-a așteptat moartea de martir.

*

Jertfa mucenicului Gheorghe este rodul unei iubiri suprafirești, în-tocmai ca aceea a nenumăraților jertfitori de sine, pe care Biserica noastră sfîntă îi pomenește — an de an — cu pioasă evlavie, cu aleasă cinste și cu nestăpînită cutremurare, ea însăși fiind zidită pe sfintele lor oseminte.

Prăznuirea lui luminată este plină de bucurie și nu de întristare și totdeauna legată de aceea a prea luminatei Învieri a Domnului și de primăvară, ca unele ce sînt treceri de la moarte la viață și care ne îndeamnă să ne bucurăm de izbînda vieții asupra morții, zicînd: «Veniți, toți cei ce serbăm Învierea cea luminată și mărită, iarăși să serbăm și luminată amintirea mucenicului Gheorghe și să-l încununăm pe el cu flori de primăvară, ca pe cel ce este nebiruit, ca să luăm cu rugăciunile lui mîntuire de necazuri, împreună și de greșeli» (Stihira I, Laude).

Sfîntul Mucenic Gheorghe este reprezentat de pictura creștină și de evlavia noastră, îmbrăcat în zale cu coif, călare pe un cal aprig, cu sulița în mînă, zdrobind capul balaurului. Balaurul închipuiește pe diavolul cu uneltirile sale, pe care Sfîntul Gheorghe l-a biruit în numele și cu puterea crucii. Icoana marelui mucenic împodobește bisericile noastre, iar numele lui e purtat de mulți creștini. Biserica noastră îi aduce laudă deosebită, slăvindu-l ca pe un «lucrător cinstit al evlaviei, adunînd spicele virtuților», care «semănînd cu lacrimi a cules cu veselie și luptîndu-se pînă la sînge, a cîștigat pe Hristos» — cum spune condacul de astăzi.

Aducîndu-i cuvinte de laudă, ca unui care le merită cu prisosință, să-l avem de model pe Sfîntul Gheorghe întru toate.

Să ne bucurăm împreună cu cel ce «lupta cea bună a luptat contra păcatului, ca un ostaș viteaz al lui Hristos», și în strădaniile noastre zilnice pentru îmbunătățirea inimilor și curățirea sufletelor, să-l avem ca exemplu viu și să-l rugăm să fie mijlocitor la Scaunul cel ceresc pentru mîntuirea sufletelor noastre. Amin!

Pr. MIHAIL MARINESCU





PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

martie—aprilie

CONTRIBUȚIA U.N.E.S.C.O. LA CAUZA PĂCII. — În declarațiile făcute la solicitarea revistei «Lumea» (Nr. 11 din joi 10 martie, 1966, p. 17), Dl. René Maheu, directorul general al U.N.E.S.C.O., vorbind despre cea de a XX-a aniversare a U.N.E.S.C.O. (4 noiembrie 1965), a precizat că organizația mondială pe care o conduce își propune, printre altele, să organizeze «o consultare a statelor membre privind contribuția U.N.E.S.C.O. la cauza păcii; un colocviu pe aceeași temă, cu participarea unor personalități marcante la Bellagio (Italia) în luna mai».

Mulțumind prin intermediul revistei «Lumea», Guvernului Român, poporului român, delegaților României pentru interesul pe care-l poartă acestei probleme de uriașă importanță: «problema tineretului», Dl. René Maheu a afirmat că «România se află mereu în avangarda acțiunilor U.N.E.S.C.O., e un pioner în problema educării tineretului în spiritul păcii. Enumerând inițiativele românești privind problemele educației tineretului și subliniind activitatea rodnică desfășurată de comisia națională română pentru U.N.E.S.C.O. Dl. René Maheu afirmă, în încheierea declarațiilor sale, printre altele, următoarele: «Cooperarea internațională în spiritul căreia lucrează țara dumneavoastră, depășește cadrul strict politic: ea implică și aspecte umane, afective și etice. O atare politică, fundată pe respectul reciproc, pe colaborarea și prietenia între popoare, pe care România o promovează în rîndul tineretului, poate da, desigur, un randament maxim în măsura în care ea se generalizează și în rîndul adulților».

Sînt aprecieri și recunoașteri ale unei mari personalități culturale, privind contribuția țării noastre la marile probleme arzătoare ale lumii noastre contemporane.

STUDIAREA PROBLEMELOR APĂRĂRII PĂCII. — La 15 martie, a. c. a avut loc, la București, constituirea «Asociației de drept internațional și relații internaționale». În cuvîntarea rostită cu acest prilej (a se vedea revista «Lumea», Nr. 12, din 17 martie 1966, p. 16), prof. Dr. Traian Io-

nașcu a declarat printre altele următoarele: «Constituirea Asociației de drept internațional și relații internaționale deschide o nouă și largă perspectivă preocupărilor ce se manifestă tot mai intens în Republica Socialistă România pentru cercetarea aprofundată a aspectelor privind politica externă a statelor și raporturile dintre ele». Subliniind că «interesul deosebit al acestor preocupări rezultă din faptul că ele au ca obiect problemele esențiale ale vieții internaționale contemporane, problemele apărării păcii și dezvoltării colaborării între popoare, Dl. Prof. Dr. Traian Ionașcu a afirmat că «pentru realizarea acestor obiective, teoreticienii și practicienii dreptului și relațiilor internaționale, reuniți în Asociația noastră, trebuie să pună în centrul activității lor de cercetare studierea adâncită a principiilor de bază ale politicii externe a României socialiste».

VIITORUL APARTINE PĂCII. — «Titulescu a înțeles că viitorul aparține păcii și a fost omul care a făcut mari eforturi pentru colaborarea dintre Est și Vest, considerînd în acele timpuri tulburi că pacea este posibilă și că ea trebuie dobîndită», — a declarat bine cunoscuta ziaristă franceză Geneviève Tabouis, într-un interviu publicat în revista «Lumea» (Nr. 12, din 17 martie, 1966, p. 20), cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la moartea genialului diplomat român.

Evocînd personalitatea marelui nostru diplomat, Geneviève Tabouis, relatează următoarele în interviul amintit: «L-am cunoscut pe Titulescu la Liga Națiunilor, la Geneva, în septembrie 1924. Era a treia adunare generală a Ligii. O adunare extraordinară. Franța propunea un sistem de securitate generală. 47 de națiuni își trimiseseră reprezentanți. În holul în care discutau șefii de guverne și miniștri afacerilor externe ai țărilor participante, un om înalt domina întreaga reuniune. Era Titulescu. În cadrul unei ședințe, unul dintre delegați i-a spus reprezentantului român că nu crede în stabilitatea păcii. El a răspuns cu o logică implacabilă că, dacă omenirea dorește pacea, ea trebuie să ia din timp măsurile cuvenite, că pacea poate fi cucerită».

Comemorînd 25 de ani de la moartea lui Nicolae Titulescu, diplomat român de prestigiu internațional, presa românească și străină a consacrat numeroase articole evocatoare, subliniind activitatea sa neobosită, desfășurată în slujba păcii și a colaborării internaționale.

PROFUND ATAȘATE CAUZEI PĂCII. — În comunicatul comun cu privire la vizita în țara noastră a președintelui Republicii Socialiste Federative Jugoslavia, Iosip Broz Tito, care a avut loc între 18 și 23 aprilie 1966, printre altele se afirmă următoarele: «Profund atașate cauzei păcii și securității popoarelor, cele două țări militează în mod consecvent pentru încetarea cursei înarmărilor și înfăptuirea dezarmării generale pentru măsuri eficace de natură să înlăture pericolul nuclear». Arătînd că Republica Socialistă România și Republica Socialistă Federativă Jugoslavia se pronunță pentru convocarea unei conferințe mondiale de dezarmare cu participarea tuturor statelor lumii, Comunicatul afirmă că «părțile

consideră că interesul întăririi păcii, al eliminării oricăror forme de amestec în treburile altor popoare, reclamă desființarea bazelor militare străine, retragerea trupelor aflate pe teritoriul altor state. Părțile consideră, de asemenea, că împărțirea lumii în blocuri militare nu corespunde dezvoltării pozitive a relațiilor internaționale actuale».

În încheierea Comunicatului se arată, printre altele, că «Schimbul de păreri cu privire la problemele internaționale a evidențiat hotărârea celor două părți de a-și aduce în continuare contribuția lor la normalizarea relațiilor internaționale, la dezvoltarea colaborării între popoare, consolidarea păcii și securității internaționale».

ȘEDINȚA PREZIDIULUI CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII. — Revista «Pentru apărarea păcii» (Nr. 4/1966, p. 9) într-o scurtă dare de seamă ne relatează despre lucrările Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii, care a avut loc la Budapesta. Cu acest prilej, s-au discutat unele probleme ale situației internaționale, sarcinile mișcării pentru pace în etapa actuală și au fost adoptate o serie de documente. Totodată Prezidiul Consiliului Mondial al Păcii a condamnat agresiunea din Vietnam, adresînd opiniei publice internaționale un apel prin care își exprimă solidaritatea cu poporul vietnamez, subliniind «necesitatea organizării unor acțiuni pe plan internațional în scopul restabilirii păcii în Vietnam».

Printre alte probleme incluse pe ordinea de zi, Prezidiul a discutat și pe acelea referitoare la structura și metodele de lucru ale Consiliului Mondial al Păcii.

SĂ FIM FĂURITORI AI PĂCII. — La 24 aprilie a. c., după cum ne relatează revista «Pentru apărarea păcii» (Nr. 5/1966, p. 14) a avut loc în Belgia tradiționalul marș de primăvară antiatomic și antiimperialist și la care au participat peste 15.000 de persoane, printre care se aflau și numeroși demonstranți olandezi, francezi, vest-germani și spanioli. Pe cele mai multe din pancartele marșului erau scrise lozincile următoare: «Să fim activi astăzi, decît radioactivi mîine» și «Acum trebuie să fim mai mult decît înainte făuritori ai păcii»

REDACȚIA





ȘTIRI ECUMENICE ȘI BISERICESTI

— În orașul Bogor (insula Java) s-a înființat prima tipografie indoneziană pentru cărți bisericești. Deocamdată s-a început tipărirea unor părți din Vechiul Testament în limbile indoneziană și batachită. Tiraajul va fi de 10.000 exemplare. Va urma tipărirea Noului Testament și apoi a Bibliei întregi.

— Primul eschimos, distins cu titlul onorific de doctor în teologie, este pastorul presbiterian Roy Ahmaogak din Wainwright (Alaska). Pastorul Ahmaogak a fost învățător, a urmat apoi Seminarul teologic din Bloomfield (S.U.A.). A lucrat la Institutul pentru limbi al Universității din Oklahoma la traducerea în dialectul eschimos, vorbit de compatrioții săi, a evangheliei după Marcu, a epistolei către Romani și a unei părți din evanghelia după Ioan. În anul 1947 a fost hirotonit în preot, la Jukon (Alaska). Titlul onorific de doctor în teologie i-a fost conferit de Withwort College din Spokane (statul Washington).

— Anul acesta apare o nouă traducere a Bibliei în limba polonă, patronată de Bisericile evanghelice din Polonia și de «Societatea biblică britanică».

— Facultatea teologică evanghelică slovacă din Bratislava a conferit Dr. Andrzej Wantula, episcopul Bisericii evanghelice din Polonia, titlul de «doctor honoris causa» în Teologie.

— «Conferința creștinilor catolici din țările europene» s-a întrunit, între 22—24 martie a. c., în a doua sa sesiune la Berlin (R.D.G.). Au participat 220 de persoane — preoți și mireni — din 18 state europene. Scopul Conferinței este: Acțiune pentru pace. Tema primei sesiuni a fost: «Prin încredere și tratate la stabilirea unei păci trainice», iar tema sesiunii a doua: «În solidaritate cu toți oamenii de bună voință pentru o politică de destindere și securitate», — temă dezvoltată în referate și în «comunicatul» publicat la închiderea sesiunii.

— *Săptămîna de rugăciune pentru unitatea creștinilor* din anul acesta a avut următorul program zilnic: 1) rugăciuni pentru unitatea tuturor creștinilor și pentru sfîntirea lor, pentru toate mișcările și organizațiile care servesc unitatea creștină; 2) pentru Consiliul Ecumenic al Bisericilor,

spor în activitatea sa; 3) Biserica romano-catolică; 4) Bisericile ortodoxă și anglicană; 5) Bisericile protestante; 6) pentru toți cei botezați și pentru iudei; 7) pentru misiunea creștină; în ziua a 8-a. și ultima. pentru pacea în lume. (H. K. 2/1966).

— Între 9—13 noiembrie 1965 s-a întrunit la Roma primul congres internațional al traducătorilor textelor liturgice în limbile popoarelor. Au participat cca. 250 specialiști din 69 țări. Au fost prezentate peste 250 de texte liturgice. Discuțiile au fost ample, fiind divergențe de păreri asupra caracterului unei limbi, fondul ei lexical etc.





ARTICOLE ȘI STUDII

CONTRIBUȚII DOCUMENTARE LA „ȘCOALA DOMNEASCĂ DE SLOVENIE DE LA BISERICA SF. GHEORGHE-VECHI DIN BUCUREȘTI“

Într-un număr anterior al acestei reviste¹ a apărut studiul nostru, amintit mai sus. Considerente de ordin tehnic a împiedicat atunci publicarea împreună a studiului propriu-zis și a materialului documentar pe care s-a întemeiat acesta.

Materialul documentar inedit, pe care îl publicăm acum, vine să completeze informațiile pe care documentele deja editate le dau despre școala de slovenie în special. Precizăm că în acest material sînt atinse tangențial și alte probleme în afara celor ce privesc cu strictețe școala slovenească.

Fără îndoială că problema datei înființării școlii de slovenie este unul din aspectele de bază al chestiunii. Documentele oferă informații asupra acesteia. Astfel, unul² o amintește că a fost întemeiată în vremea lui Grigore Ghica (1660—1664; 1672—1674), iar altul³ în vremea lui Șerban Cantacuzino (1678—1688), cînd se pare că nu a avut loc decît o renovare a școlii. Lăsînd la o parte prezumția că școala de slovenie ar fi putut exista încă din secolul al XVI-lea — și aceasta avîndu-se în vedere necesitățile la care ea răspundea în secolul al XVII-lea, existente fără îndoială anterior — ceea ce este aproape sigur e faptul că la mijlocul secolului al XVII-lea, școala de slovenie exista.

O altă școală pe care documentele o lămuresc este aceea a scopului școlii. Cu toate că acesta nu a rămas înscris bine definit în nici unul din actele vremii, el poate fi stabilit și exprimat în dubla misiune pe care școala de slovenie o avea: pregătirea preoților de mir, precum și a logofe-

1. «Glasul Bisericii», anul XX. nr. 9—10, sept.—oct. 1961, p. 837—878.

2. Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—11.

3. Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCXLV—11.

ților și diecilor din cancelariile domnești, boierești și a noilor instituții care se creiaseră spre sfârșitul orînduirii feudale.

Școala a avut o existență precară.

În timpul domniilor fanariote școala de slovenie de la Sfântul Gheorghe-Vechi din București și desigur că odată cu ea și celelalte școli din țară au trecut prin situații grele. Asupra acestei situații echivoce a școlii, asupra diferitelor încercări de a se da acestei instituții posibilități normale de existență, prin asigurarea localului și a fondului pentru plata slujitorilor ei, încercări pe care domnii le-au realizat într-o măsură mai mare sau mai mică și pe care le-au luat ca urmare a apelurilor adresate de dascălii școlii sau ca urmare a anaforalelor mitropolitane, documentele ce le publicăm oferă relații bogate și interesante.

Sursa de venituri a școlilor domnești și modalitățile aflate s-au schimbat de multe ori. Uzanța din vremea lui Șerban Cantacuzino ca nevoile materiale ale școlilor să fie acoperite din veniturile țării, este anulată. Domnitorii Grigore Ghica⁴ în 1749, Matei Ghica⁵ în 1752 și Constantin Racoviță⁶ în 1753 și în 1763, hotărăsc să se asigure veniturile școlii dintr-o dare pusă asupra preoților din țară. Insuficiența acestor mijloace și nesiguranța lor determină pe Constantin Mavrocordat să dea școlilor domnești veniturile Mănăstirii Glavacioc. Suplimentarea de venituri nu a rezolvat problema salariilor slujitorilor școlilor domnești, ceea ce determină pe domnitorul Ștefan Racoviță (1764—1765) să acorde școlilor și venitul Mănăstirii Tuturor Sfinților⁷ (Anthim) și al Mănăstirii Dealu⁸.

Documentele pe care le publicăm dau informații în legătură cu proveniența elevilor⁹ din școala de slovenie¹⁰. Admițind ca bună afirmația făcută în hrisovul¹¹ lui Alexandru Ipsilant, din 13 august 1775 (deși ea pare a fi o gratuitate), cum că școala — este vorba de cea de slovenie — «este foarte trebuincioasă la toată obștea acestei țări pentru învățatură, fiind metaherisit tot norodul cu această învățatură», reiese și mai pregnant în evidență caracterul de școală privilegiată pe care îl avea Academia grecească de la Sfântul Sava, în care domnia interzisese categoric accesul copiilor de țărani, admițind ca o favoare frecventarea copiilor de neguțători și meseriași, dar și aceasta numai pentru deprinsul scris-cititului.

Venirea lui Alexandru Ipsilant pe tronul Țării Românești, deschide o epocă de oarecari înnoiri în viața școlilor din țara noastră, rolul și atenția ce li se acorda crescînd deopotrivă. Reforma lui Alexandru Ipsilant cuprinde și școala de slovenie din București și pe celelalte de același

4. Arh. St., Buc., *Diplomatice*, 21: 1749 ian. 17.

5. Arh. St., Buc., *Diplomatice*, 25: 1752 oct. 23.

6. Arh. St., Buc., *Diplomatice*, 26: 1753 oct. 18.

7. Arh. St. Buc., *Diplomatice*, 36: 1764 mai 30

8. Arh. St. Buc., *Diplomatice*, 39: 1765 iunie 10.

9. Arh. St. Buc., *ms.* 139, f. 175.

10. Arh. St. Buc., *ms.* 3, f. 122 v.—124; *ms.* 26, f. 56—57.

11. Arh. St. Buc., *ms.* 3, f. 122—124.

gen din țară ¹², asigurându-le cheltuielile din veniturile mănăstirilor închinată și neînchinată.

Cercetarea documentelor pe care le publicăm ne permite să stabilim cronologic, pe anumite perioade de timp, dascălii care au funcționat la școala domnească de slovenie de la biserica Sfântul Gherghhe-Vechi din București, precum și salarizarea lor.

Documentele ne mai scot în evidență diferitele privilegii pe care domnitorii le acordau acestor dascăli, cărora salariul le era insuficient, pentru a-i obliga să se dedice cât mai mult în treburile educative ale școlii.

*

În cele de mai sus am amintit numai câteva din problemele esențiale pe care le ridică documentele ce le publicăm. Cercetătorii vor găsi într-o analiză amănunțită a lor o serie de alte informații în legătură cu diferite probleme social-culturale ale școlii respective.

GEORGE POTRA

1741 septembrie 1. [București].

Insemnare de lefurile ce se dau dascălilor de la școlile domnești din București și din celelalte orașe din Țara Rômânească. (Copie).

Școalele domnești cele din București și cele dupin orașele după afară, ce s-au orânduit din porunca mării sale prea înălțatului domnului nostru Io Mihai Racoviță voevod și cu tot sfatul boerilor celor mari ai divanului mării sale, împreună și cu prea sfințitul mitropolit al Ungrovlahiei chiriu chir Neofit.

Septemvrie 1 dni, leat 7250 [1741].

— dascalul cel mare la învățatura filozofică, în orașul București pe luna.....	taleri	30
— și pentru mîncarea lui	taleri	15
— doi dascali carii dau mathimă la gramatică, pe lună fieștecarele câte	taleri	20
— și pentru mîncarea lor, fieștecarele câte	taleri	5
— la 12 ucenici carii sînt orînduiți pentru preoție, cu toată cheltuiala lor peste an	taleri	400
— un dascal ce învață la italiinească, pe lună	taleri	15
— și pentru mîncarea lui	taleri	5
— doi dascali de carte slovenească, pe lună fieștecarele câte	taleri	10
— un dascal care învață carte grecească pe copii de (<i>indescifrabil</i>) la Biserica Tuturor Sfinților, pe lună	taleri	5
— un dascal la Focșani, la carte elinească și la carte grecească, pe lună	taleri	10
— un dascal slovenesc la Buzău, înlăuntru la episcopie, pă lună	taleri	5
— un dascal slovenesc la Rîmnic, la episcopie, pe lună	taleri	3
— un dascal slovenesc la Târgoviște, pe lună,	taleri	3
— un dascal la Craiova, la carte elinească și grecească, pă lună	taleri	10
— un dascăl slovenescu la Cîmpulungu, pe lună	taleri	3
— un dascal slovenescū la Slatina, pe lună	taleri	3
[total]	taleri	2515

Arh. St. Buc., Ms. 139, f. 175.

12. Arh. St. Buc., *Suluri*, 36.

1749 ianuarie 17. [București].

Grigorie Ghica voievod hotărăște organizarea școlilor, plata dascălilor și numește pe mitropolitul Neofit ca purtător de grije al întregii probleme. (Original).

Milostiin bojiu Io Grigorie Ghica voevod i gospodar zemlie Ungrovlahiscoie.

De toți iaste știut că lucruri împodobescu pe omu într-această viață trupească, învățătura iaste mai aleasă și mai naltă. Pentru aceea iaste și mai lăudată de cei ce au numele înțelepciunii cei de afară, adevă și elinești și acei bisearicești și cu multe cununi de laudă să încoronează, încât și Pavel cel înălțat până la ceriuri la a treia orânduială o pune, socotindu numărul darurilor care s-au dat oamenilor de la Dumnezeu și zicându că pre unii i-au pus Dumnezeu întâiu apostoli, al doilea prooroci, al treilea învățatori. Mărirea aceștia vrând să o arate și Aristotelu filosoful către cel ce l-a întrebat, cu ce să osebește cel învățat de cel neînvățat, au răspunsu cu ceia ce să osibeaste cei morți de cei vii. Și ca să zicem mai în scurt, atâta întrece învățătura pre toate bunătățile ceale omenesti cu cât întrece și sufletul pe trup. Că aceasta iaste podoabă sufletului și trupului fiind pricină celor patru vârhovnice bunătăți duple înțelepciunea lui Solomon care zice: aceasta învață curăție și minte și dreptate și bărbăție, de care mai de trebuință nimica nu iaste întru viața oamenilor.

Și de pohtește cineva multă știință știe ceale trecute și ceale ce vor să fie le sămuiaște, știe tălmăcirea cuvintelor și dezlegările vorbelor celor ascunse, semne și întâmplări ale vremilor și ale anilor, și tuturor iaste sftenic bun. Pentru aceasta dar și stăpînul nostru Isus însemnându folosința învățaturii cea către mântuire, întâi a înțelepțit pre ucenicii lui prin pogorirea sfântului duh, apoi i-au trimis la propovăduire; încă și noa tuturor ne-au poruncit să cercăm dumnezeieștile scripturi căți poftescu să afle viața cea nemuritoare.

Deci cum ar putea neșine să cerce dumnezeieștile scripturi nepedepsindu-se mai nainte cu învățătura. Ci, dar, trebuința și folosul acestui lucru sftânt și de mântuire știindu-l împărății și domnii cei de demultu și avându și grija supușilor lor, au întărit școala prin multe locuri și orașă ca prin învățatură să le pricinuiască lor bună viețuire, căroră urmându și cei mai denaintea noastră blagocestivi domni și strămoși carii au ocărmitu trebile prea luminatului scaun al aceștia lăudate și de Dumnezeu păzită țară și domnie a Ungrovlahiei, au întărit doao școale, una elinească și alta slovenească, din care amândoao sântu de mare folos nu numai lăcuitorilor Țării Rumânești, ci și tuturor celor streini carii vinu pentru dragostea învățaturii.

Deci de vreme ce din voia atotșitorului Dumnezeu ni s-au incredințat și noa iarăși prea înălțatul acesta scaun a prea luminatii domnii Țării Rumânești și duple puțința noastră fiindu întăriți cu darul dumnezeescu, cărmuim norodul cel de supt mâna noastră, pre lângă alte griji ale noastre, multă purtare de grijă avem și pentru școala care văzându-le că sântu cu orânduială nestatornică și fără îndreptare și cunoscându domnia mea grija didascalilor care au spre a cere și a-și lua plata lor cea rânduită, pentru ca să ușurăm și pre didascali cei duple vremi de această grijă turburătoare și zătihnitoare lucrului lor, și ca să așezăm cuviincioasa bună rânduială și stare școalelor, am socotit a fi cu cale să rânduim asupra loru ispravnic și purtătoriu de grijă, vrednic ca să le poarte lor de grijă pentru toate câte ar avea trebuință și să inpartă fieștecăruia din didascali plata ce i s-ar cădea despre potruva lor.

Drept aceia am socotit vrednec aceștii purtări de grijă pre prea sfințitul mitropolit al Ungrovlahiei chir Neofit ca pre unul ce iaste păstor și părinte duhovnicescu (*loc rupt*) împlinirea cea cu numele lui Hs. care să păstorește (*loc rupe*) sfinția sa, fiindu și cu voia arhieriei sale și a tuturor cinșțiilor și credincioșilor boiarii a domniei meale.

Ci dar hotărăm cu izbăvire, prin hrisovul domnii meale, ca de acum înainte să aibă arhierasca purtare de grijă a școalelor strângându de la preoții țării darea cea după anu care s-au orânduît lor și dintr-aceia să împartă dedascalilor simbriile ceale tocmit; din care didascalului celui dintâiu al învățăturilor celor filosoficești din școala cea elinească simbriia cea după tocmeală iaste de fieșcare lună câte taleri patruzeci și cinci, iar dascalului al doilea de învățăturile gramaticii câte taleri doaozeci. Iar școalei slovenești, la doi dascali iaste plata a fieșcărui dascal de lună *po* taleri zece. Care se fac toată suma banilor într-un an taleri o mie doaozeci, care bani să aibă purtare de grijă sfinția sa mitropolitul țării a de pe lună dascalilor din dajdea ce strânge sfinția sa de la preoți și o dă la visteria domniei meale, precum s-au zis mai sus. Pentru că fiindu mai nainte obiceiul de să da plata dascalilor din visterie, și fiindu că visteriia avându multe trebi și deosebite cheltuiali, de multe ori nu le venea răndu dascalilor a-și lua part[e]a (salariul) și câte patru și cinci luni. Ci pentru ca să-și ia plata mai cu lesnire, fără de purtare de grijă, ca să poată să dea învățăturile ucenicilor fără de a nu-și împărți gândul la purtarea de grijă pentru plată, am hotărât domnia mea printr-acest cinstit hrisov al domnii meale ca să-și ia dascalii plata pentru învățatura de la sfinția sa prea sfințitul mitropolitul țării, din dăjdiile preoților, iar nu de aiurea. Însă și dascalii să se afle pururea cu purtare de grijă și cu priveghiere pentru procopseala ucenicilor la învățatura cărții, a căror luarea de seamă și cercetarea am dat domnia mea a să face iarăși de către prea sfințitul mitropolitul țării, fiindu lucru sufletescu și al păstorii sfinții sale.

Ci pentru ca să să păzească acest lucru cuvinciosu și folositor sufletului și vieții creștinești nestrămutat, s-au întărit hrisovul acesta cu domneasca pecește și cu iscălitura domnii meale și cu toți cinstiții și credincioșii boiarii cei mari ai divanului domni meale: pan Grigorie Greceanu *vel* vornic, i pan Costandin Dudescul *vel* spătar, i pan Ianache Hrisoscoleul *vel* ban, i pan Costandin Brâncoveanu *vel* logofăt, i pan Barbul Văcărescul *vel* vistieriu, i pan Ștefan Văcărescul *vel* cliuceriu, i pan Necolache *vel* postelnic, i pan Toma Guliano *vel* paharnic, i pan Mihai Fălcoianu *vel* stolnic, i pan Grigorașco Ghica *vel* comis, i pan (*loc liber*) *vel* slugeriu, i pan Stavvru *vel* pitariu și ispravnecu (*loc liber*).

Și s-au scrisu hrisovul acesta în anul al doilea dintru a doao domnie a domniei meale, aici în orașul scaunului domniei meale, în București, de Vasile logofețelul de la visterie lă anul de la zidirea lumii 7257, iar de la nașterea domnului nostru Isus Hristos 1749 ghenarie în 17.

Io Grigorie Ghica vovoda [m. p.]

Barbul Văcărescu *vel* vistier
procîtenomu

Arh. St. Buc., *Diplomatice*, nr. 21.

Original, stare bună, hirtie groasă cerată, format mare; frumoase ornamente și ligamente; pecete aplicată.

Acad. R.P.R., LVIII—168 copie.

1749 iunie 13. [București].

Mitropolitul Neofit dă voie preotului Teodor, de la biserica Sfintul Gheoghe-Vechi, să-și facă casă pe locul unde a fost școala slovenească și casa dascalului Stanco, ertîndu-l și de plata chiriei ce trebuia să dea

Mitropoliei. (Copie)

Neofit milcstîiu bojiu arhiepiscop i mitropolit.

Dat-am cartea smereniei noastre popei Theodor, de la sfeti Gheorghie Vechiu precum să să știe că i-am dat locul unde au fost școala și casa dascalului Stanco,

ca să-și facă casă pe dinsul. Și să aibă a da pentru chiria locului pe an câte o oca de ceară la Mitropolie. Și cit vom trăi noi i-am ertat și această chirie fiindu-ne slugă, iar după moartea noastră să-și dea chiria pe cum arată mai sus, au de vor vrea alți frați arhieriei ce vor fi în urma noastră să-l iarte le va fi pomenire, pentru că leamnele sânt ale lui, iar pământul iaste al sfintei Mitropolii. Și noi i-am dat volnicie cu această carte a noastră ca să-și facă casă pe acest loc, iar leamnele ceale vechi dovedindu-să că nu fost ale dascalului Stanco le-am dat popei Florei gineri-său

Și pentru încredințare i-am dat această carte întărită cu iscălitura smereniei noastre.

Iunie 13 *dni*, văleat 7257 [1749]

al Ungrovlahiei, Neofit

[mai jos]:

Grgorie milostiu bojiu arhiepiscop i mitropolit.

Dupe cum să cuprinde înăuntru, așa să urmeze și de acum înainte în cit va avea preoteasa viiață

Iulie 22 *dni*, 7271 [1763].

Grigorie al Ungrovlahii

Arh. St. Buc., Ms. 131, f. 156.

Vezi doc. 1789 decembrie [f. zi]; 1791 octombrie 1; 1791 octombrie 8; 1791 decembrie 17.

[1749 august 31—1750 oct. 20. București].

În condica Mitropoliei care cuprinde acte și însemnări dintre 1739—1805, se află următoarele informații în legătură cu dascălii slovenești:

— Az popa Florea dascal slovensc am luat.

— Az Lupp dascăl slovensc am luat.

— Am luat eu popa Florea i Lupul dascalii slovenești, de la sfinția sa părintele mitropolitul leafă de șase luni, de lună po taleri 10, însă de la luna lui martie pîn la sfîrșitul lui avgust taleri 120.

Avgust 31 *dni*, 7257 [1749].

Eu popa Florea, az Lupp dascali slovenești

— Luat-am noi amândoi dascalii slovenești simbriia noastră de șase luni, de lună cite taleri zece de om, care fac taleri o sută doazeci la amândoi, însă de luna lui septemvrie, octomvrie, noemvrie, dechemvrie, ghenarie i februarie.

Și acești bani i-am luat de la sfinția sa părintele mitropolitul.

Iunie 12 *dni*, leat 7258 [1750].

Az popa Florea, az Lupp dascali slovenești

— Luat-am noi amândoi dascalii slovenești simbriia noastră de șase luni, de lună cite taleri 10 de om, care fac taleri o sută doazeci la amândoi, însă de luna lui martie, aprilie, mai, iunie, iulie, avgust.

Și acești bani i-am luat de la sfinția sa părintele mitropolitul.

Octomvrie 20 *dni*, leat 7259 [1750].

Eu popa Florea i Lupp
dascali slovenești

— Luat-am noi amândoi dascalii slovenești simbria noastră de șase luni, de lună cite taleri 10 de om, care fac taleri 120 la amîndoi, însă de luna lui septembrie, octombrie, noiembrie, decembrie, ghenarie, februarie.

Și acești bani i-am luat de la sfinția sa părintele mitropolitul.

Mai 27, *dni*, 7259 [1751].

Eu popa Florea i Lupp
dascalii slovenești

Arh. St. Buc., Ms. 139, f. 179—180.

1752 octombrie 16. [București].

Matei Ghica voievod poruncește mitropolitului Neofit să strîngă birul de la preoți, cu ocazia sfertului de la Sfîntul Dimitrie, și să-l verse la vistierie. (*Original*).

Io Matei Ghica voevod bojiu milostiu gospodar zemli Vlahiscai.

† Cinstite și prea sfințite al nostru duhovnicesc părinte, sfinția ta părinte mitropolit chir Neofit, sănătate îți pohtim de la Dumnezeu.

Pricinii cărții alta nu iaste făr de căt îți facem sfinții tale în știre că viind vremea de a să scoate și birul preoților de chivertul lui sfete Dimitrie viitor, iată că s-au scos, care la preoții din eparhia sfinții tale coprinde taleri 7934.

Deci luînd sfinția ta cartea aceasta a domnii meale, să dai poruncă ca să cisluiască acești bani pe preoți, orânduind zapcii ca să strîngă banii cu sârguială după la preoți. Și strîngându-i să aibi sfinția ta purtare de grijă ca rînduri rînduri să-i dai la visterie, făcînd și istovul.

Aceasta și fii sfinția ta sănătos

Octombrie 16 *dni*, 1752

[pe verso]:

Cinstitului și prea sfințitului al nostru duhovnicesc părinte, sfinții sale părintelui mitropolitului chir Neofit, cu întregă sănătate, să să dea.

Cartea lui Matei Vodă pentru cvert seantăi Dimitrie, ot leat 7261 [1752].

Arh. St. Buc., Secția istorică, mapa cu doc. din 1726—1840.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filigran; trimisă sub formă de scrisoare, întărită cu pecetea inelară domnească, în ceară roșie (ruptă).

1752 octombrie 23. [București]

Matei Ghica voievod întărește așezămîntul făcut de fostul domnitor Grigorie Ghica, în privința purtării de grijă pentru școala elinească și slovenească. (*Copie*).

Io Matei Ghica voevod bojieiu milostieiu gaspodar zemli Vlahiscai.

De toți este șitut că din cite lucruri împodobescu pre omu întru această viață trupească, învățatura iaste mai aleasă și mai naltă, pentru aceaia iaste și mai lăudată de cei ce au numele înțelepciunii cei din afară (adecă cei elinești) și acei biserecești și cu multe cununi de laudă să încoronează, incît și Pavel cel înălțat până la ceruri la a treia orînduală o pune, socotind numărul darurilor care s-au dat oamenilor de la Dumnezeu și zicînd că pre unii i-au pus Dumnezeu în beserică, întii pre apostoli, a doao pre prooroci, a treia pre învățători.

Mărirea acestia vrindu să o arate și Aristotel filosoful către cel ce l-au întrebat cu ce să osebește cel învățat de cel neînvățat, au răspuns cu ceea ce să osebesc cei vii de cei morți. Și ca să zicem mai în scurt, atita întreace învățătura pe toate bunătățile ceale omenești cu cit întreace și sufletul pe trup că aceasta iaste podoaba sufletului și trupului, fiindu pricină celor patru verhovnice bunătăți, dupre înțelepciunea lui Solomon care zice: aceasta învăță curăție și minte și dreptate și bărbăție, de care mai de trebuință nimica nu iaste intru viața oamenilor. Și de pofteste cineva multă știință, știe ceale trecute și ceale ce vor să fie le semuiește, știe tilmăcirea cuvintelor și dezlegările vorbelor celor ascunse, seamne și întâmplări ale vremilor și ale anilor și tuturor iaste sfeatnec bun.

Pentru aceasta dar și stăpînul nostru Is. Hs. însemnînd folosința învățăturii cei către mîntuire, întii au înțelepțit pre ucenicii săi prin pogorirea sfintului duh, apoi i-au trâmisi la propovăduire, încă și noao tututror ne-au poruncit să cercăm dumnezeștile scripturi, ciți poftescu să afle viața cea nemuritoare.

Deci cum ar putea neștine să cearce dumnezeștile scripturi, nepedepsindu-să mai nainte cu învățătura. Ci dar trebuința și folosul acestui lucru sfînt și de mîntuire știindu-l împărații și domnii cei de demult și avîndu și grija supusilor lor, au întărit școale prin multe locuri și orașe ca prin învățatură să le pricinuiască lor bună viețuire. Căroru urmînd și cei mai denaintea noastră blagocestivii domni și strămoși carii au otcărmut trebile prea limitatului scaun al țării acestia, au întărit doao școale una elinească și alta slovenească care amîndoao sînt de mare folos nu numai lăcuiitorilor Țării Rumânești ci și tututor celor streini carii vin pentru dragostea învățaturii.

Deci de vreme ce din voia atotțitorului Dumnezeu viindu al doilea rînd domn Țării Rumînești răposat intru fericire părintele domnii mele Io Grigorie Ghica voevod pre lângă alte multe griji ce au avut, multă purtare de grijă au arătat și pentru aceaste mai sus numite școale, că văzîndu-le că sînt cu orînduală nestatornică și făr de îndreptare și cunoscîndu și grija dascalilor care avea spre a cere a-și lua plata lor cea rînduită, pentru că fiind mai nainte obiceiul de să da plata dascălilor de la vistirie și fiindcă vistiria are multe trebi și deosebite cheltuieli de multe ori nu le-au fost viind rîndu dascălilor a-și lua plata cite patru-cinci luni. Ci pentru ca să-și ia plata mai cu lesnire făr de purtare de grijă, să poată să dea învățăturile ucenicilor făr de a nu-și împărți gîndul lor la purtarea de grijă pentru plată, ca să ușureze și pre dascalii cei după vremi de această grijă turburătoare și zăcîncitoare lucrului lor și ca să așaze cuviincioasa bună rînduală și starea școalelor, socotîndu domniia sa a fi cu cale să rînduiască asupra lor ispravnecu și portătoriu de grijă vreadnecu ca să le poarte grije pentru toate cite ar avea trebuință și să împartă fieșcăruia din dascalii plata ce i s-ar cădea despre potriiva lor, ua ales vreadnec acestii purtări de grijă pre preasfîntitul mitropolitu al Ungrovlahiei, chir Neofit, ca pre unul ce iaste păstoriu și părinte duhovnicesc a toată împlinirea cea cu numele lui: Hs. carea să păstorească de sfînșia sa, fiindu și cu voia arhieriei sale și a tututor cinstiților și credincioșilor boiari ai Divanului, hotărîndu prin domnescul măriei sale hrisov ca să aibă arhierasca purtare de grijă a școalelor stringăndu de la preoții țării darea cea de pre an carea s-au orînduit lor. Și dintr-aceia să să împartă dascalilor simbriile ceale tocmite. Din carii dascalului celui dintii al învățăturilor celor filosofești de la școala cea elinească simbria cea de pe tocmeală iaste de fieșcare lună cite taleri patruzeci și cinci, iar dascalului al doilea de învățăturile gramaticii cite taleri doaozeci, iar școalii slovenești la doi dascalii iaste plata a fieșcăruia dascal de lună cite taleri zece care să fac toată suma banilor într-un an taleri o mie doaozeci.

Acum de vreme ce iarăși din voia prea bunului și preainaltului Dumnezeu ni s-au incredințat și noao strămoșăscul și părintescul scaun al acestii lăudate și de Dumnezeu păzită țară și domnie al Ungrovlahiei, sfînșia sa prea sfînșitul mai sus numitul mitropolit ne-au arătat acel cinstit hrisov al răposatului intru fericire părintelui domniei mele de așezămîntul ce s-au zis mai sus. Care hrisov citîndu-să înaintea domniei mele și văzîndu multa purtare de grijă ce au avut domniia

sa asupra acestui lucru sfint și plăcut lui Dumnezeu, și cunoscind domnia mea cum că toate sânt cuviincioase și cu bună orînduială și spre statornicie nestrămutată, domnia mea încă am înnoit și am întărit acest bun așezămînt printr-acestu domnescu hrisov al domniei mele. Hotărîndu și domnia mea ca să aibă a-și lua dascalii plata lor pentru învățatura iarăși de la sfinția sa părintele mitropolitul țării, din dajdea ce să strînge la sfinția sa de la preoți și o dă la vistieria domniei mele, iar nu de aiurea.

Însă și dascalii să să afle pururea cu multă purtare de grijă și cu priveghiere pentru procopseala ucenicilor la învățatura cărții. A căroră luare de seamă și cercetare am dat și domnia mea a să face iarăși de către sfinția sa, fiindu lucru sufletescu și a păstoriei sfinției sale.

Și pentru ca să păzească nestrămutat acestu lucru cuviincios și folositoriu și vieții creștinești, s-au întăritu hrisovul acesta cu iscălitura domniei mele și cu domneasca peceate și cu toți cinstiții și credincioșii boiari cei mari ai Divanului domniei mele: pan Barbul Văcărescul *biv vel* ban, pan Costandin Dudescul *vel* dvornic, pan Ioniță Roset *vel* ban, pan Ștefan Văcărescul *vel* logofăt, pan Costandin Crețulescul *vel* spatar, pan Matei Roset *vel* vistiier, pan Toma Crețulescul *vel* cliuceariu, pan Alexandru Suțul *vel* postelnic, pan Matei Cantacuzino *vel* paharnic, pan Radul Văcărescul *vel* stolnic, pan Dimitrachi Ghica *vel* comis, pan Costandin *vel* pitariu și ispravnicu pan Ștefan Văcărescul *vel* logofăt.

Și s-au scris hrisovul acesta în anul dintii al domniei mele de popa Florea dascalul slovenescu de la școala domnească cea slovenească, în anul de la zidirea lumii 7261, iar de la nașterea domnului nostru Is. Hs. 1752 în luna lui octomvrie 23 *dni*.

Io Matei Ghica voevoda [m. p.].

Ștefan Văcărescul *vel* logofăt *procitoh*

Arh. St. Buc., *Diplomatice, suluri*, nr. 25

Original, stare bună, hirtie groasă, cerată, format mare, împodobit cu frumoase ornamentații; pecete timbrată deteriorată.

O copie, cu unele greșeli, se găsește la Academia Republicii Socialiste România. XLVIII—170

1753 octombrie 18. [București].

Const. Țehan Mihai Racoviță voievodul întărește vechea orînduire ca dascalii de la la școala elinească și slovenească să fie plătiți din banii dăjdiilor ce se strîng de la preoții din țară; purtător de grije numește pe mitropolitul Filaret. (*Original*).

Io Costandin Țehan Mihai Racoviță voevod bojieiu milostieiu gospodâr zemli Vlahiscol.

De toți iaste știut că din cite lucruri împodobesc pre om, întru această viață trupească, învățatura iaste mai aleasă și mai naltă, pentru aceaia iaste și mai lăudată de cei ce au numele înțelepciunii cei dinafară, adică cei elinești și acei bisericești, și cu multe cununi de laudă să încoronează încît și Pavel cel înălțat pînă la cériuri, la a treia orînduire o pune socotindu numărul darurilor care s-au dat oamenilor de la Dumnezeu și zicînd că prea unii i-au pus Dumnezeu în besearică: întii pre apostoli, a doao pre prooroci, a treia pre dascalii.

Mărirea aceștia vrîndu să o arate Aristotelu filosoful către cel ce l-au întrebat cu ce se usebește cel învățat de cel neînvățat, au răspuns, cu ceea ce se usebesc cei vii de cei morți. Și ca să zicem mai în scurt, atîta întrece învățatura

pre toate bunătățile ceale omenesti cu cit întreace și sufletul pre trup, că aceasta iaste podoaba sufletului și a trupului, fiindu pricină celor patru verhovnice bună-tăți, de prea înțelepciunea lui Solomon carele zise: aceasta învață curăție și minte și dreptate și bărbăție, de care mai de trebuință nimica nu iaste întru viața oame-nilor. Și de pohteste cineva multă știință, știe ceale trecute și ceale ce vor să fie le semuiaste, știe tilmăcirea cuvintelor și dezlegările vorbelor cele ascunse, seamne și întimplări ale vremilor și ale anilor, și tuturor iaste sveatnic bun.

Pentru aceasta dar și stăpînul nostru Is. Hs. însemnind folosința învățaturii cei cătră mîntuire, întii au înțeleptit pre ucenicii lui prin pogorîrea duhului sfînt, apoi i-au trimis la propoveduire. Încă și noaă tuturor ne-au poruncit să cercăm dumnezeestile scripturi citi pohtescu să afle viața cea nemuritoare.

Deci cum ar putea neșine să creabe dumnezeestile scripturi nepedepsindu-să mai nainte cu învățatura. Ci dar trebuința și folosul acestui lucru sfânt și de mîntuire știindu-l împărații și domnii cei de demultu și avându și grija supușilor lor, au întărit școale prin multe locuri și iorașe, ca prin învățatură să le pricinuiască lor bună viețuire. Căroa urmându și cei mai dinaintea noastră blagocestivi domni carii au ocîrmuit trebile preu luminatului scaun al aceștii de Dumnezeu păzită țară și domnie a Ungrovlahiei, au întărit doao școale, una elinească și alta slove-nească, carii amândoao sânt de mare folos, nu numai lăcuiitorilor Țării Rumânești ci și tuturor celor străini carii vin pentru dragostea învățaturii.

Dar fiindu că mai nainte era obiceiul de a se da plata dascalilor de la vistierie și fiindcă vistieria are multe trebi și deosebite cheltueli, de multe ori nu le-au fost viind rîndu dascalilor a-și lua plata cite patru-cinci luni, până când viind domniia răposatul Grigorie Vodă Ghica, cu a doao domnie a țării aceștia, și vrând să puie așazămintul școalelor în bună orânduială, au socotit împreună cu dum-nealor veliții boiari și au găsit cu cale ca (pentru să-și ia dascalii plata mai cu lesnire să poată să dea învățăturile ucenicilor fără de a-și împărți gîndul la purtarea de grijă pentru plată) să li se dea plata lor cea de pe tocmeală a fieșcăruia prin mîna și purtarea de grijă a mitropolitului țării (carele pe vremi ar fi) din banii dăjdiilor ce să stringe de la preoți la mitropolitul.

Și într-acest chip s-au urmat atit în domniia domniei sale Grigorie Vodă cit și în domniia domniei sale Matei Vodă fiul domniei sale.

Acum de vreme ce din voia marelui și prea înaltului Dumnezeu ni s-au încredințat și noao domnescul și părintescul scaun al aceștii lăudate și de Dum-nezeu păzită țară și domnie a Ungrovlahiei, sfinția sa părintele mitropolitul Ungrovlahiei, chir Filaretu, ne-au arătat atit hrisovul răposatului mai sus pomenitului domn, cit și hrisovul fiului domniei sale Matei Vodă dă așezămîntul dupre cum scrie mai sus.

Care hrisoave citindu-să înaintea domniei mele și văzînd acest lucru sfînt și plăcut lui Dumnezeu, de așazămîntul acestor școale, și cunoscînd și domniia mea cum că iaste lucru cuviincios și bună orânduială și următoriu de statornicie nestrămutată, domniia mea încât bine am voit de am innoit și am întărit acestui bun așezămînt și printr-acest hrisov al domniei mele. Și domniia mea orânduim vread-nic aceștii purtării de grijă pre sfinția sa părintele mitropolitul Ungrovlahiei, chir Filaret, ca pe un păstoriu și părinte duhovnicesc a toată împlinirea cea cu numele lui Hs. carea să păstorească de sfinția sa, fiind și cu voia arhieriei sale. Ca să aibă arhieria sa purtarea de grijă a școalelor străngînd de la preoții țării darea cea de pre an carea se-au rînduit lor. Și dintr-acealea să împartă dascalilor sim-briile ceale tocmite.

Din carii dascalului celui dentăi a învățăturilor filosofești din școala cea elinească simbria cea de pre tocmeală iaste de fieșcare lună cite taleri 45, iar dasca-lului al doilea de învățăturile gramaticii câte taleri 20, iar școalei slovenești, la doi dascali iaste plata a fieșcăruia dascal de lună po taleri zeace. Care să fac toată suma banilor într-un an taleri o mie douăzeci.

Însă și dascalii să să afle pururea cu multă priveghiare și purtare de grijă pentru procopasela ucenicilor la învățatura cărții, a căroa luare de seamă și cet-

cețare am dat și domniia mea a să face iarăși de cătră sfinția sa. fiindu lucru sufletesc și a păstoriei sfinției sale.

Și pentru ca să să păzească nestrămutat acest lucru cuviincios și folositoriu sufletului și vieții creștinești, am întărit hrisovul acesta cu iscălitura domniei mele și cu domneasca peceate și cu tot sfatul cinștiilor și credincioșilor boiarilor celor mari ai Divanului domniei mele: pan Barbul Văcărescul *vel* dvornec, pan, Costandin Năsturel *vel* ban, pan Costandin Brancoveanul *vel* spatar, pan Ștefan Văcărescu *vel* logofăt, pan Costandin Strâmbeanul *vel* vistier, pan Radul Crețulescul *vel* cliucer, pan Iordachie Geanet *vel* postelnic, pan Dumitrachi Ghica *vel* paharnic, pan Drăghici Greceanul *vel* stolnic, pan Lascarachi Geanit *vel* comis, pan Badea Știrbei *vel* sluger, pan (*loc liber*) *vel* pitar; ispravnecc pan Ștefan Văcărescul *vel* logofăt.

Și s-au scris hrisovul acesta în anul dintâi al domniei mele aici în Țara Rumânească, la anii de la zidirea lumii 7262, iar de la nașterea domnului Dumnezeu și mântuitorului nostru Is. Hs. 1753 în luna octomvrie 18 *dni*, de popa Florea dascalul slovenesc.

Io Costandin voevoda [m. p.].

Ștefan Văcărescu *vel* logofăt *procitoh*

[*pe verso*]:

Costandin Miai Țehan Racoviță voevod

Pentru școale, 7262 [1753]

eforos mitropolitul prin care să să plătească lefile dascalilor din dăjdiile preoților.

Arh. St. Buc., *Diplomatice*, nr. 26.

Original, stare foarte bună, hirtie groasă, cerată, cu filigran. format mare, frumoase ornamentații aurite, pecete timbrată.

1763 iunđe 26. București.

Const. Țehan Mihai Racoviță, în a doua domnie, întărește orînduirea dinainte ca dascălii școlilor domnești să fie plătiți din venitul m-rii Glavacioc; fixează salariile și dorește să se plătească «mai cu lesnire fără de purtare de grijă». *Original*.

Io Costandin Mihai Țehan Voevod bojiu milostiu gospodar Vlahisocie.

Fapta bună cu cât iaste mai mare și la mai de sus treaptă, cu atât cei ce să nevoescu a o câștiga sânt vreadnici de laudă și de cinste. Dar de cât aceștea mai de mare laudă sânt vreadnici cei ce cu orice feal de mijloace să nevoesc a da ajutoriu spre paza, întărirea și buna întemeiere a unii fapte bune, dând lesnire celor ce o dorescu fără de zăticneală a o câștiga.

Întru acesta chip fiind întemeierea și întărirea școalelor întru care să cîștigă darul cel neprețuit, adecă învățătura cărții carea nu numai iaste de mare folos și podoabă vieții omenești, ci încă și lauda dumnezeiască printr-însa să săvîrșaste, învrednicindu-să omul prin mijlocirea ei cu însuși Dumnezeu a vorbi și a sta împotriva celor ce cu meșteșugirea cuvintelor vor să răzvrătească pravoslavnică credință.

Toți dar cei să nevoiesc cu orice fel de mijlocire a da ajutoriu spre întemeierea și buna chiverniseala școalelor, pe lângă lauda, nemuritoriu nume și veacinica pomenire ce le rămîne în lumea aceasta așteaptă fără de îndoire și răsp[un]s[ă]l[ă]țire de la începătorii înțelepciunii Dumnezeu ca unii ce sânt pricinuitori unii de obște faceri de bine

Ci dar trebuința și folosul acestui lucru sfânt și de mântuire știindu-l împărății și domnii cei de demult și avându și grija supușilor lor, au întărit școale prin multe locuri și orașe ca prin învățătură să le pricinuiască lor bună viețuire. Căroră urmându și cei dinaintea noastră blagoceștii domni carii au ocărmuit trebile prea luminatului scaun al țării aceștia, au așezat doao școale, una elinească și alta slovenească carii amândoao sânt de mare folos nu numai lăcutorilor țării aceștia, ci și tuturor celor streini carii vin pentru dragostea învățăturii.

Deci de vreamă ce din voia atotputernicului Dumnezeu viindu al doilea rând domn Țării Românești și înștiințându-ne cu anafora dumnealor cinstiții și credincioșii boiari cei mari ai Divanului domniei mele, cum că fiindu mai nainte obiceiul de să da plata dascalilor de la vistierie și fiindcă vistieria are multe și deosebite cheltuieli, de multe ori nu le-au fost viindu rând a-și lua plata câte patru-cinci luni, au fost găsit dumnealor cu cale ca să scoată de la bir mănăstirea Glavaciogul și să dea asupra sf. părintelui mitropolitului țării și sfinția sa din venitul mănăstirii să dea lefile dascalilor și cheltuiala bisericii domnești. Caré așezămint s-au fost întărit și de domnia sa Costandin Vodă Mavrocordat.

Deci domnia mea încă cunoscând că iaste cu cale și cu cuviință făcut acest așezămint și pentru ca să-și ia dascalii plata mai cu lesnire fără de purtare de grijă, să poată da învățăturile ucenicilor, așisderea și sfinta besearică domnească să-și aibă cuviincioasa podoabă pă deplin, m-am milostivit domnia mea hotărând printr-acest cinstit și bine închipuit hrisov a domniei mele ca să fie această mai sus zisă sfântă mănăstire Glavaciogul în pace și ertată de toate dăjdiile și orânduialele vistieriei ce dau alte mănăstiri, încât de nimic să nu fie supărată.

Și orânduim vreadnic aceștii purtări de grijă iarăși pre prea sfinția sa părintele mitropolitul țării, chir Grigorie, fiind și cu voia arhieriei sale și a toată cinstita boerime ca să aibă arhieria sa prin epitropul arhieriei sale a strânge tot venitul aceștii mănăstiri și dintr-acela să împartă pe fieșcare lună simbriile dascalilor, adecă dascalului celui mare de la sventăii Savva pe lună taleri 40, dascalului al doilea taleri 30, dascalului al treilea taleri 10; și întâiul dascal slovenesc taleri 15 și al doilea taleri 10. Și cheltuiala bisericii domnești pentru untdelemn, ceară și tămăe pe lună taleri 20, carii să fac toată suma banilor pe an taleri 1500.

Însă atăta dascalii să aște aște cu priveghiare pentru procopseala învățăturii ucenicilor, cât și preoții besearicii domnești să aibă purtare de grijă pentru podoaba sfintei bisearicii, și pentru ca să păzească neștrămutatu acestu lucru cuviincios și folositor sufletului și vieții creștinești am întărit domnia mea hrisovul acesta cu însăși credința domniei mele Io Costandin Mihai Țehan voevod și cu domneasca noastră peceate și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boiarilor celor mari al Divanului domniei mele: pan Costandin Crețulescu vel ban, pan Dumitrașco Racoviță vel dvornec de Țara de Sus, pan Părvul Cantacuzino vel dvornec de Țara de Jos, pan Matei Ghica vel spatar, pan Mihai Cantacuzino vel logofăt, pan Badea Știrbei vel vistier, pan Nicolachi Caragie vel postelnic, pan Costandin Catargiu vel cliucear, pan Imari vel paharnic, pan Grigorașco Băleanul vel stolnic, pan Costandin vel comis, par (*loc liber*) vel sluger, pan (*loc liber*) vel pitar. Ispravnec pan Mihai Cantacuzino vel logofăt.

Și au scris hrisovul acesta în anul dintâi din domnia a doao a domniei mele aici în scaunul orașului domniei mele Bucureștii, în luna iunie 26 la leat 1763, de popa Florea dascalul de la școala domniei mele cea slov[enească] ot st. Gheorghie cel Vechiu.

Io Costandin voevoda [m. p.].

Mihai Cantacuzino vel logofăt *procitenomu*

[pe verso]:

Inchinarea mănăstirii Glavaciogului la școale, de Costandin Vodă Țehan. 1763.

Arh. St. Buc., *Diplomatice*, nr. 34.

Original, stare bună, hîrtie cerată, format mare, cu filigran, frumoase ornamentații aurite; pecete timbrată.

1764 mai 30. [București].

Ștefan Mihai Racoviță voevod întărește așezămîntul ca plata dascărilor școalei elinești și a celei slovenești din București, cum și ajutorul dat bisericilor domnești din curtea acestor școale, să nu se mai plătească de vistierie, ci din venitul m-rii Glavacioc și a Tuturor Sfinților, care în schimb vor fi scutite de orice dăjdi. (*Original*).

Io Ștefan Mihai Racoviță voevod bojieu milostiuu gospodar.

Fapta bună cu cît iaste mai bună și la mai de sus treaptă, cu atîta cei ce să nevoesc a o câștiga sânt vreadnici de laudă și de cinste. Dar de cît aceștea sânt vreadnici de mai mare laudă cei ce cu orice feal de mijloace să nevoesc a da ajutoriu spre paza și întărirea și buna întemeiere a unii fapte bune dîndu lesnire celor ce o doresc a o cîștiga. Întru acesta chip fiindu întemeierea și întărirea școalelor întru care să cîștigă darul cel neprețuit, adecă învățătura cărții, care nu numai iaste de mare folos și podoabă vieții creștinești, ci încă și lauda dumnezeiască printr-înisa să săvârșească. învrednicindu-să omul prin mijlocirea ei a vorbi cu însuși Dumnezeu, și asta împotriva celor ce cu meșteșugirea vorbelor vor să rezvrătească buna credință.

Toți dar cei ce să nevoesc cu orice fel de mijlocire a da ajutoriu spre întemeierea și buna chiverniseală a școalelor, pre lângă lauda, nemuritoriul nume, și veașnica pomenire ce le rămâne în viața aceasta, așteaptă fără de îndoire și răspătire de la începătorul înțelepciunii Dumnezeu, ca unii ce sânt pricinuitori unii de obște facerii de bine.

Ci dar trebuința și folosul acestui lucru sfânt și la mîntuire știindu-l împărații și domnii cei mai de demult și având și grija supușilor lor, au întărit școale prin multe locuri și orașe ca prin învățătura să le pricinuiască lor bună viețuire. Căroră urmându și cei mai denaintea noastră blagocestivi domni carii au otcărmit trebile prealuminatului scaun al țării aceștia, au așezat doao școale, una elinească și alta slavonească, care amîndoaă sânt de mare folos nu numai lăcuiitorilor țării, ci și tuturor streinilor carii vin pentru dragostea învățăturii.

Deci din voia atotputernicului Dumnezeu viind noi acum dom Țării Rumânești, ne-am înștiințat de la sfinția sa părintele mitropolitul țării, chir Grigorie, pentru orânduiala ce au aceste școale, cum că mai înainte fiindu obiceiul de să da plata dascărilor de la vistierie și fiindcă vistieria [avea] multe trebi de împlinit, de multe ori n-au fost luînd leafă cîte patru-cinci luni.

Așîderea și besearicile din Curte având de luat cheltuială pentru untdelemn, tămăe, ceară de la vistierie, neputând lua să lipsiia de podoaba lor, au fost gîsit cu cale dumnealor veliții boiari ca să să scoată de la bir mănăstirea Glavaciogul și să dea asupra mitropolitului și din venitul mănăstirii să plătească și lefile dascărilor și cheltuiala besearicilor. Și cu anafora înștiințând dumnealor pe domnia-sa Costandin voevod Mavrocordat, și domnia sa încă cunoscînd cuviincioasă izbrănirea dumnealor, au fost întărit și cu hrisovul domnii sale mai în urmă s-au întărit și de răposatul fratele domniei mele Costandin Mihai Racoviță voevod și cu hrisovul domniei sale ce să văzu de noi.

Dar fiindcă în zilele domniei sale răposatului frate, unul din dascălii elinești nemulțămîndu-să numai cu taleri 30 po lună leafa săi, i s-au fost orănduit de domnia sa de i s-au mai sporit leafa cu taleri 20, care bani taleri 10 s-au luat din partea celuiilalt dascal și taleri 10 ce lua dascalul al treilea ce au lipsit. Și au rămas un dascăl cu taleri 50 și altul cu taleri 30, care și acesta acum nemulțămîndu-să numai cu taleri 30 leafa sa, ne-au adus aminte sfinția sa părintele mitropolitul și pentru mănăstirea Tuturor Sfinților, cum că pentru datorie și lipsă, neavînd nici vistieria de unde să ia dajde s-au scos de la bir încă din zilele domniei sale Costandin voevod Mavrocordat. Ci fiindcă iaste fără de bir să ajute la leafa acestui dascal pe lună cu taleri 10.

Deci și domnia mea cunoscând că iaste cuviincios acest ajutor, ca și dascalul să să mulțamească și mănăstirea încă pentru aceasta să nu mai intre în dajdea vistieriei, printr-acest cinstiș și bine închipuit hrisov al domniei mele izbrănim și hotărîm ca să fie această mai sus zisă sfântă mănăstire Glavaciogul și mănăstirea Tuturor Sfinților în pace și ertată de toate dăjdile.

Și orînduim vreadnic aceștii purtări de grijă iarăși pe sfinția sa părintele mitropolitul, fiind și cu voia arhieriei sale și a toată cinstita boerime. Ca să aibă arhieria sa prin episcopul arhieriei sale a strînge tot venitul acestor doao mănăstiri și dintr-acela să împartă simbrile pe fieșcare lună, adecă la un dascal elinesc pe lună taleri (*loc liber*) și celuilalt taleri (*loc liber*) și dascălilor slovenești unuia taleri 15 și altuia taleri 10. Și cheltuiala besearicilor domnești taleri 20 pentru unt-delemn, tămăe și ceară, care să fac toată suma într-un an taleri 1620. Însă atăta dascălii să să afle cu priveghiare pentru procopseala învățaturii ucenicilor, cât și preoții domnești pentru podoaba besearicilor.

Și pentru ca să păzească nestrămutat și în toată vremea acest lucru cuviincios și folositor sufletului și vieții creștinești, am întărit domnia mea hrisovul acesta cu însăși credința domniei mele Io Ștefan Racoviță voevod și cu credința prea iubiților domniei mele fii Mihai voevod, Costandin voevod și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boiarilor celor mari ai Divanului domniei mele: pan Toma Crețulescul *vel* ban, pan Dumitrașco Racoviță *vel* dvornic de Țara de Sus, pan Radul Văcărescul *vel* dvornic de Țara de Jos, pan Costandin Căndescul *vel* logofăt, pan Athanasie Ipsilant *vel* spatar, pan Mihai Cantacuzino *vel* vistiier, pan Antioh Muruzi *vel* postelnic, pan Raducanul Cantacuzino *vel* cliucer, pan Dimitrie *vel* paharnic, pan Gheorghie Caragea, *vel* stolnic, pan Ioan Roset *vel* comis, pan Miha-lache *vel* pitar; ispravnac pan Costandin Căndescul *vel* logofăt.

Și s-au scris hrisovul acesta în anul dintăi al domniei domniei mele, la leat 1764 mai 30 *dni*, de popa Florea dascal slovenesc.

Io Ștefan voevoda [m. p.].

Costandin Căndescul *vel* logofăt *procitoh*

Arh. St. Buc., *Diplomatice*, nr. 36.

Original, stare foarte bună, hirtie groasă, cerată; frumoase ornamentații aurite; pecete inelară, octogonală, în tuș roșu.

1765 iulie 10. [București].

Ștefan Mihai Racoviță voevod hotărăște ca pe lingă m-rea Glavacioc să fie scutită de dări și m-rea Dealul, ca din venitul lor să fie plătiți dascălii de la școlile domnești «făr de a-și împărți gîndul lor la purtarea de grije pentru leafă». (*Original*).

Io Ștefan Mihai Racoviță voevod bojieiu milostiiu gospodar vsei zemli Ungro-vlahiscol.

De toți iaste știut că din cite lucruri împodobesc pre om într-o această viață, învățatura iaste mai aleasă și mai înaltă. Pentru aceia iaste și mai lăudată de cei ce au numele înțelepciunii cei din afară (adecă acei elinești) și acei beseriești. Și cu multe cununi de laudă să incununează încât și Pavel, cel înălțat până la ceriuri, la a treia orănduială o pune, socotindu numărul darurilor care s-au dat de la Dumnezeu oamenilor, și zicând: că pre unii i-au pus Dumnezeu în besearică, întâi pre apostoli, a doao pre prooroci, a treia pre dascali.

Mărirea aceștii vrîndu să o arate și Aristotel filosoful cătră cel ce l-a întrebat, cu ce să osebesc cei învățați de cei neînvățați. i-au răspuns cu ceia ce se usebesc cei vii de cei morți. Și ca să zicem mai în scurt, atăta întrece învă-

ătura pre toate bunătățile omenești cu cât întrece și sufletul pre trup. Că aceasta iaste podoaba sufletului și trupului, fiindu pricină celor patru verhovnice bunătăți, de pre înțelepciunea lui Solomon care zice: acestea învață curăție și minte și drep-tate, și bărbăție, de care mai de trebuință nimica nu iaste întru viața oamenilor.

Și de pohteaste cineva multă știință, știe ceale trecute și ceale ce vor să fie le semuiaste, știe talmăcirea cuvintelor și dezlegările vorbelor celor ascunse, seamne și întâmplări ale vremilor și al anilor, și tuturor iaste sfeatnic bun.

Pentru aceasta dar și stăpânul nostru Is. Hs. însemnându folosința învățaturii cei cătră mântuire, întâi au înțeleptit pre ucenicii săi prin pogorirea sfântului duh, apoi i-au trimis la propoveduire. Încă și noao tuturor ne-au poruncit să cercăm dumnezeeștile scripturi ciți pohtesc să afle viața acea nemuritoare.

Deci cum ar putea neștine să cearce dumnezeeștile scripturi nepedepsindu-să mai nainte cu învățătura.

Ci dar trebuința și foloșul acestui lucru sfânt și de mântuire știindu-l împă-rații și domnii cei dă demult, și având și grija supușilor lor, au întărit școale prin multe locuri și orașe, ca prin învățătura să le pricinuiască bună viețuire, cărora urmându și cei mai denaintea noastră blagovestivii domni carii au ocăr-muit trebile prea luminatului scaun al țării aceștia, au întărit doao școale, una elnească și alta slovenească, care omândoao sănt de mare folos, nu numai lăcuito-rilor Țării Românești, ci și tuturor celor streini carii vin pentru dragostea învă-țaturii.

Deci de vreme ce din voia atotțiitorului Dumnezeu viindu domnia mea domn Țării Românești, pre lângă grija ce o avem de supușii noștri, în tot chipul ne nevoim dorindu ca și aceste doao școale să fie în stare bună, spre procopseala ucenicilor, spre luminarea norodului și spre pohvala și a aceștii creștinești politii.

Dar ne înștiințăm de la dascalii mai sus numitelor școale cum că mai nainte vreme pre când li s-au fost dându leafa de la vistierie, cu multele trebi și deo-sebitele cheltuieli ce are vistieria, de multe ori s-au fost păgubindu dascălii de simbria lor. Iar de când s-au scos mănăstirea Glavaciogul de la vistierie și s-au dat supt stăpânirea sfinției sale părintelui mitropolitului spre plata lefii dascălilor, au fost odihniți și mulțămiți până acum. Iar acum li să zăticneaste și acea lesnire de luatul lefii, arătându-le sfinția sa mitropolitul că din păsurile mănăstirii ce i-au pricinuit întâmplarea vremii și din înmulțirea dobânzii ce să da la datoriia ce iaste, nu să ajunge venitul a da și simbria dascălilor așa cu lesnire ca mai nainte și deplin pe fiecare lună.

De care și domnia mea cercetându, ne-am pliroforisit de la sfinția sa părintele mitropolitul iarăși într-acestași chip, după jalba ce ne arătase dascalii mai sus numitelor școale.

Însă domnia mea știindu trebuința și foloșul acestui lucru sfânt și de mân-tuire, și din multa răvnă ce avem spre săvîrșirea unui bine ca acesta, pre lângă alte multe griji în care ne aflăm, bine vrum (sic) domnia mea ca cu oareșicare prilej să-și ia dascalii simbria lor mai cu lesnire, ca să poată da învățăturile ucenicilor, fără de a-și împărți gândul lor la purtarea de grijă pentru leafă. Și ca să-i ușurăm de această grijă turburătoare și zăticnitoare lucrului lor, și ca să așezăm iarăși cuviincioasa bună orânduială, orânduim vreadnec purtătoriu de grijă aceștii trebi iarăși pre sfinția sa părintele mitropolitul, chir Grigorie, ca pre cel ce iaste păstoriu și părinte duhovnicesc a toată împlinirea cea cu numele lui Hs, carea să păstorește de arhieria sa, fiind și cu voia arhieriei sale. Ca și de acum înainte, această mănăstire Glavaciogul să fie tot supt iconomia sfinției sale, scutită de toate dăjdiile și orânduialele vistieriei și în pace cu toate daniile și dom-neștile ei mile, pentru darea simbriiei dascalilor.

Dar pentru neajungerea pină la împlinirea simbriilor și pentru că am socotit domnia mea că ar mai fi trebuință de un al treilea dascăl la școala elnească pentru învățăturile gramaticii, ne-am milostivit domnia mea de am mai orinduit iarăși supt purtarea de grijă a arhipăstoriei sale și sfânta mănăstire Dealul, carea și aceasta să fie iarăși scutită de toate dăjdiile vistieriei și în pace cu toate bucatele și domneștile ei mile. Și sfinția sa să așeze epitropii părinți iscusiți, oameni cu

frica lui Dumnezeu, să strângă venitul acestor doao sfinte case, luându-le seama cu amănuntul pe tot anul, ca și dascălii să-și aibă simbria lor cu lesnire și fără de scădere, și și sfintele acestea mănăstiri cu prisosul să să ușureze de povara datoriilor.

Și sfinția sa pe toată luna să împartă simbriile dascalilor, din carii la doi dascali ce dau învățăturile filosofiei să dea de lună câte taleri (*loc liber*) la unul, i la al treilea taleri (*loc liber*), i școalii slovenești unui dascal taleri (*loc liber*) i al doilea taleri (*loc liber*).

Așijderea să dea și la amândoa bisericele domnești de aici din Curte pentru untdelemn, ceară i tămâie, pe lună taleri (*loc liber*), carii să fac pe lună banii dascalilor i ai besearicilor taleri (*loc liber*), iar într-un an taleri (*loc liber*).

Însă și dascălii să să afle cu privegheare spre procopseala ucenicilor la învățatura cărții. Și pentru ca să să păzească nestrămutat acest lucru cuviincios și folositor sufletului și vieții creștinești, întărim domniia mea hrisovul acesta cu însăși credința dom[niei mele] Io Ștefan Mihai Racovită voevod și cu credința prea iubiților domniei mele fii Mihai voevod, Costandin voevod.

Și mărturii pusem dom[niia mea] pe toți cinstiții și credincioșii boiari cei mari ai Divanului domniei mele; pan Toma Crețulescu *vel* ban, pan Radul Văcărescul *vel* dvornic, pan (*loc liber*) *vel* logofăt, pan Athanasie Ipsilant *vel* spatar, pan (*loc liber*) *vel* vistier, pan Thoma Rafail *vel* postelnic, pan Ioniță Guliano *vel* cliucer, pan Dimitrie Fotachi *vel* paharnic, pan Iordache Caragea *vel* stolnic, pan Ianacachi Roset *vel* comis, pan Mihalache *vel* pitar.

I is.[pravnic] saam reci gospodstvo-mi.

S-au scris la leat 1765 iulie 10 *dni*, de popa Florea dascalul slovenesc ot Sf. Gheorghe-Vechiu.

Io Ștefan voevoda [m. p.].

Șarban *vtori* logofăt *procitoh*

Arh. St. Buc., *Diplomatice*, nr. 39.

Original, stare bună, hîrtie groasă cu filigran; frumoase ornamentații aurite; pecete inelară în tuș roșu.

[1772 aprilie 2.] *București*.

Chiriașii locului bisericii Sf. Gheorghe-Vechi, unde este școala slovească, se jeluiesc mitropolitului că vecinii le încalcă terenul (*Original*).

Prea sfinte părinte mitropolit,

Printr-această prea plecată jalbă aducem aminte prea sfinții tale pentru călcarea locului bisericii sfințului Gheorghie-Vechiu i al sfintei Mitropolii ce este într-această mahala, de către vecinii împrejurași, ce din poruncă domnească s-au ales de către dumnealor veliții dvornici. Care alegere a dumnealor din zarva ce s-au făcut întimplindu-se de s-au prăpădit vedem acum că au rămas pricina nesăvîrșită. De este anafora prăpădită sau nu este, nu știm, fără numai atîta știm că anafora s-au făcut și s-au scos de către Ioniță ce-au fost ipodidascal la școală cu taleri 12; și de căpătăiu nu mai știm.

Ci ne rugăm prea sfinții tale ca să să facă cercetare pentru anafora, să avem și ajutorul prea sfinții tale cu povățuire cum să urmăm la aceasta, a nu rămînea locul sfintei biserici impresurat și noi chiriași strimtorați.

Și cum va fi mila prea sfinții tale.

Prea plecații preasfinții tale

Popa Ștefan cleric
Antonie cămăraș
Scarlat ișlicar

Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCXLVI—3.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filigran.

1775 februarie 1. [București].

Alexandru Ipsilant voievod poruncește mitropolitului să cerceteze și să arate prin anafora care este situația școlii elinești și salvonești din București. (Original).

Io Alexandru Ipsilant voevod i gospodar

Î Prea sfinția ta părinte mitropolitului vrând domnia mea a vedea școala elinească la starea cea mai bună care poate a fi, cu dascăli buni și cu ucenici mulți carii prin silința dascalilor să să procopsească, atât feciorii dă boeri cât și alții dă mai jos, iată rânduim pă prea sfinția ta să cercetezi ce rânduială avea școala elinească, adică câți dascăli era, câți ucenici avea, ce mathimata le paradosea, câte clasii, câte câtă leafă avea dascalii și dă unde anume li să da.

Asemenea și pentru școala slovenească, câți dascăli era, până la câți ucenici avea, ce învățătură le da, și leafa dascalilor de unde și câte cât li să da.

După aceasta să faci prea sfinția ta cercetare dă starea dă acum la ce rânduială să află, atât elinească cât și slovenească, câți dascăli sânt și dă sânt buni învățați și dă să silesc spre procopseala ucenicilor, câți ucenici au și ce învățături le paradosească anume, cum am zis mai sus, câte câtă leafă să dă dascalilor, de unde anume. și de au școale la ce locuri anume.

De toate cercetând prea sfinția ta, cu anafora să înștiințezi domnii mele.

Tolico pisah gospodstvo-mi.

1775 fev.[ruarie] 1.
biv vtori logofăt

Arh. St. Buc., *Diplomatice*, nr. 51.

Original. stare foarte bună, hîrtie cu filigran.

V. A. Ureche, *Istoria Românilor*, p. 82—83.

1775 martie 17. București.

Alexandru Ipsilant voievod întărește anafora marilor boieri pentru întocmirea școlilor și a cutiei de milostenie, din venitul mănăstirilor. (Original).

Io Alexandru Ioan Ipsilant voevod cu mila lui Dumnezeu domnu și oblăduitor a toată Ungrovlahia.

Nici un lucru nu iaste care să pricinuiască podoaba cea de apurerea la polițiile cele mai deosebite decât învățătura și aflarea științelor, de vreme ce aceasta iaste podoaba cea adevărată a sufletului, aceasta luminează mîntea cu cunoștința și privirea ființelor, aceasta îndreptează ethile [?] și bine orânduiește faptele și nu numai sistima politicească o înpodobește și o înfrumusețează, ci mai vartos cea bisericească și în scurtu toate printr-însa să orânduiască și să țin.

Pentru aceia și toate cetățile cele bine prăvăluite făcând providență de acestu bine de obșt folositoriu sistisescu și întemeiază cu tot cuviinciosul mijlocu luminate acadimii de științe. Văzut lucru este cum că și fapta milostenii cei de obște la locuri scăpătate și vrednice de a să ajutori iaste din ceale trebuincioase a să lucra pururea ca un plăcut lui Dumnezeu și pricinuitoriu de multe bune răsplătiri.

Pentru aceia pe lângă toate celelalte ce sântu urmate la folosul de obște a celor ce să află suptu stăpănirea noastră a căroră și a grijii este de trebuință și ostenele noastre sântu neîncetate, luându grijă mare și pentru întărirea și bună starea acestor doao de obște folositorie și plăcute lui Dumnezeu fapte și aducându-ne aminte cu mahnire de sitocăciune ce pricinuește acum lipsirea

școalelor și cum că mulți neinvățați și lipsiți de cunoștința sfințelor scripturi să înaltă la vrednicia sfințenii și a preoți[i] care în locu de folosu pricinuescu stricăciune la norodul cel bine credincios, căzându din neștiință în lucruri ne-
trebnice care nu să cuvine nici a le zice.

An socotit din ceale trebuincioase să sistisim și întărim întâiu și mai desă-
virșitu școală în București la scaunul stăpînirii noastre și să o arătăm în cătu
va fi prin putință ca o academie pentru ca să să învețe într-însa neîncetatu și
cu toată silința atātu mathimile cele încercuite ale gramaticii, loghichii, retoricii
cătu și ale filosofiei, mathematicii și bogoslovii theologhie și dialectnile grecească,
latinească, franțozească, slovenască și rumânească. Să orânduim plată din destul
la doi dascali ce-i vom alege, încă și ceale trebuincioase spre hrana vieții uceni-
cilor celor scăpătați ce vor fi afară din blagorodnicii tineri și a tuturor celor
ce vor avea dragoste a învăța și a procopsi atātu pămănteni cătu și streini,
pentru ca să nu-și piarză scoposul și pricina lipsei celor trebuincioase și fiind
mantuiei de trebuința hrăni vieții lor, să fie stătător și silitori până își vor trece
toate mathimile.

Către acestea să mai sistisim și alte doao școale de bathimi grecești și rumă-
nești, una la Craiova în episcopia Râmnecului și alta în episcopia Buzăului, la
Buzău, la carele pedepsindu-să ucenicii și făcându-să din dăstul la ale grama-
ticii să să mute de acolo la școlile de aici din București la învățăturile științei,
adică a celor epistimonicești și altor diialice.

Deci atât la mai sus zisele doao episcopii cât și la polițiile județelor să înte-
meiem școale deosebite de limba slovenească și rumânească. Carele toate pentru
ca să-și aibă sistasia și dăstularea dupe mai sus zisul mijloc, urmează a să cere
spre curgere de apururea ca la treizeci de pungi de bani pe fieștecarele an, afară
însă de banii cei pentru mila de obște, carele este să să facă pururea la scăpătate
obrazе și perso[a]ne ce au trebuință prin mijlocul epitropilor ce să vor orându.

Deci de vreme ce aceste dooa de obște folositoare lucruri, atât cești pentru
școale cât și cel pentru milostenie făr de nici un fel de îndoială sântu nu numai
dăruite lui Dumnezeu, ci și dumnezeeste am găsit cu cale ca să orânduim cele
ce sântu trebuincioase pentru sistima și așazământul lor.

Iarși din cele ce sântu afierosite lui Dumnezeu, adică din veniturile sfin-
telor mănăstiri celor ce să află în toată stăpânirea domnii mele atât celor din
București, cât și celor de afară, atât celor mari cât și celor mici, atât celor de
fară cât și celor ce sântu metoașă, cu scopos ca tot într-aceiași vreme să să sisti-
sească și ceste deobște folositoare lucruri, să să săvîrșească și gândul răpoșailor
întru fericire ctitorilor acestor sfinte mănăstiri, care ceale mai multe din veni-
turile lor le-au rânduit să să dea spre faceri de bine.

Cu acestu scopos am hotărât ca să facem toate aceste sfinte mănăstiri cu
totul nedajnice și făr de cerere de orice dare spre partea domneștii noastre visterii,
și slobode de orice slujbă domnească. Socotind această dare ce de la visteria
domnii mele ca un lucru netrebnic și necuviincios și ca un lucru de cându urma
să tăia toate cele orânduite a să da spre faceri de bine.

Deci asidosiia mănăstirilor și afierosirea lor la școale, vrînd a le sistisi ca
să să păzească de apururea cu mijloc întăritu și nestrămutat, iată orânduim pe
prea sfinția ta al nostru întru Hs. părinte mitropolit, împreună cu iubitorii de
Dumnezeu părinții episcopi și pe dumneavoastră cinstiților blagorodnicilor cre-
dincioși veliților boieri ai domnii mele, de la dumnealui *vel* ban pân la dumnealui
vel vistier care adunându-vă denpreună cu răvnă călduroasă pentru binele de
obște al patrii și cercetând cu amănuntul starea fieștecăriia mănăstiri, și cât
de mai nainte la domneasca noastră visterie pe an, să orânduți dupe analoghie
suma ce trebuie să dea fieșteșcare, făcând deosebire în cea mănăstirilor celor ce
sântu închinată la alte mănăstiri, cu singatavasis dintre mănăstirile de fară, ca
unile ce acestea sântu datoare a da ajutoriul pe fieșicare anu la mănăstirile unde
sântu închinată, de vreme ce sântu supuse în grele datorii și au trebuință de
ajutoriul lor.

Într-acestași chip să orânduieți suma ce au să dea pe fieșcare an, să să facă orânduială pe cât trebuie, să să urmeze pururea. Iar estimpu fiindcă unele mănăstiri, atât din cele închinare cât și din ceale de țară, să află stricate și în multă pagubă de nevoile răsmeriții ce au fostu și le trebuescu cheltuiială a să drege și a să pune la stare sfinte lor biserici, pentru aceasta să să facă cu oareșicare scăzământu. Să căutați că vedeți și hrisovu cel pentru milostenie al domnii sale fratelui Ștefan veovod Racoviță cu datul. Și alegând și dintr-ansul cele ce sântu cu cale și cu puțință a să aduna, după ce să vor deosebi cheltuielile școalelor carii să să adune ca la treizeci de pungi, ce va prisosi din datul mănăstirilor să să orînduiască la ale milostenii, de vreme ce acelea care să vor aduna din mai sus zisul hrisev socotim că nu sintu din destul la facerile de bine cele de obște.

Urmându dar, după cum poruncim și orânduim printr-această carte, să ne faceți anafora în scris de orânduiala ce veți face, ca să o vedem și așăjderea să întărim cu mijloacele cele trebuincioase spre întemeiere atātu pentru ale școalelor cătu și a milostenii asupra căroara vom orânduim efori și împreună epitropi pe prea sfinția ta și prea sfinții episcopi, iar epitropi pe dumneavoastră boierii domnii mele spre chiverniseala și păzirea cea de apururea a amădourora acestor deobște folositoare bunătăți ale patrii.

Socotim a fi de trebuință de a să orânduim și unul sau doi dintre cei de cinste neguțători pentru căutarea grija în toată vremea a aceștii trebi. Ci să faceți alegere pe care veți socoti și iarăși să ni-i înștiințați.

Iar pentru săvîrșirea aceștii trebi, acum să orânduim purtători de grijă de la Divanul domnii mele *treți* logofăt i vâtaf za copii divan.

Ci dar fără de zăbavă să avem domnia mea prin anafora arătare pre largu de toate.

S-au dat la veleatul 1775 martie 17, în anul dintăi al domnii noastre, în București.

Până Filipescu *vel* logofăt *procițoh*

[urmează *anaforaua*] :

Prea Înălțate Doamne,

Luminată poronca mării tale unde bine să vestește scoposul mării tale pentru sfintele mănăstiri și să arată așăzământul pentru forma Academii și a altor școli, cu multă bucurie citindu-o am văzut doă materii dintru care fieștecare auzindu-le, să îndatorează a-și deschide gura sa spre laudă megalopsihii și filantropii mării tale.

Megalopsihia să arată unde măriia ta nici cum n-ai suferit a face vreo împărtășare din prisosul mănăstirilor, ci tot ai binevoit ca să să orânduiască pentru luminarea țării și podoaba obștii ce să câștigă prin învățatură. Iar filantropia strălucește unde înălțimea ta ne poroncești să ne îngrijim a căuta un hrisev al mării sale Ștefan voevod Racoviță pentru rânduiala cutii de milostenie ca să să așaze cel mai cu cale tropos de unde să să strângă trebuinciosul ajutor, pentru obrazele cele scăpătate.

Noi îmbrățișându această treabă cu prothimie și căutându unde ne poroncești măriia ta ca să luăm perilipsis din darea ce da mănăstirile la domneasca visterie și să cumpănim cele închinare mănăstirii să poată să dea ajutorul lor, și cele dărăpănate să să prefacă.

Deci întâiu căutându datul mănăstirilor ce-l da, care până la Ștefan voevod Racoviță l-am văzut la patru ciferturi și o îndoială. Iar atunci cu toată iuțimea vremii văzându-să mănăstirile cu din greotata dărilor, că și-au pierdut rânduiala chinoviiilor, au căzut la grele datorii încātu și-au pus vasele lor pe la datornici; și a unora mănăstiri du peste Oltu moșiile să stăpănea de turci, pentru datorii, nemaivându ipostasica a da pentru datorii, s-au așezat toate mănăstirile să dea pe an o îndoială cu nume de poclon steagului i al mucarelului, a căruia:

sumă să ridica până la taleri 9000 care aceasta într-un an odată dându-să așa s-au păzit până acum la răzmiriță.

La care această dovadă vedem mai curat din socotelile mănăstirilor ce-și da, unede arăta că numai atăta plătea pe an.

Al doilea cumpănindu c[ă] acele închinat să poate să ajute scaunele paterșăști și mănăstirile unde este legat ajutor prisosului lor. Iar al treilea puind ochii noștri la jalnicele dărăpănări atătu a celor închinat cât și a celor neinchinate și știindu că unele au trebuință acum de iznoavă a plămădi începere de ipostatica, care acestea este trebuință a începe din anul acesta a să drege și a să preinnoi.

Pentru aceste trei pricini am cisluit pe toate mănăstirile din toată țara, atât închinat cât și neinchinat, taleri 9575 care la această sumă ce am pus-o pentru ajutorul școalelor trece peste suma ce da mai nainte de vremea răzmiriții.

Și neputându mai multu apăsa și a cere ajutor de la mănăstiri, am socotit acum în anul acesta să să ia această sumă și fiindcă într-acest an vor isprăvi și socotelile mănăstirilor să va vedea unde puindu-să și darea aceasta ce vor să facă mănăstirile la școale, să va arăta cât le rămâne prisosul care acela tot iarăși se va adăogi la această faptă bună pentru șoale. Însă numai prisosul mănăstirilor de țară să aibă a să adăoga la ajutoru șoalelor, iar prisosul ce va mai ieși de la mănăstirile cele închinat să rămăie igumenii datori a-l trimite la locurile acelea unde fieștecarele este legat.

Și pentru ca să poată mănăstirile să dea ajutoru acesta la șoale și să-și poată drege dărăpănările, aducem aminte mării tale cu rugăminte ca să li să înnoiască mănăstirilor hrisoavele de mili, având trebuință fieștecarele mai vartos de oameni a să ajuta la trebile mănăstirești.

Deci ca să să strângă aceasta sumă dupe la mănăstiri, ca să să plătească dascalilor dupe cum să vor tocni ca să să chivernisească ucenicii dupe cum să va socoti, ca să să dreagă și oareșicare chilii pentru ucenici pe cât să va putea. Am orânduit purtători de grijă și grămățici șoalelor de aici din București pe carii anume îi vom arăta mării tale. Carii să aibă a-și da socoteala la anul de tot luatul și datul. Și pentru osteneala lor, din venitul casii șoalelor și a cutii, să aibă a lua câte taleri 30 fieștecarele pe lună, afară de privileghiurile ce le vei face mării ta. Să mai rândui purtător de grijă și grămățicu șoalelor Craioviu, i cutii de acolo iarăși pe cel ce îl vom arăta mării tale, carele la fieștecarele an să fie dator a veni să-și dea socoteala la cei de aici purtători de grijă și grămățici de luat i de datu. Și pentru osteneala lui să aibă a lua pe lună câte teleri 25 afară de privelegiurile cu carele îl vei milui mării ta.

Și după ce să va săvârși forma Academii găsindu-și toți dascalii întru științele și limbile ce poștește cel cu învățătură împodobit sufletul mării tale și după ce să vor așeza pe la locurile cele trebuincioase de purtătorii de grijă, cu anafora vom înștiința prea înălțimea ta.

Am cercetat și orânduelile hrisovului mării sale Ștefan Vodă pentru cutia milostenii și câte mijloace am găsit cu cale de la care să ceară să dea milostenie pentru cutie, le arătăm cu foaie deosebită la mării ta, care și acești bani a să stränge și a să da pe unde va fi porunca, am orânduit iarăși pe acei purtători de grijă, ca să poarte grija să strângă de la toate acele obraze și de la toate acele întimplări dupe cum arată în foaia milostiia cea orânduită.

Deci atât pentru începerea întăririi școalelor cât și pentru încredințarea și îndeminarea fieșteșcăruia pentru cutia milostenii, ne rugăm ca să să dea luminat hrisov al mării tale, pentru care să și rămănem pururea îndatorați a ne ruga fierbinte pentru prea îndălungirea anilor mării tale.

1775 aprilie 2.

București

Ai mării tale fierbinți rugători către Dumnezeu

Grigorie al Ungrovlahiei

..... episcop Buzău

Chezarie episcop Râmnic
și plecate slugi

(zece semnături indescifrabile)

Necolae

Pană Filipescu

Iancu Văcărescu *vel* vistier

[*rezoluția domnului*]:

Io Alexandru Ioan Ipsilante voevod bojiu milostiu gospodar zemli Vlahiscol.

De vreme ce din mănăstiri unele au trebuință de a să drege și a să îndrepta atât iele cât și moșiile lor, pentru ca să aibă mijloc de îndreptare să să adune de la toate acestea într-acestu anu dupe anafora, sumă de 9575 care s-au orânduit după analoghia și puterea a mănăstirilor de țară, iar la cele închinete cu scăderea ce să cuvine.

Și făcându-să catastih să să arate la domniia mea spre a să întări. Banii să să adune la Mitropolie și făcându-să de către noi orânduială pentru dregerea shoalelor și plata dascalilor, iar luatul și datul să să lucreze prin mâna orânduitorilor purtători de grijă, după alegerea prea sfinții sale părintelui mitropolitul, a iubitorilor de Dumnezeu episcopi și a cinstiților blagorodnicilor și credincioșilor boerii domnii mele epitropilor. Care purtători de grijă în totu anul să dea socotelă curată la mai sus numiții epitropi și să să arate la noi catastih lămuritu.

Împlinindu-să anul dintâi întru care vor lua săvârșit și socotelile intrărilor și cheltuelile mănăstirilor, care din poronca domnii mele să caută și catagrafia moșiilor și averilor la cele închinete mănăstiri să să orânduiască o parte pentru cheltuelile schoalelor, ce sântu să să facă pe an. Iar de la celelalte după ce să va vedea venitul pe fieștecare an, să să implinească celelalte cheltueli ale shoalelor.

Cătră această orânduim să să facă începere zidirii și dregere celor trebuincioase sălășluiri ale shoalelor, cu mijlocu după cum să va putea de această dată. Iar pentru plata cea pe anu a fieștecăruia dascal și pentru învățătura a fieștecăroră chip de mathime și pentru hrana ucenicilor celor scăpătați, vom orândui anume în cinstitul domnescul nostru hrisov ce să va da pentru aceasta.

Aprilie 28, 1775.

Arh. St. Buc., *Suluri* 36.

Original, stare bună. hîrtie cerată, groasă, format sul, din două bucăți lipite.

1775 august 13. *București*.

Alexandru Ipsilant voievod acordă scutiri de dăjzii celor doi dascali slovenești de la școala domnească, precum și privilegiul de a ține cîte o pivniță pentru vînzarea vinului apărute de orice fel de «angarii». (*Copie*).

De vreme ce școala slovenească domnească ce este așezată aici în orașul domnii mele în București, la sfete Gheorghe cel Vechiu, care este de învățătura cărți[i] slovenești unde nu numai din copii pămîntești să află la această școală. ci și alții, streini dupren alte țării sânt veniți, care școală este foarte trebuincioasă la toată opștea aceștii țări pentru învățătura, fiind metaherisit tot norodul cu această învățatură la toate trebuințele, spre a căroră dare de învățatură de vechii și bătrânii răposății domni sântu orânduți cu plată domnească doi dascali ca să se afle în toată vremea să învețe copii[i]. La care școală să află Costandin întâiul dascal i Dragomir al doilea dascal care fiind pămînteni cu case, socotitule-am

domniia mea trebuința ce ar avea și nu i-am lăsat să fie de tot lipsiți. a nu fi atinși de mila domnească, mai vărtos ca fiind în liniște, pururea să fie cu mintea slobodă și să poată a pune toată nevoința a să sârgui și a sta nepristan spre învățătura și pricopseala copiilor scholasnici și pentru streini și pentru pămînteni, a cărora dar nevoință și strădanie nu le-am trecut domniia mea cu vederea nici am lăsat-o întru uitare, ci m-am milostivit și printr-acestu hrisov al domnii mele hotărâm ca ei și toată casa lor, în toată vremea, să fie apărâtă de tot felul de dăjdii dă nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă. Așijderea și drepte bucatele ale lor încă să fie scutite și de tot nedajnice, stupii i rămătorii de dijmărit și vinul de vinăriciu și să fie și câte o pimniță în București apărâtă de fumărit, i cămănărit, i de vămă, de vin domnesc, de ortul vătăfului de cărcimari și de toate altele orice angarii vor eși pe pimnițe, ori în credință de va fi vinăriciul și dijmăritul și dările pivnițelor, ori de să vor vinde, sau măcar vreodată de s-ar întâmpla ca să plătească și cei ce vor avea cărți și hrisoave domnești, iar mai sus numiții dascalii nici atunci să nu plătească, ci totdeauna să fie scutiți.

Asemenea pentru ajutorul aceștii școale să aibă și lude cinci scutiți și apărați de tot felul de dăjdii și orânduelile ce vor eși de la vistieria și de [la] cămara domnii mele peste anu în țară. De nici unile val și supărare să nu aibă.

Pentru care dar poruncim dominia mea și dumnevoastră ispravnicilor i dumnevoastră boierii sau slugi care după vremi veți fi orânduți cu orice fel de dăjdii și slujbe, de toate câte scrie mai sus să aveți a vă feri și niminea întru nimică val și supărare să nu le facă, pentru că dascalii de la numita școală pururea au avut aceste mili și mai denainte de la alți frați răpoșați domni ce au stătut oblăduitori creștineștii aceștii țări precum ne-am adeverit domniia mea din hrisoavele altor răpoșați domni.

Și pentru ca să să păzească această milă neclintită și nestrămutată am întărit domniia mea hrisovul acesta cu însuși credința domnii mele Io Alexandru Ion [?] Ipsilant voevod și cu credința prea iubitorilor domnii mele fiii Constandin voevod, Dumitrașco voevod și cu tot sfatul credincioșilor și cinstiților boierilor celor mari ai Divanului domnii mele; pan Dumitrache Ghica *vel* ban, pan Nicolae Dudescul *vel* vornec de Țara de Sus, pan Radu Văcărescul *vel* vornec de Țara de Jos, pan Pană Filipescul *vel* logofăt de Țara de Sus, pan Ștefan Prișcoveanul *vel* logofăt de Țara de Jos, pan Ștefan Mișoglu [Mișoglu] *vel* spătar, pan Ianache Văcărescu *vel* vistier, pan Scarlat Caragea *vel* postelnic, pan Dumitrașco Racoviță *vel* clucer, pan Costandin Geannolo *vel* paharnic, pan Neculae Bărsescul *vel* stolnic, pan Manolache Crețulescul *vel* comis, pan Barbul Știrbeiu *vel* sluger, pan Neculae *vel* pitar. Și ispravnece pan Pană Filipescul *vel* logofăt de Țara de Sus, i pan Iordache Mavrocordat *vtori* logofăt.

Și s-au scris hrisovul acesta în anul dintăi al domii mele aici în Țara Rumânească, în orașul București, la anii de la zidirea lumii 7283, iar de la nașterea domnului Dumnezeu și mântuitorului nostru Isus Hristos 1775 în luna avgustului în 13 zile.

Arh. St. Buc., Ms. 3, f. 122 v — 124; V. A. Ureche, *Istoria românilor*, III, p. 168—169.

1776 iulie 11. Constantinopol.

Carte patriarhală și sinodală prin care se aruncă mare blestem asupra acelora ce nu vor păzi întocmai orînduiala școlilor întocmită în Țara Românească de domnitorul Alexandru Ioan Ipsilant. (*Traducere de pe original grecesc*).

Sofronie cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop al Constantinopolei Romei cele nouă și patriarh ecumenic.

Pe lângă altele și aceasta este de trebuință și toate datoriile, precum este știut, cu dreptate au căzut asupra celor de pe vremuri ai noștri sufleești înaintași

ai acestui prea sfint Patriarhicesc și ecumenic scaun, carii toate bine socotindu-le și obștescul folos al mulțimii creștinești în seamă luînd, le-au adunat și întărit cu cărți patrierhicesți și sinodicesți. Și dăinuirea acestora, pre cît cu puțință este, a întărit, pentru ca în veci trăinicie să aibă și în toată vremea viitoare neclintite să rămîie, ci mai mult să se înmulțească și de folos să fie.

Și pe deoparte pe stăpîntorii și cunoscătorii celor bune cu laudă și cu încurajare și binecuvîntare îndemnîndu-i și acoperîndu-i, iar pe de altă parte pe dușmanii acestora și pe călcătorii, sau pe cei ce în orice chip avîndu-le la îndemînă, le vor da la o parte pe acestea. Pe unii ca aceștia sinodicesțile și bisericeștile cele mai grele blesteme să-l atingă și să-l robească după cum se cuvine și după dreptate.

Fiindcă dar și de Dumnezeu iubitorul prea înălțatul și strălucitul domn și stăpîntor a toată Unglovlahia Io Alexandru Ion Ipsilanti voevod, al smereniei noastre întru duhul sfînt fiu iubit și dorit, din a lui mare rivnă pentru învățatură și folosul obșesc al neamului și progresului lui, grije nobilă avînd, a vrut ca cele aflătoare să le organizeze din temelie.

Școala din București, scaunul său domnesc, a mărit-o și orînduind mijloacele potrivite a întocmit-o astfel în cît cei ce se ostenesc pentru aceasta nici odată să nu înseteze și să caute al izvor. Și îndemnat de aceasta a organizat puțin cîte puțin alte două case pentru învățatură, una la Craiova, iar alta la Buzău, în țara domniei lui, unde se cultivă dragostea învățaturii celei nouă, prin învățarea lecțiilor de gramatică și poetică. Apoi cine vrea trece la școala aflată în București unde urmează toate lecțiile.

Însă și în fiecare oraș din țara domniei lui azeșata dasali băstinași pentru limbă slovenească, spre a învăța pe copii slovele cele vechi, pentru ca într-adevăr să nu fie necunoscători a acestora, în vîrstă ajungînd.

S-a dat și hrisov domnesc a cărui neschimbată copie și nouă ni s-a arătat. Într-aceasta se cuprind următoarele capitole:

1. Dascalii să se așeze totdeauna în număr de șase, învățați fiind pentru fiecare fel de obiect, însă: doi pentru gramatică, unul pentru matematică sau aritmetică, geometrie și astronomie, încă și istorie; unul pentru științele naturale, unul pentru religie și unul pentru limba latină veche și italiană. Științele naturale să se învețe în limba elină, urmînd pe Aristotel și pe comentatorii lui, iar matematicile, de nu se va pueta să se învețe cum se cuvine în limba elină, să fie predate și în limba latină sau în limba italiană, care din ele se va socoti mai prețioasă.

Iar fiecăruia din acești dascali i se va da drept plată anuală, după predare și valoarea lui personală, după judecata și hotărîrea înălțimii sale.

2. Elevilor celor lipsiți de mijloace (pentru ca lipsiți de orice altă grijă și nepreocupați de cele necesare pentru viață să aibă neîntrerupt în vedere învățarea lecțiilor) înălțimea sa orînduește să se dea cele trebuincioase pentru întreținere și îmbrăcăminte, peste tot la șasezeci din elevi, cari să fie interni în cele cinci clase, adică cîte doisprezece în fiecare clasă, iar grija acestora și luarea aminte să o aibă cei de pe vremuri epitropi.

Să indemne la aceasta pe orînduiții epistați, pregătind la vremea trebuitoare și fiecare după datorie urmînd și masa pentru fiecare dascal cu elevii orînduiți să se așeze, iar pentru cei șasezeci de elevi, aflați acolo, îmbrăcămîntea trebuitoare să fie asemenea una cu alta.

Iar pentru toate acestea se dă anual poruncă orînduiților epitropi. Epistații orînduiți și la alte treburi obșești să aibă a lua plata lor precum s-a poruncit. Însă în fiecare clasă să fie și cîte un pedagog, bărbat destoinic, modest, care să fie întrebuițat la supravegherea tuturor mișcărilor și faptelor, încît nici unul din elevi să nu facă neorîndueli sau să fie neglijent pentru învățarea lecțiilor. Iar în fiecare dormitor al elevilor (care trebuie să fie încăpătoare; încît mai mulți

într-insele să locuiască) pentru cele ale locuinții slujbe cite o slugă și pentru celelalte slujbe trebuitoare ale elevilor.

3. Elevii care intră și sînt îmbrăcați de școală să nu fie mai mici de vîrstă de șapte ani; să nu fie însă niște proști și leneși încît pe alții sirguitori să-i lenevească, ci de neam bun, adică copii[i] boerilor în lipsă, sau urmașii boerilor numiți mazili, sau și străini săraci, nu însă și ai tîranilor cari se indeletnicesc cu plugăria și păstoria; rîvna lor este de folos întru lucrarea pămîntului și creșterea vitelor.

Iar copiii neguțătorilor sau ai meșteșugarilor cari dintre aceștia îi vor trimite pentru învățarea numai a gramaticii, așa încît plecînd de la școală să intre fiecare la meșteșug, ca și părinții lor, să fie îndrumați, fiecare, spre fireasca lui înclinare.

Afară de elevii lipsiți de mijloace, cari vor fi hrăniți și îmbrăcați de școală, după cum s-a zis, cîți alții din cei bogați ar vrea să rămîie cu obștea elevilor interni și să se așeze la masa obștească, din venitul acestora epistatul școlii va procura hrana pentru ei asemănătoare cu mîncările orînduite.

4. În cei trei ani de la începutul elevilor, după obicei, să se exerseze numai cu gramatica, tot asemenea să se facă începutul și la limba latină. Apoi trei ani astfel exersîndu-se încît să învețe elineasca și latineasca din autorii cei mai buni. Iar după împlinirea a cinci ani, de aci înainte trei ani să se ocupe cu poetica și retorica, cu exerciții elinești și latinești, studiînd totodată și pe imitatorii lui Aristotel.

Iar după aceia să învețe foarte bine, cine dorește, și limba italiană.

Astfel dar, cu sirguintă exersîndu-se, în nouă ani stăpînind și gramatica și obiectele înrudite, căpătînd totodată experiență și în alte limbi, să progreseze și la studiul științelor.

Și întîi, în toți cei trei ani să se învețe pe deoparte aritmetica și geometria, pe de altă foarte bine istoria politică și istoria geografică cari sînt în mai sus zisele limbi, iar după acestea să se familiarizeze cu filosofia lui Aristotel, cu prea buna astronomie, folosîndu-se de exerciții din fiecare știință pentru ca lăsînd restul școlii, să aleagă cît mai repede vrea fiecare, sau cele bisericesti sau cele politicești.

Iar cele cinci clase mai sus numite, fiecare din ele avînd cite doisprezece elevi lipsiți de mijloace să fie astfel: I-ia trei ani începători să fie ocupați numai cu studiul gramaticii. A II-a, apoi înaintînd, în trei ani să învețe elinește și latinește. A III-a, iar trei ani de elinește și latinește cu gramatică, poetică și retorică cu exerciții, precum și limba italiană. A IV-a, aritmetica, geometria și istoria cu geografia. A V-a și ultima științele naturale și astronomia.

Iar pentru cei destinați în ale religiei, a așezat înălțimea sa la sfînta mitropolie, un dascăl de teologie sfîntă, încercat în ale iubirii și a dogmelor ortodoxe, pentru ca să se ducă aici aceștia și cîți alții din elevii eșiți din școală aducîndu-și aminte de ea se vor reîntoarce; alt dascal de muzică. Fiecăruia poruncește a-și împlini dascălia prea sfînta Mitropolie neîntrerupt, cerînd părerea pentru aceasta și a prea sfîntului mitropolit al Ungrovlahiei, carele nutrește zel pentru învățatura și a prea cinstitei tagme bisericesti.

Iar pentru distracție și pentru modesta și regulata viață a elevilor, acestea poruncește înălțimea sa. După ce se vor scula dis-de-dimineață cu toții, la ora aceasta îmbrăcîndu-se, apoi să-și aranjeze toate și să se ducă la sfîntul lăcaș ca să asculte sfînta slujbă, și întorcîndu-se să învețe în parte pînă la orînduita oră a ascultării lecțiilor, apoi eșînd, să se ducă la locul orînduit.

Astfel dar învățînd, apoi alegîndu-se unii de alții să se ducă la obșteasca masă. Iar apoi, cei mai buni elevi din clase cu pedagogii lor preumblîndu-se, să vorbească între ei, sau să facă exerciții, exersîndu-se pînă la o oră. Astfel dar învățînd fiecare în parte pînă la vremea ascultării lecțiilor, să vie să asculte pe dascăli, pentru ca apoi întorcîndu-se înapoi iar să învețe fiecare în parte.

Iar duminicile și zilele de sărbătoare să nu întîrzie prea mult acolo, ci după ce vor învăța lecțiile ascultate, să fie îndrumați de dascăli în sfîntele învățături

ale credinții noastre ortodoxe. (Iar în zilele acestea și în cursul săptămânii odată sau de două ori să se ducă cu eforii lor și cu dascalii lor undeva în apropiere pentru exerciții corporale). Iar seara întorcându-se să cizeze la masa obștească cu toții împreună, și după cină care are să fie simplă, o oră să se distreze. Să nu fie însă vremea pierdută, ci dimpotrivă, discutind să se folosească. Apoi să se ducă cu toții în biserică și în obște închinându-se să între fiecare în locuința lui ca să se odihnească în pat, și sau vrea să doarmă, ori nu. Și toate aceste la orînduitele ceasuri să se facă prin clopot.

Iar cine vrea, să învețe iarăși cu lampa de noapte, ce se află în fiecare locuință pentru noaptea întreagă. Și toate acestea să le supravegheze numitul pedagog îngrijindu-se de conduita și prea orînduita purtare și regulă a elevilor, în chipul cel mai sever. Iar dacă vreunul din ei pare neorînduit și turburător al ordinii celorlalți, pe unul ca acesta să-l îndrepteze, nu însă cu injurii și cu biciul, ci cu mijloace atrăgătoare pe care pedagogia le arată, de la cele mai ușoare către cele mai grele înaintînd.

Iar intrarea elevilor lipsiți de mijloace, aranjarea lor în școală, sau îndepărtarea unuia din aceștia să se facă cu pricini binecuvîntate, cu știrea și voia scrisă a domniei.

Aceste dar așa s-au orînduit de înălțimea sa cu privire la dascăli și la elevi, la purtarea lor și înaintarea la învățătură. Nici o măsură însă nu era luată pentru îndelungata dăinuire și orînduire a acestor case de învățătură. Trebuie dar să li se găsească venituri îndestulătoare și neschimbate. Privind deci toate sfintele mănăstiri din țara domniei sale și scopul acelor nemuritori ctitori în seamă luînd, cari pentru faceri de bine le-au înzestrat cu averi nemișcătoare și socotindu-le nu numai nedrepte ci și ne la locul lor, poruncit-a ca de aici înainte să fie venituri ale vistieriei domnești pentru îndestularea numai a celor sfinte. Și nedreptatea aceasta, ce este de demult, a vrut să o îndrepteze și să împlinească scopul celorlaltor. precum de ei s-a orînduit pentru ca acele sfinte danii, la lucruri întru adevăr de Dumnezeu iubite, să fie folosite.

Întîi făcînd dajnice toate sfintele mănăstiri din țara domniei sale, așezat-a rînduială la veniturile lor pentru economie precum în domnescul hrisov dat de înălțimea sa pre larg se arată, ca să dea dajdii pentru lucruri de Dumnezeu iubite și obștei folositoare, precum este cea de aci înființată casă de învățătură.

A orînduit pentru ca fiecare din mănăstirile pămîntene să împlinească o sumă oarecare potrivită cu veniturile cunoscute. Și adunîndu-se suma la toate mănăstirile pămîntene face lei șase mii. Iar pe cele adaose la alte mănăstiri, slobode făcîndu-le ceea ce vârsau întîi la vistieria domnească, pentru împlinirea celor bisericesti, să aibă a da anual cite lei patru mii. Pe lîngă acestea făcînd dajnici și pe preoții aflători în țara domniei sale socotiți ca la trei mii cinci sute, după catastisele înfățișate înălțimii sale de prea sfinția sa mitropolitul Ungrovlahiei și al nostru frate chir Grigorie și de Dumnezeu iubitorii episcopi, s-a orînduit să dea anual fiecare din ei cite trei lei, din cari o jumătate pentru cutiile de milă, iar jumătatea cealaltă pentru școală, precum mai pe larg cuprinde privitor la dajdia preoților hrisovul domnesc ce s-a dat.

Iar toate adunîndu-se la un loc fac cincisprezece mii două sute șase zeci lei, scoțînd dintrînșii pentru zisa casă de învățătură, pentru învățătură și facere de haine pentru elevii săraci și pentru celelalte cheltueli trebuitoare. Iar socoteala lor se face anual și se trece în aceeași condică în care se scriu veniturile și cheltuelile, pecetluindu-se cu pecetea domnească. În condică se scriu deasemenea și cărțile școlii și cite alte de iubitori și de Dumnezeu cinstitori bărbați se dăruesc școlii, sau în bani, ori în lucruri, și se chivernisesc de epitropi bine și cu iubire de Dumnezeu. Iar cărțile se încredințează unui bibliotecar cu credință ce este orînduit avînd a le păzi în siguranță spre a fi de folos celor de la școală, dîndu-le să se folosească de ele, în schimbul unei adeverințe, luîndu-le apoi iar înapoi.

Acestea dar, astfel, poruncindu-le înălțimea sa și lucrînd pururea cu nestrămutată voință, orînduit-au efori pe prea sfîntul mitropolit al Ungrovlahiei și pe cei doi de Dumnezeu păziți episcopi al Buzăului și al Rimnicului, și de acum

în veci, precum și pe cei de bun neam boieri ai prea luminatului înălțimi, de la marele ban pină la marele postelnic, cari sint datori a supraveghea ca cele ale școalei, de epitropi și epistați după chipul orînduit să se împlinească așa încît nimic dintr-aceste cu vedere să nu se treacă. Asemenea și din dajdiile fiecărei mănăstiri ce se adună la sfînta Mitropolie cu obșteasca știre a mitropolitului, a episcopilor și boierilor cele trebuitoare cheltueli ale școalei se fac, de cari are știre înălțimea sa, care pronunțește cele cuvenite.

Datoria dascalilor este a trimite îndată înălțimii sale înștiințarea despre starea școalei și a elevilor și a lecțiilor și apoi așa să păzească și să împlinească toate rîndușile cari într-însul s-au poruncit. Luînd dar în fiecare an socoteală și înfățișînd catastifele împreună cu condicile, înălțimii sale, cu prisosință se vede acolo sau venitul orînduit sau daniile din cari înălțimea sa chibzuiește să orînduiască după trebuință, sau să-i ție pentru nevoia acestei școli, sau făcînd ajutoare pentru elevii săraci. Întărirea tuturor acestora și neschimbata lor împlinire o dă înălțimea sa de Dumnezeu iubitorul cu hrisov domnesc care toate aceste le cuprinde.

Iar pentru mai îndelungata lor dănuire și cei după înălțimea sa cu scaunul Ungrovlahiei învredniciți domni, neștrămutate să le păzească toate cele în hrisov cuprinse, ca folositoare obștei socotindu-le și întru slava domniei celor iubitori ai Ungrovlahiei domni.

Astfel dar, se întărește și de acest al nostru patriarhicesc și sinodicesc pecetluit hrisov, toate. Deci învrednirea înălțimii sale prea bună fiind și de rivnă sfîntă fiind insuflată, pentru obște este folositoare, precum bine se arată și scrie în acest de față, sinodicesc. Întru duhul sfînt împreună cu frații noștri și conslujitorii din inimă pîrintește pe înălțimea sa de Dumnezeu iubitoare o binecuvîntăm și Dumnezeu să-l păzească pe prea strălucitul său tron, ferit de boală, vesel, sănătos și cu viață lungă, cu dănuire neclintită și tărie neclătită, în fericire, și cu împlinirea tuturor celor de Dumnezeu mîntuitoare cereri întru creșterea și îmbunătățirea binecuvîntatei țări și folosul obștii neamului.

De aceia dar despre aceste de Dumnezeu iubite fapte ale înălțimii sale bune nădejdi avînd și înștiințați și asigurați și de alte multe îndreptări și alte multe folositoare lucruri pentru nefericitul nostru neam, din fireasca lui înclinare către acestea și din creștineasca lui dragoste, rivnă a arătat întru orînduirea și mărirea școlii acesteia, precum în capitalele mai sus arătate, cuprinse în hrisovul domnesc al înălțimii sale se vede.

Întărirea neștrămutată și neschimbată în toți vecii și în viitor pururea să aibă. Iar cei ce vor fi pe vremuri stăpînitori, precum și creștini fie clerici sau mireni, mic sau mare, tînăr sau bătrîn, dregători și puternici din orice stare și treaptă va fi, sau cei de pe vremuri epitropi ce vor chivernisi la școală, sau alții, de vor cuteza să strice și schimbe ceva din cele de mai (sus) scrise capitale, sau să lenească întru împlinirea acestora, sau neîntrerupta dănuire și ființă să oprească și pricina stricării, micșorării, și deșarte lucrări să se facă, sau direct sau indirect, sau cu cuvîntul sau cu fapta sau printr-alt chip, ori cale, unii ca aceștia ca niște dusmani ai folosului obștesc și ai unirii, afurisiți să fie de sfînta și de o ființă și de viață dătătoare și nedespărțită treime a unei firi a lui Dumnezeu, și blestemați și neiertați și după moarte nedeslegați. Pietrele și fierul să se topească, iar ei nicidecum. Să moștenească lepra lui Iezi și spînzurătoarea lui Iuda, să rătească și să tremure pe pămînt ca și Cain, să se deschidă pămîntul și să-i înghită pe ei ca pe Dathan și pe Avir, minia lui Dumnezeu să fie peste capetele acestora și partea lui cu a trădătorului Iuda și cu a Iudeilor ce au ucis pe domnul, și cei ce l-au răstignit pe el, averile și lucrurile și agoniseala lor să fie în desăvirșită nimicire și distrugere, ca valul să se lupte împotriva vîntului și ca un vîrtej să se învîrtească în aer și toată agoniseala lor să fie hrana și hrăpirea hoților; domnul Dumnezeu să trăsnească casele lor și din durere în durere să cadă și să sufere ziua și noaptea, îngerul domnului să distrugă toate ale lor și să-i izgonească pe ei în țaișul săbiei și chip de mîntuire să nu fie, numele lor ca o injurie și blestem înaintea tuturor să fie. Într-o singură generație să se

stingă pomenirea lor și nici un folos să nu vadă în toată viața lor din tot ce lucrează, să fie cu desăvîrșire distruși de viața aceasta din dreptatea sfîntă, să fie lipsiți de viața pururea nemuritoare și de vecinica fericire, ci vecinicului blestem să fie supuși și de focul Gheenei mistuiți și de blestem și legătură nedespărțiți, să aibă și blestemul celor trei sute optsprezece de Dumnezeu purtători părinți de la Nicheia și a celorlalte sfinte sinoade carii vor străluci în ziua înfricoșată a judecării.

Deci pentru întărire s-a făcut și această de față a noastră patriarhicească, sinodicească pecetluită carte cojnică de adevărire, a celor date întru orinduirea din temelie a școlii din Ungrovlahia.

În anul una mie șapte sute șaptezeci și șase, luna iulie, 11 zile.

Sofronie cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop al Constantinopolei Romei celei nouă și patriarh ecumenic.

† Avram cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop al sfintei cetăți a Ierusalimului și a toată Palestina.

† Al Efesului, Meletie

† Al Halchidonului, Parthenie

Arh. St. Buc., *Diplomatice*, 61.

Traducere din 1916 făcută de L. T. Boga după originalul grecesc.

1780 februarie 28. [*București*].

Mitropolitul Grigore înaintează anafora domnului în pricina casei făcută de dascălul Dragomir pe o pivniță de lângă școala de la biserica Sf. Gheorghe-Vechi. (*Original*).

Prea Înălțate Doamne,

Cu smerita noastră anafora înștiințăm mării tale, că la școala ot sf. Gheorghe-Vechiu pe locul sf. Mitropolii, ce este de naintea școlii, fiindu din vechime făcută o pivniță era lăsată pentru trebuința dascălilor ce au fost după vremi. Și aflându-să stricată acea pivniță și cerându-ne voie dascalul Costandin a o drege cu cheltuiala sa să o aibă după cum și la alți dascăli au fost, i s-au dat de la noi voie. Și după săvîrșirea pivniții un Dragomir ce era eșit cu procopseala învățături din școală fiind făcut și *utori* dascăl, căsătorindu-să și neavând unde să șează, după rugăciunea ce au făcut, i s-au dat voie de și-au făcut casă pe acea pivniță ce este pe locul sf. Mitropolii, mai întâi chiar hotărându-i-se de către noi că într-aceea casă numai el poate să fie șezător cât s-ar afla la școală păzind, iar după moartea lui sau lipsind de la școală el să o vînză sau să o dea cu chirie la alții, volnicie să nu aibă, fiind cum zicem denaintea școlii acea pivniță cu casa. Care și prin luminată porunca mării tale asemenea s-au hotărât la întărirea unii anaforale ce este făcută pentru această pricină.

Acum numitul nepăzindu-și orânduiala așezământului și neurmând celor cuviincioase trebi dascălești, ci abătându-să la neșcolărești lucruri, s-au lipsit din școală și caută a da cu chirie acea casă ce este pe pivnița și locul Mitropoliei, la oameni streini, când dintru întâiu nu are această volnicie. Ci mai vartos chiar i s-au arătat că lipsind de la școală, amestec să nu mai aibă la casă, ci cu întoarcere de bani să i se întoarcă, necum să o dea cu chirie, precum și mării tale arată prin jalbă dascălul Costandin slovenescu pricina aceasta din 24 a le trecutei luni lui

octomvrie, și că vrând să ocrotească numitele case după hotărârea noastră, lip-sind acest școler din școală, nu numai că nu l-au îngăduit ci cu ocări l-ar fi și necinstit. Care, fiindcă, dintru întâi acestea ce mai sus arătăm le-am hotărât numitului școler și el n-au fost următor, rugăm să fie luminată porunca mării tale la dumnealor veliții dvornici să orânduiască vâtaf de zidari, de lemnari să prețuiască cheltuiala ce va fi făcut pe casă, și câți bani va eși, să-i întoarcă Mitropolia înapoi sau dascălul ce va fi la școală. Și casele să rămâie nesupărate de numitul școler precum i s-a și hotărât. Și anii mării tale de la domnul Dumnezeu rugăm să fie mulți și norociți.

1780 februarie 28.

Al mării tale către Dumnezeu fierbinte rugător și smerit părinte sufletescu.

Grigorie al Ungrovlahiei

trecut în condică.

[*rezoluția*]:

Io Alexandru Ioan Ipsilant voevod i gospodar zemli Vlahiscol.

Dumneavoastră veliților vornici să rânduiți vornicei carii împreună cu meimar-bașa și cu alți meșteri zidari i lemnari să facă prețuirea, și cu zapciu ceauș dă aprozi să i să întoarcă banii numitului Dragomir.

1780 aprilie 6.

[*pe verso*]:

Anafora întărită a prea sfinți sale părintelui mitropolit pentru prețuirea unui case (*indescifrabil*) Dragomir.

1780 aprilie 6.

Pentru o casă cu pivnițe de la Sf. Gheorghe-Vechiu.

Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCXLVI — 6.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filigran; copie în ms. 131, f. 148.

1780 iulie 30. [*București*].

Marele vornic dă ordin lui Radu și Necula *vtori* vornici să prețuiască lemnele casei dascălului Dragomir ce este pe locul Mitropoliei, ca să i să plătească. (*Original*).

† De vreme ce Dragomir ce au fost dascăleț la școala sfântului Gheorghe-Vechiu, vătășel, cu așăzământ în scris au luat voe de la prea sfinția sa părintele mitropolit de și-au făcut o casă pe locul sfintei Mitropolii, încă cu legătură ca să o facă aceea casă și să fie școală pentru învățat copiilor.

Și de vreme ce însuși acel Dragomir nu s-au ținut de simfonie ca să fi făcut școală, ci au lăsat acea casă, și acum șade într-altă parte, mămar că nu era cu cale a i să plăti acele lemne de către prea sfinția sa părintele mitropolit, fiindcă au șezut atîția ani în casă și chiria pămîntului n-au plătit la sf. Mitropolie și mai vîrtos pentru căci nu s-au ținut de simfonja ce au făcut. Dar fiindcă însuși prea sfinția sa părintele mitropolit primi și ceru ca să i să prețuiască acele lemne și după prețuiaală să le plătească, am fost mai orânduit vornicei și pe vâtaf de lemnari, i vâtaf de zidari, și ei au fost prețuit-o dupe arătarea lui Dragomir ce au zis că au cheltuit cînd au făcut-o noao.

Dar iată că și acum de iznoavă orânduim pe Radu și Necula *vtori* vornici ca împreună cu vătaf de lemnari i cu vătaf de zidari, acum de al doilea să prețuiască. acea casă a lui Dragomir dupe cum să va fi aflând acum, iar nu dupe cum va arăta acest Dragomir că au cheltuit când au făcut-o noaă, de vreme ce nu este datoare sf. Mitropolie a-i plăti acea casă ca noaă, ci după starea ce să va fi aflând acum.

Aceasta scriem.

1780 iulie 30.

Badea *vel* vornic; [lipsă numele] *vel* vornic.

Arh. St. Buc. *Mitropolia București*, CCXLVI — 7.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filigran; copie în ms. 131, f. 149.

1780 iulie 30. [București].

«Foaia dă prețuirea casilor logofătului Dragomir ce din luminată porunca mării sale lui Vodă ne-am rînduit noi cei mai jos iscăliți, cum arată».

— se amintesc părțile componente ale construcției și se arată pentru fiecare în parte prețuirea.

— prețuirea casei se ridică la suma de 293 taleri.

iscălesc: Nicolae *vtori* vornic, Radu *vtori* vornic, meimar-bașa

Ion vătaful de zidari, Dumitru zidaru, Dumitru lemnar, Vladul lemnar, Doice lemnar.

[*mai jos*]:

«Din luminată porunca mării tale, dumnealui ceauș dă aprozi ne-au chemat și ne-au arătat luminată porunca înălțimii tale pentru această prețuire ca să arătăm ce fel de prețuire s-au făcut, ca în vremea dă acum, ori ca în vremea cînd s-au făcut namestia. Și am arătat că această prețuire s-au făcut ca în vremea cînd s-au făcut namestia, iar nu ca în vremea dă acum, că namestia iaste nouă, făcută dă acum: doi ani, și tot o cheltuială mergea și atunci și acum.

1780 avgust 21.

— iscălesc cei de mai sus, în afară de cei doi *vtori* vornici.

[*pe verso*]:

Pentru casa ce s-au luat de la logofătul Dragomir ot sfente Gheorghe cel Vechiu.

Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCXLVI — 8.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filigran; copie în ms. 131, f. 149.

1780 septembrie 14. [București].

Dragomir logofătul dă zapis Mitropoliei că a primit banii prețuirii casei sale de lîngă școala slovenească. (*Original*).

Taleri 293 bani 21, adică două sute nouăzeci și trei, bani doazeci și unu, prețuirea caselor mele ce am făcut la sf. Gheorghie-Vechiu dinaintea școalei pe o pivnicioară veche pe locul sf. Mitropolii, fiind dat de judecată a-mi întoarce prea sfinția sa părintele mitropolit.

Acești mai sus ziși bani i-am primit pe toți dăplin și am dat această adeverință a mea, să să crează.

1780 septembrie 14 *dni*.

Dragomir logofăt

Am fost de față când au luat dumnealui logofăt Dragomir, numiții bani.

Constandin [dascălul slovenesc]

Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCXLVI — 9.

Original, stare foarte bună, hirtie cu filigran; copie în ms. 131, f. 149 v.

1780 septembrie 16. [București].

Dascălul Constantin arată că a primit banii ce a cheltuit cu repararea pivniții de lângă școala slovenească de la sf. Gheorghe-Vechi. (*Original*).

40 taleri, adică patruzeci de lei am primit de la prea sfinția sa părintele mitropolit, care bani i-am fost cheltuit la dresul pivniții ce iaste dinaintea școlii slovenești la sfeți Gheorghie-Vechiu, ce iaste pe locul sfintei Mitropolii. Și nu mai am a mai ceare nimic de acum înainte.

Și pentru încredințare am iscălit.

1780 septembrie 16.

Az Constandin dascăl slovenesc adeverez

[pe verso]:

Adeverințe de primire banilor pentru meremetul unii pivnice ot sf. Gheorghie-Vechiu.

1780 septembrie 16.

s-au scris în condică

Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCXLVI — 10.

Original, stare foarte bună, hirtie cu filigran; scriere și semnătură frumoasă; în condica domnească, ms. 131, f. 148—149 toate actele care privesc pricina lui Dragomir au fost copiate cu slovă frumoasă de Constantin dascălul slovenesc.

1783 iunie 6. [București].

Constandina soția răposatului dascal Constantin jeluiește mitropolitului în legătură cu o casă din mahalaua sf. Ilie, ce i s-ar cuveni după socrul ei Voinea logofăt de la Mitropolie. (*Original*).

Prea cinstite părinte mitropolit,

† Jăluesc prea sfinții tale că eu sânt nepoată răposatului Climent, episcopu Râmnecului, și când trăia sfinția sa m-au măritat după un Constandin cântărețul fecior răposatului Voinii logofăt ce au fost la Mitropolie. Și am făcut copii dentru care îmi și trăiesc 3 și au rămas o casă a Voinii logofăt în mahalaoa sfântu Ilie și viind soacră-mea a Voinii logofăt, la Râmnec, la fie-său și la mine au rămas în casă un popă Anghel căreia îi treiaște preteasa și acum și are și feciori. Și mu-

tându-să popa Anghel la biserica ot Prundu a intrat în casa aceasta un popă Iordache în locul lui la biserica sti Ilie. Și popa acesta Ilie [Iordache?] murind au rămas preoteasa de să află sezătoare la chiliile ot sti Ilie de pomană și casa socră-mieu a au dat-o de umblă cu chirie și chiria o ia ea.

Care prea cinstite părinte fiind acea casă pă locul sfintei Mitropolii și au slujit sfintei Mitropolii și având eu 3 copii făcuți cu feciorul Voinii logofăt caut această casă eu și copiii[i] miei. Și preoteasa dă pricină că ia [ea] au dres casa și să face stăpână, ceru dreptate de la sfinția ta, precum și alți creștini află îndreptare de la prea sfinția ta.

A prea sfinții tale prea plecată Costandina soția răposatului dascăl Costandin snă Voinii logofăt ce au fost la Mitropolie.

[rezoluția]-

Cucernicilor clirici, dă vreme că acea casă iaste pă locu Mitropolii să cercetați această pricină și de era dreptate jăluitoarea la cerirea ce face, să ne arătați.

1783 iunie 6.

[pe verso]:

Răvașu de jalbă al Costandinii soția răposatului dascal Costandin sin Voinea logofăt Mitropolii. 1783 iunie 6.

Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCXIX — 4.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filigran.

1786 septembrie 24. [*București*].

Nicolae Mavrogheni voievod reinnoiește și întărește dascălului Constantin și ipodidascălului de la școala domnească milele și privilegiile ce le-au avut date de alți domnitori mai înainte. (*Original*).

Milostiiu bojiu Io Nicolaie Petru Mavrogheni voevod i gospodar zemli Vlahiscoie.

De vreme ce Costandin dascălul cu un ipodidascăl al său aflându-să în toată vremea cu sânguință napristan spre învățatura și procopseala copiilor sholasnici și streini și pămănteni, fostu-i-au miluit frații noștri domni, de mai naintea noastră, prin hrisoavele domniilor sale, care ni s-au arătat de le-am văzut, cu priveleghiu ce să coprinde mai jos, care priveleghiuri fiind cu cale a le avea numiții dascăli ca unii ce să află nelipsiți la această domnească școală puind toată nevoița spre procopseala copiilor sholasnici.

Ne-am milostivit domnia mea de le-am innoit și le-am întărit mila și priveleghiurile ce au avut ca să li să păzească și de acum înainte neștrămutat, adică ei și casele lor, în toată vremea să fie apărate de tot felul de dăjdii. De nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă. Așijderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite și de tot nedajnice: stupi i rămători de dijmărit și vinul de vinărici. Și să ție și câte o pivniță aici în București, apărate de fumărit, de cămănit, de vamă, de vin domnesc i agesc, de ortul vătăfului de cărciumari și de toate alte orice angarii vor eși pe pivnițe, ori în credință de va fi vinăriciul sau dijmăritul sau dările pivnițelor, ori de să vor vinde, sau măcar vreodată de s-ar întâmpla ca să plătească și cei ce vor avea cărți și hrisoave domnești. Iar mai sus numiții dascăli nici atunci să nu dea, ci totdeauna să fie scutiți.

Asemenea și pentru ajutorul caselor lor să aibă și liude cinci scutiți și apărați de tot felul de dăjdii și orândueli ce vor eși pe ceilalți scutelnici de la visteriia domnii mele peste an, pe țară; de nici unile nici un val și supărare să nu aibă.

Cum și la vremea oieritului să aibă a scuti oi o sută cincizeci. Deosebit să fie casele numiților dascăli apărate de orice fel dă musafiri și de toate alte beilicuri ori

vel portar ar fi sau altul din boeri și slujbași. De către nimeni supărare nicidecum de nimic să nu aibă.

Pentru care poruncim domniia mea și dumneavoastră ispravnicilor i dumneavoastră boeri sau sluji carii după vreme veți fi orânduți cu orice fel de dajdii și slujbe, de toate câte scrie mai sus să aveți a vă feri și nimenea întru nimic val sau supărare să nu aibă. Pentru că dascălii de la numita școală pururea au avut aceste mili și de mai înainte și de la alți frați pravoslavnici domni ce au stătut oblăduitori creștinești ațeștiia țări.

Că așa este porunca domnii mele, *tolico pisah gospodstvomi*.

1786 septemv.[rie] 24.

procit vel logofăt

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX — 1.

Original, stare bună, hirtie cu filigran; întărit cu pecetea domnească în chinovar.

1789 decembrie [f. zi. București].

Sanda Preoteasa, soția răposatului popa Theodor de la biserica Sfintul Gheorghe-Vechi, vinde postelnicului Antonie casa ce-a făcut-o pe locul școlii și al casei dascălului Stanco. (*Copie*).

Adecă eu Sanda preoteasa, soția răposatului popei Theodor ot sfeti Gheorghie-Vechiu, dat-am credincios zapisul meu la mîna dumnealui postelnicului Antonie, tot dintr-acest popor. Cum să să știe că avînd eu niște case, tot în curtea bisericii sfeti Gheorghie-Vechiu, făcute de mine din temelie și de răposatu soția mea, pe locul sfintei Mitropolii, care loc are chirie de dă pe tot anul cite ocă una ceară, după cum scrie și pecetluitul sfintei Mitropolii, ce să află la mână-mi. Și il dideiu iarăși dumnealui, care casă să vecinește cu curtea bisericii și în fund se vecinește cu dumnealui Grigorașco Asan și din jos să vecinește iarăși cu locul sfintei Mitropolii. Și le-am vîndut bani gata taleri noao sute tocmai, luînd și toți bani[i] deplin în mîinile noastre.

Drept aceaia dumnealui și jupăneasa dumnealui și coconii săi să le stăpânească cu bună pace de către mîne și de către tot neamul meu, fiindcă am vîndut de a mea bună voe nesilit de nimini și cu știrea preoților și a vecinilor împrejurenii carii să vor iscăli.

Și eu pentru mai adevărata credință m-am iscălit puîndu-mi și pecetea ca să să crează.

1789 dechemvrie.

Eu Sanda preoteasa soția răposatului popei Theodor ot sfeti Gheorghie-Vechiu, am vîndut.

Eu Anton nepotu dumneaei, adeverez

Eu Ivan nepotu dumneaei, adeverez

Ioan logofătul am scris cu zisa dumnealor

Arh. St. Buc., Ms. 131, f. 156—156 v.

1791 octombrie 1. [București].

Postelnicul Antonie face jalbă către domnitor în legătură cu cumpărarea caselor de la preoteasa Sanda. (*Copie*).

Pe această jalbă, al cărui cuprins nu-l cunoaștem, domnitorul pune următoarea rezoluție:

«Prea sfinția ta părinte mitropolit văzând jalba aceasta să arăți domnii mele în scris cu anafora pricina în ce chip iaste».

1791 octomvrie 1.

biv vel sârdar

Arh. St. Buc., Ms. 131, f. 157 v.

1791 octombrie 8. [București].

Cosma mitropolitul țării face cunoscut domnitorului, prin anafora, că are protimisias asupra casei construită de preteasa Sanda, pe locul Mitropoliei, și pe care greșit și ilegal o vînduse postelnicului Antonie. (*Copie*).

Prea Înălțate Doamne,

Pentru Sanda preteasa de la care arată jăluitoarul că au cumpărat această casă, arătăm înălțimii tale că răposatu popa Theodor ce au fost soția numitei preteese, la leat 7257 [1749], aflindu-să preot la sftii Gheorghie cel Vechiu, și fiind mai nainte vreme slugă la răposatul mitropolitul Neofit, prin pecetluit i-au dat voe de ș-au făcut casă pe locul Mitropolii, cu cuprindere să dea chirie pe anu ocă una ceară la Mitropolie, care chirie ca unii sluji ce i-au fost, o și iartă ca să nu o mai dea, rugînd și pe alții frați arhieriei de vor vrea să nu-l supere. Și așa mergînd pînă la răposatul starețu nostru, iarăși la leat 7271 [1763], din dosul numitului pecetluit poruncește ca într-acestași chip să să urmeze, încît va avea numita preteasă viață. Și asemenea s-au urmat și la smereniia noastră, socotindu-să că această preteasă fiind în vârsta bătrâneacelor și neavînd copii, poate vor rămînea lemnele casii pe seama Mitropolii.

Acum după ce au trecut atîta vreme și s-au odihnit fără de nici un feliu de supărare de către Mitropolie, au vîndut numita casă cu zapis la jăluitoaru, fără de știrea Mitropolii, cu cuprindere că îi vinde casa, și pentru loc să dea la Mitropolie una ocă ceară pe an, dîndu-i și acel pecetluit al răposaiților arhieriei. Cu care zapis viind cumpărătorul la smereniia noastră și arătîndu-ne și numitul pecetluit, n-am putut suferi spre a-i da putere să să facă numita stăpână și pe loc, ci de atunci am luat numai pecetluitul de la jăluitoaru, iar zapisul vînzării au ramos la dînsul, zicîndu-i (precum singur arată și în jalbă) să meargă să-și ia banii de unde i-au dat, că Mitropolii nu-l îngădueste să stăpînească numita casă, căci fără de nici un feliu de puteare numita preteasă s-au făcut stăpână, umblind să robească locul Mitropolii.

Pentru care smereniia noastră văzînd că numitul cumpărătoru s-au îndemnat mai mult pentru loc, de a cumpăra această casă, dînd prețu ce nu face, și mai vîrtos că în 34 de ani trecuți Mitropolii nimic nu s-au folosit de la acel loc, și nici pe numita preteasă n-au supărat-o de chirie, și ia [ea] îni loc de a să mulțumi, s-au făcut stăpînă și pe loc, hotărînd ce să dea chirie la Mitropolie acest cumpărătoru, ni să pare că Mitropolii are dreptate. Și rugăm pe înălțimea ta ca să să facă luminată poruncă către vataf de lemnari și de zidari ca să prețuiască binao casii. Și ciți bani să vor face, să-i răspunză Mitropolii ca o stăpînă a locului, iar jăluitoarul își va căuta banii de unde i-au dat, de vreme ce n-au urmat după orînduiala și obicei pămîntului, ca să fi venit mai întii la Mitropolie să cerceteze și cînd ar fi făcut așezămînt cu Mitropolii și i-ar fi dat voe, atunci să fi cumpărat.

1791 octomvrie 8.

Al înălțimii tale către Dumnezeu fierbinte rugător și smerit părinte sufletesc.

Cosma al Ungrovlahii

[rezoluția domnului]:

Io Mihail Costandin Suțul voevod i gospodar zemle Vlahiscoe.

Făcînd și domniia noastră cercetare deosebit și citînd și înșine pecetluitul răpoșaiilor mitropoliți, ne-am plîmfortisit curgerea pricinii întocmai după cum ni să arată de către sfinția sa părintele mitropolitul. Și dreaptă iaste cererea prea sfinții sale, în vreamă ce preoteasa au hotărît a-și vinde casa și au dat-o aceasta și în scris.

Deci poruncim domniia mea ca să meargă la fața locului vătăși de lemnari i zidari ca să o prețuiască drept în starea de acum și cîți bani va face să-i răspundă Mitropoliia și să ia în zaptul său casa cu locul. Iar jăluitoariul să-și caute banii săi la preoteasa, sau nevrînd preoteasa a o vinde să va odhni într-însa nesupărată.

1791 octomvrie 11.

biv vel sârdar

Arh. St. Buc., Ms. 131, f. 157 v—158.

1791 decembrie 17. [București].

După porunca domnească se face prețuirea casei făcută de preoteasa Sanda în curtea bisericii Sf. Gheorghe-Vechi. (Copie).

Din porunca mării sale lui vodă, am venit eu meermar-bașa dinpreună cu calfa-bașa i cu vâtafu de zidari, i cu alți meșteri lemnari i zidari ca să facem prețuire casii preotesii Sandi ce iaste în curtea bisericii sfîntului Gheorghie-Vechiu, pe locul sfîntei Mitropolii, ca să facem prețuire în frica lui Dumnezeu.

Și viîndu la fața locului am prețuit, precum mai în jos ne vom iscăli.

1891 decembrie 17.

taleri bani

- 300 adecă treci sute la toată zidirea casii, adecă cărămida, i varu, i năsipu, i apa, i meșterii zidarii, i salahorii, i altele.
- 28 adecă doaozeci și opt, patrusprezece tălpi la temelie, talpa cite taleri 2.
- 25 adecă doaozeci și cinci la o sută de stâlpi, stălpul cite parale 10.
- 30 adecă treizeci, la grinzi i cosorobi, i capace, adecă treizeci de grinzi cu cosorobi cu capacele lor, prețu cite taleri 1.
- 2,30 adecă doi, bani treizeci, trei coroane ale pridvorului.
- 7,60 adecă șapte, și bani șaizeci, la cinci sute uluce de ceale mari, la podeala casii peste tot, suta cite taleri 1 bani 60.
- 12,45 adică doisprezece, și bani patruzeci și cinci, la treizeci și trei de căpriori, prețu cite parale 15.
- 7,60 adecă șapte, și jumătate [bani șaizeci], la trei sute de lanți.
- 45 adecă patruzeci și cinci, la treizeci de mii șîndrilă de brad, miia cite taleri unul și jumătate.
- 12 adecă doisprezece, la cinci uși cu fiiare cu tot.
- 15 adecă cincisprezece la zece ferestri, fereastră cite taleri 1 bani 60.
- 7,69 adecă șapte și jumătate [sic], la cinci paturi scânduri, i grinzi ale paturilor.
- 6 adecă șase, la trei dulapuri.
- 1,60 adecă unul și jumătate [sic], la scara casii.
- 2 adecă doi, la optu tălpoae, la pardoseala pridvorului.
- 17,60 adecă șaptesprezece și jumătate, la treizeci și cinci ocă piroane la toată casa.
- 1,60 adecă unul și jumătate, la o mie de cue de uluce la podeala podului.
- 6 adecă șasă, la doao mie cue de lanți.
- 33,90 adecă treizeci și trei, și bani noaozeci, la patruzeci și cinci ocă cue de șîndrilă de brad, ocoa po parale 30.

- 125 adecă o sută doaoazeci și cinci lucrul lemnariilor la casă, 20 adecă doaoazeci,
la un pridvor ce iaste în grădină, cu tot lucrul i cheresteoa.
- 25 adecă doazeci și cinci, la doao plimbări, toată cheltuiala.
- 45,66 adecă patruzeci și cinci, și bani șaizeci și șase la un grajdu ce e făcut acum
nou de neguțătoru ce șade în casă cu chirie; care fusără și meșterii față
cei ce l-au făcut.
- 105 adecă o sută și cinci, la șapte sute uluce, gardu împrejurul casii cu tălpoae,
i brăie, i cu capace, i bulamice, i piroană, i cuele, cu lucrul lor.
- 10 adecă zece, poarta cu tot tacîmul.

Eu meimer-bașa Ioniță adeverez la această prețuire
Eu calfa Manole, domnescu, adeverezu la această prețuire
Eu Dumitrașco vătafu de zidari, am fost față
Eu Iane ceaușul de lemnari, adeverez la această prețuire
Eu meșterul Vladul dulgheriul, adeverez la această prețuire
Eu Badea dulgheriul, adeverez la această prețuire
Eu meșterul Ion de zidari, adeverez la această prețuire
Eu Iancu zidariul adeverez la această prețuire

Arh. St. Buc., Ms. 131, f. 158 v.—159.

1792 februarie 5. [București].

Mihail Costantin Suțu voievod poruncește boierilor epitropi să dea dascălului slovenesc Constantin cîte 25 taleri pe lună, drept leafă, începînd din septembrie trecut, de cînd n-a primit nici un ban. (Copie).

Prea Înălțate Doamne,

Ascultînd luminată porunca înălțimii tale la această jalbă, înștiințăm mării tale că precum să jăluește, așa este cu adevărat. Au avut leafă pe lună cîte taleri 25 care i s-au și urmat de la epitropie de cînd s-au alcătuit orânduiala școalelor cu veniturile lor, iar de cînd s-au stricat veniturile școalelor în vremea răposatului Mavrogheni, de la epitropie n-au luat, ci rămîne cum duhul sfînt va lumina năstăvu înălțimii tale, măcar că el arată că cea orânduială de leafă i s-au urmat cu darea de către prea sfinția sa părintele mitropolitul, până la bună venirea înălțimii tale.

1792 februarie 5.

Costandin clucer
Dumitrache stolnic
Nicolae stolnic

[rezoluția domnului]:

Io Mihail Costandin Suțu voevod i gospodar zemli Vlahiscoie.

Poruncim domniia mea, dumneavoastră boierilor epitropi, să aveți a da de la cutie dascălului Costandin slovanu acești taleri 25 pã lună, urmându-i-să de la zi întăiu de septemvrie.

1792 februarie 21.

vel logofăt

Arh. St. Buc., Ms. 19, f. 180; lipsește cuprinsul jalbei dascălului Costantin.

1792 aprilie 24. [București].

Sanda preoteasa arată că lasă Mitropoliei casa ce-a construit-o în curtea bisericii Sf. Gheorghe-Vechi, primind 840 taleri în mină iar 50 taleri din suma prețurii i-a lăsat pentru neplata chiriei. (*Copie*).

Pentru aceasta case ale mele din mahalaoa sfinți Gheorghie-Vechiu măcar că la leat 1789 le făcusem vânzătoare printr-acest zapis dumnealui postelnicului Antone, în taleri 900, adecă noao sute. Dar fiind pe locul sfintei Mitropolii și îndrăznind de am scris că locul are chirie de dă pe tot anul câte una ocă ceară la Mitropolie, pentru căci m-am arătat de a mă face stăpînă și locului, n-au putut numitu a să așeza cu Mitropolia pentru chirie. Și dintr-această pricină, nu l-au îngăduit prea sfinția sa părintele mitropolitul ca să le cumpere, protimisind mai mult pe sfinta Mitropolie, ca o stăpînă a locului, de cît pe dumnealui fiind strein.

Și după venirea mării sale lui vodă în scaun, întimplându-să de au jeluît numitu cerîndu-și banii de la mine, și fiind orînduîți la prea sfinția sa ca să cerceteze, au făcut prea sfinții sa înștiințare mării sale prin anafora, arătînd pe largu toată curgerea pricinii numitelor case. Și cu hotărîrea mării sale orînduindu-să vâtaf de lemnari și de zidari, s-au prețuit numitele case în starea ce s-au aflat acum. Și făcîndu-să suma de taleri 890 și bani 111, adecă opt sute noaozeci și bani o sută unsprezece (precum foaia de prețuire iscălită de meșteri arată).

După acea prețuire am rămas și eu mulțămîită și odihnită și socotind viața ce am petrecut-o în numitele case, de cînd le-am făcut cu răposatul popa Theodor soțul meu, și pină acum, și știind că n-am plătit nici o chirie a locului la Mitropolie, de bună voia mea, nesilită de nimenea am lăsat Mitropolii taleri 50 și o sută unsprezece bani; iar ceilalți bani taleri 840, adecă opt sute patruzeci, i-am primit pe toți deplin în mîna mea.

Deci de acum înainte să aibă sfinta Mitropolie să stăpînească cu bună pace de către mine și de către tot neamul meu, atît numitele case cît și grajdul, i poarta, i curtea de uluce și cu toate împrejurările ei de jur împrejur, precum le-am stăpînit și eu și să facă cu ele ce va vrea ca o desăvirșită stăpînă, atît a caselor cît și a locului. Și eu ca una ce le-am vîndut să esu din casă și să șezu unde voiu putea, nemaivînd mai mult amestec. Și orice pricină de datorii va fi făcute de mine, sau de răposatu soțul meu, să aibă a-și căuta fieștecăre cu mine, iar pe Mitropolie să nu o supere întru nimic nici în viața mea, nici după moartea mea.

Și pentru mai adevărată credință mi-am iscălit numele și mi-am pus și degetul în loc de pecete, încălîndu-se și alte mărturii vrednice de credință.

1792 aprilie 24 *dni*.

Eu Sanda preoteasa soția răposatului popei Theodor *ot* sfinți Gheorghie-Vechiu, *vînzătoare*

Popa Nicolae refendar, mărturie

Popa Ștefan proistos *ot* sfinți Gheorghie-Vechiu, martor

Popa Thoma *ot tam*, mărturie

Popa Ene *ot tam*, mărturie

Gheorghie logofăt [de la] Mitropolie, am scris cu zisa numitei și sînt mărturie.

Arh. St. Buc., Ms. 131, f. 157.

1793 martie 18. [București].

Alexandru Const. Moruzi voievod scutește pe Chiriță logofăt de Divan, fiul lui Gheorghe, de toate dăjdiile și orînduîelile vistieriei și ale cămării domnești. (*Original*).

† *Milostiiu bojiu Io Alexandru Costandin Moruzi voevod i gospodar zemle Ungrovlahiscoe.*

Dat-am cartea domnii mele lui Chiriță logofăt, *sin* Gheorghe, ca să fie în pace și ertatu dă toate dăjdiile și orânduile veri câte ar își [ieși] dă la vistierie și dă la cămara domnii mele piste an în țară, dă nici unile val și supărare să n-aibă. Așijderea și ale lui drepte bucate să fie în pace și ertate: stupi i rămători dă dijmăritu și vinul ce va face în viile lui dă vinărici și o pimniță aici în oraș[u] domnii mele București, apărată de fumăritu și dă cămănaritu, dă vamă, dă vinul domnesc i dă ortul vătășescu și dă alte angarii.

Asemenea să aibă a ținea și liude unul, ca să fie dă poslușania casii lui, apăratu dă toate dăjdiile și angariile ce ar își peste an în țară și aici pă târgu dă la visterie și dă la cămara domii mele, val și supărare să nu aibă nici dă alte podvoade, nici dă cum să nu să supere.

Pentru că aflându-să numitu logofăt cu slujba logofeții în Divanu domnii mele cu trudă și osteneală cu avut acest privileghiu totdeauna logofeții dă Divan și dă la alți frați domni dă mai dinainte.

Deci acum învrednicindu-ne domnul Dumnezeu și cu această domnie a Țării Rumânești iar, și întărim preveleghiul și noi ce au avut logofeții dă Divan și cu această domnească a no[a]stră carte, ca să să păzească nestrămutatu.

Poruncim domniia mea dumițale *vel* agă i *vel* căpitan za dorobanțu [*sic*] i altor zapcii oricare și ori din ce treaptă veți fi și ori cu ce slujbă veți fi orânduți și dum[neavoastră] ispravnicilor du prin județe toți să vă feriți atât dă casa numitului logofăt cât și dă omul lui, nici dă cum băntuială sau supărare măcar cât dă puțin să nu faceți.

Poruncim domniia mea și voao dijmarilor, vinăricerilor, fumarilor, căminarilor, vameșilor și vătășilor dă cărciumari, văzându cartea aceasta a domnii mele toți să aveți a vă feri și a-i da pace pentru toate câte scrie mai sus, nefăcând nimeni nici un fel dă supărare.

Într-alt chip să nu fie, că așa este porunca domnii mele.

I is[pravnic] saam recheh gospodstvo-mi.

1793 martie 18.

procit vel logofăt

[*pe verso*]:

S-au cercetatu. 1794 iunie 21.
Dumitru ot sfete Ioanu Nou.

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—28.

Original, stare foarte bună, hirtie cu filigran; întărit cu pecetea inelară a domnului, în tuș roșu.

1793 mai 2. [*București*].

Alexandru Const. Moruzi voievod poruncește mitropolitului, ca în înțelegere cu episcopii, să fixeze suma ce trebuie să dea fiecare mănăstire pentru școli, și să strângă banii cât mai repede. (*Copie*).

Prea sfinția ta părinte mitropolit al Ungrovlahii, fiindcă mănăstirile de obște sânt datoare a da la cutiia școalelor banii cei orânduți după hrisov, scriem prea sfinții tale ca ajungându-te și cu părinții episcopi și făcând dreaptă analoghie a banilor dupe hrisov, pă starea fieșcăreia mănăstiri, să orânduiești mumbașir ca să-i și împlinească, atât de la mănăstirile eparhii prea sfinții tale, cât și de la mănăs-

tirile eparhiilor episcopoești, spre a să da la epitropie, fără de zăbavă, fiind știută prea sfinții tale trebuința ce este.

Tolico pisah gospodstvo-mi,

1793 mai 2.

Arh. St. Buc., Ms. 23, f. 46 v.; V. A. Ureche, *Istoria românilor*, vol. VI, p. 261.

1793 mai 15. București.

Alexandru Const. Moruzi voievod scutește pe Constantin dascăl slovenesc și «ipodidascalul» său de toate dăjdiile și orînduielele vistieriei și cămării domnești și le acordă o serie de privilegii. (*Copie*).

De vreme ce școala slovenească ce este așezată aici, în oraș[u] domnii mele București, la sfete Gheorghe cel Vechiu, care este de învățatura cărții slovenești i rumânești, unde nu numai din copiii pămîntenilor să află la această școală ci și alții streini dintr-alte țări sint veniți, care școală este foarte trebuincioasă la toată obștea aceștii țări pentru învățatură, fiind metahirisit tot norodul cu această învățatură la toate trebuințele, spre a cărora dare de învățatură de vechii și bătrînii răpotați domni sint orînduiți cu plată domnească doi dascali ca să să afle în toată vremea să învețe copii. La care școală să află Costandin dascal slovenesc cu un ipodidascal al său, carii fiind pămînteni cu case, socotitu-le-am domnia mea trebuința ce ar avea și nu i-am lăsat să fie de tot lipsiți a nu fi atinși de orîșice milă domnească, mai virtos ca, fiind în liniște, pururea să fie cu mîntea slobodă și să poată pune toată nevoița a să sârgui și a sta nepristanu spre învățatura și procopseala copiilor scolarnici și pentru streini și pentru pămînteni, a cărora mare nevoița și strădanie nu le-am trecut-o nici domnia mea cu vederea, nici am lăsat în uitare, ci m-am milostivit și printr-acest cinstit hrisov al domnii mele hotărîm ca și ei și toată casa lor, în toată vremea, să fie apărată în tot felu de dăjdii, de nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă.

Așijderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite și dă tot nedajnice; stupi i rămători dă dijmărit și vinu dă vinărici. Și să ție și cite o pivniță aici în București apărată de fumărit, dă căminărit, dă vamă, de vinu domnesc i agiesc, dă ortul vatafului dă cărciumari și de toate orice alte angarii vor eși pă pivnițe, ori în credință de va fi dijmărit sau vinăriciu sau dările pivnițelor, ori de să vor vinde sau măcar vreo dată de s-ar întimpla ca să plătească și cei ce vor avea cărți și hrisoave domnești, iar mai sus numit dascăl nici atunci să nu dea, ci totdeauna să fie scutiți.

Asemenea pentru ajutoru casii lor să aibă și liude cinci streini scutiți și apărați de tot felu de dăjdii și orînduiei ce vor eși pe ceilalți scutelnici de la visteria domnii mele peste ani pe țară, de nici unele nici un val și supărare să nu aibă. Cum și la vremea oeritului să aibă a scuti oi una sută cinci zeci, încă să aibă pe to tanu a lua cite oacă una mie sare de la ocna Telega din sud Prahova.

Deosebit să fie casa numitului dascăl apărată de orice fel de musafiri și de toate alte beelicuri, ori *vel* portar ar fi sau alt din boieri și slujbași, de către nimeni supărare nicidecum de nimic să nu aibă. Pentru care poruncim domnia mea și dumneavoastră ispravnicilor și dumneavoastră boeri sau slujii, carii după vremi veți fi orînduiți cu orice fel de dajdii și slujbe de toate cite scriu mai sus, să aveți a vă feri și nimeni întru nimic val și supărare să nu aibă. Pentru că dascalii de la numita școală pururea au avut aceste mili și de mai nainte de la alți frați pravoslavnici domni ce au stătut oblăduitori creștineștii aceștia țări, precum ne-am adevărit domnia mea din hrisoavele domniilor sale ce să văzură de noi.

Și pentru ca să să păzească această milă neclintită și nestrămutată, am înțaria domnia mea hrisovul acesta cu însuși credința domnii mele Io Alexandru

Costantin Moruzi Vodă și cu credința prea iubiților domnii mele fii Costandin voevod, Dumitrașco voevod, Nicolae voevod și cu tot sfatu cinstiților și credincioșilor boerilor celor mari ai Divanului domnii mele: pan Nicolae Brâncovean *vel* vistier, pan Dumitrașco Racoviță *vel* ban, pan Ianache Văcărescu *vel* spătar, pan Ianache Moruzi *vel* vornic de Țara de Sus, pan Manolache Brâncoveanu *vel* vornic de Țara de Jos, pan Manolache Crețulescu *vel* vornic, pan Nicolae Filipescu *vel* vornic, pan Costache Ghica *vel* logofăt de Țara de Sus, pan Scarlat Ghica *vel* logofăt de Țara de Jos, pan Nicolae Hangerliu *vel* hatman, pan Dumitrache Manu *vel* postelnic, pan Isaac Ralet *vel* clucer, pan Dumitrache Schina *vel* comis, pan Nicolae Racoviță *vel* paharnic, pan (*loc liber*) *vel* stolnic, pan (*loc liber*) *vel* sluger, pan Dumitrache Costandache *vel* pitar. Și ispravnic pan Costache Ghica *vel* logofăt de Țara de Sus.

Și s-au scris hrisovu acesta în anu dintâi al întâii domnii al domnii mele, aici în orașu scaunului domnii mele, București, la leat 1793 maiu 15.

Arh. St. Buc., Ms. 26, f. 56—57; V. A. Ureche, *Istoria românilor*, vol. V, p. 56—57.

1794 februarie 26. [București].

Alexandru Const. Moruzi voievod poruncește mitropolitului să plătească dascălii, din banii școlilor, în tot cursul anului 1794, începînd cu luna ianuarie. (*Copie*).

Io Alexandru Costandin Moruzi voevod i gospodar.

Prea sfinția ta părinte mitropolit, din banii școalelor ce sânt, să să dea leafa dascalilor începîndu-să de la luna lui ghenar ot leat 1794 după pitacul domnii mele ce este dat la prea sfinția ta, urmîndu-să până [la] sfârșitu anului.

Tolico pisah gospodstvo-mi.

1794 februarie 26.

Arh. St. Buc., Ms. 23, f. 210; V. A. Ureche, *Istoria românilor*, vol. VI, p. 261.

1794 aprilie 23. [București].

Alexandru Const. Moruzi voievod poruncește mitropolitului să strîngă de la toate mănăstirile banii ce trebuie să dea pentru școli, pe primul trimestru, al sfîntului Gheorghe. (*Copie*).

Io Alexandru Costandin Moruzi voevod i gospodar .

Prea sfinția ta părinte mitropolit al Unglovlahii, fiindcă este vreme de a să da la cutie banii școalelor de la mănăstirile din toate eparhiile, dă sfertu sfântului Gheorghie, poruncim domnia mea ca atât de la mănăstirile din eparhia prea sfinții tale, cât și de la mănăstirile din eparhia episcopiiilor, împlinind banii cifertului de acum, al sfântului Gheorghe, făr dă zăbavă să să facă teslim la epitropie.

Tolico pisah gospodstvo-mi.

1794 aprilie 23.

Arh. St. Buc., Ms. 23, f. 235 v.; V. A. Ureche, *Istoria românilor*, vol. VI, p. 261.

1794 iunie 24. [București].

Alexandru Const. Moruzi voievod poruncește mitropolitului să strîngă banii ce trebuie să dea mănăstirile pentru școli, ca să nu pătimească «dascălii dă dreapta simbria lor». (*Copie*).

Io Alexandru Costandin Moruzi voevod i gospodar.

Prea sfinția ta părinte mitropolit, fiindcă epitropia are mare trebuință de bani pentru darea lefilor dascălilor și alte trebuințe ce este poruncită să le săvârșească, și neavând mijloc să discolipsește, pătimind și dascălii de dreapta simbrie lor. Pentru care scriem prea sfinții tale pentru banii mănăstirilor ce este iratu al școalelor, fiindcă au trecut și vremea sorocului ce este de să dau, ca negreșit să apuci pe egumeni după la mănăstiri să împlinească banii și până în două zile negreșit să-i faci prea sfinte teslim la epitropie. Iar care din egumeni nu să vor supune a da banii, să-l înșințezi domnii mele cu așafora.

Tolico pisah gospodstvo-mi.

1794 iunie 24.

Arh. St. Buc., Ms. 23, f. 258; V. A. Ureche, *Istoria românilor*, vol. VI, p. 261—262.

1796 noiembrie 8. [București].

Alexandru Ipsilant voievod scutește pe Chiriță logofăt al Divanului de dăjdiile vistieriei, precum și de toate angaralele. (*Original*).

Milostiiu bojiu Io Alexandru Ioan Ipsilant voevod i gospodar zemli Vlahiscoie.

Lui Chiriță logofăt carele aflându-să slujind Curții domnești, între logofeții Divanului, au avut milă prin hrisoave și cărți domnești a fi apărat de rîndul dăjdiilor vistieriei, și drepte bucatele lui scutite de dijmărit și vinărici, i o pivniță, aici în orașul domnii mele București, apărată de fumărit, de căminărit, de vama, de vin domnesc și de ortul vătășesc i de alte angarii, i lude unul pentru poslușania casii lui. Carele și acela să fie apărat de rîndul dăjdiilor vistieriei.

Drept aceia dar, am întărit și acum întru al doilea domnie a domnii mele mila aceasta și poruncim de toate câte scrie mai sus să fie nesupărat că așa iaste porunca domnii mele.

I is.[pravnic] saam receh gospodstvo-mi.

1796 noemv.[rie] 8.

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—2. *procit vel logofăt*

Original, stare foarte bună, hirtie cu filigran, pecetea domnească în chinovar.

1796 [fără lună și zi. București].

Alexandru Moruzi voievod orînduiește pe Isaia ieromonahul dascăl la școala slovenească de la Sf. Gheorghe-Vechi, în locul răposatului dascăl Constantin. (*Original*).

Milostiiu bojiu Io Alexandru Costandin Moruzi voevod i gospodar zemli Vlahiscoe.

Fiindcă Costandin dascalul ce au fost la școala slovenească de sfântu Gheorghe-Vechiu, de aici din București, și-au dat obșteasca datorie și pentru a nu să zăticni școala aceasta din orînduiala ce din vechime au avut, precum văzum domnia mea și hrisoave domnești de întocmirea ei, dupe care încă de la leat [17]93 maiu 15 am dat și domnescul nostru hrisov de întărire.

Ne-au arătat prea sfinția sa părinte mitropolit pe Isaia ieromonah singhel și ne-au dat încredințare că este vrednic cu învățătura dascălii pe deplin, spre a să orîndui dascal la numita școală.

Deci după încredințarea ce ne-au dat, prea sfinția sa părintele mitropolitul, dăm domnia mea această domnească noastră carte numitului Isaii Ierochirica ca să fie dascăl la școala slovenească de la sfântu Gheorghe-Vechiu și să facă tot felul de silință pentru învățătura și procopseala ucenicilor la învățătura cărții slovenești și rumânești. Carele pentru a sa osteneală și silință se va face, să-și aibă orânduiala și mila ce au avut și dascălul Costandin urmându-se după hrisoavele domnești.

I is.[pravnic] saam rekeh gospodstvo-mi.

1796

procit vel logofăt

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—3.

Original, stare bună, hirtie cu filigran, pecetea domnească în chinovar.

1797 octombrie 3. București.

Alexandru Ipsilant voievod dă privilegiu și scutiri de dări dascălilor care predau la școala slovenească de la Sf. Gheorghe-Vechi din București. (*Original*).

Milostiuu bojiuu Io Alexandru Ioan Ipsilanti voevod i gospodar zemli Vlahisocie.

De vreme ce școala slovenească ce iaște așezată aici în oraș[u] domnii mele București la sfântul Gheorghe cel Vechiu, care iaste de învățătura cărții slovenești i rumânești, unde nu numai din copii[i] pămîntenilor să află la această școală ci și alții streini dintr-alte țări sînt veniți. Care școală iaste foarte trebuincioasă la toată obștea aceștii țări pentru învățătura, fiind metahirisit tot norodul cu această învățătura la toate trebuințele spre a cărora dare de învățătura de vechii și bătrîinii răposații domni sînt orînduiți cu plată domnească și dascăli ca să să afle în toată vremea să învețe copii.

La care școală să află cuviosul Isaiia singhel Ierochirica dascalul slovenescu cu un ipodidasal al său, carii fiind pămîteni, socotitu-le-am domnia mea trebuința ce ar avea și nu i-am lăsat să fie de tot lipsiți, a nu fi atinși de oareșice milă domnească, mai virtos ca fiind în liniște pururea să fie cu mintea slobodă și să poată pune toată nevoința a să sirgui și a sta neprestan spre învățătura și procopseala copiilor șholasnici și pentru streini și pentru pămîteni. A cărora dar nevoință și strădanie nu le-am trecut-o nici domnia mea cu vederea, nici i-am lăsat întru uitare, ci și acum întru a doao domnie a domnii mele m-am milostivit și printr-a-această carte a domnii mele horătim ca ei și toată casa lor în toată vremea să fie apărată de tot felul de dăjdii, de nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă. Așijderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite și nedajnice, stupii i rămătorii de dijmărit, și vinul de vinăriciu. Și să ție deci și câte o pivniță, aici în București, apărată de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinu domnesc i agesc, de ortul vătăfului de cărciumari și de toate orice alte angarii vor eși pă pivnițe, ori în credință de va fi vinăriciul sau dijmăritul, ori dările pivnițelor, ori de să vor vinde sau măcar vreodată de s-ar întâmpla ca să plătească și cei ce vor avea cărți și hrisoave domnești. Iar mai sus numitul dascal nici atuncea să nu dea, ci totdeauna să fie scutiți.

Asemenea pentru ajutorul casilor să aibă și lude cinci streini scutiți și apărați de tot felul de dăjdii și orîndueli ce vor eși pe ceialalți scutelnici de la visteria domnii mele preste an în țară, de nici unile nici un val de supărare să nu aibă. Cum și la vremea oeritului să aibă a scuti oi una sută cinci zeci; încă să aibă pe tot anul a lua cite una mie ocă sare de la ocna Telega din sud Prahova. Deosebit să fie casa numitului dascal apărată de orice mșosafir și de toate alte beelicuri, ori *vel*

portar ar fi sau altul din boeri și slujbași, de către nimenea supărare nici de cum să nu aibă.

Pentru care poruncim domniia mea și dumnevoastră ispravnicilor, i dumnevoastră boeri sau slugi carii după vreme veți fi orânduți cu orice fel de dăjdii și slujbe de toate câte scrie mai sus să aveți a vă feri și nimenea întru nimic val sau supărare să nu le facă, pentru că dascalii de la numita școală pururea au avut aceste mili și de mai înainte de la alți frați pravoslavnici domni ce au stătut oblăduitori creștineștii aceștiia țări, i de la domniia mea din ceilaltă domnie, cum și de la frații domni din urmă, precum ne-am adeverit domniia mea din hrisoavele domniilor sale ce să văzură de noi.

Deci și acum întru a doaa domnie a domnii mele întărim și înnoim printr-această carte a domnii mele ca să să păzească această milă neclintită și nestrămutată.

I is.[pravnic] saam rekeh gospodstvo-mi.

1797 octomvrie 3.

vel logofăt

trecut în condica Div.[anului] dupe hrisev

Răducan *biv treti* logofăt

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—4.

Original. stare bună, hîrtie cu filigran, pecetea domnească în chinovar.

V. A. Ureche, *Istoria românilor*, VII, p. 29—30.

1798 aprilie [fără zi]. București.

Constantin Hangerli voievod scutește pe Chiriță logofăt al Divanului de dăjdiile vistieriei, precum și de toate angaralele, cum a avut și mai înainte. (*Original*).

Milostiiu bojiu Io Costandin Gheorghie Hangeri voevod i gospodar zemli Vla-hisioie.

Lui Chiriță carele aflîndu-să slujind Curții domnești între logofeții Divanului, au avut milă prin hrisoave și cărți domnești a fi apărați de rîndul dăjdiilor vistierii și drept bucatele lui scutite de dijmărit i vinăriciu, i o pivniță aici în orașu domnii mele, București, apărata de fumărit, dă căminărit, dă vamă, dă vinul domnesc și de ortul vătășesc i de alte angării; i lude unul pentru poslușeniia casii lui. Carele și acela să fie apărat de rîndul dăjdiilor vistierii.

Drept aceia dar am întărit și domniia mea mila aceasta și poruncim, de toate câte scrie mai sus, să fie nesupărat, că așa iaste porunca domnii mele.

I is.[pravnic] saam rekeh gospodstvo-mi.

1798 aprilie [fără zi].

vel logofăt

vel medelnicer

dupe condică

Răducanu *biv treti* logofăt condicar

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—6.

Original. stare foarte bună, hîrtie cu filigran, pecetea domnească în chinovar.

1798 iunie 11. București.

Constantin Hangerli voievod acordă privilegiu dascălilor de slovenie de la școala domnească de la Sf. Gheorghe-Vechi. (*Original*).

1799 aprilie 28. București.

Milostiu bojiu Io Costandin Gheorghie Hangeri voevod i gospodar zemli Vlahiscoe.

De vreme ce școala slovenească ce iaste așezată aici în orașul domniei mele, București, la sfântul Gheorghie cel Vechiu, care iaste de învățătura cărții slovenești și rumânești, unde nu numai din copiii pământenilor să află la această școală ci și alții streini dintr-alte țări sănt veniți. Care școală iaste foarte trebuincioasă la toată obștea aceștii țări pentru învățătura, fiind metahirisit tot norodul cu această învățatură la toate trebuințele, spre a cărora dare de învățatură de vechii și bătrîinii răposai domni sint orânduși cu plată domnească și dascăli ca să se afle în toată vremea să învețe copiii.

La care școală să află cuviosul Isaiia singhel Ierochirica dascalul slovenesc cu un ipodidascal al său, carii fiind pămînteni scotitu-le-am domnia mea trebuința ce ar avea și nu i-am lăsat să fie de tot lipsiți a nu fi atinși de oareșice milă domnească, mai virtos ca fiind în liniște pururea să fie cu mintea slobodă și să poată pune toată nevoința a să sîrgui și a sta neprestan spre învățătura și procopseala copiilor școlasnici, și pentru streini și pentru pămînteni.

A cărora dar nevoință și strădanie nu le-am trecut-o nici domnia mea cu vederea, nici i-am lăsat întru uitare, ci m-am milostivit și printr-această carte a domniei mele hotărîm ca ei și toată casa lor, în toată vremea, să fie apărată de tot felul de dăjdii, de nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă.

Așijderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite și nedajnice, stupii i rîmătorii de dijmărit și vinul de vinăriciu. Și să ție și cite o pivniță aici în București apărute de fumărit, de cămănărit, de vamă, de vinu domnesc i agesc, de ortul vâtafului de circumari și de toate orice alte angarii vor eși pă pivnițe, ori în credință de va fi vinăriciul sau dijmăritul, ori dările pivnițelor, ori de să vor vinde; sau măcar vreodată de s-ar întâmpla ca să plătească și cei ce vor avea cărți și hrisoave domnești, iar mai sus numitul dascal nici atuncea să nu dea, ci totdeauna să fie scutiți.

Asemenea pentru ajutoriul casii lor să aibă și laude cinci streini scutiți și apărați de tot felul de dăjdii și orândueli ce vor eși pe ceialalți scutelnici de la visteria domniei mele preste an în țară, de nici unele nici un val și supărare să nu aibă.

Cum și la vremea oeritului să aibă a scuti oi una sută cincizeci; încă să aibă pe tot anul a lua câte una mie ocă sare de la ocna Telega din sud Prahova. Deosebit să fie casa numitului dascal apărată de orice musafir și de toate alte beelicuri, ori *vel* portar ar fi, sau altul din boerii și slujibași, de către nimenea supărare nicidecum să nu aibă.

Pentru care poruncim domnia mea și dumnea-voastră ispravnicilor i dumnea-voastră boieri sau slugi, carii după vremei veți fi orânduși cu orice fel de dăjdii și slujbe, de toate cîte scrie mai sus să aveți a fă feri și nimenea întru nimic val sau supărare să nu le facă, pentru că dascălii de la numita școală pururea au avut aceste mili și de mai nainte de la alți frați pravoslavnici domni ce au stătut oblăduitori creștinești aceștia țări, precum ne-am adevărit domnia mea din hrisoavele domniilor sale ce să văzură de noi.

Deci învrednicindu-ne domnul Dumnezeu cu domnia țării aceștia, inoim și întărim printr-această carte a domniei mele ca să păzească milele neclintit și nestrămutat.

I is.[pravnic] saam rekeh gospodstvo-mi.

1798 iunie 11.
vel logofăt
vel medelnicer

trecută în condică
Răducanu *biv treti* logofăt condicar.

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—7.

Original, stare bună, hîrtie cu filigran; întărit cu pecetea domnească.

1799 aprilie 28. [București].

Constantin Moruzi voievod scutește de dări și acordă privilegiile dascălului Chiriță fost logofăt la Divanul Domnesc. (*Original*).

Milostiiu bojiu Io Alexandru Costandin Muruzi voevod i gospodar zemli Vlahiscoie.

Dat-am cartea domniei mele lui Ghiriță logofăt carele aflându-să slujind Curții domnești între logofeții Divanului au avut mîlă prin hrisoave și cărți domnești a fi apărată dă rîndul dăjdiilor visterii și drepte bucatele lui scutite dă dij-mărit i vinăriciu i o pivniță aici în București, în orașul domniei mele, apărată de fumărit i căminăritu, dă vamă, dă ortul vătășescu și dă vinul domnesc i dă alte angarii, i lude unul pentru poslușaniia casii lui, carele și acela să fie apărat de rîndul dăjdiilor visterii.

Drept aceia dar am întăritu și acum întru al doilea domnie mila acesta și poruncim de toate căte mai sus scrie să fie nesupărat că așa este porunca domniei mele.

I is.[pravnic] saam rekeh gospodstvo-mi.

1799 aprilie 28.
vel logofăt

dupe condică
Răducanu *biv treti* logofăt condicar.

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—8.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filigran; întărit cu pecetea domnească în chinovar.

1802 martie 24. [București].

Mihail Suțu voievod, la cererea mahalagiilor și a ctitorilor bisericii, numește pe Chiriță dascăl domnesc la școala șlovenească dela Sfîntul Gheorghe-Vechi. (*Original*).

Milostiiu bôjiu Io Mihail Costandin Suțul voevod i gospodar zemli Ungro-vlahiscoie.

Fiindcă la domnia mea au dat jalbă mahalagii bisericii și ai școlii domnești de la sfîntul Gheorghe-Vechiu și ctitorii ai aceștii sfînte biserici, cum că dascălul ce era pînă acum la această școală fiind trecut în vîrsta bătrînețelor, neputincios și cu lipsă de vederea ochilor, și vătaful școalei fiind făr de putere de învățătură nu numai slovenească precum iaste rînduiala de la fi la această școală care să

zice și să numește școala slovenească, ci nici la cele rumânești desăvârșit, precum și fără de fire și glas la ale cîntărilor bisericești, nu să pot alege copii mahalagiilor și ai altor streini cu nici un folos de învățatură și procopseală lipsind și podoaba aceea a bisericii de cîntări, precum și folosul acela ce eșia mai înainte de la această școală domnească de ucenici cu învățatură.

Care acestea văzîndu-le mahalagii toți și cu ctitorii cu multă mîhnire a lor, și fiindcă au cunoscut cu toții pă Chiriță dascalul de la Colțea destoinic cu știință desăvârșit la ale slovenești și rumânești, avînd citanie curată, cu condeiu bun și și cu știință cîntărilor bisericești fiind și ipochimen în vîrsta ce să cade unui dascal și cu fire i petrecere plăcută, carele iarăși la această domnească școală de la sfîntul Gheorghe au învățat în copilăria lui și fiindcă bătrînul dascal ce au fost pînă acum văzîndu-și slăbiciunea și neputința bătrînețelor lui însuși s-au tras dintr-această slujbă a dascălii, au făcut mahalagii și ctitorii rugăciune prin jalba lor de obște către domnia mea de a să orîndui la această școală domnească numitul Chiriță.

Pentru carele fiindcă și de la alte obraze mari dintre dumnealor cinstiți și credincioșii boierii domnii mele ne-am plioforisit de vrednicia acestui Chiriță dascalul carele la multe întîmplări de trebuință ce s-au întîmplat la judecățile ce caută dumnealor veliții boieri și depertmenturile de talmăciri a hrisoave și cărți vechi slovenești, fiind acest Chiriță dascalul orînduit, au săvîrșit talmăcirile acelea cu deplina lor înțelegere. Și osebit fiindu-ne și noao cunoscut condeiuul său de curat din hrisoavele și ale sineturi ce să dau de la Divanul domnii mele scrise de dînsul, pentru acestea dar toate cu cale fiind cererea și rugăciunea ce de obște ne-au făcut mahalagii și ctitorii, am și primit-o și am făcut domnia mea dascal domnesc la sloveneasca școală domnească ot sfete Gheorghe Vechiu pe Chiriță dascalul căruia îi dăm acest domnescul senet prin care poruncim tuturor școlerilor și ucenicilor de la numita școală să cunoască pă numitul Chiriță de dascal dîndu-i căzuta ascultare. Și el încă să aibă datoria a să osîrdui spre deșteptarea, învățătura și procopseala ucenicilor fără de vreo pregetare sau lenevire, ca să să facă cunoscută osîrdia lui prin rolul învățaturii ce va crește dintr-această școală.

Și pentru slujba și osteneala lui să aibă privilegiul și mila aceia ce au avut-o și cei mai dinainte dascali ai acestii școale, prin hrisoave.

Drept aceia dar atît prea sfinția ta părinte mitropolit al Ungrovlahiei, cit și dumneata cinstite și credincios boerule al domnii mele Scarlat Ghica *vel* logofăt să-l așezați la treaba școalei ca să-și urmeze datoriia slujbii și a dascălii.

I is.[pravnic] saam rekeh gospodstvo-mi.

1802 martie 24.

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*. CLXX—9.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filigran; întărit cu pecetea domnească, în chinovar.

1803 februarie 22. [București].

Mahalagii din jurul bisericii sf. Gheorghe-Vechi se plîng domnitorului că dascălul Chiriță «le-au stricat copii»; cer îndepărtarea lui și aducerea dascălului Ioniță care se găsea din copilărie la acea școală domnească. (*Original*).

Înălțate și milostive al nostru Domn,

Cu lacrimi fierbinți aducem la cunoștința înălțimii tale de Dumnezeu păzitul, că la școala domnească de la sfîntul Gheorghe-Vechi unde din mila răposaților domni precum și din aceia a înălțimii tale copii învăț acum numai romînește, de la bătrînii dascali a rămas la numita școală un ucenic anume dascalul Ioan carele pînă la Paștele trecut se afla la școala aceasta cu toată osîrdia și înaintarea

în învățatură a copiilor. Iar de la trecutul Paște s-a orînduit la această școală un Chiriță logofăt la Divan carele fu cerut de doi boeri, nu știm din ce anume interes, cari nici n-au avut nici un an la această școală copii. Și de atunci pînă acum, cum a venit acest Chiriță dascălul, copiii noștri s-au stricat cu desăvîrșire, rămînînd în urmă cu învățatura, atît numai că cei mai mulți dintre noi i-am luat și cei cîți se află la această școală își pierd vremea în deșert și fără nici un folos, nefiind cine să-i vegheze căci numitul Chiriță este logofăt la Divan și astfel vede de trebile logofeției, iar copiii rămîn fără învățatură și nici în școală nu intră.

Prea dreptul nostru domn, un astfel de oraș lăudat și minunat cum este acesta, să nu aibă un dascăl destoinic și cu osîrdie întru învățarea limbii românești a copiilor, care este și limba țării este păcat, căci rămîn copiii noștri ca niște boi, deoarece nici în altă parte a orașului acestuia nu se află dascăl bun de limba romînească, și să fie cu rîvnă pentru înaintarea copiilor.

Deci cădem în genunchi și ne rugăm fierbinte ca să ne miluiască cu poruncă domnească înălțimea ta către prea sfințitul mitropolit, sau către prea cinstiții veliți logofeți, ca să cerceteze și să mărturisească că jalba noastră este adevărată.

Atunci prin luminată poruncă să fie orînduit numitul Ioan dascalul carele mai întîi era la școala aceasta; căci acest Ioan dascalul este ucenicul vechilor și bătrînilor dascali ce au fost pe vremuri la aceasă școală dascali, și cu rîvnă la învățatură și înaintarea copiilor. precum și cei mai mulți din ucenicii eșii de la acest Ioan au fost cu osîrdie la învățatură, așa cum au fost la această școală și vechi și bătrîni dascali.

Și să fie a măriei tale pomenirea vecinică. Și oricum va fi mila ta, sîntem ai înălțimii tale, de Dumnezeu păzitul, slugi plecate.

Manolache polcovnic za târgu

Toncea cupețu

Hagi Ioniță cupețu

Hagi Ilie cupețu

Ianache

Stroe postelnicel ce am avut copil în școală

Stan bărbier ce am avut copil în școală

Andrei plăpomar

Ivan boiangiu

Neagul boiangiu

Hristo proin-staroste de cavafi cupeți

Radu mîrgelar ce am avut copil în școală

Petre cojocar

Eu Costandin șalvaragiu

Dumitrașco cojocar ce am copil în școală

[pe verso rezoluția domnească]:

Prea sfinția ta părinte mitropolit e dumneata *vel* logofăt de Țara de Susu, să cercetați jalba aceasta și să arătați domnii mele.

1803 februarie 22.

biv vel medelnicer

[urmează]:

Prea Înălțate Doamne,

Această școală dintru început ș-au avut îngrijirea ei de la sfința Mitropolie cum și lefile dascalilor s-au dat iarăși de la Mitropolie, din orînduiala banilor școalilor ce să stringea la Mitropolie și să da la epitropie. Asemenea și alegerea și așezarea lor la școale cînd au fost trebuințe, precum și a dascalilor elini de la școala domnească iarăși de către mitropolitul.

Și fiind școala foarte veche zidită din zilele răposatului întru fericire Grigorie Vodă Ghica și ajungind la dărăpînare încit nu era cu puțință de a lăcui într-însa pentru temere ca nu care cumva fără de veste căzînd să facă și omor.

Noi mitropolitu cu ajutoriul și de la alți boieri și neguțători, dar mai mult cu de la Mitropolie, am și zidit-o de iznoavă din temelie în starea ce acum să vede. La a cărîia zidiri ostenitori am avut orînduit pã acest Ioniță carele din mica lui vîrstă s-au aflat învățînd la această școală pînă cînd au răpōst dascalul Costandin ce au fost. Și atuncea nefiind ajuns în vîrstă, am orînduit noi mitropolitu pre Isaiia ieromonah dascal procopsit la învățatură, în locul răposatului Costandin, carele au șezut pînă ce s-au isprăvit zidirea școlii. Cînd și vîzîndu-se pre sine în slăbiciune de bătrînețe și patimă de boală cu nevederea ochilor și că nu mai poate învăța copii, au făcut paratesis asupra acestui Ioniță (care să va vedea și de către măriia ta) de care paratesia simțînd Chiriță logofăt prin mijlocirea unora din mahalagii (sau și a altora nu știm) s-au așezat el cu cartea mării sale Mihaiu Vodă Suțul, care carte după bună sosirea mării tale aici în scaun s-au și innoit de către măriia ta.

Mahalagii printr-a căroră mijloc să vede că s-au așezat și întiu, și cer și acum prin deosebită jalbă nu au nici unul copii de învățatură la această școală, nici n-au făcut vreun ajutor la zidirea ei.

Iar jeliutorii aceștia ce printr-această jalbă cer pre Ioniță, toți au copii la învățatură și să mulțumesc de a-l avea pre dînsul. Și măcar de și însuși Chiriță prin jalba ce au dat mării tale să arată pre sine mai procopsit la știința cărții slovenești cum și la psaltica și că e trebuincios pentru tîlmăcirea hrisoavelor slovenești și cu organ mai frumos spre podoaba bisericii, după cum aceasta o arată și mahalagii prin jalbă, dar putem zice că toate hrisoavele țării ce au fost slovenești s-au tîlmăcit, încă și cîte va fi apucat de au tîlmăcit el, nu au fost în zadar, ci și-au luat plata. Cu toate că și cîte au venit la această școală s-au tîlmăcit de acest Ioniță, fără de cusur. Iar pentru știința cîntărilor ce zice că are, aceasta nu are datorîia dascalu școlii să cînte la biserică. precum să coprinde și în luminate hrisoave. Ci dascalul școlii zice să fie numai pentru învățatura copiilor pămînteni și streini.

Măcar că și acest Ioniță are știința cîntărilor cu care s-au slujit biserica și școala pînă cînd au venit Chiriță, fără de a avea trebuință de alt cîntărețu.

Deci ca unul ce acest Ioniță s-au aflat crescînd și învățînd intra-această școală din mica lui copilărie, procopsindu-se și la slovenie, încit nu i s-au găsit cusur la vreo metafrasi de hrisov, și l-au avut și bătrîni dascăli, ipodascal și proestos al școlii. cunoscîndu-l de vrednic cu praxis și ferit de năravuri rele; s-au aflat și ostenitor la zidirea școlii, mai vîrtos îl arată și chiar bătrînul Isaiia dascalul ce au făcut paratesis înscris asupra lui de vrednic a fi dascal. Și în cea după urmă îl cer și părinții copiilor ce să află învățînd la această școală. Nu putem da dreptate lui Chiriță cu toată proprimata [?] ce să arată pre sine că are a fi dascăl, necercetînd nici un fel de osteneală sau trudă într-această școală; și să năpăstuieste Ioniță.

Ci după orînduială și dreptate găsim cu cale ca, cu luminată poruncă, să să așeze dascal acest Ioniță pe al căruia nume să te milostivești măriia ta a să și innoi hrisovul școlii.

Iar hotărîrea cea desăvîrșită rămîne a să face de către înălțimea ta.

1803 martie 7.

..... al Ungrovlahiei
..... vel logofăt

[rezoluția domnească]:

Io Costandin Alexandru Ipsilant voevod i gospodar zemli Vlahisocie.

După pliroforiia ce ne dă prea sfinția sa părintele mitropolit și dumnealui vel logofăt printr-această anafora dă dreptatea ce are Ioniță în pricina și privi-

legihul dascălii aceștii școale, întărim domnia mea și orînduim pă numitul Ioniță dascăl la această domnească școală, al căruia nume poruncim să se treacă și în hrîsovol ce să va înnoi de domnia mea al școlii, ca unul ce s-au aflat din mică vîrsta lui slujind și învățînd la această școală și ca cu pilda aceasta a lui să să osîrduiască și alții la ale învățaturii.

1803 iunie 3.

Arh. St. Buc., *Achiziții Noi*, CLXX-11.

Original, stare bună, hîrtie cu filigran; jalba e în grecește, dar are o traducere, făcut în 1914, iunie 26, de L. T. Boga; pecete domnească în chinovar.

1803 martie 24. [București].

Egumenii de la mănăstirile Sf. Gheorghe, Văcărești, Radu Vodă și Cotroceni, cer domnitorului să numească un dascăl de slovă veche pentru școala de la Sf. Gheorghe-Vechi. (*Original*).

Înălțate și cinstite Doamne,

Cu supunere aducem la cunoștința înălțimii tale că noi avînd întotdeauna trebuință de transcrierea scrisorilor vechi și de tălmăcirea hrîsoavelor slovenești, asemenea și de reinnoirea condicilor mănăstirești de sineturi, acum simțim mare greutate, înainte slujindu-ne întru toate acestea răposatul dascăl slovenesc Constantin.

Și deoarece după săvîrșirea acestuia n-a rămas nici un ucenic al lui, destoinic să primească însărcinarea aceasta, a fost orînduit de la început de către prea sfințul mitropolit un călugăr carele fiind înaintat în vîrstă, fără putere să mînuiască condeii și fără nici o cunoștință a limbii slovenești, s-a folosit în răstimp de șase ani de înnoirea condicilor slovenești, de transcrierea vechilor scrieri slovenești și de scrierea altor asemenea lucrări trebuicioase de sub privegherea dascalului slovenesc Chiriță care se afla atunci dascăl la școala Colții.

Și anul trecut bătrînul dascăl simțindu-se slăbit, de a sa bună voie, și-a dat demisia de la școala slovenească, iar la școala aceasta s-a păstrat obiceiul să nu se schimbe dascălul pînă la moarte.

Iar noi cunoscînd că numitul este destoinic să primească sarcina dascăliei l-am îndemnat la aceasta, precum și mahalagii cu ctitorii bisericii sfințul Gheorghe-Vechiu prin jalba lor către domnul Mihai Vodă l-au cerut.

Deci înălțimea sa cercetînd și informîndu-se și de la cinstiții veliți boieri l-a orînduit din martie a trecutului an în locul numitului care și-a dat demisia. Iar de atunci și pînă astăzi n-a lipsit a-și arăta rîvna pentru datoria lui păzind orînduiala în slujba lui. Și vedem școala din zi în zi înaintînd și numărul copiilor mărindu-se care ies cu bun progres, încît nu numai noi, slugile tale, ne bucurăm, dar și toți ceilalți care socotesc această faptă bună și folositoare.

Și cu toate că această dascălie i-a fost mituită și acum în zilele prea luminate a măriei tale, întărită de cartea ta domnească, un preot numit Nicolae (carele este și protopop în județ afară), vrînd să facă cumnat pe un oarecare Ioniță, vătaful de altădată a școlii, după ce anul trecut s-a îndeletnicit cu tot felul de turburări, nelegiuiri și încercări de a fi orînduit dascăl numitul Ioniță, nu se liniștește nici acuma. Și astfel luînd ca ajutor pe un oarecare Hagi Ilea, care este cunoscut ca intrigant, s-a dus la prea sfinția sa mitropolitul și la unul din veliții boieri punînd în lucrare toate meșteșugurile lui ca să puie la școală pe nădăjduitul ginere[?]. Pe lîngă aceasta a îndrăznit să dea și jalbă mării voastre cu atite clevetiri și mincinoase arătări împotriva dascalului. Și ca din partea obștii a iscălit pe unii așa numiți mahalagii, cari nici mahalagii nu sînt, nici n-au copii la școală, mai cu deosebire acel turburător Hagi Ilea.

Cinstite Doamne, slugile tale plătind lefurile dascărilor, precum este știut, nu putem să suportăm ca să fie orînduit dascăl un astfel de neinvățat și să ia degeaba leafă fără să dea vreun fruct, fiind încă tînăr, avînd îndeletnicirea lui și înclinările lui fiind spre negoț și nu spre didascaliceasca însărcinare. Iar dască-lul de acum este de vîrstă potrivită, împovărat și cu casă mai grea, punîndu-și toată nădejdea lui în înaintarea învățaturii și în îndeminatecul său condei.

Deci cei care cer pe Ioniță, să-i plătească de la ei leafa, orînduindu-l dascăl în alt loc.

Și ne rugăm cu suspunere înălțimii voastre să nu suporte astfel de lucru, ca să rămîie școala domnească în urmă din pricina unui astfel de dascăl, după mincinoasele vorbe și amestecul dușmanilor legiurii date și să înceteze în viitor iubitorii de turburări să facă astfel de scandaluri.

Și să fie mila voastră

A înălțimii voastre slugi plecate și lui Dumnezeu supuși:

a sfîntului Gheorghe: Gavriil,

a Văcăreștilor: Macarie

arhimandritul Ignatie Raduliotul,

arhimandritul Cotrocenilor: Visarion,

Mihaliotul: Chiril

..... : Neofit

a Stravopoleos: Timotei¹.

[rezoluția domnului scrisă în românește]:

Nu este treaba cuvioșiiilor voastre a face alegere dă dascăl la școala slo-venească, ci este a domnii, fiind școală domnească. Iar de o faceți aceasta pentru trebuința ce ziceți că aveți dă talmăcitul hrisoavelor și altor seneturi mănăstirești, trebuie să plătiți la acela ce va avea știința talmăcirii, ca să vă îm-plinească trebuința.

1803 martie 24
div vel medelnicer

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX-10.

Original, stare bună, hirtie filigran.

1803 [fără lună șt zi. București].

Constantin Alexandru Ipsilanti voievod întărește lui Chiriță logofăt de Divan, fost dascăl slovenesc, scutirile de dări, de mai înainte, ce le căpătase de la alți domnitori. (*Original*).

Milostiiu bojiu Io Costandin Alexandru Ipsilant voevod i gospodar zemli Vlahiscoie.

Lui Chiriță carele aflîndu-să slujind Curții domnești, între logofeții Divanului, au avue milă prin hrisoave și cărți domnești a fi apărat dă rîndul dăjdiilor visterii și drepte bucatele lui scutite dă dăjmărit i vinăriciu și o pivniță aici în orașu domnii mele, București, apărata dă fumărit, de căminărit, de vamă, dă vinul domnescu i de ortul vătășescu și de alte angarii și numiri ce vor eși pe alte pivnițe, i liude unul să aibă a ținea pentru poslușaniia casii sale, carele și acela poruncim să fie apărat de rîndul dăjdiilor visterii.

Drept aceia dar am întărit și domniia mea mila aceasta și poruncim la toți căți să cuvine, de toate căte scriem mai sus să fie, nesupărat, că aceasta este porunca domnii mele.

I is.[pravnic] saam receh gospodstvo-mi

1803
procit vel logofăt

1. Text grecesc tradus de L. T. Boga, la 28 mai 1914.

[pe verso]:

De la întiul divan și comitet al prințipatului Țării Românești.

Fiindcă jăluitorii aceștia au avut vechiu obiceiul întărit cu hrisoave și hotărâri domnești de scutea[lă] prin sinetul ce fieșcarele au la mâini, veri a cui cărciumă sau pivniță aici în poliția Bucureștilor, dă oricît vin sau rachiu ar fi avut întrânsele.

Care acest obicei li s-au păzit și li s-au urmat pînă în leat 1804, iar atunci după davaoa ce au făcut dumnealui *biv vel* logofăt Iordache Slătineanu aflându-să epistat... cu poruncă domnească li s-au stricat acest obicei, rămăind isterisiți dă privileghiul ce din început li să urma și dă puțin folos ce avea.

Pentru care acum, după jalba ce au dat numiții logofetii cerind a li să păzi acest privileghiu, Divanul făcînd chibzuire asupra aceștii pricini, nu găsim cu cale a rămînea stricat acest obicei al lor, ce din vechime și pînă atunci l-au avut și li s-au păzit fiind întărit cu atâtea hrisoave și hotărîri domnești. Și cu sfat de obște hotărăm ca jăluitorii logofetii care apurerea să află slujind nelipsiți la trebile Divanului, ori a cut cărciumă va găsi fieșcarele ca să o scutească, să fie scutite și apărat acele cărciumi și de căminărit, pă veri căt vinu sau rachiu să vor afla întrânsele, fără de a nu mai fi supărate de acum înainte nici de către căminari, nici de către fumari, precum nici de verice alte dări vor fi sau vor eși pă alte cărciume. Și de toate acestea întru nimic să nu fie supărate.

1808 septemvrie 22.

vel logofăt
biv vel medelnicer

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—12.

Original, stare bună, hîrtie cu filigran; pecete domnească, diferită, pe ambele fețe.

1804 iulie 14. București

Constantin Alexandru Ipsilanti voievod, în urma jalbei ce înaintează fostul dascăl slovenesc Chiriță, îl repune în slujbă la școala de la Sf. Gheorghe-Vechi. (*Original*).

Înălțatul meu Domn,

În destulă știință a primit înălțimea ta că am fost dascăl slovenesc la școala sfintului Gheorghe-Vechiu, și cu un an înainte din pira și defăimarea dușmanilor fui îndepărtat, fără cercetare, și a fost numit în locul meu acest Ioniță.

Cu o lună înainte stăpînirea avînd trebuință pentru tălmăcirea unor scrisori sirbești venite de peste Dunăre, au fost tălmăcite de mine, și astfel întrecînd pe înlocuitorul meu, precum prin deamănuntă încercare s-a arătat făgăduința sirguintii mele întru aceasta și neștiința numitului; despre care lucru înălțimea ta fiind înștiințată, a poruncit de s-a luat din mîna lui sinetul, după care eu sluga ta am avut și am neclintită nădejde că voi fi orînduit iarăși eu.

Văzînd însă adînca tăcere și în cel de pe urmă soroc, alerg la dreapta ta iubire a milei, rugîndu-mă să mă miluiască și să hotărască măriia ta căruia dintre noi să i se dea această însărcinare, ca să nu pierd nădejdea.

Alt protector, eu smeritul, n-am decît nesfîrșita ta milă către care și acum cu lacrimi mă îndreptez și mă rog fierbinte ca să mă întărească și să se îndure de mi'a ta de starea mea, și să fie mila ta.

A înălțimii tale, de Dumnezeu păzitul,

plecată slugă

Chiriță fost dascăl slovenesc¹

¹ Text grecesc tradus de L. T. Boga, la 28 mai 1914.

[rezoluția domnului]:

Io Costandin Alexandru Ipsilant voevod i gospodar zemli Vlahiscoie

Cinstit și credincios boerul al domniei mele dumneata *biv vel* bane epistatule al logofeiilor mari, după pliroforia ce ni s-au fost dat în anul trecut prin anaforaoa prea sfinții sale mitropolitul i a dumnealui *biv vel* logofăt Isaac Ralet pentru Ioniță dascălui slovonescu că este mai vrednicu decât jăluitorul Chiriță, s-au fost orânduit numitul Ioniță a fi dascăl la școala slovenească.

În urmă însă, acea pliroforie s-au cunoscut de domnia mea că au fost greșită, pentru că limba slovenească fiind neurmată, nemetaharisită, și ca o moartă aici într-acest pământ, nu să putea a să dovedi într-alt chip, cine adică dintr-amândoi are mai bună învățatură și știință dă această limbă, ci numai când s-ar fi tălmăcit de amândoaă părțile scrisori slovenești și prin cercare s-ar fi cunoscut a căruia din amândoi tălmăcire este mai cu dăslușire și mai cu înțelegere. Care acest fel de cercetare întâplându-se avum vesele(?), s-au și făcut prin cercarea amândorora, căci viindu-ne oareșicare scrisori sârbești dă dăcindea dă peste Dunăre, am poruncit ca atât Ioniță cum și Chiriță jăluitorul să tălmăcească acele scrisori slovenești, la o căroră tălmăcire cu toate că Ioniță s-au muncit cu lexicon în multe ceasuri, dar nimica n-au putut cathordosi, căci nici o înțelegere nu ni s-au dat dintr-acea tălmăcire a lui.

Iar jăluitorul Chiriță neavând lexica fără de trecere de ceasuri le-au tălmăcit cu atăta de bună înțelegere încât din tălmăcirea sa am luoați întreagă pliroforie, dovedindu-să aceasta mai învederat și dintr-alte scrisori turcești care tot pentru aceleași pricini ne-au venit dă dăcindea.

Drept aceia, dar cunoscută fiind în adevăr vrednicia, procopseala și știința ce are jăluitorul Chiriță de această limbă, îl orânduim iarăși pă el a fi dascăl la școala slovenească ot sfintul Gheorghe-Vechiu, și poruncim dumitale ca să-l așezi acolo făcându-i și senetul domniei mele spre a fi dascăl neștrămutat, carele să aibă privilegiul și mila aceia ce au avut-o și cei mai dinainte dascăli ai aceștii școale prin hrisoave domnești. Să pue însă și el toată silința a să osârdui spre deșteptarea, învățatura și procopseala ucenicilor fără de vreo pregetare sau lenevire, ca să să facă cunoscută osârdua lui prin rodul învățaturii ucenicilor ce vor învăța și vor procopsi întru această școală, căci pliroforisindu-ne domnia mea dă vreo înpotrivă urmare, îl vom lipsi negreșit.

1804 iulie 14.

procit vel logofăt
biv vel stolnic

trecut în condica epitropii

A.B.

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—13.

Original, stare foarte bună, hirtie cu filigran, întărit cu pecetea domnească în chinovar.

1808 martie 8. București.

Dositei mitropolitul țării întărește avantajile pe care le-au avut preoții și dascălii de la biserica Sf. Gheorghe-Vechi de pe podul Tîrgului de Afară. (*Original*).

După jălbile ce ni s-au dat atât de către dascal Chiriță ot sf. Gheorghe-Vechiu cât și de către preoți[i] de acolo înpotriva dascălului Chiriță pentru obiceiul plății

ostenelii numitului dascăl, am orânduit pă cucernicu protopop Ioan de au făcut cercetare la fața locului și ne-au adus aceste în dos doaa mărturii în scris ce să văd și măcar că sint nepotrivite una cu alta, dar dascălu s-au mulțumit pe oricare dintr-amândoaă, iar preoți[i] pe nici una nu s-au mulțumit.

Drept aceia hotărăm ca dascălu, din toate celelalte venituri ce vor intra pă ușa bisericii. să ia parte prețească. afară din masluri și din sărindare. Iar din sărindarele ce va aduce însuși dascalu. să i să dea cîte taleri doi.

Și poruncim moliftii tale, cucernice protopop al plășii, ca după această hotărare urmînd să faci împlinire de le preoți, părți[i] dascalului pe vremea ce nu i s-au dat. Și de acum înainte împătășirea dascalului așa să să urmeze, precum mai sus am hotărât.

1808 martie 8.

[pe verso]:

Mărturiile preoților celor mai vechi ce s-au aflat mai nainte vreme împreună la această sf. biserică a sf. Gheorghe cu răposații dascăli cei vechi.

*

— Eu proin-protopop Radu arăt în frica lui Dumnezeu pentru obiceiul dascalilor celor mai nainte răposați anume Costandache și Isaia, însă cu Costandache vreo cîtva, iar cu Isaia până când au murit. Orânduiala lor și-au avut-o de lua parte de la mir, pă la sărbători, i dumineci, întocmai prețească, iar de la cutiia altarului nu să împărțășia, fără numai la Paște, la Crăciun i la zioa hramului dinpotrivă cutiia să împărțea la 4 preoți și la dascăli tocmai parte, cum și din pomelnice la Paște i să da taleri 2 și jumătate i la Sântă-Mărie parale 60, iar din altele n-au avut.

*

— Popa Radu proinprotopop când am venit la această sf. biserică așa am găsit cum mai sus arăt și așa au mers până când am eșit.

*

— Eu popa Ianache arăt în frica lui Dumnezeu, cu suflet nevătămat, că peste 20 de ani când mă aflu la această sf. biserică slujind știu că dascălii cei mai nainte răposați își avea[u] orânduiala lor de își lua parte prețească întocmai, adică pentru cutia bisericii nu era mai nainte obiceiul de cutie ci fieșcare preot își strângea ceiace venea pe săptămînă și la săptămînă împărțea întocmai cu dascălii deopotrivă și ceea ce strângea își avea supt păstrarea sa atît la Paște cît și la Crăciun i la hramul bisericii i la Sântă-Mărie întocmai deopotrivă să împărțea, iar din orții [?] Paștilor dam fieșcare preot cîte un leu și pentru orți [?] Sântă-Mărie dam toți preoții taleri 2 și jumătate, iar din sărindare nu lua nimic, ci numai cînd aducea dascălul vreun sărindar atunci li să da taleri 2.

Aceasta știu și arăt în frica lui Dumnezeu.

Popa Ioan ot sf. Gheorghe, mărturisesc

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—15.

Original. stare bună, hîrtie cu filigran; întărit cu pecetea mitropolitului Dositei.

1810 septembrie 13. București.

Visteria poruncește isprăvniciei județului Saac să găsească patru scutelnici pentru școala slovenească din București. (*Original*).

De la visteriia prințipatului Valahii către dumnealor
ispravnici *ot sud* Saac.

Din scutelnici după carte ce are a ținea școala slovenească, liude patru, avind lipsă, i să orîndui aci la acel județ din oameni fără pricină de dajdie, ci găsindu-i dumneavoastră să-i cercetați și fiind fără pricină să le dați adeverință dă numele și chipul lor, ca să li să dea și pecetluiri.

1810 septembrie 13.

vel vistier

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—16.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filgran.

1813 februarie 11. București.

Ioan Gheorghe Caragea voievod numește pe Chiriță, fiul lui Gheorghe, logofăt de Divan și îi acordă o serie de privilegii cum au avut și alți logofeți înaintea lui. (*Original*).

Milostiu bojiu Io Ioan Gheorghie Caragea voevod i gospodar zemli Vlahiscole.

S-au dat această domnească noastră carte lui Chiriță *sin* Gheorghe pe carele după alegerea dumnealui *vel* logofăt de Țara de Sus Grigorie Ghica l-am făcut domniia mea logofăt de divan. Deci să aibă priveleghiul care au și ceilalți logofeți de divan, adică să fie apărat atît el cît și toată casa lui de rîndul dăjdiilor vistierii i de alte angarii și podvezi cum și drepte bucatele lui scutite și apărate; stupii i râmătorii de dijmărit și vinul ce-l va face în viile lui de vinăriciu; precum și o cărciumă să ție în orașul Bucureștilor scutită și apărată de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc, i de ortul vătășesc și de toate angariile și dările ce vor eși pe pivnițe i cărciumi, urmându-să scuteala cărciumilor logofeților precum din vechime s-au urmat până acum.

Asemenea să ție și liud[e]unul om făr de pricină de dajdie pentru poslușaniia casii sale, care și acela să fie apărat de rîndul dăjdiilor visterii; asemenea să ție și liud[e] doi, după catastihul visterii, precum au și ceilalți logofeți.

Pentru care și poruncim domniia mea la toți căți să cuvine ca pentru toate căte să coprinde mai sus. întocmai să fiți următori, că așa este porunca domnii mele.

I is.[pravnic] saam receh .gospodstvo-mi

1813 februarie 11.

*vel logofăt
biv vel medelnicer*

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—17.

Original, stare foarte bună, hîrtie cu filgran; întărit cu pecetea domnească în chinovar.

1813 martie 6. București.

Ioan Gheorghe Caragea voievod acordă privilegii dascălilor de la școala de slovenie de la Biserica Sf. Gheorghe-Vechi. (*Original*).

Milostiu bojiu Io Ioann Gheorghie Caragea voevod i gospodar zemli Vlahiscole.

De vreme ce școala slovenească ce iaste așezată aici în oraș[u] domnii mele Bucureștii, la sfîntul Gheorghie cel Vechiu, care iaste de învățatura cărții slovenești i rumânești unde nu numai din copii pămîntenilor să află la această școală, ci și alții streini dintr-alte țări sint veniți. Care școală iaste foarte trebuincioasă la toată obște aceștii țări pentru învățatură, fiind metahirisit tot norodul cu această învățatură la toate trebuințele, spre a căroră dare de învățatură de vechii și bătrîni răposatii domni sint orînduiți cu plată domnească și dascalii ce să să afle în toată vremea să învețe copii.

La care școală se află Chiriță dascalul slovenesc cu un ipodidascal al său, carii fiind pămînteni socotitu-le-am domniia mea trebuința ce ar avea și nu i-am lăsat să fie de tot lipsiți a nu fi atinși de oareșice milă domnească, mai virtos ca fiind în liniște pururea să fie cu mintea slobodă și să poată pune toată nevoița a să sîrgui și a sta neprestan spre învățatura și procopseala copiilor șolasnici și pentru streini și pentru pămînteni. A căroră dar nevoiță și strădanie nu le-am trecut-o nici domniia mea cu vederea, nici i-am lăsat întru uitare, ci printr-această care a domnii mele hotărîm ca ei și toată casa lor în toată vremea să fie apărată de tot fealul de dăjdii, de nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă. Așijderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite și nedajnice, stupii i rămătorii de dijmărit și vinul de vinăriciu. Și să ție și cite o pivniță aici în București apărute de fumărit, de căminărit, de vamă, de vin domnesc i agesc, de ortul vâtafului de cărciumari, și de toate orice alte angarii vor eși pă pivnițe, ori în credință de va fi vinăriciul sau dijmăritul ori dările pivnițelor, ori de să vor vinde, sau măcar vreodată de s-ar întimpla ca să plătească și cei ce vor avea cărți și hrisoave domnești. Iar mai sus numitu dascal nici atuncea să nu dea, ci totdeauna să fie scutiți.

Asemenea pentru ajutoriul casii lor să aibă și liude cinci, streini, scutiți și apărați de tot felul de dăjdii și orîndueli ce vor eși pe ceialalți scutelnici de la visteriia domnii mele preste an în țară, de nici unile un val și supărare să nu aibă. Cum și la vremea ceritului să aibă a scuti oi una sută cincizeci. Încă să aibă pe tot anul a lua numitu dascal cu ipodidascalul sau doă mii ocă sare de ocna Slănicului *sud* Saac. Deosebit să fie casa numitului dascal apărută de orice musafiri și de toate alte beelicuri ori *vel portar* ar fi sau altul din boeri și slujbași de către nimenea supărare nicidecum să nu aibă.

Pentru care poruncim domniia mea și dumneavoastră ispravnicilor i dumneavoastră boeri sau slugi carii după vreme veți fi orînduiți cu orice fel de dăjdii și slujbe, de toate câte scrie mai sus să aveți a vă feri și nimenea întru nimic val sau supărare să nu le facă, pentru că dascalii, de la numita școală, pururea au avut aceste mili și de mai nainte de la alți frați pravoslavnici domni ce au stătut oblăduitori creștineștii aceștii țări, precum ne-am adevărit domniia mea din hrisoavele i cărțile domniilor sale ce să văzură de noi.

Deci și domniia mea întărim și innoim printr-această carte a domnii mele, ca să să păzească această milă neclintită și nestrămutată.

I is./pravnic/ saam rekeh gospodstvo-mi.

1813 martie 6.

vel logofăt
biv vel medelnicer

trecută în condică

Răducanu sluger

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*. CLXX—18.

Original. stare foarte bună. hirtie cu filigran; întărit cu pecetea domnească în chinovar.

1815 noiembrie 20. București.

Boierii Divanului înaintează anafora domnului prin care recomandă mijloacele pentru sporirea veniturilor școlilor. (*Copie*).

Prea înălțate Doamne.

După luminată porunca mării tale ce ni s-au dat la anafora dumnealui *biv vel ban* Grigorie Brâncoveanu cum că s-au primit de către înălțimea ta dreptele *provlimate* ce face dumnealui pentru sporirea veniturilor școlii cu analoghiia lucrurilor și plata regulilor simbrii, ca să să găsească mijloacele cele cu cale spre împlinirea lipsii ce s-au dovedit că are casa școlaii estimp, a să îndăstula dascălii i ucenicii cei săraci și a să întâmpina și alte cheltuieli trebuincioase, cum și venitu școlii să să întocmească de acum înainte a fi deajunsu cu adăogire peste ceia ce au fost pînă acum și să să chibzuiescă de unde sint să să îplinească pã fieșcare an, fără strămutare, ca să să păzească și orânduielile ce prin luminat hrisovul mării tale ai aşazăt pentru această școală, să fie dascali[i] odihniți și să să vază sporul în faptă și să poată și dumnealor efori[i] cu inlesnire a chivernisi școala.

Pentru care aceste toate mijloace ne poruncești măriia ta ca împreună cu dumnealor boierii efori ai școlii chibzuindu-ne, cum și orice dreptăți va mai arăta casa școlaii și catastise de coată *lipsodosiia* cercetindu-le să facem mării tale anafora fără zăbavă și priepistarea [?] dumnealui *vel* logofăt de Țara de Sus arătătoare de toate pe largu. Și chibzuirea ce vom găsi cu cale pentru sporirea veniturilor școlaii ca să să puie negreșit în bună și temeinică orânduială ca un lucru ce este de obște folositoru.

Ne-am adunat aici la domneasca mării tale Curte, dinpreună cu dumnealor boieri eforii școlaii, unde am cercetat mai întâi socoteala lipsodosii. Și din catastihu ce ni s-au arătat, de către sameșu casii școlaii, văzum că de la trecutu ghenarie de cînd s-au dat de către măriia ta chiverniseala casii asupra dumnealui *biv vel ban* Grigorie Brâncovean s-au primit la casa școlaii pînă acum taleri 51 007 din ajutoru ce ai rânduit măriia ta de s-au lucrat de la preoți i diiaconi din toată țara, i din altor ce au dat unii din pitraarși și cea mai multă parte din iratu școlaii, din care s-au cheltuit taleri 45.335, însă taleri 36.065 la dregerea școlaii și taleri 9270 ce s-au dat în lefi dascălilor și alte cheltuieli ale școlaii[i], afară din [im]brăcămîntea a șapte odăi de la școală, însă macaturi, perne, perdele, ciucuri și lucru lor, i trei scaune mari de nuc înbrăcate cu postav verde, i piatra ce s-au săpat și s-au pus pã mormînt dascălului Lambriu Râmnic [?], cum și ceea ce s-au cheltuit la facerea pomnirii dezgropării, care acestea toate nu s-au trecut într-acest catastih, plătindu-să de însuși dumnealui ban Brâncovean.

Și au prisosit din primire peste cheltuieli taleri 5672 care să află gata la casă, dar are și casa să plătească următoarele lefi, și cheltuieli pînă la viitor aprilie taleri 8886 însă după întocmirea ce au fost pînă acum din care scăzându-să acei taleri 5672 ce-i are casa îi mai lipsesc taleri 3214.

Am făcut chibzuire și pentru iratu școlaii și spre a să putea ținea în cuviincioasă stare după bună răvnă ce ai măriia ta asupra acestei vrednic de laudă lucru ce este spre podoaba țării spre fericirea neamului și spre obștescul folos trebuie să aibă pã an irat taleri 55 000 ca și numărū dascalilor să să mai înmulțească după înmulțirea ucenicilor și cheltuielile să să mai adaoge peste ceea ce au fost după prețul lucrurilor ce curge acum la toate cu multu adaos din căt era mai nainte cînd s-au făcut întocmirea școlaii[i] a căriia irat vechiu fiindcă este taleri 26.520

însă taleri 15 720 de la preoți i diaconi și taleri 10 770 de la mănăstiri din care să scad taleri 2 240 care să dau pentru școala Craiovei și rămân taleri 24 280, mai trebuiesc taleri 28 700 până la trebuincioasa sumă ce arătam mai sus de taleri 55 000.

Acest dar adaos de taleri 28 700 am chibzuit ca să să împlinescă dintr-acei taleri opt cei răspund și acum preoți[i] i diaconi[i] din toată țara din cap în cap pă fiecare an, fiindcă acești bani să strâng tot cu numire pentru ajutor școalii[i] și al cutiilor milosteniei. Și că cu voință și dreptate este ca numai casa școalii[i] să să împărțesească de acei bani spre întâmpinarea neapăratelor cheltuelii i simbrii ale dascălilor și sirmanilor ucenici, i plata cărților și trebuincioasele lor instrumenturi la învățăturile *epictimilor*. Căci și de plătea până acum eparhiile numai pă lude 3 500 preoți i diaconi după catagrafia ce să făcut în zilele răposatului domnu Alexandru Vodă Ipsilant dar pă acel număr al preoților ce atunci să dovedise, să făcuse întocmirea cu analagon după trebuința cheltuelilor ce avea școala pă acea vreme când și lucrurile era mai eftine și plata dascălilor mai ușoară și toate celelalte prețuri mai scăzute. Iar acum după cum este cunoscut că și cheltuelile școalii[i] s'au sporit și prețu lucrurilor s-au înălțat și simbriile s-au mai mărit, cum și număr[u] preoților i diaconilor s-a descoperit atât din catagrafiile județelor ce sânt în domneasca visterie și să văd peste 9000 de preoți i diaconi, cât și cum pă urmă împlinindu-să dă ispravnicii și protopopi județelor acei câte taleri unu și jumătate pentru meremetu școalii[i], din chiar catastișele cele iscalite de protopopi ce s-au trimis la casa școalii[i] să dovedesc că să adună în număr de lude 8138 afară din cei tănuiți de protopopi, încă și de la acei cunoscuți preoți i diaconi tot mai este rămășiță de taleri 848 neimpliniți dintr-acei ajutor câte taleri un[u] și jumătate.

De aceia noi cu sfat de obște socotindu-ne și nemai făcînd vreo altă *checotonie* [?] s-au adaos peste ceea ce răspundea până acum preoții i diaconi a cunoaște mili și ajutor de acum înainte, am găsit cu cale din taleri opt ce dă fieșcare într-un an, să plătească numai câte taleri șase și un zlot, bani noi, din cap în cap fără a să scădea vreun preot sau diacon cu nume de scutit, ci toți deobște să răspundă acest ajutor al școalii[i], veri al cui va fi. Cu care acest mijloc cuviincios și preoții[i] să ușurează cu scăderea ce li să face și casa școalii[i] să îndăstulează cu o sumă de bani întâmplătoare cheltuelilor și simbriilor ce am tocmit. De acum înainte să să păzească nestrămutat ca să poată și dumnealor orânduți efori să aducă școala elinească din poliția Bucureștilor să o înpodobească cu dascăli și celelalte trebuincioase cărții și instrumenturi să îndăstuleze pe dascăli i ucenici la vreme spre mulțămirea lor și celelalte cheltuelii i meremeturi du peste an să le săvîrșească după cuviință cum și dascăli rumâni să să așeze cu plată pe la orașele județelor unde va fi trebuință, țind catastișe curate de toată *lipsodosia* și paradosind socoteala curată pă fieșcare an la obște[a] bisericească și boerească.

Care acești bani de la 8 138 preoți i diaconi, câte taleri șase și un zlot din cap în cap, să adună pă an în sumă de taleri 54.931 bani 60 pă căți sânt până acum știuți, la casa școalii[i], dovedindu-să mai mulți să va mai spori și suma banilor, care spor să se ia tot de la casa școalii[i], din care bani să dea și casa școalii[i] taleri 12 250 pe an la cutia milosteniei după cum luoa și până acum. Și ceialți bani taleri 42 681 să rămăie pă seama casii școalii[i] dinpreună și cu prisosul ce să va mai descoperi, și cu taleri 12 000 de la mănăstiri după cislă ce am tocmit acum supt iscaliturile noastre cu adaos de taleri 1230 piste ce au fost cunoscut casii ca să împlinescă după cislă ce să da de la sf. Mitropolie face peste tot taleri 54 682. Care acești bani împlinindu-să de către protopopi[i] județelor să fie datori a-i trimite drept la casa școalii[i] unde să-și încheie socoteala lămurită și dreaptă supt iscaliturile eforilor.

Iar protopopi[i] pentru oasteneala lor să nu îndrăznească a luoa mai mult decât zece parale de un răvaș, numai vor da pe obrazul fieșcăriiia preot i diacon coprinzător de plata acelor taleri șase și un zlot ce s-au așezat de acum înainte să răspundă fără strămutare, ca să să facă peste tot taleri șapte de un preot sau diacon cu banii școalii[i] și cu plata răvașelor.

Cum și de la mănăstiri iarăși protopopi[i] să strângă banii să dea răvașe pe toată suma banilor luând pentru osteneala sa de la un răvaș câte 5 taleri de la

mănăstirile cele mari și de la cele mai mici câte taleri 2 și să teslimatisească și acești bani ai mănăstirilor iarăși la casa școlii.

Iar pentru lipsa iratului școali până la suma ce s-au tocmit de taleri 55 000 am chibzuit să să dea mănăstirea Glavaciogu cu toate veniturile ei supt epitropia eforilor școali[i], precum din doaă hrisoave ale răposaiilor întru fericire domni Costandin Vodă Tehan, cu leat 1763 iunie 26, și Ștefan Vodă Racoviță, cu leat 1764 mai 30, luoarăm pliroforie că au fost această mănăstire închinată metoh școali[i] ca să să înlesnească plata dascăliilor, care și acum puindu-să în orânduială și luându-să socoteala dreaptă până acum de toate veniturile și cheltuielile, să rânduiască dumnealor epistat ca să chivernisească mănăstirea cu bună economie, să să dreagă cele derăpănite și să să păzească rânduiala bisericii cu toată *eftaxia* și slujbele bisericești nelipsit, unde să să ție școală cu dascăl rumănesc a învăța copii ce vor venii spre învățatură, să aducă apoi mănăstirea și oareșice folos școali la iconomia casii cu îndestulare de vin, pâine, legume, pește și alte trebuincioase.

Și din prisosu veniturilor să să îplinească și lipsa până la suma iratului școali[i] dē taleri 55 000 cum și taleri 3214 ce are casa lipsă spre îplinirea lefilor până la viitor an, leat [1]816, și să aibă și dascăli[i] un loc dă răsuflore în vreme de diiaco..... pentru petrecerea cu odihnă și răpaos și pentru întremarea sănătății dumnealor ca să poată rădica ostenele învățaturii, cum și pentru un *sanfighion* [?] la vreo întâmplătoare primejdioasă epidemie, care acestea atât în [ina]plinirea banilor să să facă după cum arătăm mai sus.

Și orânduiala școali[i] să să păzească cu plata lefilor și îngrijirea celor trebuincioase, precum le-am așăzat mai jos anume și pentru ca să să chivernisească după cuvînță și mănăstirea Glavaciogu ce vei binevoi mării ta a să închina la școală pentru folosu obștescu, să să dea strașnică luminată întărirea mării tale ca să să păzească în toată vremea fără strămtare. Și aceste legătui să să întărească și prin deosebit luminat hrisovu mării tale, poruncindu-să și dumnealor boerilor efori ca să privegheze asupra dreptăților școali[i] și întocmai să le săvârșească după hotărîrea mării tale ca acum să va da prin întărire la aceasta anafoa și prin luminat hrisovu mării tale. însă cu deosebire pentru acei preoți și diiaconi care vor avea cărți i hrisoave domnești de a fi scutiți arătîndu-și sineturile la dumnealor boeri efori.

1815 noemvrie 20.

Constantin Filipescu
 Grigorie Brâncoveanu
 Isaac Ralet
 Costandin Vlahuț postelnic
 Dumitrașco *vel* vornic
 Costandin Bălăceanu *vel* vornic
 Mihalache Manu *vel* vornic
 Gheordache Slătinean *vel* vornic
 Grigorie Filipescu
 Teodor Văcărescu *vel* vornic
 Gheorghe Filipescu *vel* logofăt
 Scarlat Grădișteanu *vel* logofăt
 Istratie Crețulescu
 Costandin Filipescu *vel* logofăt
 Ioan Știrbei logofăt
 Grigorie Ralea *vel* hatman
 Alexandru Filipescu *vel* vornic
 Costache Rasti
 Grigorie Romanit vastier
 Nestor clucer

Iată și întrocimirea lefilor și a cheltuielilor școali[i], în ce chip să urmeze:

taleri

- 4000 dascăl Neofit, pă lună *po* taleri 333 bani 36
 400 filosoful, pă lună *po* taleri 333 bani 36
 400 altu filosofu pă lună *po* taleri 333 bani 36
 2500 *vtori* dascal Hristodor *po* taleri 208 bani 36
 2000 *treti* dascăl Gheorghe *po* taleri 166 bani 72.

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—19.

Copie, stare bună, hîrtie cu filigran.

1819 iunie 28. București.

Dascălul Chiriță se jeluiește domnului că o parte din locul școlii slovenești de la Sf. Gheorghe-Vechi a fost încălcat de vecini. (*Original*).

Prea Înălțate Doamne,

Cu lacrimi jăluiesc milostivirii măriei tale că școala domnească cea slovească care este așezată pe locul sfintei Mitropolii, din vechime însă, din zilele răposatului întru fericire Șarban Vodă Cantacuzino, după ce curtea aceștii școale s-au coprins cu binale care să stăpinesc astăzi de sfintă Mitropolie rămăind un prea puțin loc al curții, apoi și în dos se întinsese vecinii de coprinsese cu împresurarea ca un stânjen și jumătate. Și acei vecini după ce avea atîta loc împresurat apoi au început a pune și havalale cu înălțări dă uluci și grajduri, astupind cu totul lumina ferestrelor școlii, precum iaste văzut.

Pentru care cu voe dată, prin pecetluit dă preaosfinția sa proin mitropolit Dosithie, am intrat în judecată cu vecinii, aducînd în fața locului și pe dumnealor veliții vornici carii prin sforire după seneturi și hotărnicie cu sumă de stînjeni s-au descoperit această împresurare ce să arată mai sus. Și fiindcă atunci au dat iarna și n-au mai fost mijloc a mai face cercare cu sforire locului, după cererea vecinilor împresurători, i-au îndatorat dumnealor veliții vornici de au dat în scris ca oricînd vor mai cerca cu măsurătoare dumnealor și vor eși tot acea împresurare, să-și ridice cu a lor cheltuială *havalea* de asupra școlii.

În anul trecut vânzându-să o casă a unui vecin ce avea loc împresurat și al școlii și al dumnealui stolnicului Asan care să ține tot de trupul locului școlii, după jalba ce au dat dumnealui stolnicu viind dumnealui vornecu Băleanu la fața locului și făcînd de iznoavă măsurătoare și găsind împresurare de un stînjen și jumătate au și dat cumpărătoru înscris că cînd își va rădica ulucile va slobozi și împresurarea care acum au și slobozit-o.

Iar pentru locul cel împresurat al școlii s-au dus Petalcă la sf. Mitropolie și au iconomisit cu orice mijloc va fi știut, nu știu, de s-au legat a plăți câte taleri cinci chirie atît acesta cît și celălalt ce au cumpărat dă la paharnic Polizul, și numai pentru folos dă taleri zece chirie pă an, au interisit dă lumina ferestrelor o școală veche care să folosește o obște a poliții Bucureștilor pentru care fiind cu cei după vremi mitropolii în diastimă de atâția ani nu s-au amestecat la locul aceștii școale a-l închiria sau a-l *havalesi* fără numai preaosfinția sa proin mitropolit Nectarie în loc să mai facă ajutor aceștii obștești școale, preaosfinția sa s-au vărît și la acel puțin loc ce prin osteneala și cheltuiala robului măriei tale s-au descoperit, ca să-l înstrăineze de la această școală domnească.

Mă rog măriei tale, fiindcă noul cumpărător s-au apucat să zidească binale dă zid pă numitu loc pînă nu-și pune temelie, să fie luminată poruncă cătră dumnealor veliții vornici ca de o parte să-l embodisească din lucru, dă altă parte să vie dumnealor în fața locului la școală, să vază cu ochii stricăciunea ce aduce școlii. havalalele ce au rădicat cu uluci și cu grajduri, ca să nu să isterisească școala de locul acela, fiind trebuincios pentru mutarea umblătorilor și pusul lemnilor, fiind cu totul strimtorat.

Și cum va fi mila mării tale.

Robul mării tale Chiriță dascăl slovenesc dă la școala domnească ot Sf. Gheorghe-Vechiu.

[rezoluția]:

Dumneavoastră valiților dvornici să cercetați jalba aceasta, prin zapciu hăt-mănesc.

1819 iunie 28.

vel logofăt

Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCXLVI—11.

Original, stare foarte bună, hirtie cu filigran, scriere și semnătură frumoasă.

1819 august 3. București.

Dionisie mitropolitul țării și Istrate Crețulescu mare vornic cerce-tează la fața locului încălcarea terenului școlii slovenești de la Sf. Gheor-ghe-Vechi și înaintează anafora domnului cu propunerile legale. (*Original*).

Prea Înălțate Doamne,

După luminată porunca mării tale ce ni s-au dat la alăturata jalbă a dascălului Chiriță de la școala domnească ot sfintu Gheorghe-Vechiu, am mers la fața locului dinpreună și cu preasfinția sa părintele mitropolit unde intrînd în cercetarea înpre-surării locului școlii de către vecini, ne arată jăluitorul hotărnicia ot leat 7243 [1734] dechemvrie 10, de sânt ani 84, în copie adeverită cu pecetea prea sfintii sale proin mitropolit Dosithie de alegerea și semnele acestui loc ce să află școala slo-venească pă dânsul.

După care hotărnicie făcând cercare cu măsurătoare la semnele trăsुरii al treilea, ale acei hotărnicii, din suma stîinjenilor s-au găsit călcat un stîinjen și trei palme de către un Anastase Roșu liptcan cumpărătorul caselor dumnealui paharnicului Dimitrie Polizu, pe care călcare să află și grajd făcut de uluce egreti [*sic*], cu care să închide lumina ferestrelor școlii. Pentru care această facere a grajdului ne arată jăluitorul și o jalbă cu leat 1809 noemvrie 27 dată către comitet a unui dohtorului Ștefan cel ce luase cu chirie aceste case că fiind paharnicul îndatorat să-i facă grajd și începînd să-l clădească pă loțul școlii, jăluitorul dascăl nu l-au îngăduit, ci l-au oprit din lucru care să vede buiurdisită către veliții dvornici, cu această coprindere că de va voi sârdar Polizu a-și face acel grajd după simfonia ce are cu chiriașu dohtor, voie are a-l face, însă cu această hotărîre, ca după hotărîrea judecății de să va alege că cade pă loc strein, să rămăie păgubaj de cheltuială. În urma căriia jâlbi ne arată jăluitorul și adeverița ce au dat paharnicul tot într-acel leat și lună căsă mulțumește și este următor după acea poruncă pă hotărîrea judecății, care cînd să va dovedi grajdul pă loc strein, să-și pierză cheltuiala.

Asemenea vrînd să facem cercare și în ceilaltă parte, unde să vecinește locul școlii cu Ioan Dimitriu Pashali dăspre dumnealui stolnic Grigorie Asan, ne incre-dințează că impresurarea este de un stîinjen și jumătate dovedită, încă din leat [1]817 maiu 12, de dumnealui vornic Băleanu prin anafora. Pentru care impresurare vâzum și la mâna dumnealui stolnicului doaa engrafa unul al lui Dimitrie Harisiadis cel ce au vîndut lui Ioan Dimitriu Pashali, mărturisînd înpresurarea, și altul al numitului Ioan prin care se leagă ca după săvîrșirea caselor să-i sloboază locul cel impresurat. Care loc impresurat al stolnicului îl vâzurăm și înșine noi, că după legătura mai sîus numitelor engrafa l-au și slobozit și au și tras zid despărțitor, iar pentru locul școlii cel ce s-au găsit înpresurat ne arată însuși Ioan Dimitriu

ășezământu ce au făcut cu prea sfinția sa proin mitropolit Nectarie, că pentru un stinjen și jumătate ce s-au găsit călcare din locul sfintii Mitropolii să dea pe an taleri 5 după care engrafa și vedere a noastră fiind dovedită și mărturisită călcare de un stinjen și jumătate, n-au mai făcut trebuință dă altă cercare.

Deci fiindcă jăluitarul încă de la clădirea grajdului n-au tăcut, ci au făcut *davağilac* la stăpînire și dă împresurare și dă închiderea luminilor ferestrilor, după care să vede dată adeverița paharnicului Polizu prin care zice, că după hotărîrea judecătii de să va alege că cade grajdu pã loc strein, să rămîie pãgubaș de chel-tuială și mai vãrtos că această pricină au arãtat-o jãluitarul și lui Anaste [*sic*] Roșu cãnd au cumpãrat casile de la Polizu. Precum însuși nu tãgãdui înaintea noastrã, ci fiindcã împresurarea nu are dupã pravilã paragrafie, ci totdeauna să cautã și să îndrepteazã dupã sineturi.

De aceia zicem că locul ce este împresurat de Anastase Roșu să-l sloboazã pã seama școlii, mutindu-și grajdu și ulucile pã locul sãu cu a sa cheltuialã. Cum și pentru locul ce s-au dovedit la Ioan Dimitriu Pashali fiindcã însuși prea osfinția sa pãrintele mitropolit ne incredințeazã cum că la prefacerea aceștii școale știe că s-au dat dã prea sfinția sa proin mitropolit Dosithie și locul dimprejur a fi pã seama școlii, cu greșealã dar s-au închiriat dã prea sfinția sa proin mitropolit Nec-tare, cãci un loc ce au apucat de s-au afierosit odatã în, trebuința obștii nu mai poate alt nimeni să-l dezlipeascã și să-l închirieze. Și ca un loc ce este trebuincios școalii, zicem și pentru acesta să-l sloboazã pãrãtul Ioan Dimitriu precum au slobozit și împresurarea dumnealui stolnicului Grigorie Asan și vã rămãnea numitului Ioan Dimitriu hotar peretele grajdului sãu.

Iar hotãrãrea cea desãvãrșit rămãne la mãria ta.

1819 avgust 3.

Al Ungrovlahiei Dionisie
State Istrate [?] Crețulescu *vel* vornic

trecut în condicã

Arh. St. Buc., *Mitropolia București*, CCLXVI—II, împreună cu cel din 1819 iunie 28.

Original, stare foarte bunã, hirtie cu filigran.

1819 noiembrie 20. București.

Alexandru Nicolae Suțu voievod acordã scutiri dascãlilor de la școala sloveneascã de la biserica Sf. Gheorghe-Vechi. (*Original*).

Milostiiu bojiu Io Alexandru Nicolae Suțul voevod i gospodar zemli Vla-hiscoie.

De vreme ce școala sloveneascã ce iaste așãzată aici în oraș[u] domnii meale, București, la sfîntul Gheorghie cel Vechiu, care iaste de învățaturã cãrții slovenești i rumãnești, unde nu numai din copii pãmîntenilor să aflã la această școalã ci și alții streini dintr-altẽ țãri sînt veniți. Care școalã este foarte trebuincioasã la toatã obște aceștii țãri pentru învățatura, fiind metahirisit tot norodul cu această învățaturã la toate trebuințele spre a cãrora dare de învățaturã de vechii și bãtrîni rãpoșatii domni sînt orînduiți cu platã domneascã și dascãli ca să să afle în toatã vreme să învețe copii.

La care școalã să aflã Chirițã dascãlul slovenesc cu un ipodidascal al sãu, carii fiind pãmînteni socolitule-am domniia mea trebuința ce ar avea și nu i-am lãsat să fie de tot lipsiți a nu fi atinși de oarissime milã domneascã, mai virtos ca fiind în liniște, pururea să fie cu mîntea slobodã și să poatã pune toatã nevoința a să sirgui și a sta neprestan spre învățatura și procopseala copiilor șholasnici, și pentru streini și pentru pãmîntenii. A cãrora dar nevoință și strãduință nu le-am trecut-o

nici domnia mea cu vederea, nici i-am lăsat întru uitare, ci printr-această care a domnii mele hotărîm ca ei și toată casa lor, în toată vremea, să fie apărată dă tot felul dă dăjdii, de nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă.

Așijderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite și dedajnice, stupii i rămătorii de dijmărit și vinul de vinăriciu și să ție și cite o pivniță aici în București apărată de fumărit, de căminărit, de vamă, dă vin domnesc i agesc, de ortul vătăfului de cărciumari, și dă toate orice alte angarii vor eși pă pivnițe, ori în credință dă va fi vinăriciu sau dijmăritul, ori dările pivnițelor, ori de să vor vinde, sau măcar vreo dată de s-ar întîmpla ca să plătească și cei ce vor avea cărți și hrisoave domnești, iar mai sus numitu dascal nici atuncea să nu dea, ci totdeauna să fie scutiți.

Asemenea pentru ajutorul casii lor să aibă și liude cinci streini scutiți și apărați de tot felul de dăjdii și orîndueli ce vor eși oe ceilalți scutelnici de la visteria domnia mea preste an în țară, de nici unile nici un val și supărare să nu aibă. Cum și la vremea oeritului să aibă a scuti cu una sută cincizeci; încă să aibă pe tot anul a lua numitul dascal cu ipodiascalul său două mii ocă sare dă la ocna Slănicul sud Saac.

Deosebit să fie casa numitului dascal apărată dă orice musafiri și dă toate alte bellicuri, ori *vel* portar ar fi, sau altul din boeri și slujbași, de către nimenea supărare nicidecum să nu aibă.

Pentru care poruncim domnia mea și dumnea-voastră ispravnicilor, i dumnea-voastră boeri sau slugi, carii după vremi veți fi orînduiți cu orice fel de dăjdii și slujbe, de toate cite scrie mai sus să aveți a vă feri și nimenea întru nimic val sau supărare să nu le facă, pentru că dascălii dă la numita școală pururea au avut aceste mili și de mai nainte de la alți frați pravoslavnici domni ce au stătut oblăduitori creștinești aceștia țări, precum ne-am adevărit domnia mea din hrisoavele a cărțile domniilor sale ce să văzură dă noi.

Deci și domnia mea întărim și innoim printr-această carte a domnii mele ca să să păzească această milă neclătită și nestrămutată

I is.[pravnic] saam rekeh gospodstvo-mi.

1819 noiembrie 20.

vel logofăt

Dupe cartea gospod s-au trecut în condică

Raducan sârdar

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—21.

Original, stare bună, hîrtie cu filigran; întărit cu pecetea domnească în chinovar

1819 [fără lună și zi]. București.

Alexandru Nicolae Suțu voievod dă privilegii și scutiri lui Chiriță logofăt de divan. (*Original*).

Milostiu bojiu Io Alexandru Nicolae Suțul voevod i gospodar zemli Vlahisocie.

Fiindcă logofeții de divan ce s-au aflat și să află slujind din vechime au avut privileghiuri domnești de la frați[i] domni de mai nainte, care le întărim și domnia mea a să păzi. La care slujbă a logofeții după arătarea ce ne-au făcut dumnealui cinstit și credincios boerul domnii mele *vel* logofăt de Țara de Sus, Gheorghie Filipescu, că să află și Chiriță *sin* Gheorghie slovanu, de aceia i-am dat această domnească noastră carte la mâini, prin care poruncim să aibă privelegiu ce au avut, adică să fie apărat el și casa lui de rîndul dăjdiilor visterii i de alte angarii și podvezi, cum și drepte bucatele lui scutite și apărate: stupi i rămători de dijmărit și vinul ce-l va face în vile lui de vinăriciu. Precum și o cărciumă să ție. în orașul Bucureștilor, scutită și apărată de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc și de ortul vătășesc și de toate angariile și dările ce vor eși pă pivnițe și cărciume,

urmându-să scuteala cărciumilor logofeților precum și din vechime s-au urmat până acum.

Asemenea să ție și lude unul, om fără de pricină de dajdie, pentru poslușania casii lui, care și acela să fie apărat de rândul dăjdiilor visterii.

Deosebit să ție și lude doi scutelnici dintre dajneții visterii. Pentru care și poruncim domniia mea la toți căți să cuvine, ca pentru toate câte să coprinde mai sus, întocmai să fiți următori că așa este porunca domnii mele.

I.[spravnic] saam recheh gospodstvo-mi.

1819

vel logofăt

dupe condică

Răducanu sărdar

[pe verso]:

La leat [1]822 mai 29 s-au găsit această carte la cărciuma lui chir Andreiu ot poarta din sus Curtea Veche.

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—22.

Original, stare foarte bună, hirtie cu filigran; întărit cu pecetea domnească în chinovar.

1824 noiembrie 20. București.

Grigore Ghica voievod acordă privilegiu și scutiri lui Chiriță dascăl slovenesc și dascălului-ajutor al acestuia, pentru a fi cât se poate de sîrguincioși în învățarea copiilor. (*Copie*).

De vreme ce școala slovenească iaste așezată aici în orașul domniei mele, București, la sfîntul Gheorghe-Vechiu care este de învățatura cărții slovenești i rumînești unde nu numai din copii pămîntenilor să află la această școală ci și alții striini din alte țări. Care școală este foarte trebuincioasă la toată obștea a acestii țări pentru învățatură fiind metahirisit tot norodul cu aceasă învățatură la toate trebuințele spre a cărora dare dă învățatură dă vechi și bătrîni răpoșați domni sînt orînduiți cu plata domnească și dascăli ca să să afle în toată vremea să învețe copii. La care școală acum Chiriță dascălul slovenesc cu un ipodidascăl al său care fiind pămînteni socotindu-le-am domniia mea trebuința ce ar avea și nu i-am lăsat să fie dă tot lipsiți a nu fi atîși de oareșicare milă domnească, mai vîrtos că fiind în liniște pururea să fie cu mintea slobodă și să poată pune toată nevoița a să sîrgui și a sta napristan spre învățatura și procopseala copiilor sholasnici și pentru streini și pentru pămînteni a cărora dar nevoiță și străduință nu le-am trecut-o cu vederea nici domniia mea, nici i-am lăsat întru uitare.

Ci printr-această carte a domnii mele hotărîm ca ei și toate casele lor, în toată vremea, să fie apărate de tot felul de dăjdiu, dă nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă. Așijderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite, stupii i rîmătorii dă dijmărit și vinul de vinărici și să ție și cîte o pivniță, aici în București, unde își vor face vînzarea vinului pă seama lor, apărate dă fumărit, dă căminărit, dă vamă, dă vinul domnesc i agiesc, de ortul vătafului de circiumari și de toate orice alte angarii vor eși pă pivnițe sau măcar vreodată dă s-ar întimpla ca să plătească și cei ce vor avea cărți i hrisoave domnești, iar mai sus numitul dascăl nici atunci să nu dea, ci totdeauna să fie scutiți. Asemenea și pentru ajutorul casii lor să aibă și lude cîinci dintre pămînteni fără de pricină de dajdie scutiți și apărați de dăjdiu cu pecetluituri după orînduiala visteriei. Cum și la vremea ceritului să aibă a scuti

oi una sută cincizeci. Încă să aibă pă tot anul a lua numitul dascal cu ipodidascălor său doază mii ocă sare dă la ocna Slănicului sud Saac.

Deosebit să fie casa numitului dascal apărâtă de orice mosafiri și dă toate alte beilicuri, pentru care poruncim domniia mea și dumneavoastră ispravnicilor i dumneavoastră boeri sau slugi carii după vremi veți fi orînduiți cu orice fel dă dăjdii și slujbe, de toate cite scrie mai sus să aveți a vă feri și nimeni întru nimic supărare să nu le facă pentru că dascălii de la numita școală pururea au avut aceste mili și de mai nainte de la alți frați și pravoslavnici domni ce au stătut oblăduitori creștineștii aceștii țări, precum ne-am adevărit domniia mea din hrisoavele i cărțile domnii sale ce să văzură de noi.

Deci și domniia mea întărim și înnoim printr-această carte a domnii mele ca să păzească această milă neclintită și nestrămutată.

1.[spravnic] saam răceh gospodstvo-mi.

1824 noemvrie 20.

· vel logofăt

Arh. St. Buc., Ms., 103, p. 273—274.

1832 aprilie 25. București.

Generalul Kisseleff poruncește logofeții pricinilor bisericești să ușureze munca ce are de îndeplinit comisia ce a numit pentru cercetarea situației învățămîntului din Valahia. (*Copie*).

Către marea logofeție a pricinilor bisericești din Valahia.

Vrînd să am știință curată dă starea învățaturii publice din Valahia, pină eu însumi voi merge spre cercetarea institutului din București, am însărcinat pe d. leitanant colonelul Fonton dă Veraion, pă asesor colegiului Suțo, pă sfetnicu onereru Dendrino și pă dohtoru Picolo, ca să cerceteze deosebitele clasuri de învățatură a Casii Școalelor, cum și întocmirile ce să urmează înlăuntru după înștiințarea ce mi s-au făcut prin cel din urmă raport al Eforii însărcinată cu învățatura obștească.

Pentru aceia logofeția mare să pohtește a lua trebuincioasele măsuri spre înlesnirea băgărilor dă seamă comisii dă mai sus, sau ca să i să facă cunoscute întocmirile și corespondenția ce au urmat întru aceasta.

Deplin înputernicitul prezident al Divanurilor

aghiotant ghinărar

Kiselov [Kisseleff]

tălmăcit după franțozie

directoru canțelarii: Ion Vlădăianul

nr. 37

București, aprilie în 25

1832

Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, CLXX—25.

Copie, stare bună, hîrtie cu filigran.





DNI ISTORICUL BIBLIOTECII DE LA FOSTA MINĂSTIRE SFINTUL SAVA DIN BUCUREȘTI

— ÎNCEPUTURILE —

Este foarte probabil ca Academia întemeiată¹ de aprigul Șerban Vodă Cantacuzino, din îndemn propriu, cît și din acela al fratelui său Constantin stolnicul, cel care umblase mult și văzuse de toate în Europa, a avut și o bibliotecă. Știri precise însă despre aceasta nu avem. În schimb, cunoaștem biblioteca personală a stolnicului Constantin. «Tot acum — o dată cu întemeierea Academiei — Constantin își formează o modestă bibliotecă, în care autorii latini se întîlnesc alături de Homer, Aristotel, Epictet, Lucian, Synesius, fără a mai pune și cărțile de Istorie ca Memoriile lui Natalis Comes și Instituțiile lui Iustinian... Mai tîrziu va cuprinde pe Zonaras, Flavius, Biondo, Procopiu, Carion, Nauclerus, Cluverius, Calimachus, Cromer»².

Aici vedem nu atît întemeierea, cît îmbogățirea vestitei biblioteci de la Mărgineni, căci desigur, ea fusese așezată acolo de marele postelnic al lui Matei Vodă, de părintele Cantacuzinilor, Constantin, ginerele lui Radu Vodă Șerban. Despre aceasta se va vorbi mult și timp îndelungat³. Matei Crețulescu, vorbind de o cumpărătură de cărți făcută la Viena, spune — în aceeași epocă — că în biblioteca sa de 124 volume, are cărți latinești și italienești⁴.

Trăind în această atmosferă de iubire de carte, Constantin Vodă Brîncoveanu se va dovedi un generos bibliofil. În splendida sa ctitorie de la Hurezi, de sub munții Vilcei, care urma să fie grozniță domnească, pentru dînsul și ai săi, el așează o bibliotecă, din a cărei zestre se va alimenta mai apoi și Academia Republicii Socialiste România. Mărturia o găsim într-o însemnare a lui «Erotei Comnenul doctorul», din februarie 1702,

1. Fondarea școlii se pune în jurul datei de 1678—79—80. cu diferențiere de un an. Cf. St. Pop, *Colegiul Sfintul Sava*, 1933, p. 3, nr. 2.

2. N. Ioarga, *Comemorarea a două sute cincizeci de ani de la întemeierea unei Facultăți de litere la București*, București, MCMXXVII. p. 9.

3. Hurmuzacki—Ioarga, *Documente*, v. XIV, I, p. 609 și 612.

4. N. Ioarga, *Comemorarea...*, p. 10.

pe un «Tilcul Evangheliilor» al lui Teofilact, în care spune că, Domnitorul Constantin Brîncoveanu a făcut: academie, tipografie pentru «Ruși, Sîrbi, Tribali, Arabi și Iberi», și *biblioteca de la Hurez*⁵.

Așadar, la începutul secolului al XVIII-lea, Hurezul avea o aleasă bibliotecă, dăruită de protectorul culturii românești la acea dată⁶. Și dacă făcea dînsul aceasta, într-o mănăstire depărtată, cum ar fi uitat el centrul țării, Bucureștiul. Iubirea de carte — pe care o moșteneau și nefericiții săi copii — îi venea Domnitorului nostru și prin alt canal. El sta în legătură cu faimosul dragoman Alexandru Mavrocordat — exaporitul, adică omul secretelor — cu care se va și încuscri, căci dăduse în căsătorie pe fiica sa Stanca, moartă de timpuriu, lui Scarlat, fiul Mavrocordatului. Exaporitul — doctorul Sultanului — este întemeietorul altei faimoase biblioteci, aceea a Mavrocordaților, pierdută prin vînzare la Constantinopole, și din al cărui tezaur de cărți, un număr destul de respectabil a ajuns de asemenea în depozitul Academiei Republicii Socialiste România⁷.

Prin aceste legături și îndemnuri interne și externe, Constantin Vodă Brîncoveanu va harazi cărți la multe alte instituții de cultură. Un dar mergea cu prilejul noii organizații, făcută de dînsul, Academiei grecești — care nu era decît cea întemeiată de unchiul său Șerban Cantacuzino — așezată în chiliile mănăstirii Sf. Sava celei refăcută de dînsul. O altă danie de cărți mergea la mănăstirea Sf. Gheorghe Nou, din București, ctitoria sa, unde-i zac oasele azi, după ce fusese mutilate cu o cruzime, ce face rușinea epocii respective. Deci, tot de la acest Domnitor avem în București, biblioteca de la Sf. Sava și aceea de la Sf. Gheorghe Nou.

Despre existența acestor biblioteci avem o mărturie sigură. Ea are data de 2 martie 1716 și pornește de la Nicolae Vodă Mavrocordat (1715 dec. 25—1716 nov., și 1719 martie — 3 sept. 1730). Într-o scrisoare adresată către noul Patriarh al Ierusalimului, Hrisant Notara, el vestește acestuia, că va avea grijă de mănăstirile închinat Sf. Mormint și de «bibliotecile bucureștene de la Sf. Sava și Sf. Gheorghe»⁸. În felul acesta, avem prima menițiune scrisă, despre existența unei biblioteci de la Academia Sf. Sava, la 2 martie 1716.

Nicolae Vodă Mavrocordat a fost un învățat și un mare bibliofil, cum se știe. El «și-a format o bibliotecă de cărți imprimate și manuscrise, din Principate»⁹. Cu același prilej de 2 martie 1716, el mai scria Patriarhului Ierusalimului și următoarele rînduri: «Mulțumim și pentru voia ce ne dai să avem (intrare) la biblioteca Sf. Sava și a Sfântului Gheorghe: scopul

5. Hurmuzacki—Iorga, *Documente*, vol. XIV, I, p. 754, și *Analele Acad. Rom.*, XX, p. 204 ș. 11.

6. N. Iorga, *Biblioteca lui Vodă Brîncoveanu la Hurezi*, în *Revista istorică*, an XI (1925), p. 4.

7. N. Ioarga, *Știri noi despre biblioteca Mavrocordaților*, 1926, și Mihordea V., *Biblioteca domnească a Mavrocordaților*, 1940; aici bogată bibliografie.

8. Hurmuzacki—Iorga, *Documente*, vol. XIV, II, p. 781.

9. C. Erbiceanu, *Cronicarii greci cați au scris despre Români*, București, 1888, p. XXXII.

nostru anume este să adăogim acolo și alte cărți, nu 'să luăm, așa dorim»¹⁰. Iată deci cum se constată că mănăstirea Sf. Sava, unde era instalată Academia grecească domnească, avea o bobliotecă ce atrăgea curiozitatea științifică a însuși Domnitorului țării. Urmașii în scaun lui Nicolae Mavrocordat, dintre care doi erau din familia lui, Ioan și Constantin, apoi Racovițeștii și Ghiculeștii n-au fost indiferenți față de Academia domnească, și desigur, nici de biblioteca ei. Și cu dreptate s-a spus: «Ideea că epoca fanariotă, n-a fost decît un jaf confuz al unor oameni streini, veniți să se îmbogățească prin toate mijloacele, trebuie părăsită¹¹. Între timp un mare eveniment livresc are loc. Constantin Mavrocordat, multă vreme stăpînitor, cînd în Țara Românească, cînd în Moldova, ajunge să vîndă în anul 1753, extraordinara colecție de cărți începută de Exaporitul. Evenimentul a impresionat pe contemporani, cît și pe urmași, încît, la 1757, putem afla aceste comentarii: «Domnul Terii Românești Constantin Mavrocordat avînd ca zălog la negustorul englez Barker cărțile bunicului său Exaporitul și ale tatălui său Nicolae Voevod, cu multe lăzi, nu numai că nu le-a scos din oprirea banilor ce datora lui Barker, ci vinde acum și casa-i strămoșească... Ațit era de mare neastîmpărul și slăbiciunea lui de gîndire; era, în adevăr, un om cu mult spirit, dar și cu multă ușurătate de minte...»¹².

Chesarie Daporte, în al său *Catalog istoric*¹³, vorbind despre această vînzare, spune că biblioteca lui Iacovache Stavrodomit «și a lui Suțu și a altor boieri și arherei s-a format din o bibliotecă, din a lui Alexandru Exaporitul, Nicolae Vodă și Constantin Vodă, care s-a vîndut trăind Constantin Vodă, ca să se plătească datoria lui, după cum s-a vîndut și casa lui din Fanar. Iar această bibliotecă era mare, avea mii de cărți, ca biblioteca acestor 3 boieri»¹⁴. Iar în nota explicativă nr. 131, Const. Erbiceanu adaugă această informație: «Biblioteca veche a Mitropolitului Valahiei, ce a trecut la Seminarul Central, cuprinde încă multe cărți ce au fost în biblioteca lui Alexandru Exaporitul, încă și manuscrise, de aceea presupun că din cărțile vîndute atunci prin mezat multe au fost aduse în Valahia de învățații greci și cu timpul depuse de Mitropoliți în biblioteca Mitropoliei».

Erbiceanu, un harnic cercetător și bun cunoscător al limbei grecești, are dreptate în ceea ce spune. Însăși subscriitorul acestor rînduri a văzut la Seminarul Central din București¹⁵, nenumărate volume, impozante, lucrate în tipografia venețiană mai ales, care împodobeau rafturile, și care conțineau o avere bibliografică imensă.

10. Posedăm catalogul din iunie 1723 al acestei biblioteci; vezi Hurmuzaki—Iorga, *Documente*, vol. XIV, partea III, p. 145—156; *idem*, vol. XIV, partea II, p. 782.

11. N. Iorga, în *Documentele Hurmuzaki*, vol. XIV, partea III, p. XXV.

12. *Ibidem*, vol. XIV, partea II, p. 1137.

13. C. Erbiceanu, *Cronicarii greci...*, p. 193.

14. Al treilea era Constantin Dracu Șuțu Constantinopolitul.

15. A se vedea și Gh. Cardaș, *Biblioteci vechi românești*, în revista «Boabe de grîu», an I, p. 611—616; de asemenea, Crăciun I., *Biblioteci și cititori români*, Sibiu, 1940.

În concluzie: nu există nici o îndoială că din tezaurul livresc strîns de cei trei Mavrocordați: Exaporitul, Nicolae și Constantin, multe exemplare au intrat în patrimoniul românesc, și în special al Academiei, prin canalul Sf. Sava¹⁶. unde se vărsaseră cele peste 8000 de volume de către Mitropolie, în urma dispozițiilor Regulamentului Organic, cum se va vedea mai departe. După dispariția de pe tron a Mavrocordaților, biblioteca de la Academia domnească grecească va fi tînjit oarecum, deși domnitorii fanarioți erau iubitori de cultură, cum se știe. Dar, după două decenii de la vînzarea bibliotecii Mavrocordaților, ajunge în scaunul țării, în septembrie 1774, harnicul, inteligentul și cultul Alexandru Ipsilanti (1774 sept.—1782 ian.). Este o domnie de 8 ani, ceea ce era un mare noroc pentru țară și care se datora și calităților personale ale stăpînitorului. Între multe măsuri noi și bune, ce lua acest domnitor, a fost și aceea a reformei școlilor. Instituția școlară cea mai înaltă era atunci Academia domnească grecească din București. Pentru reorganizarea acesteia și a școlilor în genere, Alexandru Vodă Ipsilanti dă vestitul său hrisov din 1775—1776. Domnitorul, în preambulul hrisovului, face apologia învățaturii și foloasele pentru direcțiunea economică și politică, arătînd superioritatea ei asupra foloaselor materiale. Apoi zice, că a simțit de neapărată trebuință înființarea și îmbunătățirea școlilor și internatelor din țară¹⁷. În lungul și cuprinzătorul hrisov nu se uită nici biblioteca. Iată ce se spune aici: «De asemenea, să se scrie în condică și cărțile școlii și cîte altele se afierosesc de oameni iubitori de Dumnezeu și evlavioși școlii, sau în bani, sau în lucruri, și să se ocîrmuiască de către epitropi bine și cu iubire de Dumnezeu. Iar peste cărți să fie un epistat credincios, adecă bibliotecariu orînduit, avînd a le păstra cu siguranță, și; dacă vreunul din școală are nevoie de cutare carte, să i-o dea pentru întrebuițare, primind chitanță de mîna lui și să i-o ia înapoi».

Iată aici, în scurt, regulamentul bibliotecii Academiei. Ea urma să aibă și un bibliotecar care va avea grijă de această importantă avere a școlii. Ideea a fost, desigur, respectată și de urmașii în scaunul țării, căci după zece ani aflăm următoarea poruncă domnească de la Mihai Vodă Suțu (1785 iulie—1786 martie), în care ni se spune: «Fiîndcă la școala domnească ot S-tul Sava am orînduit Domniea mea pe Kir Amvrosie dascăl, a fi *vîvliotecar* și purtător de grija ucenicilor; așijderea am mai orînduit Domniea mea un al doilea pedagogos peste cei-alți ucenici ai școlii... cărora le-am orînduit Domniea mea și leafă din banii școalelor, însă lui Kir Amvrosie po tl 60 pe lună și lui pedagogos po tl 10, începîndu-se a li se da de la 15 ale trecutului Ianuarie înainte»¹⁸.

16. În merituoașă lucrare a prof. St. Pop. *Colegiul național Sf. Sava*, 1933. se dă, la p. 22, fotografia unei cărți cu iscălitura domnitorului Nicolae Mavrocordat, carte ce se află azi la Academia Republicii Socialiste România.

17. Urechia V. A., *Istoria școalelor...*, tom. I, p. 39. Textul, originalul grecesc și traducerea, date de N. Iorga, în Hurmuzaki—Iorga, *Documente*, vol. XIV, partea II, p. 1277. O traducere făcută de G. Murnu și în V. A. Urechia, *Istoria românilor*, tom. I, p. 83—89.

18. V. A. Urechia, *Istoria școalelor*, tom. I, p. 51.

Din această poruncă aflăm așadar, numele bibliotecarului care era cum se vede și *dascâl*, avînd un salariu de 60 de taleri lunar, spre deosebire de «pedagogos», care nu avea decît 10 taleri. Și din acest amănunt se vede prețuirea ce se da custodelui de bibliotecă! Reținem, deocamdată, numele lui *Kir Amvrosie*, nume ce ne face a crede că el era un cleric monah; «dascâl» și «vivliotecar», la 14 martie 1785. În felul acesta, Biblioteca Academiei domnești grecești pășea, din ce în ce, spre o mai bună organizare.

Tot de numele domnitorului Mihai Suțu, fiind el în a doua domnie (1791 martie—1796 ianuarie), se leagă o importantă schimbare în rosturile Academiei și implicit, și ale Bibliotecii. La 4 septembrie 1791, el dispune ca să se instaleze curtea domnească în localul școlii de la Sf. Sava, luînd măsuri de reparații și modificări. Dar, în complexul școlar, biblioteca era un capitol important, de care domnitorul trebuia să țină seama. Ca urmare, la 24 septembrie același an, el însărcinează pe boierii epitropi, să inventarieze cărțile din «biblioteca ce a fost a școalelor» și să urmărească reintrarea în bibliotecă a tuturor cărților înstrăinate: «să se facă căutarea cărților din vivlioteca ce a fost a școalelor ot Sf. Sava, dupe catalogul lor, ce este pentru toate feliurile de cărți și anume, unde să meargă cu un dascâl cu sciință a multe feluri de limbi, la locul unde sînt puse în păstrare și pentru cele ce vor lipsi să apuce pe cei ce le-au fost în păstrare, să dea seama de toate, de care făcînd foaie, să o arate M. Sale».

Academia de la Mînăstirea Sfintul Sava fu mutată la biserica Domnița Bălașa, unde nu se găsea loc pentru bibliotecă. După multe tatonări, se află clădire pentru dînsa, la biserica Sf. Gheorghe Nou. La 23 noiembrie 1791, epitropii comunicau Domnitorului că au găsit «odae cu toate cele trebuincioase în mănăstirea S-tului Gheorghe Nou, pentru așezatul vivliilor școalelor domnești ot S-tul Sava, ci fiindcă trebuiesc a se face alegere feluriurilor de vivlii, ca să se pună cu orînduială la locul lor, să fie luminată poruncă Măriei tale către Panait Dascălu, ca, au însuși, seau vre-un ucenic al lui sau duoi, ce-i va sci că sunt procopsiți, să meargă cu unul din noi epitropi, ca să le facem alegere, și prin catagrafi să se pue pe la locul lor în numita odae»¹⁹. Domnitorul aprobă și dascălu Panait se supune ordinului domnesc.

Așadar, Biblioteca Academiei începe să peregrineze, ceea ce nu era deloc potrivit pentru dînsa. Dintr-o anaforă de la 12 octombrie 1793, pornită de Alex. Const. Moruzi (1793 ian.—1796 aug.) către Mitropolitul Dositeu Filitti, aflăm ceva știri în plus. Și anume: domnitorul cere mitropolitului, ca Nicolae logofețel, la sămășia de Muscel, să facă jurămint în sfînta biserică «pentru o ladă... a unui popă Dumitru ce au murit, care ladă a fost așăzată după moartea numitului preot în *biblioteca* dela Sfeti Sava și fiindcă acest Nicolae au fost orînduit de epitropii școalelor ot Sfeti Sava, în vremea Nemților, dă un rădicat tot ce au fost întraceaia *bibliotecă* și le-au cărat la mănăstirea sfintului Gheorghe Nou»²⁰. Așadar,

19. V. A. Urechia, *loc. cit.*, p. 67.

20. Arh. St. Buc., *Manuscris 140*, f. 115—115 v.

cunoaştem şi cărăuşul cărţilor şi vestea neplăcută, că în Bibliotecă se mai aruncau şi alte bagaje, ce stricau din măreţia ei cărturărească. Sintem deci la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, cînd Academia domnească grecească se mutase la Domniţa Bălaşa, într-un locaş impropriu şi insuficient — cum se va vedea — despărţindu-se şi de una din principalele sale anexe, de Bibliotecă, care fusese dusă la Sf. Gheorghe Nou.

Şcoala de la Sf. Sava rămîne la biserica Domniţa Bălaşa pînă la 1803, cînd un mare cutremur distruge totul, rămînînd numai o cameră. Atunci, mitropolitul Dositeu Filitti dă pentru şcoală «ca să nu se piardă această şcoală... şi procopseala copiilor să se tae a nu mai fi... care nici la auzul Mării tale nu este primită una ca aceasta, ca să nu se facă acest fel de lucru necuviincios şi a se lipsi oraşul de această podoabă», metohul mitropolitane de lângă Biserica Măgureanului «cu case înalte, cu beciuri şi cu deosebite odăi la poartă şi cu toate cele trebuincioase, cu îndestulare la toţi dascălii i ucenicii străini, fără de a mai pătîmi veri-o stenachorie». Mitropolitul arată însă că aceste case au nevoie de reparaţiuni, al căror cost se ridică la 3500 taleri. El se roagă, ca aceşti bani să se împrumute de la fondul spitalelor noi, iar la anul viitor se va restitui suma. Domnitorul, care era Constantin Ipsilanti (1802 august—1806 august), fiul lui Alexandru Ipsilanti, aprobă această punere la cale, cu rezoluţia sa din 7 august 1803²¹. O dată cu instalarea şcolii într-un local potrivit, fiul lui Alexandru Ipsilanti, marele reformator al Academiei, urmăreşte şi adiacentele acesteia, şi în special Biblioteca. În acest scop, el se adresează, la 25 octombrie 1804, Vornicului obştiilor să cerceteze; iar după informaţia ce i se dă, el porunceşte aceluiaşi următoarele: «Am văzut Domniea mea arătarea ce ne faci printro această anaforă pentru care fiind-că între celelalte ce arăţi că au fost puse într'aceia boltă (desigur, aceea de la mănăstirea Sf. Gheorghe Nou) vedem arătate şi lazi cu cărţi de învăţătură şi cu ergolii filosofice şi fiind-că înşine noi am făcut întrebare: unde sunt şi ce s-a făcut atîtea cărţi şi instrumenturi, ce ne erau sciute, că le are şcoala domnească, adunate şi cumpărate încă din vremea celei dintîi Domnii a Mării Sale *părintelui Domniei Mele* şi nu mi s-a dat nici un răspuns. Pentru ce dar se țin închise la boltă şi nu se dau la şcoală, ca să le metahirisească dascălii între trebuinţa învăţăturii ucenicilor? — 1804, Octombrie 25»²².

Aceste mărturii dovedesc că ideea existenţei şi utilizării bibliotecii era vie în mintea conducătorilor Academiei domneşti, la începutul secolului al XIX-lea. Dar, aceasta, încet, încet, îşi pierde din prestigiu, cu toată încercarea de reformă pe care o face domnitorul Caragea în 1816. Boierii şi ierarhia ţării chemaţi să reorganizeze această academie, cer în 1817, să se întemeieze şcoală românească, care aştepta pe nemuritorul Gh. Lazăr. El deschidea în primăvara anului 1818 învăţămîntul său, la Sfîntul Sava.

21. V. A. Urechia, *Istoria şcoalelor*, tom. I, p. 85.

22. V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, tom. VIII, 1897, p. 456. Nu ştim de unde ia informaţia autorul, cînd adaugă în N. B. Cărţile şi instrumentele se pare că au ars «în acea boltă»; aceeaşi pagină.

Școala grecească, «sfășiată de rivalități și turburată de neorînduiei»²³, își pierduse prestigiul. Opinia publică bucureșteană se cutremurase la aflarea știrii că învățatul Neofit Ducas, cel mai bun profesor al ei, fusese bătut de moarte de unul dintre ucenicii lui. Școala grecească rămase la Schitul Măgureanu, cu cel din urmă dascăl, Dimitrie Stefanopolitul, abia dînd semne de existență pînă la martie 1821, cînd încetează de a mai fi²⁴.

Credem că Biblioteca Academiei va urma soarta acesteia« Ea va trece la Școala națională, care se deschidea în august 1818 și care va fi condusă de Gheorghe Lazăr, timp de cinci ani, adică pînă în 1823. Ardeleanul din Avrig, bolnav, pleca apoi spre satul său, binecuvîntînd, din carul care-l ducea acasă, școala pe care el o crease și nația care-l înțelesese. Locul său îl lua Ioan Eliade, pentru doi ani, cînd apoi la conducerea ei vine călugărul învățat în disciplina filozofică, Eufrosin Poteca, fostul elev al întemeietorului școlii naționale, la 1 septembrie 1825. Dar, vremuri tulburi încep și școala este închisă, în anul 1828. Vechea noastră bibliotecă, cît va mai fi rămas, urmează firește, vicisitudinile instituției, de care era legată.

II

Epoca Regulamentului Organic

A. Războiul ruso-turc se terminase prin pacea de la Andrianopole, încheiată în 1829. Țările române rămîn sub ocupația rușilor, ajungînd la un moment dat deplin împuțernicitul Pavel Kiseleff. Lui i se datorește Regulamentul Organic, întia constituție a Țărilor Române. Pe lîngă o minte luminată — i se spune și filozoful — Pavel Kiseleff avea o înaltă concepție despre drepturile omului și ale unei nații, în totalitatea ei.

Fiind un om de aleasă cultură, el se arată fără întîrziere, ca protector al învățămîntului românesc. Școala de la Sf. Sava fusese închisă, din cauza războiului și a ciumei din 1828. În anul 1830 acestea trecuseră. Ca urmare, Kiseleff dispune ca localul de la Sf. Sava să fie lăsat liber de oaste și de spitalul, care se găsea aici. Pînă atunci, el ordonă ca gimnaziul să se redeschidă la hanul Șerban Vodă, local ce se afla unde se găsește azi Banca de Stat. În bugetul anului 1831 se prevăd 30 000 de taleri, pentru repararea localului de la Sf. Sava, unde se redeschide școala, la 9 decembrie 1831²⁵. De la această dată înainte, o nouă eră începe, în faza de desfășurare a învățămîntului românesc mereu în dezvoltare, pînă în ziua de azi. Bibiloteca anexă, de asemenea, va căpăta o importanță și mai mare, fiind o auxiliară de mare preț, la desăvîrșirea învățămîntului.

În noua legiuire și prin Regulamentul școlilor, la paragraful 246 se hotăra următoarele: «pentru a să întocmi pă nesimțite o bibilotecă în Colegiul Sf. Sava și alta în școala din Craiova, să va întrebuița o sumă de

23. Bănescu N., «Academia» grecească din București și Școala lui Gheorghe Lazăr, Cluj, 1925, p. 16.

24. Ștefan Pop, *Colegiul național Sfintul Sava*, București, 1933, p. 8.

25. V. A. Urechia, *Istoria școalelor*, tom. I, p. 137.

lei cincii mii pă an pentru cumpărarea cărților, iar acum să vor aduna în Biblioteca Națională din București, în Colegiul din Sf. Sava, cărțile și manuscrisurile ce se vor afla împărțite la feluri de locuri publice, precum Mitropolia, Episcopiile, Mănăstirile și altele».

Ca urmare, Eforia școlilor începe demersuri. Ea se adresa încă din 1833 Sf. Mitropolii, trimițând amplexii săi «de au făcut catagrafia de toate acele cărți». Se găsesc aici «aproape» 8200 de cărți, dar Mitropolia nu voiește să le dea «pînă ce nu să vor da acolo de toate acele cărți cataloage clasificate sistematicește». La 29 ianuarie 1836, adică după ce trecuseră trei ani, chestiunea nu fusese rezolvată, și de aceea Eforia școlilor se adresează către Marea Logofeție a Bisericeștilor, spre a o ajuta, să intre în posesiunea cărților. Iată ce spune aceasta:

Eforia Școlilor Naționale

No. 32, anul 1836, Ghenr, 29, București²⁶

Cinstitei Marei Logofeții a Bisericeștilor

Cinstita Marea Vornicie cu oțnoșenia No. 78, încunoștiințind Eforii că odăile Sf. Mitropolii în care se află cărțile Bibliotecii sînt neapărat trebuincioase ca să depuie acolo din hîrțile arhivei, face întrebare *cînd este să se mute în Colegiu acea Bibliotecă*. Eforia potrivit cu răspunsul ce a făcut Cinstitei Vornicii are cinstea a face știut și Cinstitei Marei Logifeții că pă temeiuł paragrafului 246, din Regulamentul Școlilor ce zice «pentru a să întocmi pă nesimțite o Bibliotecă în Colegiul din Sf. Sava și alta în școala din Craiova, să va întrebuița o sumă de lei cinci mii pă an pentru cumpărătoreea cărților iar acum să vor aduna în Biblioteca Națională din București în Colegiul Sf. Sava cărțile și manuscrisurile ce se vor afla împărțite la feluri de locuri publice precum Mitropolia, Episcopiile, Mănăstirile și altele». Eforia adresăndu-se la Sf. Mitropolie încă din anul 1833 s-a făcut punere la cale ca toate cărțile ce să află în Biblioteca Sf. Mitropolii să se scrie, și a orînduit Eforia din amplexii săi de au făcut catagrafie de toate acele cărți, adunîndu-să în cãntălăria Eforii cataloagele în care s-au scris cărțile. După aceasta Eforia dorind ca cit mai în grab să se formeze Biblioteca colegiului s-a adresat către ocîrmuirea Sf. Mitropolii rugînd-o ca să sloboază acele cărți după numărul lor ce să vede atît într-acea catagrafie cit și în bileturile ce s-au lăsat în cărți, de Sf. Mitropolie a dat răspuns că pînă ce nu să vor da acolo de toate acele cărți cataloage clasificate sistematicește nu poate să le sloboază.

De aceia fiindcă numărul acelor cărți se sue aproape la 8200, și cu toată silința ce Eforia a pus neconținut la facerea acestor cataloage după o clasificăție regulată, nu s-au putut pînă acum să se isprăvească reghistrurile, fiind foarte grea această lucrare, și Eforia a găsit atît locul cit și dula-purile trebuincioase pentru așezarea acestei Bibliotecae. Eforia cu prișz

26. Arh. St. Buc., *Ministerul Cultelor și Instrucției publice, Administrative*, 1836, dos. 7760, f. 1.

deșertării odăilor Sf. Mitropolii, plecat roagă pe Cinstita Marea Logofeție, ca să binevoiască a face punere la cale ca să se rădice acele cărți după numărul și numirea lor precum să vede atît în cataloagele ce s-au scris, față cu orînduitul din partea Sf. Mitropolii, cît și chiar bileturile ce sînt puse la fieșcare carte, și să se aducă acum în Colegiul Sf. Sava. Și de loc ce se vor isprăvi acele registruri se va trimite un exemplar și la Sf. Mitropolie.

Alexandru Filipescu

Ștefan Bălăceanu
N. Piccolo
Secr. N. Iliescu

Corespondența, între diferitele autorități, pornise de la gîndul de a face din locașul bibliotecii mitropoliei *un depozit arhivistic*. Logofeția Trebilor bisericești se adresează Mitropoliei cerînd ca respectiva sală să fie golită, pentru a depune aici arhiva, iar cărțile să se ia de Eforie, după catagrafia făcută «cu orînduitul» Sf. Mitropolii; și apoi se va trimite și catalogul după ce Eforia îl va face²⁷. La intervenția Logofeției Trebilor bisericești, ocîrmuirea Sf. Mitropolii, care era alcătuită din cei trei episcopi ai țării, scaunul mitropolitan fiind vacant, răspunde următoarele:

Ocîrmuirea Sfintei Mitropolii a Ungrovlahii

No. 391, anul 1836

Luna Febr. 22²⁸.

Cinst. Mari Logofeții a pricinilor bisericești

Asupra coprinderii otnoș. cinstittii logofeții de supt No. 307, să răspunde că cinstita mare vornicie din lăuntru crezând că cu rădicarea unor cărți din biblioteca Sfintei Mitropolii la școala rumânească din Sf. Savva, o să-s dășerte dă tot acele odăi ale bibliotecii ca să pue întrânsele lucrări de ale arhivii, au scris Eforii școalelor ca să grăbească rădicarea cărților de aici după catalogul ce au făcut. Dar fiind că și cu rădicatul acelor cărți nu să dășartă de tot biblioteca mai rămînînd multe cărți bisericești, precum și alte lăzi cu sineturi ale casii și mănăstirești, Sfta Mitropolie priimind asemenea otnășenie și dă la cinstita mare vornicie din lăuntru, n-au lipsit a-i răspunde cuvintele de mai sus, arătându-i tot într-o vreme că nu numai nu să dășartă odăile, cu rădicarea acelor cărți, și că sânt trebuincioase pentru păstrarea celorlalte lucruri ale sfintei Mitropolii și străine.

Dar și boltele lor sânt dășfăcute tare din cutremur, și nu face pentru trebuința ce să cere precum nici D. maior Noje când din porunca fostului deplin împuternicit Gheneral Kiselev pentru înființarea arhivii nu au găsit de cuviință acele odăi, fiind lipite cu casele arhieresti, și temându-se de vreo întîmplare dă foc.

27. *Același dosar*, f. 2.

28. *Ibidem*, f. 3.

Aceasta au fost pricina pentru care cinstita vornicie au fost scris cinstiții Eforii a școalelor ca să rădice cărțile. Dar fiindcă sânta Mitropolie îndată după rădicarea lor voește să priimească și catalogul desușit, Cinstita Logofeție va da în cunoștință Cinst. Eforii să grăbească facerea catalogului, și apoi va veni să rădice și cărțile.

† Neofit
Rîmnic

† Ilarion
Argeș

† Kesarie
Buzău
Serd. O. Zosima

Se pune rezoluția: «Să-s trimită copie după aceasta la Eforie și să i să scrie ca să-s îndeletnicească întru săvârșirea catalogului cerut.

Ocîrmuirea Mitropoliei, cum se vede, cerea cu insistență facerea unui catalog sistematic al cărților de care se dispensa și pe care le strînsese cu osirdie, în decursul veacurilor. Ca urmare, Logofeția bisericească scria la 23 februarie 1836 Eforiei Școlilor «să îndeletnicească mai întâiu întru săvârșirea catalogului cerut, ca să-s poată în urmă a da slobozenia rădicării acei biblioteci»²⁹. În fața insistenței sf. Mitropolii și a Marei Logofeții bisericești, Eforia face toate diligențele și întocmește catalogul cerut, după care se trimete o copie și ocîrmuirii Mitropoliei. Eforia scrie:

Eforia Școalelor Naționale
No. 259, 1836, Mai 31, București

Cinstitei Marei Logofeții a Bisericeștilor³⁰

Eforia are cinste a da în cunoștința Cinstitei M. Logofeții că săvârșindu-se acum catalogul cărților ce s-au găsit în Biblioteca Sf. Mitropolii, s-a trimis o copie, după acest catalog, la Sf. Mitropolie, căci este cunoscut Cinstitei Logofeții că Sf. Mitropolie a cerut ca mai nainte de a să ridica acele cărți de acolo, să i se dea un catalog de descrierea lor.

Toate încăperile și dulapurile fiind de mult gata, să așteaptă acum slobozirea cărților dela Sf. Mitropolie ca să se așeze în vremea vacanții, când să poată găsi, în școală, mai multă vreme slobodă pentru această lucrare.

Cinstita Logofeție dar plecat este rugată ca să bine voiască a face cuviincioasa punere la cale, spre a nu să mai întârzia mutarea aceștii biblioteci în Colegiu.

Alexandru Filipescu

Ștefan Bălăceanu

N. Piccolo

Secr. N. Ilescu

Ca urmare a acestei adrese a Eforiei Școlilor, Marea Logofeție a Bisericeștilor face intervenția necesară la Sf. Mitropolie care la rîndul său

29. *Ibidem*, f. 4.

30. *Ibidem*, f. 6.

face cunoscut, că se pot ridica cărților, cu rezerva că «Cît și din cele nescrise și din cele însemnate în *catalogul ce ni s-au trimis*, vor fi bisericеști fie în orice limbă măcar, are să-s poprească aici». Răspunsul la aceasta se da la 18 iunie 1836, și el era formulat în chipul următor:

Ocirmuirea Sf. Mitropolii a Ungrovlahiei
No. 1125, anul 1836, luna iunie 18

Cinstitei Logofeții a pricinilor bisericеști ³¹.

La otnășenia cinst. Logofeții de supt No. 1326, să răspunde că Sfta Mitropolie au poruncit cele de cuviință, pentru slobozirea cărților din Biblioteca sa către cinst. Eforie a școalelor. Și să va vesti să vie să le rădice, dându-i-să tot o dată în cunoștință, că cît și din cele nescrise și din cele însemnate în catalogul, ce ni s-au trimis, vor fi bisericеști în orice limbă măcar are să-s poprească aici.

† Neofit
Rîmnic

† Ilarion
Argeș

† Kesarie
Buzău
Sărd. Zosima

În același an începător, de formație, 1836, Biblioteca noastră primește și un dar generos din partea vornicesei Safta Rali. Ea dăruiește biblioteca răposatului său bărbat, vornicul Grigorie Rali. Domnitorul poruncește să i se aducă mulțumiri. Este prima donațiune particulară ce se face Bibliotecii Naționale, după care vor urma apoi altele, cum se va vedea. Departamentul trebilor din lăuntru comunică faptul Logofeției bisericеștilor, la 25 iulie 1836, în chipul următor:

Primit 28 Iolie 1836 No. 1990
No. 643

Departamentul Trebilor din lăuntru al
Prințipatului Țării Rumânești
No. 1818, 1836, luna Iuli 25

Cinstitei Logofeții a bisericеștilor ³²

D. Vorniceasa Safta Rali, prin adresa către acest Departament, au făcut cunoscut că hărăzește Scoalei naționale biblioteca ce au avut-o răposatul soțul Dum-ei vornicul Grigorie Ralea (sic). După care s-au raportuit Mării sale lui Vodă această bună cugetare a Dum-ei și s-au dat și în cunoștința cinstitei Eforii a școalelor, a priimi arătata bibliotecă.

Drept aceia făcîndu-să cunoscut acestui Departament de către Cinst. secretariat al Statului prin oțnoșenia supt No. 1412 că Măria sa Vodă au bine voit prin rezoluția ce au pus, au poruncit să să-să facă mulțumire,

31. *Ibidem*, f. 7.

32. *Ibidem*, f. 13.

și să să dea și în cunoștința cinstitei Logofeții. Nu lipsește dar Departamentul cu cinste a încunoștiința pă cinstita Logofeție.

M. Vornic Mihail Ghica
Începuturi dificile, dar rezultatele mulțumitoare!

ADUNAREA CĂRȚILOR ȘI ALIMENTAREA FONDULUI LIVRESC, PRIN NOI ACHIZIȚII

III

Pentru anul 1837 știrile documentare ne lipsesc. Ele devin însă abundente în 1838, când găsim și pe primul bibliotecar, care era medelnicerul G. Ioanid, profesor la Colegiu. Este cunoscutul elenist, care ne-a lăsat și primul dicționar greco-român. Alegerea Eforiei fusese fericită. Multă muncă și zel a depus acest bărbat, pentru crearea Bibliotecii de la Sf. Sava. Eforia Școlilor, avînd în fruntea ei pe alesul mare ban Mihail Ghica, arată Logofeției bisericestilor, la 14 august 1838, cum s-a întocmit biblioteca, aducîndu-se cărțile de la Mitropolie și acum împreună cu altele ce s-au mai cumpărat. Dar potrivit articolului 245, trebuie aduse și alte cărți ce se vor găsi pe la episcopii și mînăstiri.

Cum profesorul Ioanid, directorul bibliotecii, este în vacanță, el pornește în căutarea cărților «aruncate în cite un colț de boltă». Se cere Logofeției bisericestilor să facă și din partea-i cuviincioasă punere la cale «spre a se slobozi de la Sf. Episcopii și de către igumenii mănăstirilor cărțile, în primirea orînduitului, supt a sa iscălitură». Anticipăm, spunînd, că rezultatul n-a fost cel așteptat. Dintr-un fel de teamă, unită cu egoismul local, munca profesorului Ioanid a rămas fără urmări foloșitoare. Cităm fazele încercării, care începe, la 14 august 1838.

Eforia Școalelor din Prințipatul României

No. 745, anul 1838, luna lui August 14, București

Primit 14 Aug. 1838, No. 2562

Cinstitei Logofeții a Bisericeștilor ³³

Cunoscut este cinstitei Logofeții că pentru întocmirea Bibliotecii în Sf. Sava s-a legiuit prin art. 246 din regulamentul Școalelor, că cele dintiiu cărți ce se vor așeza într'această Bibliotecă să fie acelea ce se vor aduna de la Sf. Mitropolie, de la Episcopii și de la Mănăstiri. Pă acest temeiu slobozindu-se toate cărțile, ce s-au aflat în Biblioteca de la Sf. Mitropolie, au fost cele dintiiu care s'au și așezat în Biblioteca Colegiului și acum împreună cu altele ce s-au mai cumpărat cu banii din casa școalelor sînt date în citirea publicului. Spre împlinirea mai sus arătatei legiuiri, rămîne acum a se mai aduna și cărțile de la Sf. Episcopii și Mă-

33. *Ibidem*, f. 20.

năstiri. Și fiind că este cunoscut, că într'aceste cărți se află multe din cele mai importante despre a lor raritate și cu toate acestea se află foarte neîngrijite și mucezesc aruncate în cite un colț de boltă; iar în Biblioteca Colegiului s-ar așeza la bună păstrare și ar fi de mult folos cititorilor ce ar avea trebuință de cititul unor asemenea cărți, Eforia socotește că nu s-ar putea mai bine îndeplini scopul acelora ce au lăsat cărți în folosul obștesc de cât așezându-se în Biblioteca Colegiului spre întrebuințare obștească. De aceea cu prilejul vacanții aflându-se slobod D-l Medelnicerul Ioanid bibliotecarul Colegiului, Eforia a și oînduit pă acesta ca să meargă pă la cite Mănăstiri va putea vizita, și făcînd doaa cataloage de cărțile ce va găsi, să lase unul în mîna igumenului iar celălalt împreună cu cărțile să-l aducă în Colegiu.

Pentru aceasta Cinstita Logofeție este rugată să bine voiască a face și din parte-i cuviincioasa punere la cale, spre a se slobodi de la Sf. Episcopii și de către igumenii Mănăstirilor cărțile în primirea orînduitului, supt a sa iscălitură.

Mihai Ghica

N. Piccolo

Secretar N. Iliescu

Departamentul comunica Episcopiiilor și Mănăstirilor, la 22 august 1838, scopul venirii medelnicerului G. Ioanid. Unele răspundeau anticipat, în scris, că n-are ce căuta. Vizite personale făcute la mănăstirile Sf. Apostoli, Cotroceni, Dealului, Gorgota, nu dau nici un rezultat³⁴. Sint deosebit de interesante răspunsurile date de episcopii eparhioți, carii erau: Ilarion al Argeșului, Chesarie al Buzăului și Neofit al Rîmnicului. viitorul mitropolit al țării. Le dăm aici, pentru a aminti greutatea începuturilor, ce a avut de încercat harnicul G. Ioanid. Era, poate și o situație de fapt.

Primit 23 Aug. 1838, No. 2655

Cinstitei Logofeții a trebilor bisericesti³⁵

S-au văzut coprinderea Otnoș. Cinst. Logofeții de supt No. 2508 și cererea ce să face. Și fiind că în biblioteca Sfintei Episcopii nu să află alte cărți sau manuscrise, decât numai cărți bisericesti, să vestește cinst. Logofeții că în zadar să va osteni pe acolo D. medelnicer Ioanid bibliotecarul Colegiului, căci nu va găsi nimic din cărțile ce caută. *Ear pentru plimbare de voește poate să să ducă*³⁶.

† Ilarion Argeș

Anul 1838, luna August 25

Iar blîndul și înțeleptul Chesarie al Buzăului, dă acest interesant și cuviincios răspuns:

Sfînta Episcopie a Buzăului

Anul 1838, luna Septembrie 12, No. 361

34. *Același dosar*, f. 25, 26, 27, 28, 39, 42, 43, 50.

35. *Ibidem*, f. 24.

36. Voltairianul Ilarion își arată arama (n. a.).

Cînstitului Departament al Logofeției trebilor bisericești

Cu cînte am primit otnășănia cînstitei Logofeții supt Nr. 2533, atîngătoare pentru cărțile și manocrisele ce să vor afla în Biblioteca Sfintei Episcopii, ca să să sloboază în primirea D-lui medelnicer Ioanid bibliotecarul Colegiului Sfîntului Sava cele ce vor fi importante despre a lor raritate potrivit cu legiuirea ce să coprinde în Regulamentul Școalelor prin paragraful 246.

Pentru care răspund că eu cînd m-am orînduit Episcop acestei Sfinte Episcopii, nu am găsit nici o bobliotecă înființată, ci numai pă lîngă cărțile cele trebuincioase Bisericii am mai găsit și vreo cîteva bucăți de cărți elinești, bisericești numai, și din acelea cele mai multe trupuri ne-complectuite, ce sânt rămase de la răposatul Dositei Mitropolitul, carele au stătut și Episcop aceștii sfinte Episcopii, pe care le întrebuițează dascălul elinesc al Episcopiei și eu cînd am trebuință. Și fiindcă știu că toate cărțile elinești cele bisericești ce s-au aflat la Sfînta Mitropolie nu s-au luat, ci s-au lăsat earăși în bibliotecă luându-să numai cele în limbi streine, de aceea mă rog Cînstitei Logofeții că de va fi cu putință să să lase și acestea după pilda aceea. Iar de nu să va putea și este poruncă, să binevoiască a mă înștiința și atunci cu toată orăsdie le voi slobozi așa, cum să află ³⁷.

† Kesarie Buzău
Arhim. Kalinic Gănescu

Episcopul Neofit al Rîmnicului da un răspuns în care se invocă împrejurări vetuste ³⁸.

Cînstitului Departament al Trebilor Bisericești

Luînd în vedere cele cuprinse în adresul Cînstitului Departament cu No. 2532, ce mi s-au făcut cunoscut după întoarcerea noastră de la Băile Arpataculi, și văzînd cererea ce mi să face, ca să să dea în primirea D-lui medelnicerului Ioanid bibliotecarul Colegiului din Sfîntu Sava cărțile și manocrisele ce să vor afla la această sfîntă Episcopie a Rîmnicului. Nu lipsim a răspunde, cum că asta una dată la sfînta Episcopie acest fel de cărți și manocrisele nu să află. Căci și de va fi fost, cu mulți ani înainte asemenea cărți, dar la războiul întîmplat de este acum o sută și unul de ani aici în partea locului între Turcia și Austria arzîndu-să și pustiîndu-să orașul Rîmnicului Vîlcii împreună cu Episcopia de Turci, atunci, să povestește, că s-au prăpădit și orice lucruri vechi să afla acolo la Episcopie, rămîindu-i acum numai niște cărți slovenești de slujba bisericească pînă a nu să introducă cele în limba românească.

Anul 1838, Noembr. 4

No. 513. Craiova

† Neofit Rîmnic
S. Petre Andronescu

37. *Ibidem.* f. 40.

38. *Ibidem.* f. 60.

Dar dacă acești episcopi, de modă veche, aveau aceste reticente, față de o Bibliotecă începîndă, nu tot așa va fi pentru timpurile mai apropiate de noi, cînd, ierarhi ca Iosif Maniescu al Moldovei³⁹, Dionisie Romano al Buzăului, Melchisedec al Romanului, Ghenadie al Rîmnicului și atîția alții au dat sute și mii de cărți și manuscripte care împodobesc astăzi tezaurul livresc al Academiei Republicii Socialiste România.

Și acum, revenim. La 14 octombrie 1838, Eforia Școalelor comunică Marei Logofeții a Bisericeștilor că bibliotecarul «a întîmpinat, mai la toate mănăstirile, o obștească tăgăduire». Știind însă că fiecare mănăstire are o catagrafie a avutului său și deci și în cărți, se roagă «a face punere la cale spre a se scoate însemnare din acele catagrafii numai de numărul cărților, felurimea lor... și de numirea Mănăstirii unde se află acele cărți». Marea Logofeție răspunde, la 28 octombrie 1838, prin o circulară «deschisă» către toți părinții egumeni, ca la înfățișarea Bibliotecarului «să i se facă cunoscut atît catagrafia de zestrea mănăstirii în care urmează să fie trecute și cărțile sf. mănăstiri... spre a putea duce la îndeplinire însărcinarea pusă asupra-i»⁴⁰. Așadar, Eforia stăruie, revine, cu gîndul cel bun de a îmbogăți Biblioteca. Iată ce spunea ea, la 14 octombrie 1838: este o pagină din strădaniile înaintașilor, pentru a pregăti mărețul monument cultural ce-l avem azi, în Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România.

Eforia Școalelor din Prințipatul României

No. 1078, anul 1838, luna lui Octom. 14, București

Cinstitei Marii Logofeții a Bisericeștilor⁴¹.

Pentru punerea în lucrare a articolului 246 din Regulamentul Școalelor prin care se hotărăște ca toate cărțile de la mănăstiri să se adune la Biblioteca Colegiului, potrivit și cu țerculările ce Cinstita Logofeție a bine voit de a adresat către toate Mănăstirile, bibliotecarul Colegiului D. C. Ioanid a făcut arătare Eforiei că mergînd mai întîi la acele mănăstiri de aice și cerînd dela fiecare egumen, ca să i se dea cărțile ce va fi avînd acea Mănăstire, a întîmpinat mai la toate mănăstirile o obștească tăgăduire zicându-i-să că asemenea cărți ce caută dumnealui nu se află la acea Mănăstire, și încă chear de la acele Mănăstiri, unde este știință că s-ar fi aflând un număr îndestul de cărți însemnate, au luat tot răspunsul ce s-au zis mai sus.

De aceia fiind această lucrare, de a se lua cărțile de la fieșcare Mănăstire, trebuie să se facă pe temei de oarecare știință pă la care Mănăstire anume se află cărți și Eforia este bine încredințată că cu așezarea

39. V. Dudu, *Mitropolitul Moldovei Iosif al II-lea Naniescu și Academia Română*, Iași, 1941.

40. Arh. St. Buc., *Ministerul Cultelor și Instrucției Publice Administrative* an. 1838, Dosar 7760, f. 51.

41. *Ibidem*, f. 54.

noilor întocmiri s-au făcut catagrafii pã la toate Mãnãstirile din Prințipat pentru toate lucrurile fãrã osebite ce se aflã la fieșcare Mãnãstire, și acele catagrafii, în care urmeazã sã se arate și pentru cãrțile ce va fi avînd Mãnãstirea sînt în pãstrare la acest cinstit Departament, Eforia roagã pe Cinstita Logofeție, ca sã bine voiascã, a face punere la cale spre a se scoate însemnare din acele catagrafii numai de numãrul cãrților, felurimea lor, de va fi arãtatã, și de numirea Mãnãstirii unde se aflã acele cãrți. Apoi pentru cîte Mãnãstiri se vor afla aici în București va bine voi a alãtura Cinstita Logofeție deosebite pohtititoare țerculare cãtre igumenii acelor Mãnãstiri ca sã dea cãrțile în primirea orînduitului bibliotecar D. G. Ioanid. Iar pentru cîte Mãnãstiri sînt prin județe acele țerculare vor rãmînea a se trimite tot prin Eforie, cînd se va face cunoscut Cinstitei Logofeții cã numitul bibliotecar e sã se ducã și prin județe.

Cu trimiterea listelor de cãrți precum s-a arãtat mai sus, nu numai cã cererea cãrților de la Mãnãstiri este sã se facã pã un temei mai bun, dar și mergerea bibliotecarului va fi numai pã la acele Mãnãstiri unde se va vedea cã sînt cãrți, și nu se vor face cheltuieli zadarnice, cu mergerea numitului și pã la acele Mãnãstiri unde nu se vor fi aflînd cãrți.

Mih. Ghica

Alexandru Filipescu

N. Piccolo

S(ecretar) N. Ilescu

Înarmat cu circulara departamentului, C. Ioanid pornește în cãutarea cãrților pe baza catagrafiilor mãnãstirești. Și de data aceasta se lovește de același rãspuns negativ al egumenilor, afarã doar de ceea ce-i arãtaserã, cel de la Plumbuita și Stavropoleos. Eforia Școlilor revine atunci cu rugãmîntea. cãtre Marea Logofeție a Bisericeștilor, ca sã se scoatã copie dupã catagrafiile ce se gãsesc aici, la Logofeție, «și sã se dea apoi acele liste Bibliotecarului». Pentru facerea acestei lucrãri, Eforia trimite «unul din lucrãtorii canțelariei, candidatul A. Zota». Marea Logofeție aprobã aceastã cerere a Eforiei Școlilor, la 10 septembrie 1839. Egumenii se îndãrãtnicesc, dar nici Eforia nu cedeazã. Este o muncã de duratã și persistentã. Iat-o aici expusã:

Eforia Școalelor din Prințipatul României
No. 6, Anul 1839, luna lui Ianuar 9, București

Cinstitei Mari Logofeții a Bisericeștilor ⁴²

Eforia are cînste a face știut Cinstitei Logofeții cã dupã adresele ce s-au dat din partea aceluï Cinstit Departament, prin bibliotecarul Colegiului, D. C. Ioanid, cãtre cuviințioși igumeni ai Mãnãstirilor, ca sã încredințeze numitului cãrțile ce va fi avînd, spre a se lua acele cãrți la Biblioteca Naționalã. Bibliotecarul a înștiințat Eforii, cã înfãțișendu-sã la acele porunci ale Cinstitei Logofeții pã la toți igumeni Mãnãstirilor de

42. *Ibidem*, f. 62.

aiice a priimit cîteva cărți, numai de la Mînăstirile Plumbuita și Stavropoleos. Iar din celelalte nici o Mînăstire n'a voit nici cărțile să-i dea, nici catagrafiile să-i arate.

De aceea fiind că Eforia din cercare a cunoscut că este neapărată trebuință ca Bibliotecarul să aibă listă de cărțile ce va fi avînd fieșcare Mînăstire den cele de aice și de prin județe, pentru care acestea din urmă trebuie mai vîrtos să aibă acurată știință, ca să vază unde trebuie să meargă și să nu facă cheltuieli zadarnice, Eforia cu cinste roagă pe Cinstita Logofeție ca să bine voiască a face punere la cale, ca pentru știința de cărțile ce are fieșcare Mînăstire să se scoată copie după toate catagrafiile ce sînt la Cinstita Logofeție și care cuprînd zestrea fieșcării Mînăstiri, și să se dea apoi acele liste Bibliotecarului. De aceea spre înlesnirea acestei lucrări de a se scoate copie, să trimitte unul din lucrătorii canțelarii candidatul A. Zota.

Mihai Ghica

Alex. Filipescu

B. Stirbei

P. Poenaru

S(ecretar) N. Iliescu

Rezoluție: «Să va îndrepta recomănduitu-l către-masa 1
spre împlinirea cererii aici făcută,

Sept. 10, 1839

Și de data aceasta bibliotecarul găsește împotrivire, mai ales din partea mănăstirilor închinat la locurile sfînte. Sesizată Eforia Școlilor expune cazul Mării Logofeții, cerînd «punerea la cale» pentru a intra în stăpînirea cărților de la mănăstirea Sf. Gheorghe-Nou⁴³. Iată ce ni se spune în adresa din 7 aprilie 1839:

Eforia Școalelor din Prințipatul României
Anul 1839, luna Apr. 7, București

Cinstiti Marii Logofeții a Bisericeștilor⁴⁴.

Bibliotecarul Colegiului prin raportul său de la 3 aprilie No. 8 face cunoscut Eforiei că după porunca ce i s-a dat de a strînge de la toate mănăstirile cărțile ce se vor găsi pe la acele mănăstiri și carele se cuvin Bibliotecii Naționale pã temeiuł paragrafului 246 din Regulament, mergînd și la mănăstirea Sf. Gheorghe Nou a găsit și acolo cărți, pe care cerîndu-le, cuvioșia sa egumenul aceii mănăstiri n'au voit să i le dea. Eforia cu cinste dă aceasta în cuoștința a Cinstitei Logofeții și o roagă ca să binevoiască a face punere la cale ce se va găsi de cuviință spre a se slobozi la Biblioteca Națională, cărțile ce s-au găsit la Mănăstirea Sf. Gheorghe.

Mihai Ghica

Alex. Filipescu

B. Stirbei

P. Poenaru

S(ecretar) N. Iliescu

43. Ioanid comunicase la 3 aprilie că a găsit aici 86 de cărți «în deosebite limbi», și că nu i s-a îngăduit să ia nici una. *Ibidem*, f. 59.

44. *Ibidem* f. 53.

Rezoluție:

Să-s facă hîrtie către Epitropia acestii Mănăstiri că Departamentul este de mirare împotrivirile egumenului, asupra celor legiuite și să sloboază acele cărți fără zăbavă. Apr. 9.

Departamentul mergea mai departe, adresîndu-se Epitropiei mănăstirilor închinată la Sfîntul Mormînt. El cere, să se dea cărțile, «căci la din împotrivă apoi Departamentul va fi silit a lua deosebite măsuri și prin urmare va răpărtui Mării sale lui Vodă»⁴⁵. La 26 aprilie 1839, Epitropia mănăstirilor Sfîntul Mormînt, răspunde Departamentului, următoarele:

Cinstitului Departament al Bisericeștilor
Epitropia Mănăstirilor Sfîntul Mormînt⁴⁶

La porunca cinstitului Departament cu No. 908 din 10 ale următoarei luni, prin care scrie a se da D. bibliotecarului Colegiului Sf. Sava cărțile ce se află la mănăstirea Sf. Gheorghe, cu cinste se răspunde că, neputînd a păși peste atribuțiile sale Epitropia încă după primirea poruncii cinst. Departamentului cu No. 2506, din anul trecut, a supusu aceasta după datorie la cunoștința prea fericitului Patriarh. Și prea fericirea sa, pe de o parte, a propriu hotărît pe Epitropie de a primii această cerere, ear pe de altă parte prin scrisoarea de la Septembrie anul 1858, a arătat către acea Cinst. Logofeție cuvintele, pentru care nu se pot înstrăina acele cărți, ce s-au afierosit o dată pentru tot d'auna și a căror înstreinare nu este îngăduită nici de pravilile politicești și bisericești, nici de cei ce le-au dăruit.

Iov exarh.
Secr. M. Marinescu

1839 April 26
No. 145
București

Eforia Școlilor, care se compunea la data de 16 mai 1839, din Alex. Filipescu. B. Stirbei, N. Piccolo și P. Poenaru, se simte atînsă în amorul său propriu. De aceea se adresează Mării Logofeții cu rugămîntea de a înainta raport către Măria Sa, «cerîndu-se ca prin mijloacele ce se vor hotări prin înaltă dezlegare, să se îndatoreze egumenii dela Sf. Gheorghe ca să dea fără altă mai multă împotrivire toată suma cărților ce s-au găsit la acea mănăstire, ca nu dintr-această neînțelegere a mai sus zisului egumen, să se dea pildă și la alte mănăstiri pentru neslobozirea cărților la Biblioteca Națională»⁴⁷. Conflictul ia proporții. Șeful Departamentului face următorul raport către Domnitor:

Înălțimii Sale

Domnului și stăpînitor a toată Țara Românească
Alecsandru Dimitrie Ghica VVd.

45. *Ibidem*, f. 64.

46. *Ibidem*, f. 68.

47. *Ibidem*, f. 67.

Departamentul trebilor bisericești. Raport 48.

Pentru biblioteca Colegiului Sf. Sava prin paragraf. 246 din Regulamentul școalelor, se legiuiește ca:

«Pentru a să întocmi pă nesimțite o bibliotecă în Colegiul Sfintul Savva și alta în școala de la Craiova, să să întrebuițeze o sumă de lei cinci mii pă tot anul pentru cumpărătoreea cărților iar acum să vor aduna în biblioteca națională din București în Colegiul de la Sftul Savva cărțile și manuscrisurile ce să vor afla împărțite pă la feluri de locuri publice, precum, Mitropolia, Episcopioile, Mănăstirile și altele.

Pă acest temei Departamentul slobozind țirculare adresuri către toți egumenii Mănăstirilor, ca să slobozească cărțile ce vor avea în bibliotecile sale la biblioteca națională în priimirea orînduitului Eforiei Școalelor, bibliotecar al Colegiului, Epitropia Mănăstirilor închinată la sfintul Mormînt după alte doaa adresuri ce i s-au făcut, s-au împotrivit a slobozi cărțile ce s-au găsit de către pomenitul bibliotecar, în biblioteca Mănăstiri sf-tului Gheorghe Nou, pă temeiul unii scrisori ce s-au priimit la Departament dela Prea fericitul Patriarh al Sf-tului Mormînt, și prin care propune, că ori cîți întru fericire ctitori dintr-acest Prințipat au înzăstrat aceste sfinte Mănăstiri, daniile acestea s-au întărit cu hrisoave domnești și cu acturi partriarșești. Și pentru că aceste cărți ce să cer a să lua la biblioteca națională spre îmbogățirea ei de la Mănăstirile Prea fericirii sale, este o urmare cu totul împotriva drepturilor și călcătoare acturilor de danie. Care cerere și de este pentru obștesc acest folos. Dar este în vederea ori căruia înțelept, că asemeni faceri de bine sînt lăudate atunci numai cînd să săvîrșesc cu din al său, iar nu prin luările unui acest fel de chip. Și așa socotind această cerere cu totul ne încuviințată ca să nu dea pricină de mai multă dezbatere, să să mijlocească ca să rămîie aceste cărți nesupărate și Prea fericirea sa apărat de niște asemenea griji. Această propunere ca o împotrivoare dispozițiunilor legiuite prin pomenitul paragraf și prevăzîndu-se că asemenea cărți poate a să găsi și la alte Mănăstiri închinată ca să nu mijlocească împedecare la lucrarea bibliotecii Colegiului.

Departamentul nu lipsește plecat a supune această împrejurare la înaltă chibzuire și hotărîre a Mării Voastre.

Șeful Departamentului

Constantin Bălăceanu

Director Canț. Ioan Vlădoianu

Anul 1839

luna Maio 24

No. 1382

Domnitorul pune următoarea rezoluție: «Sfatul administrativ va chibzui asupra cuvîntului de danie prin care egumenul aghieorghitul să împotrivește cererii ce-î se face în pricina Bibliotecii acei Mănăstiri».

48. *Ibidem.* f. 88.

Era o dare înapoi a Domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica, cum vedem!

În adevăr, exemplul nesupunerii de la Sf. Gheorghe devine contagios. La 6 iunie 1840 Eforia Școlilor, în frunte cu Mihai Ghica comunică Logofeției bisericeștilor, că la mănăstirea Banu din Buzău s-au găsit 20 de cărți ce se cuvin Bibliotecii. Și fiindcă nu era acolo egumenul Paisie Himaraș, care era de altfel arhiepiscop — a lăsat în grija profesorului public din Buzău, să le ia, și să le trimită. Roagă Logofeția să facă «punere la cale», spre a intra în stăpînirea lor⁴⁹. Ca urmare, la 8 iunie, Marea Logofeție scria egumenului Paisie Himaraș «ca mai sus pomenite alese cărți, fără mai multă întârziere, să-s trimită la Departament, spre a să da, a să depune în orînduiala unde sînt chemate, căci la dimpotrivă apoi, în urma celor legioite atunci va fi silit a duce la îndeplinire cererea cinstitiei Efori, prin alte măsuri, ce va socoti cuviincioase, fiindcă nici o împotrivire nu va putea fi priimită dacă Prea Sfinția voastră nu vă veți pătrunde de cele ce acest paragraf legiuiește, și prin urmare vă veți împotrivi»⁵⁰.

Dar Paisie Himaraș rămîne impasibil; el nu ascultă. Logofeția scrie din nou, la 28 iunie, spunînd că de nu trimite cărțile în zece zile, «Departamentul va fi silit prin ocîrmuirea locului a le lua și a le trimite la numita bibliotecă»⁵¹.

Între timp, și anume în septembrie, harnicul Ioanid are și o satisfacție. Mergînd, adică, la mănăstirea Mărgineni a Cantacuzinilor, găsește aici un fond însemnat de cărți: «cele mai multe latinești de felurite materii în număr de trei sute cincisprezece». Erau, desigur, cărți care proveneau, cel puțin în parte din cunoscuta bibliotecă a Cantacuzinilor Mărgineni. Bibliotecarul cumpără două lăzi din Ploiești și pofteste profesorul «acelui oraș» să meargă acolo cu vreo căruță, să le încarce și să le trimită la București⁵². Era o descoperire mai importantă decît aceea de 20 de cărți găsite la mănăstirea Banu, la Buzău, și pentru care se făcea atîta discuție.

Ne opriam aici cu întîmplările privitoare la luarea cărților de pe la episcopii și mănăstiri.

B. Pentru formarea Bibliotecii legiuitorul stabilise ca fiecare editor de cărți să trimită, potrivit art. 247, cîte opt exemplare, din care trei se expediau la Craiova⁵³. Aici, Ioanid dă altă luptă, cu îndărătnicia editorilor, fapt cunoscut și practicat pînă foarte tîrziu. Astfel, el se plînge Eforiei Școlilor că, editura Carcalechi, trimite 5 exemplare în loc de 8, iar Walbaum numai 7⁵⁴. Episcopia Buzăului spune că tipografia sa e «tipografie particulară, nu spre speculație»⁵⁵. Ioanid cere Eforiei să intervină, la 14 februarie 1839, iar la 6 martie, înțeleptul episcop Chesarie răspundea că va veni în capitală și că «atunci ne vom înțelege»⁵⁶.

49. *Ibidem*, f. 76.

52. *Ibidem*, f. 80.

54. *Ibidem*, f. 17.

50. *Ibidem*, f. 77.

53. Prin aceasta se constituia «depozitul legal».

55. *Ibidem*, f. 15.

51. *Ibidem*, f. 77.

56. *Ibidem*, f. 20.

Și în această direcție medelnicerul Ioanid persistă. Astfel la 15 septembrie 1839⁵⁷ el se adresează către Eforia Școlilor, cu rugămintea de a interveni către Secretariatul Statului să trimită lista de cărțile tipărite de fiecare tipografie. «cît și cele ce urmau a se tipări, în orice limbă, ca să știe Biblioteca ce să ceară spre împlinirea dreptului său». Se vede că această cerere rămase fără rezultat, căci la 17 aprilie 1841, Ioanid revine cu o nouă suplică către Eforia Școlilor, ca ea să intervină la Secretariatul de Stat pentru ca acesta să trimită liste de manuscrise «ce intră în cercetarea cenzurii, ca dintr-acelea să ia știință biblioteca ce cărți se tipăresc, și să îngrijească de adunarea ziselor exemplare». Dar, nici această metodă n-a dat rezultat. De aceea, Ioanid se roagă de Eforie să facă punere la cale «ca fiecare tipografie din Prințipat să-și cunoască de neapărată datorie, oprind de la editori din orice carte se va tipări, cele 8 exemplare, a le îndrepta îndată bibliotecii, fără a mai aștepta cerere din parte-i, căci altfel urmează a rămîne biblioteca lipsită de legiuitul său drept și totdeodată a nu avea, ca să dea cititorilor cărțile cele nouă, ce cu curiozitate se cer în pripă, cînd se dau la lumină⁵⁸. La 6 martie 1843, Ioanid se adresează din nou Eforiei rugînd ca aceasta să facă punere la cale «ca tipografiile să binevoiască a-și cunoaște de neapărată datorie a trimite bibliotecii, din orice carte tipăresc, zisele exemplare, fără a aștepta cerere din parte-i; căci biblioteca nu poate avea știință de ce carte și în ce tipografie se tipărește, precum și din jurnale a trimite cîte două foi, una pentru biblioteca Colegiului și alta pentru a Craiovei, potrivit cu legiuirea; căci pînă acum zicînd că trimit tot d'auna la Craiova una, se primea aici numai una, dar după știința ce are C. Canțelarie, acolo nu se trimite nici una»⁵⁹. O stăruință ce onorează pe medelnicerul Ioanid, meritos înaintaș, al celui ce a fost Ioan Bianu. Numai așa s-a putut acumula tezaurul livresc, ce posedăm azi. E bine să nu se uite!⁶⁰

Între timp, harnicul Ioanid publica în *Gazeta Transilvaniei* (anul 1838, p. 42), un articol intitulat «Biblioteca Colegiului Sf. Sava», în care, «se recomandază recunoștință publicului nostru persoanelor mai jos însemnate care bine voind a înzestra Biblioteca cu un număr de cărți, meritează toată lauda și recunoștința...» Se amintește de Arhimandritul Neofit Duca⁶¹, «iubitor de omenie cosmoplit și al țării noastre binevoitor prieten. și depărtat fiind în Grecia, prea dorita sa patrie», a trimis de acolo «Bibliotecii naționale în dar, cîte patru exemplare din cărțile sale». De asemenea pitarul Alexandru Lesviodax⁶² a dăruit «toată biblioteca răposatului întru bună pomenire socrul dumnealui Paharnicul Hafta, alcătuită din două sute de volumuri, în deosebite limbi». Sărdarul

⁵⁷. Arh. St. Buc., *Ministerul Cultelor și Instrucției Publice, Administrative*, Dosar nr. 5014, f. 97. ⁵⁸. *Ibidem*, f. 283. ⁵⁹. *Ibidem*, f. 398.

⁶⁰. De reținut pentru bibliofili: cu ocazia acestor stăruințe găsim însemnări de cărțile tipărite în anul 1838 (f. 114); din anul 1839 (f. 138) și din 1840 (f. 147).

⁶¹. Este cunoscutul fost dascăl la Academia Domnească grecească bucureșteană.

⁶². Este alcătuitorul unei *Istoria Bisericii Române*, bine apreciată, din anul 1854.

Constache Brăiloiu, «pe lângă ce a dăruit mai 'nainte», dă și acum Bibliotecii «un exemplar din Sfinta Biblie în șapte volumuri, în limba franțuzească», în ediție nouă, «foarte frumoasă». Sărdarul Simeon Marcovici, profesorul, a dăruit «un număr de cărți franțuzești de matematică și arhitectură»⁶³.

*

C. Dar pentru achiziționarea de cărți, în afară de ceea ce se cîștigase din fondul Academiei grecești domnești, de la Mitropolie, episcopii și mănăstiri, Biblioteca Națională de la Sf. Sava avea și fondul bănesc anual de 5000 lei. Se mai adăugau, în decursul timpurilor, schimburile, puține, adevărat, și donațiunile. Din fondul bănesc se cumpărau mai ales cărți străine, cărți și cu preferință reviste, din Moldova și Ardeal, cum vom arăta mai departe. În decursul anului 1839 se ivește însă o împrejurare excepțională. Din jurnalul Eforiei Școlilor, cu data de 21 aprilie, aflăm cum: «înfățișîndu-se acum un prilej de a se cumpăra pentru Biblioteca Colegiului (o) sumă de cărți ce fac parte dintr-o bibliotecă particulară⁶⁴, de cele mai alese cărți, Eforia găsește de cuviință a se folosi de acest prilej» spre a se cumpăra. Dar din cei 5000 de lei ai Eforiei se cheltuiseră deja 3500, iar prețul bibliotecii acesteia se ridica la suma de lei 13.000. Atunci, se face apel la Măria sa, să dea o sumă extraordinară de 11.000 lei, «cu împrumutarea de sumele hotărîte pentru aceasta pentru viitorii doi ani». Domnitorul țării, care era Alexandru Dimitrie Ghica (1834 aprilie — 1842 octombrie), aprobă la 26 aprilie 1839 cererea Eforiei Școlilor: cu adaosul: «să vor da însă și la Secretariatul Statului bucățile ce se cuvin bibliotecii lui, și își va cere prețul, carele ni-l va face cunoscut Secretariatul ca să orînduim. a i să da din vistierie»⁶⁵.

În chipul acesta intra în Biblioteca de la Sf. Sava. o minunată colecție de cărți, al căror catalog îl posedăm⁶⁶. El cuprinde următoarele diviziuni: I) Turquie et Perse; II) Valachie et Moldavie; III) Serbie; IV) Grece; V) Italie; VI) Histoire; VII) Administration et Economie politique; VIII) Géographie et Statistique; IX) Voyages; X) Diplomatie et Jurisprudence; XI) Philologie; XII) Hirsoire naturelle; XIII) Archéologie; XIV) Beaux-Arts; XV) Livres divers; XVI) Litterature. Majoritatea absolută a cărților este în limba franceză; cîteva în rusă, puține în limba germană, una în englezește: Byron's Works, și o Biblie Slavonă. Colecția, în adevăr, era alcătuită din tot ce era mai important, pentru timpul respectiv. Era, incontestabil, o bună achiziție!

O parte din aceste cărți este cumpărată de biblioteca Secretariatului de Stat, pentru care acesta plătea suma de lei 5230⁶⁷, ușurînd astfel bugetul Eforiei Școlilor.

63. Cf. St. Pop. *loc. cit.*, p. 413.

64. Era biblioteca «generalului» Rukman, agentul Rusiei (1834—1839) în Țara Românească.

65. Arh. St., Buc., *Ministerul Cultelor și Instrucției Publice, Administrative*, Dos. 5014. f. 52 și 70.

66. *Ibidem*, f. 59.

67. *Ibidem*, f. 60 și 121.

Din fondul de 5000 lei anual, ce se aranja contabilicește, cînd mai bine, cînd mai rău, bibliotecarul cumpăra cu aprobarea Eforiei, diferite cărți. Comenzile, mai ales în străinătate, se făceau prin librăria Walbaum ce purta această firmă pompoasă: «Librairie de la Cour. Magasin de Musique et de Nouveautés. Imprimerie, Lithographie et Cabinet de lecture de Fred. Walbaum à Bucarest»⁶⁸.

Se cumpărau apoi cărți de la profesorii Colegiului, ca acelea de la C. Aristia, la 4 februarie 1839: «Erudit franzozesc în trei volumuri cu harta... în preț de 3 galbeni»; iar prin P. Poenaru se plătesc profesorului Lainguellon 391 piaștri pentru opere complete de Platon, Cicerone «opera omnia» și altele; la 7 martie 1839; de la doctorul N. Piccolo la 21 martie, și altele de la diverși. Fred Walbaum librarul, aduce cărți străine, francheze și germane, pînă la 20 mai 1839, în valoare de 1065 piaștri⁶⁹.

Era așa dar o activitate susținută. Cunoscutul librar Iosif Romanov făcea legătura cu Moldova, de unde aducea «Albina Românească»⁷⁰ și cu Ardealul de unde procura aceleași biblioteci «Gazeta Transilvaniei» și «Foaia pentru minte»⁷¹.

Tot prin N. Piccolo — fostul doctor personal al lui Kiseleff și apoi corespondentul studenților români la Paris, — se cumpără la 15 septembrie 1839, cărți grecești, latinești și franceze în valoare de 993 piaștri și 35 parale⁷². Iar Walbaum era un furnizor conștiincios.

Să nu iutăm, că peste toate acestea priveghea Eforia și în special ochiul ager al lui Petrache Poenaru, sosit de curînd din Apus. Lui, desigur. se datorește ideea exprimată de Walbaum cînd scrie: «Dès journaux sur lesquels l'Honorable Ephorie des écoles est abonnée, pour 1839, on été fournis jusqu'a présent: *Magazin pittoresque 1839, Education pratique, tome I...., Brzoska Central Bibliotek 1839, Literatur Zeitung hallesche 1839, Journal général de l'Instruction publique 1839, Manuel général de l'Instruction primaire*. De reținut că aceste periodice au fost apoi abonate în chip perpetuu, de Biblioteca noastră. Nu se poate nega, în același timp, nici interesul ce-l poartă bibliotecii și medelnicerul G. Ioanid, bibliotecarul ei. O plăcută surpriză ne face acesta, prin adresa ce îndreaptă către Eforie și în care spune: «fiind de trebuință a se prenumăra și Biblioteca Colegiului la foaia *Dacia literară* ieșită de la 1 ianuarie al anului curgător, cu prețul de 2 galbeni pe an». El cere să se plătească lui Romanov librarul 4 galbeni împărătești pentru 2 abonamente. «Primit, M. Chica», era rezoluția scurtă dată de fostul mare ban. președintele Eforiei la această dată de 3 aprilie 1840⁷³.

În vara anului 1840 legăturile culturale între Țara Românească și Moldova se adîncesc, prin oamenii lor de cultură. Eforia școlară munteană urmărește cu atenție toate strădaniile genialului M. Kogălcianu întru ridicarea culturală și morală a moldovenilor. Ea găsește cuvinte de aprobare și laudă, la adresa bărbatului, care a înălțat numele țării sale. Moldova, în ochii întregii suflări românești. Ca un omagiu,

68. *Ibidem*. f. 9.69. *Ibidem*. f. 23.70. *Ibidem*. f. 89.71. *Ibidem*. f. 109.72. *Ibidem*. f. 118.73. *Ibidem*. f. 142.

Eforia Școlilor îi trimite cărți tipărite în Valachia, la care Kogălniceanu promite că va trimite la rîndu-l orice publicație va ieși în tipografia sa. Mișcat, dar stăpînit. Kogălniceanu scrie Eforiei următoarele:

Primit 9 iulie 1940

No. 695

Către Cinstita Eforia Școalelor Naționale
din Țara Românească ⁷⁴

Primind adresul cinstitei Eforii a școalelor, nu aflu expresii multumitoare spre a-mi arăta recunoștința pentru laudele ce bine voiește a-mi da, laude ce încă nu merit. Toată ambiția mea, toată serguința mea este ca în micul meu cercu să pot contribui la folosul Românilor în deobște. De cîtă bucurie dar trebuie să mă resimtu stăpînit, de cît curaj statornic și pentru viitor, trebuie să fiu însuflețit, găsind în cinstita Eforie a școalelor o înaltă prețuitoare a ostanelilor și a dorului de a face bine.

Îndemnat prin asemenea înaltă ocrotire, nu mă voi lenevi nici în viitor spre a mă arăta din zi în zi și mai vrednic de buna opinie ce cinstita Eforie bine voiește a avea de mine.

Primesc cu cea mai mare mulțămire cărțile ce Cinstita Eforie au bine voit a-mi trimete; eu din parte-mi nu voi lipsi a adresa Bibliotecii Colegiului Sf. Savva orice publicație va eși din tipografia mea.

Încă o dată rog pre Cinstita Eforie, să bine voiască, a primi expresiile recunoștinței mele cele mai vii

M. Kogălniceanu

Iașii 5 Iulie 1840

Tot în luna iulie, Eforia scrie altui moldovean și anume marelui spătar Antohi Sion. — posesorul manuscrisului *Învățăturile lui Neagoe*, pe care-l dăruiește Eforie, cu multe laude și mulțumiri, unite cu promisiunea, că acesta va fi tipărit pe socoteala ei. O dată cu mulțumirea oficială, Mihai Ghica, președintele Eforiei scrie și personal spătarului Sion, arătînd că prin tipărirea acestui manuscris, «se va recomanda și urmașilor ca o pilduire vrednică de laudă». Antioh răspunde, mulțumind pentru toate, și promite că va trimite manuscrisul, care după cum se știe, a fost tipărit.

Otnoș(enie) către C. Domn marele spătar Antiohi Sion

No. 514, Iulie 10, 1940 ⁷⁵

Dumnealui marele ban Mih. Ghica, prezidentul Eforiei Școalelor a împărtășit acestei Eforii adresa d-tale de la 16 ale trecutului Iunie.

D-lui prin această scrisoare cu bucurie vede că Dv. avînd un manuscris coprinzător de povățuirea Domnului Neagoe VVd, către fiul său

74. *Ibidem*, f. 163.

75. *Ibidem*, f. 162.

și de viața Patriarhului Nifon, și adevărit la toată fila cu pecetea Domnului Ștefan Cantacuzino, bine voiești a dăruia acest manuscris Bibliotecii Naționale dintr'acest Prințipat, unde a domnit fericitul întru pomnire autor.

Prețuind nobilul simțiment care îndeamnă pe D-ta a face Bibliotecii de aici acest dar, Eforia se simte datoare a mărturisi a ei mulțumire și a încredința pă Dum-ta că îndată ce se va priimi acest manuscris, se va da la tipar, ca să fie, precum și Dum-ta dorești, mai de obște cunoscute înțeleptele povățuiri ale acelu bun oblăduitor al Rumâniei, care a fost așa de înfocat propovăduitor al credinții și al dreptății. Iar după ce va săvârși tipărirea manuscrisului, se va depune în Biblioteca Națională, înscriindu-se în registrul acestui așezămînt unde se însemnează și numele dăruitorilor spre aducere aminte și mulțumirea urmașilor ⁷⁶.

Iată și scrisoarea marelui ban M. Ghica, către An. Sion : ⁷⁷.

Domnule Spătar

Primind cu cinste scrisoarea D-tale de la 16 Iunie m-am bucurat foarte mult pentru că mi s-a dat prilej a cunoaște mai bine sentimentele (ce) ne purtați, cît și pentru că cu această ocazie sînt organ de a aduce D-le mulțumire obștească pentru iubirea de folos obștesc, care prin dăruirea la Biblioteca Națională a manuscrisului lui Neagoe VVd și prin tipărirea lui, se va recomanda urmașilor ca o pilduire vrednică de laudă.

Primiți dar și din parte-mi recunoștința ce vă sînt dator, și cinstirea cu care mă numesc

Al Dumitale
M. Ghica

Corespondența continuă:
No. 759

Primit 13 August 1840

Cinstitei Eforii a Școalelor naționale din România ⁷⁸

Adresul acei cinstite Eforii din 11 Ioli No. 514 cu toată cinstire prii-mindu-l pentru manuscriptul Domnului Neagoe VVd ce se află la mine, și văzînd rîvna cu care ne-au priimit înștiințarea pentru aceasta, îndată ce mă voi înturna la Iași îl voi trimite cinstitei Eforii. Pentru că acum mă aflu aice la moșia mea Nadișa din ținutul Bacăului îndeletnicindu-mă în gospodăreștile economii ale cîmpului, nu voio întîrziea însă aice, numai pentru ca să nu să prelungească trimisul micului manuscript.

Despre care fac cunoscut

<la D-ta M. Ghica>
1840 Iolie 2
S. Nadișa

Antohi Sion Spătar

76. Nu se cunosc împrejurările în care acest manuscris dispăre de la București, ajungînd la biblioteca din Blaj, apoi la Cluj. Nu cumva l-a cerut Timotei Cipariu, să-l cerceteze? 77. *Ibidem*, f. 163. 78. *Ibidem*, f. 263.

Sion e dispus să corespundez; de aceea continuă. Să nu uităm, că el a fost un înfocat «unionist».

Cinstitei Eforii a învățăturilor publice din
Prințipatul Rumâniei ⁷⁹

Așa precum jos iscălitul spătar Antohi Sion am protimisit a hărăzi Bibliotecii naționale din acel Prințipat manuscriptul D. Neogoe VVd: după împedecările ce am avut, o dată cu trimiterea lui, trimet și pe doi din fiii mei pitar Iordache și Costache, carii precum eu, asemenea și ei doresc de a rămînea în acel Prințipat ca prin mijlocia slujbilor ce vor (primi?) să se statornicească acolo. Rog dar pe cinstita Eforie ca să bine voiască a mijloci cătră Prea înălțatul Domn, a fi primiți, și a-i rîndui în slujbi ce se va găsi de cuviință, ca pe niște adevărați Rumâni, carii își vor împlini datoriile slujbii cu toată silința și credința ca să-ș agonisească mulțumirea și ombrirea înălțimii sale.

Antiohi Sion spătar

1840 Săpt. 25

Iași

A doua scrisoare, mai lipsită de interese personale, e mai cuprinzătoare. Ea spune aici următoarele: ⁸⁰

Cinstitei Eforii a Școalelor Naționale din
Prințipatul Rumâniei

Văzînd buna priimire a propunerii ce am făcut prin adresul meu de la 16 a trecutii luni Ionie cătră d-lui marele ban Mihalache Ghica pentru manuscriptul Învățăturilor Domnului Domnului Neogoe VVd ce să află la mine, precum Eforia prin adresul cu No. 511 și d-l marele ban prin răspunsul din 11 Ioli trecut îmi încunoștiințați, pe cari m-am îndemnat a-l dăruî Bibliotecii naționale din acel Prințipat, ca un lucru vrednic de toată credința, fiind adevărit pe toată fila cu pecetea D. Ștefan Cantacuzino VVd: ce au domnit în același prințipat la anii 1714. După care nu poate urma nici un fel de îndoială despre adevărînța lui. Și cu toate că acesta îmi iaste suvenir părintesc împreună cu altile și nu să cuvine a-l înstreina, dar giodecând că de l-ași ținea în bibliotecă particulară, poate că vremea care toate preface și strămută, să mă isterisească și pe mine, să păgubească și nația întregă de un asemenea monument de literatură a unui Domnitorio, carile într'un vecu atîta de cumplit pe cînd se amerința căderea întregii Evropi supt biruința armilor asiaticesti, s-au îndeletnicit și cu înțelepți măsuri pentru paza Prințipatului său, de a-și ținea ființa, și cu fapte religioase. Dar tot o dată s-au făcut și fondator literaturii patriei sale, și autor cu învățăturile date fiolui său, boerilor și slugilor sale, și celor în urma sa oblăduitori. Aceste propuindu-le, am dovedit dragostea nației și am hotărât să îi hărăzesc... pentru obștesc folos. Și î-l triimit cu fiii mei pitar Iordache, și Costache, pe care nădăjduiesc că pentru slava nației nu va lăsa de a nu i-o împărtăți (precum făgăduiește) cu cu știința prin tipărirea acestui manuscript pentru bunile

79. *Ibidem*, f. 263.

80. *Ibidem*, f. 264.

plecări acestui vechio Domnitorio, tot o dată și autorio, ca să-s poată făli în fața lumii că și dintre Rumâni au fost totdeauna oameni înzestrați cu duh și știință în limba națională și împodobiți cu moral și rîvnă cătră obștescu folos, și cu sîrguință pentru literatura rumânească.

Binevoiască dar cinstita Eforie a primi această hărăzuire la Biblioteca națională, și a-și împlini făgăduința dată prin nomerarisitul adres, și a nu lăsa publicul neînștiințat despre aceasta. Și de primire să mă împărtașească cu răspuns.

Antiohi Simon spătar

1940 Săpt. 25

Iași

Rezoluția: «Să se facă răspuns D-lui spătar de primirea manuscrisului».

Abia la 17 ianuarie 1841, Eforia răspunde spătarului Sion că a primit manuscrisul și l-a depus în Bibliotecă, «înscriindu-se în registru și numele generosului dăruitor». Apreciază și mulțumește pentru darul făcut și adaugă, «că în Biblioteca Colegiului se află un alt asemenea manuscris, dar pă de o parte privind la senmentele ne-au mișcat dorința Dv. pentru darul ce a-ți făcut, pă de altă parte, manuscrisul trimis de Dv. aflându-se întărit la feșcare foae cu pecetea Domnului Ștefan Cantacuzino Voivod să face mai cu osebite prețuit darul Dv. ... Pentru întinderea cunoștinții de povățuirile acelui fericit Domn, Eforia unindu-se cu dorința Dv. a hotărît să tipărească zisul manuscris, și cu acest prilej nu va lipsi a da și în cunoștință publică generoasa înzestrare ce s-a făcut Bibliotecii cu această carte»⁸¹.

Aici corespondența cu spătarul Antioh Sion se oprește: manuscrisul se tipărește în chip insuficient, după care se va face și ediția N. Iorga. În subsidiar, anunțăm pe cititorii acestor rînduri, că se încearcă acum o nouă ediție de către colectivul de la Societatea slavistilor români.

La 13 august 1840. G. Ioanid, bibliotecarul, înștiințează Eforia că pornește în județul Argeș și Vilcea, în căutarea cărților «pe temeiul art. 246 din Regulamentul Școalelor», «pe la citeva din mănăstirile de au rămas din anul trecut». Eforia, prin prezidentul său, M. Ghica, aprobă, spunînd: «să meargă după enstrucsiile date d-lui mai dinainte»⁸². Iar Fred Walbaum prezintă un cont de 669 piaștri și 36 parale, la 6/18 martie 1840, pentru o serie de cărți din care însemnăm: *Conversations Lexicon der Gegenwart*, Demidoff; *Voyage*, album, Hammer; *Histoire de l'Empire ottoman*; *Encyclopedie des gens du monde* și altele⁸³.

Ioanid se interesează și pe la «telali», adică anticari, cu mam zice azi, și găsește cărți, în valoare de 80 lei. Între acestea erau: «Gramatica răposatului Ienăchiță Văcărescul, ediția cea dintîiu dela Rîmnic închinată răposatului Filaret; *Dicționar latino-greco-franțuzesc asupra lui Socrate, Demonsten* și altor autori greci, clasici; un volum din *Dicționarul enciclo-*

81. *Ibidem*, f. 170.

82. *Ibidem*, f. 208

83. *Ibidem*, f. 209.

pedic al lui Diderot... și atunci al treilea din Les Colloques d'Erasmus, avînd Biblioteca celelalte două, de la sf. Mitropolie»⁸⁴.

Fred Walbaum își făcea datoria de furnizor în chip conștiincios: la 22 mai 1844 prezintă un cont de 1153 piaștri și 24 parale; la 15 octombrie atulul, de 334 piaștri, iar la 1 noiembrie unul de 638 piaștri. Cărțile furnizate sînt de prima mină, nelipsind faimosul Demidoff, cu al său *Voyage dans la Russie méridionale, Partie pittoresque*, 4-e livraison, cît și *Partie scientifique*, 8-e livraisons 5—8 et *Atlas in folio*, livraison 5—8.

La 13 septembrie 1840 Ioanid raportează Eforiei școlilor rezultatul cercetărilor sale, menționate mai sus. El spune să a vizitat mănăstirea Sinaia, în trecerea sa la băi, iar după întoarcere, Episcopia Argeșului și a Rîmnicului, cum și mănăstirile Cozia, Bistrița, Horezu și Polovragi «din care numai la Episcopia Argeșului și la mănăstirile Bistrița și Horezu am găsit și de cele ce se cuvin Bibliotecii... de la zisa episcopie am și luat *treisprezece* bucăți și de la Bistrița *opt*... iar la Horez unde sînt *peste două sute* părintele Hrisant egumenul al sf. mănăstiri, nici catagrafie nu m-a îngăduit a le face, cu toate că catalogul lor se află în bibliotecă de mai înainte, luat de la C. Logofeție, din condicile mănăstirești, cu cuvînt că fiind această mănăstire scoasă din rîndul celorlalte și sub nemijlocită stăpînire a ctitoriceștii case Brncovenesti, numai cu aceștii case poruncă ar putea da ori ce din averile mănăstirești». Ioanid roagă Eforia să intervină. Se alătură o listă de cărțile luate de la Episcopia de Argeș, în număr de 13, din care cinci sînt în latinește, șapte în grecește și «1 Alcoran turcesc, manuscris». Cele de la Bistrița sînt: una franțuzească, două latine, două grecești și 1 română: *Observații sau băgări de seamă asupra regulilor și orînduieților Gramaticii românești, 1887*⁸⁵. Așadar, stăruitorul bibliotecar nu renunțase de a aduna din mănăstiri cărți potrivite, pentru bibliotecă, deși, vedem, recolta era modestă. La 13 noiembrie 1840, medelnicerul Ioanid cere să i se aprobe suma de 7 galbeni, pentru a achita cărțile cumpărate de la marchizul Chateaugirond, «fostul consol franzozesc»⁸⁶.

La 1 martie 1841, Walbaum prezenta Eforiei Școlilor un cont de 664 piaștri pentru: *Almanach de Gotta 1841, Atlas de littérature, Continuation de Le Sage; Manuel général de l'instruction primaire*, tome XIV, *Journal général de l'Instruction publique, Magasin pittoresque 1840; Encyclopedie des gens du monde* și Demidoff *Voyage dans la Russie*⁸⁷, lucrări ce apăreau în bună parte periodic și de care am amintit mai sus.

L. Repé cere Eforiei la 6 martie 1841, 25 de ducați, pentru 25 exemplare din lucrarea sa istorică, «Que je publie dans les deux langues, valaque et française... l'ouvrage étant sur le point de sortir des presses de Mr. Walbaum»⁸⁸. Eforia făcuse subscripție la această lucrare, încă din anul 1836; ea aprobă prin M. Ghica și I. Eliade să i se dea deocamdată jumătate din sumă, restul după primirea tomului întii⁸⁹.

84. *Ibidem*, f. 212, 214, 216. 85. *Ibidem*, f. 218 și 219; f. 230.

86. *Ibidem*, f. 227. 87. *Ibidem*, f. 276. 88. *Ibidem*, f. 278.

89. A se vedea: N. Iorga, *Lucien Repey și cele d'întâi istorii universale...*, în «Revista istorică», Buc., an. VI (1920), nr. 7—9.

Abonamentele la revistele din Ardeal și Moldova nu se uită. G. Ioanid cerea la 31 ianuarie 1841 să se plătească lui Iosif Romanov, «corespondentul acestor redacții» suma de 274 lei și 12 parale, «însă lei 140 pentru *Albina*, 46 pentru *Icoana Lumei* și 47 lei, 20 parale pentru «*Gazeta Transilvaniei*»⁹⁰. Directorul bibliotecii stăruie neconținut ca tipograful să respecte articolul 247 din Regulamentul Școlilor, adică să se trimită de aceștia, reținând de la autorii de cărți, câte 8 exemplare, iar din jurnale câte 2 exemplare și să le trimită Bibliotecii fără altă intervenție. De altfel, cererea se făcuse în același sens, către Secretariatul de Stat, se vede fără rezultat. O cerere din nou, la 14 aprilie 1841⁹¹, ceea ce făcea necesară o altă intervenție, din partea Eforiei «către Departamentul din lăuntru».

Și în cursul anului 1841 furnizorul Walbaum aduce cărți franceze, urmînd, mai ales, cu abonamentele vechi, iar Ioanid cumpără de la Aristia pentru 30 lei cartea grecească Ὁ ὀδηγός τῶ σαδινῶν παρὰ Ἐηνοβίῳ.

La 21 ianuarie 1842, Ioanid cerea să i se reînnoiască abonamentele la «*Gazeta Transilvaniei și Moldoviei*, prin Iosif Rumanov, corespondentul acestor redacții». Din Moldova se mai aducea «*Albina Românească*»⁹². Walbaum își continuă furnizarea de cărți și reviste, în special, franceze. Se mai cumpără cărți de la particulari, de exemplu o *Istorie universală în limba franceză* în 120 de tomuri, pentru 15 galbeni, de la Frederic Șnell⁹³.

Între noutățile pe care le aduce Walbaum reținem: *Revue des deux mondes*, pe care o găsim menționată pentru prima oară, ca apoi să fie adoptată perepetuu⁹⁴. În acest an, 1842, aflăm și numele lui Avram Vais, primul legător de cărți, care se va lega de această Bibliotecă pentru foarte lungă vreme.

La 6 februarie 1843, G. Ioanid, bibliotecarul, prezintă o listă de cărți și cere să se trimită 280 de franci la Paris, «în primirea D-lui Kapuda». Petre Poenaru, în numele Eforiei, aprobă suma, cărțile fiind deosebit de importante și anume: 10 volume Paris 1820, *Demonsthene et Eschil*, oeuvres complètes; 6 volume Leipzig 1806, *Strabon* avec la traduction latine; 2 volume Parme, 1780, *Théocrîte* avec la traduction latine et italienne; 20 volume Paris, 1831, *Histoire naturelle de Pline...*⁹⁵. În adevăr, cum se vede, erau opere de prima mînă. La 22 februarie Ioanid cere reînnoirea abonamentelor din Moldova și Ardeal, tot prin Iosif Romanov⁹⁶, iar Walbaum aduce noutăți apusene. Bibliotecarul cere din nou în martie 1845, «punere la cale», din partea Eforiei, ca editorii să trimită cărțile datorite Bibliotecii, iar privitor la jurnale cere să se trimită ambele exemplare aici, «căci pînă acum zicînd, că trimit tot d'auna la Craiova una, se primea aici numai una, dar dupe știința ce are C. Canțelarie, acolo nu se trimite nici una»⁹⁷.

90. *Ibidem*, f. 280.91. *Ibidem*, f. 283.92. *Ibidem*, f. 321.93. *Ibidem*, f. 339.94. *Ibidem*, f. 368.95. *Ibidem*, f. 384 și 385.96. *Ibidem*, f. 387.97. *Ibidem*, f. 393.

La 6 mai 1843, medelnicerul Ioanid, bibliotecarul, roagă Eforia să ia măsuri să se trimită la Craiova 317 cărți, adunate în Biblioteca Colegiului și «cuvenite bibliotecii din Craiova»⁹⁸, și se altăură lista lor⁹⁹. Este prima mențiune ce găsim, despre aceste trimiteri, care apoi se vor face regulat. D. Serghiad, un nume cunoscut de profesor și autor didactic, în calitate de inspector al școlii Centrale din Craiova», confirmă primirea cărților acolo.¹⁰⁰

La 1 iunie 1843, harnicul G. Ioanid, fiind bolnav, pleacă din postul de bibliotecar, locul său luându-l alt profesor al Colegiului, Iosif Genilie, care va fi un demn urmaș al înaintașului său.

T. G. BULAT



98. *Ibidem*, f. 394.

99. *Ibidem*, f. 395—406.

100. *Ibidem*, f. 418, 420, 429.



DIN TRECUTUL BISERICII ROBESCU DIN FOÇŞANI

Pe șoseaua națională Iași—București, în partea dinspre sud a orașului Foçșani, este situată biserica Sfinții Împărați Constantin și Elena, numită biserica Robescu. Așezată în partea orașului Foçșani-Munteni, de la 1815 și pînă astăzi ea a slujit de încurajare a credinței și a iubirii. Ea a îndemnat pe trecători să nu folosească vorba pentru vrajbă, ci și pentru rugăciune și pacea sufletului.

Statistica din 1819 arată că Foçșanii — în anul acela — avea 24 de biserici ortodoxe, între ele era socotită și biserica Robescu.

Istoria ei, este împletită cu viața orașului Foçșani. Istoria este ca o linie subțire, pe care o poți îngroșa cu multe completări. Orașul Foçșani înfiripat pe ambele margini ale girlei trasă din Milcov de Ștefan cel Mare la 1482, a devenit oraș de graniță crescîndu-și populația prin personal administrativ, ostași, negustori și alți locuitori. Pe la 1700 Foçșanii-Munteni făcea parte din județul Slam-Rîmnic, cum se numea județul Rîmnicu Sărat în limba slavonă pe atunci. Alinierea orașului s-a propus prin adresa nr. 345/1864 și s-a aprobat cu nr. 2655 din 21 martie de «Lucrările publice», care socotesc «delict penal» orice abatere de la planul alinierii. Planul din 1942 menține traseul spre București, pe vechea rută, artera unde se află biserica Robescu. Înainte de a intra în fondul istoric al bisericii, se cuvine să pomenim tangent unele fapte la care au fost martoră această biserică.

În *Istoricul orașului Foçșani*, autorul Dimitrie Caian († mort 1909), care studiasse Teologia și Literale la Viena, și a ocupat posturi importante în orașul Foçșani, — director de liceu, primar al orașului — face istoricul și a tuturor bisericilor din oraș, pomenind și de biserica Robescu. În legătură cu revoluția grecilor de la 1821, despre care Treboniu Laurian afirmă că Ipsilante a venit în Foçșani cu tot divanul său, Caian spune că batalionul eterist plecat din Iași a depus jurămîntul în Foçșani la Mînăstirea Sfîntul Ioan, unde sigur au participat și slujitorii bisericii Robescu, fiind aproape de Sfîntul Ioan. Deși proclamațiile eteriste, făgăduiseră «respectarea averilor și a persoanelor» totuși eteriștii au dat foc orașului Foçșani la 11 martie 1821. După o însemnare pe o carte bisericească data

focului este 15 mai 1821. Noi credem că însemnarea dată de profesorul Arbore, are mai mare valoare, fiindcă preotul sau dascălul, care a făcut-o avea săpată în inimă nelegiuirea care s-a făcut oraşului, care găzduise pe Ipsilante 2 luni de zile.

La 11 ianuarie 1838 cutremurul a crăpat turnul bisericii Robescu «dar neprimejdios». Poliția oraşului a întocmit o listă cu stricăciunile cauzate de cutremur, din care reese că cea mai sinistrată a fost Mînăstirea Sfîntul Ioan în casă, ziduri și clopotniță ¹.

Iată prețioase informații date de Mihai Popescu în Milcovia, privitoare la primirea generalului Kisseleff în oraşul Focşani în anul 1832: Profesorul Şcolii Publice din Focşanii-Munteni, raportează: ulița tîrgului și tot drumul pînă la riul Milcov (3 km) sîmbătă 3 (decem.) și duminică 4 decemb. cu iluminare, cu numeroase șiruri de cetățeni, au eșit într-u întîmpinarea Excelenței Sale. Dar Excelența Sa n-a putut veni decît luni seara la 5 decembrie la 5 și jumătate «ceasuri evropemești» înconjurat de trupele rosiene și de straja pămîntească a Valahiei, (iar) dincoace «mădulările judecătorești, (și) dincolo de boierimea amîndouror printipaturi». Așa l-au dus în casa unui «boier spătar Vasile, spre găzduire», Unde «erau aprinse întru iluminare vase cu păcură». În această împrejurare «inima fiștecărui sălta de bucurie, că va îmbrățișa pe Excelența Sa». «Marți dimineață la 6 decembrie, cum au început împăratul zilei pe albastrul firmamentului a se înălța, s-au adunat mai întîi toate trupele rosiene aici aflătoare, la un loc și de acolo în șir au mers în urma muzicanților..., pînă la biserica numită a Robescului, de unde ieșind, — după ascultarea Sfintei Liturghii și înălțarea de rugi către Cel nevăzut pentru îndelungata viață și întreaga sănătate a stăpînitorului nostru și a toată Rosia, s-au așezat înaintea acele biserici și în șir (pentru defilare) și după glasnica de trei ori rostire, ca dintr-o gură «ura» sau dus depărtîndu-se...» (ss) K. Paulovici împlinit profesor ².

După proclamația de la Islaz, s-a ars în Piața Mînăstirii Sfîntul Ioan, «Regulamentul Organic».

La această manifestație românească n-au lipsit nici enoriașii nici slujitorii bisericii Robescu.

La 1854 a ars oraşul Focşani și cu el odoarele bisericii acesteia.

La 1859, Vodă Cuza a trecut prin Focşani pe lîngă această biserică.

La 1918 în această biserică au fost găzduite osemintele eroinei Ecaterina Teodoroiu, în trecerea lor spre Tg. Jiu.

O statistică din 1851 spune că, biserica Robescu se află în lucrare și i se face împrejmuirea de zid, din care azi n-a mai rămas decît latura dintre Miază Noapte. Lucrarea au făcut-o moștenitorii răposatului Sărdar Constantin Robescu ³. Punctul unde s-a clădit biserica Robescu, a fost parcă însemnat tocmai de pe vremea lui Constantin Brîncoveanu, care aducînd apa în Focşani, a făcut o cișmea cam pe locul unde avea să se

1. Arhiv. St. Focşani. Arhive Ad-tive. Dos. 618/1838 — roș.

2. Rev. Milcovia an. 3, vol. I, 2/932, pag. 82.

3. Dosar nr. 39/1850, fila 191— februarie 5/1851 Arhive Stat Focşani.

ridice biserica Robescu⁴. Poate că și hramul bisericii e inspirat de numele lui Brincoveanu.

Trebuie să pomenim pe iscusii argintari din Focșani: Dumitru Argintaru, dajnic cl. III trecut în catagrafia din 1853, Caras, Passan și Crîngu care au lucrat icoane, cruci, vase de agheasmă, candelă, cădelnițe și chivote bătute răbdător cu ciocanul pînă se săpa metalul, ca să imagineze cadelnițele îngerești. Evanghelii ferecate în aur.

Iar pictorii au înfățișat trăsăturile fizice și stările sufletești ale sfinților, deosebite de la fire la fire și de la sex la sex. Nicolae Teodorescu, zugrav renumit cu sora sa Smaranda, căsătorită cu un Tătărăscu naște pe Gheorghe Tătărăscu care ca nepot al lui Teodorescu se bucură în prima inițiere în arta picturii de sprijinul unchiului său și a episcopului de Buzău Chesarie. Chipul lui Teodorescu apare la Minăstirea Mărului împreună cu episcopul Filotei al Buzăului. Pictorii Romano și Cantini au realizat pictura bisericii Robescu, separat.

Ctitoria Bisericii Robescu. A fost multă vreme cunoscută sub numele de «Capela militară». În calitate de Capelă a funcționat pînă în 1948 cînd a fost afiliată ca filiala la parohia Donie. Suprafața terenului este de 798 m², din care 269 m² sînt clădiri și 529² curte împrejur. Casa pentru locuință a preoților s-a dărîmat la cutremurul din 1940. Biserica are forma dreptunghiulară cu absidă la Sf. Altar, cu raza de 5—10 m. Lărgimea nausului 7 m și 7,25 m. La despărțirea de pronaos are numai 4,85 între stîlpi.

Biserica e sub nivelul străzii și a curții cu 0,40 cm. Pridvorul 5 m lățime pe 1.80 lungime. Grosimea zidului 0,90 m la proscomidie și 1,30 la pereți. Suprafața altarului 33 m.p. Suprafața nausului 84 m.p. Suprafața scării 7,50 m.p., suprafața pridvorului 9 m.p. Înălțimea interioară 5,70 m la altar, 8,20 m bolta în naos, 7,50 bolta în pronaos. Înălțimea zidurilor de la fața pămîntului la streășina acoperișului 6,30 m. Turla bisericii, care exprimă gîndirea înaltă, 7,25 m pînă la streășina turlei și circa 7 m înălțimea acoperișului cu crucea de fier. Privind clopotnița bisericii Santa Maria Novella din Florența, Michel Angelo o numea «logodnica sa», că era sveltă în construcție. Așa este și clopotnița bisericii Robescu.

Iată inscripția cu litere cirilice săpată pe piatra de la intrare: «Această sfință și Dumnezească biserică, ziditu-s-a din temelie și s-a înfrumusețat — după cum se vede — de robul lui Dumnezeu *Costache Robescu* biv vel (Mare) Sărdar și de roaba lui Dumnezeu *Măriuța Sărdăreasa*, întru cinstea și prăznuirea nașterii de Dumnezeu născătoarea și pururea Fecioara Maria (primul hram n.n.) și a Sf. Împărați Constantin și Elena (al doilea hram n.n.) cu a lor cheltuială și osteneală, în zilele lumenatului Domn Ioan Gheorghe Caragea (1812—1818) Voievod, cu blagoslovenia prea Sfinției Sale Constandie, Episcop de Buzău, de veșnica lor pomenire», mai I, leat 7819.

Cu timpul s-a renunțat la hramul Sf. Fecioare, fiind în oraș multe biserici cu acest hram. Acum se prăznuiesc numai Sfinții Împărați. Episcopul Constandie al Buzăului, care a sfințit biserica era urmașul lui Dosoftei

4. I. Romanoai, Rev. «Milcova», anul 2, vol. I/1931, p. 166.

Filitis din Ianina fost și el episcop pe scaunul Buzăului. Constandie era decanul episcopilor din Ungrovlahia. Întreținea o școală și un spital în Buzău. Iar în București contribuise moral și material la întemeierea spitalului Filantropia. Fiind om cu școală a contribuit și colaborat la redactarea *Codului legislativ Caragea*. Avea o bibliotecă de 4000 volume.

Arhitectura bisericii Robescu. Biserica e în stil moldovenesc cu completările, pe care le-a impus veacul și experiența. N-are coruri, dar are cafas. Adică n-are forma de treflă sau de cruce. Are o singură turlă cu proscomidie și ușă de ieșire din altar încorporate în zid. Bolțile în stil bizantin. Turla se sprijină pe zidurile pridvorului și pronausului. La pogorîrea în biserică în stînga e scara de suit la pod, cafas și turlă, iar în dreapta o cămăruță pentru pangar, ulei etc. Biserica n-are contraforturi. Are o ocnită în față cu icoana Sfinților Împărați. Geamurile bisericii cu oval deasupra, geamul altarului numai pe jumătate cu lumină slabă. Catapeteasma bisericii simplă făcută după focul din 1854, pictată de pictorul Basarab, iar Sfînta mahramă făcută de pictorul Romano. Pe glaful ferestrelor pictorul Cantini după 1920 nu a pictat nimic. Stranele arherești sculptate frumos, fără grifoni, bronzate făcute de armată după 1895 prin stăruința generalilor Gheorghiu și Amza Ștefănescu. Stranele credincioșilor numai în naos de stejar. Crucea răstignirii pe scîndură masivă, cu două molenii făcute tot de armată. Gard de fier la fațadă. Trei potire aurite în timpul nostru, lucrate artistic. Vechii argintari topieau aurul numai în foc de paie, pentru că paile aurii au purtat în virful lor spicile din care s-a făcut pîinea euharistică. Biserica are împrejur un pavaj de 0,80 cm. Pictura Domnului Cantine are farmec și vibrație.

Multe icoane mari au coroană metalică. În pronaus trei icoane mari cu cadru. Sf. Voevozi, Sf. Împărați și Sf. Fecioară. În partea dreaptă în pronaos mormîntul ctitorilor acoperit cu o lespede de marmoră, purtînd inscripția: — «În acest locaș lîngă biv. vel Sărdar Costache Robescu și soția sa Măriuța Sărdăreasa încetată din viață între anii 1830—1831 odihnesc și paharnicul Constantin C. Robescu (1814—1881) cu soția sa Elena, născută Algiu (1821—1864). — Eternă fie-le memoria». Jos pe lespede o sabie de sărdar, un topuz și o anforă cu chenar săpat în marmoră.

Ctitorii au fost înmormîntați după tradiția noastră. Au avut în mină toiag pe care să se rezime ca pe un adevărat toiag de sprijin, cînd vor călători pe cealaltă lume, (Simion Florea Marian) și mai ales cînd vor trece peste puntea raiului. Toiagul le-a fost în formă de cruce, că, crucea e semnul mîntuirii, și ctitorii n-au ieșit din tradiția strămoșilor.

Policandru bisericii este o lucrare de artă în fier. Nebedernița de mătase cu chipurile sfinților Împărați, păstrată într-o cutie specială cu geam este o lucrare unică.

Cărțile Bisericii. În veacul trecut. Pe o Cazanie o însemnare: «23 taleri preț(ul) cărții» și «să se știe de cînd a venit preotul Nicolae și dascălul Ioan la anul 1857 februarie 10». Preocuparea Mineilor din colecția lui Șaguna de la Sibiu, se datorește probabil episcopului de Buzău, Dionisie Romano, care era ardelean și a dat îndemn preoților din eparhie în acest sens.

Portul ctitorilor, care făceau parte din tagma boierească era portul vremii: *antereu* — haină cu mânici și margini înflorate; peste el *taclitul* și binișul cu mânici despicate și margini blănite. *Jubeaua* de postav blănit cu brațele largi și scurte. *Șal* de lână la frig brodat împrejur. *Briu* pentru șale. *Ișlic* în cap sau *cealpac* căciulă enormă.

Cuvintele turcești în limbajul orășenilor: *basma*, *boccea*, *boia*, *calabalic*, *cîrpaci*, *catifea*, *cavaf*, *chenar*, *chimir*, *ceapraz*, *darac*, *divan*, *găitan*, *halat*, *ilic*, *mintean*, *mosor*, *pafta*, *papuc*, *pingea*, *saltea*, *testemel*, *tichie*, *zâbun*, *tighel* și altele. Iar într-ale gospodăriei am împrumutat tot de la turci: *acaret*, *beci*, *cazan*, *cazma*, *ceardac*, *conac*, *cișmea*, *covată*, *dulgher*, *dulap*, *dugheană*, *geam*, *hambar*, *han*, *iatac*, *odaie*, *paianti*, *perdea*, *ulucă*, *saca*, *schelă*, *tarabă*, *tejghea* și altele.

Cîntăreții, aveau conștiința unei îndatoriri spirituale prin faptul că slujeau Celui prea înalt neobosiți în ostenelele lor și pururea modești. Înriurirea lui Macarie și Anton Pann s-a resimțit și în Focșani. Muzica tînguitoare care nu cade în disperare sau săltăreață ca la catavasiile Crăciunului, ale Floriilor sau Paștelui. Muzica lor nu supăra urechea ci o încînta, că «Dumnezeu e pretutindeni și toate le aude». (Sf. I. Gură de Aur). Cîntărețul împrăstie cu textul cîntărilor și cu versul lor, «spiritul împăciuitoar, care nu unește într-o parte și dezbină în alta, ci caută să aducă toate la unire», (Sf. Vasile cel Mare). Ca «*toată suflarea să laude pe Domnul*». Iar Dumnezeu nu se servește cu adevărat, decît numai cînd servești pe oameni cu duh duhovnicesc.

Abia la 10 februarie 1857 apare cîntărețul Ioan fără pronume și fără vîrstă și loc al nașterii sau școala unde a învățat. Il mai găsim în catagrafia din 1855 la numărul 187 cu o casă cu cameră fără chirie. Cîntăreții au avut practică multă, școală puțină, suflet creștin, purtări alese, pentru că nici ctitorii n-ar fi primit la biserica lor niște năimiți. Poate că unii dintre ei vor fi gîndit la îngerii Betlehemului, care erau imaginea cerului, și vor fi cîntat *Hristos se naște* ca niște vestitori ai cetelor cerești.

Focșanii, Galații, Tecuciul au fost «principalele puncte de pregătire ale grecilor la 1821», și fiindcă din Grecia au venit în 1964 delegați în Focșani, să-și adune material istoric pentru sărbătorirea a 150 de ani de la revoluție, sîntem siguri că și personalul bisericii Robescu a luat parte la depunerea jurămîntului batalionului de eteriști. Cîntăreții au fost martorii emancipării țiganilor în 1847 din ordinul lui Gheorghe Bibescu. Și martorii secularizării care, după cum afirmă Xenopol a fost formulată tot de Domnitorul Bibescu și realizată de Cuza.

Dar cel mai însemnat eveniment la care au participat focșănenii și cu ei și cîntăreții bisericii Robescu, a fost cununia lui Gheorghe Bibescu cu Marițica Văcărescu, cununie oficiată de Episcopul Chesarie din Buzău la Mînăstirea Sf. Ioan. Se pronunțase divorț între Spătarul Constantin Ghica (fratele fostului Domnitor) și soția sa. Mitropolitul Nifon a fost împotriva căsătoriei lui Bibescu. Intervențiile diplomatice la Patriarhia din Constantinopol au obținut aprobarea cununiei religioasă a Domnitorului cu fosta soție a Spătarului Constantin Ghica. Cum naș la această

cununie a fost Doamna și Domnitorul Moldovei Mihai Sturza, cununia s-a desfășurat la Focșani cu un ceremonial strălucit ca să evite în București vreo *neplăcere din partea* rezistenței mitropolitului ⁵.

Nunta s-a desfășurat în casele lui Ștefan Dăscălescu, președintele de mai târziu al Comitetului Unionist de Putna.

A se vedea descrierea nunții și în Curierul Românesc din 14 septembrie 1845. La 10 mai 1859 în biserica Sf. Ioan s-a făcut deschiderea ședințelor Comisiei Centrale instituite de Conferința de la Paris din 7/19 august 1858. Cîntăreții și preoții orașului Focșani au fost prezenți la slujbă.

În timpul ciumei, ei îndeplineau sarcina de agenți sanitari. (Carada 31). Ei activau în mediul lor pentru călăuzirea conștiințelor, pentru realizarea telurilor naționale. De altfel și episcopii îi îndemnau în sensul acesta. La 1865 episcopul de Buzău Ghenadie dă o pastorală și îndeamnă pe cei îmbrăcați în haina smereniei, să fie cucernici, supuși și ascultători și să nu aducă sminteală fraților ⁶.

Portul preoților era alcătuit din antereul de care pomenește Ioan Creangă: «Popa Buliga își pusese poalele antereului în brîu». Filotei al Buzăului dăduse porunca ca preoții, să se poarte cu «Haine curate potrivit cu puterea lor» și «cu anteree, jubele, sau scurteici, după putere și după loc și cu potcapiu în cap. (Anul 1858). La 1876 Comisia Sinodală aprobă portul pălării, că pînă atunci era respectată porunca lui Mavroghenie, redată în versurile lui Cristache pitarul: «La toți să puie în cap cîte un grecesc potcap». (Pr. G. Doljan).

Preoții se îmbrăcau în haine «modeste și decente».

În obșteasca catagrafie nr. 430/1837 ⁷, se dau numele preoților de la 8 biserici din Vatra Tîrgului, dar nu putem identifica pe nici unul care ar fi slujit la biserica Robescu, pentru că sînt dați numai cu numele de botez. În catagrafia caselor arse în 29 aprilie 1854, apar o serie de preoți cu fixarea proprietăților lor, și cu impozitele ce plătesc și pagubele ce au suferit, dar pe nici unul nu-l putem socoti și identifica ca aparținînd bisericii Robescu. Știm însă că, preoții urmau adagiului latin «Age quod agis» adică fă ceea ce-ți-i datorია.

Dajdiile: Pînă după 1830 preoții au contribuit la susținerea școlilor și a spitalelor ⁸.

Preoții plăteau bir bisericesc și plocon vlădicesc și contribuție la Cutia Milelor.

Aceste sarcini apăsau mai mult pe preoții de la sate. În afară de asta Sărdarul Robescu se îngrijea și de starea materială a preoților de la biserica

5. Doc. Hurmuzache, vol. XVII, p. 1002, 1003, 1004, 1006, 1007, 1008, 1070, 1073.

6. Arhim. Tirilă, «Mînăstirea Vărgăești», p. 52.

7. Arhive, Buc. 1837.

8. D. Furtună, «Preoțimea Rom. în sec. XVIII, 1915, p. 72.

sa, că fugeau mulți de preoție din cauza stării materiale precare. În timpul lui Grigore Ghica Voevod (1821—1827) se pusese un impozit de un galben de fiecare preot pentru a se acoperi deficitele din timpul revoluției grecești.

În ședința de la 13 aprilie 1831, Ghica, Iordache Golescu și cu Arghiropol propun ca preoții să nu poată lua de la botezuri, nunți și înmormântări, nimic mai mult decât va chibzui Obșteasca Adunare. Au votat contra propunerii 39 și pentru propunere 30. Propunerea a fost respinsă. La 1884 pentru starea materială a preoției, s-a fixat un congres preoțesc la Focșani care nu s-a mai ținut.

Ocupația enoriașilor, după dosarul nr. 12/1854 erau în oraș: spițeri, circiumari, doctori, sârdari, pitari. Erau mâini aspre și mâini netede, unele făcute pentru condei și instrumente ușoare și celelalte pentru unelte grele. Arendașii greci le puneau 0,40 bani impozit pe gîscă la islaz. Fiindcă problema islazului ajunsese în justiție care târăgănea lucrurile Domnitorul Barbu Știrbei vizitînd orașul a comandat: «Orașul trebuie să aibă dreptate»⁹. Obişnuit ceilalți se ocupau cu agricultura, grădinaritul, vii și mici meseriași.

Portul național migălit cu acul s-a menținut mai ales la femei. Gospodăria enoriașilor se baza și pe creșterea vitelor.

Vacile erau sloata caselor, ca izvor al cafelei în casele boierești și a laptelui cu mămăligă în cele de margine.

Lăutarii recrutați dintre romi își potriveau cîntarea după clienți și după locul unde cîntau. Industrierii în oraș erau: tăbăcăria, olăria, argintăria, abageria, cojocăria, o fabricuță de luminări, dar în enorie nu era decît cismăria, căldărăria și blănăria.

Personalități din Focșani, pictorii Teodorescu și Tatărăscu; scriitorul Duiliu Zamfirescu, maiorul Sonțu căzut la Grivița, Dimitrie Olănescu Ascanio, Arhitectul Mincu, pitarul Iorgu Nottara poate bunicul artistului C. Nottara. Și tribunul poporului Nicolai Fleva, care a învățat în Focșani și a avut familia aici.

În catagrafiile din 1832 (nr. 433 Arhive Buc.) apar nume curioase: Presură, Coteneată, Grecul, Rusul, Dascălul, Minciună, Cioclu, Potlog și altele. Catagrafia din 1837 nr. 430 are numele: Bostan, Cărașu, Iapă, Izmană, Galbenă, Puțarul, Lăcrămioară, Vinimoi, Baraboi, Șotroban, Fîntînarul, Plăcintaru, Cotineată, Văcarul, Biliargiul (incasator de bir), Morarul, Rotarul, Samsarul și altele. Catagrafia din 1837 e semnată de C. Robescu și alții cuprinzînd multe familii după ocupația lor. Catagrafia din 1847: apar meseriile din oraș și serdarul Tudorache Fleva credem tatăl lui Nicolae Flevă. Condica din 1853 cu nr. 114/1815 Arhiv. Buc. (nr. 114), cuprinde numărul tuturor meseriașilor din Focșani pe categorii. Condica de

9. Ioan Ionescu Brad, «Agricultura în jud. Putna», 1869, p. 231.

neguțatori de prăvălii din 1853 cuprinde multe nume de sirbi. În rîndul lemnarilor trecuți: Fănică și Ioan Ripozescu, fii de preot. Catagrafia caselor arse în 1854: biserica Robescu cu hramul Sfinții Împărați și casele cu 5 încăperi «au ars cu totul și pe dinăuntru, încă și icoanele toate, podoa-bele, catapeteasma în săpături (sculptură). Valoarea pagubelor 50 mii lei. Biserica era cu «Venituri anuale și cu bună stare de îmbunătățire». Au ars și imobilele și hainele și toate obiectele casnice ale domnului pitar Gheorghită Chirițoiu, chiriaș în odăile bisericii. Prețul pagubelor 8000 lei. Sini-stratul fără stare. Lui Ioan Sunțu, tatăl maiorului în spatele bisericii i-au ars cuhnia, grajdul, un șopron, hane și obiectele casei. Costul binalelor 16.000 lei, costul mărfurilor 5.000 lei. Au ars 4 biserici, 120 de case de locuit, 108 prăvălii, 28 hanuri. Total 221 binale, prețuite la clădiri 1.722.230 lei, iar la lucruri 700.800 lei¹⁰. Catagrafia orașului Focșani Munteni 1855 februarie informează: biserica Robescu la nr. 30 cu o casă cu 5 odăi închi-riată Tribunalului Rîmnicu Sărat pe un an cu 2000 lei. Contractul expiră 26 octombrie 1855. La nr. 161 apare tatăl arhitectului Mincu «boier de neam» ca chiraș pe un an cu 300 lei în casele magistratului orașului.

În tabela turburătorilor de liniște de la 1848¹¹ se dau numele celor închiși ca avînd sentimente revoluționare.

Neamul Robeștilor: C. Robescu numit Robe a luptat în 1790 în răz-boiul lui Mavroghene. Acesta e ctitorul. Fiul lui Constantin C. Robescu, născut în 1814 era în 1850 președinte de tribunal. La 13 aprilie 1853, Const. C. Robescu cu Costică Robescu — deputatul mahalalei Gramei — și pitarul Constantin Robescu, semnează învoiala dintre Mînăstirea Sf. Ioan, — prin ieromonahul Dionisie Chiriticos — și orășeni. Aici apar lîngă pitar încă 2 membri ai familiei Robescu purtînd același nume de botez. C. Robescu pitarul semnează la 21.VIII.1862 această telegramă înregistrată la nr. 56862/235¹². — «Subprefectul de orașiu ne-a anunțat că, intuziasmul Focșănenilor pentru definitiva unire a celui oraș este la culme. După cererea orășenilor vă supui aceasta: (ss) C. Robescu.

În publicația «Steaua Dunării» nr. 18 din 26 ianuarie 1859 din Focșani, apare telegrama nr. 2515 din 25 ianuarie/6 februarie 1859 către Domnitorul Cuza în cuprinsul acesta: «Sub impresia unei simțiri de bucurie extraordinare, inimile rămîn uimite și nu pot exprima toate cîte simțim. Orășenii Focșăneni nu pot decît să zică «Trăiască România» și «Trăiască prințul lor». Între cei 65 cetățeni, care semnează telegrama apare și Iancu Robescu. În 1854 C. Robescu se adresează magistratului orașului la 21 aprilie pentru ca cetățenii sinistrați să-și facă formele pentru întocmirea tabelelor de vînzări și cumpărări, cînd actele lor au dispărut în foc. Sînt multe acte care vorbesc de familia Robeștilor. Din familia aceasta s-a ridicat Constantin F. Robescu ajuns primar al Capitalei prin 1886, calitate

10. Dosar nr. 48/1854, Arhiv. București.

11. Rev. Arhivelor, 1962, p. 195, 209, 211, 212—214, 218.

12. Dosar 259/1862, Arhive Ministerul de Interne.

în care dă 40.000 lei bisericii Sf. Voevozi din București, ca despăgubire bisericii pentru terenul luat.

Propunerea a rămas de pomină pînă astăzi.

Robeștii au fost «boieri de neam» oameni de credință cu *situație socială* și intelectuală care le-a permis să fie în fruntea treburilor publice. Biserica lor înzestrată cum se cuvine, trecută prin cutremure și prin foc, restaurată este astăzi îngrijită de enoriașii care stau împrejur. Socotim că ceea ce a zis Nicolae Iorga pentru sufletul lui ar fi putut spune fiecare din neamul Robeștilor: — «Am partea aceea bună a sufletului copilăresc, care stă în a ne lăsa duși de mîină de puterile nevăzute care îndreaptă către bine». Ei au auzit glasurile, care nu se aud și au tălcut lucrurile care nu se înțeleg¹³. Și poezia sufletului lor este biserica și ctitoria lor.

A. C. COSMA



13. Acesta este un rezumat din lucrarea inedită: «Contribuțiuni la istoricul Bisericii Done și orașului Focșani. Parte din materialul documentar ne-a fost dat de arhivistul Ioan Romanoaie, fost secretar al primăriei Focșani.



VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

CONFERINȚELE DE ORIENTARE A CLERULUI DIN LUNA MARTIE 1966

Potrivit temeiului nr. 3892/1966 al Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor — Sectorul Cultural, între 28— 31 martie 1966 au fost programate și s-au desfășurat la toate protopopiatele din cuprinsul Sf. Arhiepiscopii, lucrările celei dintâi Conferințe de orientare a clerului din acest an.

Prezidate de delegați ai Prea Fericitului Părinte Patriarh de la Centrul Eparhial, Administrația Patriarhală și Institutul Teologic, conferințele de orientare din luna martie, au fost rinduite astfel:

— *Luni 28 martie* la protopopiatele: Alexandria (președinte: *P.C. Pr. Director I. Gagiu*), Lehliu (președinte: *P. C. Pr. Const. I. Popa*), Oltenița (președinte : *P.C. Pr. Cons. D. Fecioru*), Răcari (președinte: *P.C. Diac. Rector N. I. Nicolaescu*), Cîmpina (președinte: *P.C. Pr. Cons. Petre F. Alexandru*), Muscel (președinte: *P.C. Pr. Cons. Stan C. Dimancea*);

— *Marti 29 martie* la protopopiatele: Fetești (președinte: *P.C. Pr. Cons. L. Mateescu*), Giurgiu (președinte: *P. C. Pr. Director I. Gagiu*), Roșiorii de Vede (președinte : *P. C. Pr. Const. Vasile Ștefan*), Urziceni (președinte: *P. C. Pr. Const. Gh. Soare*), Teleajen (președinte: *P. C. Pr. Insp. eparhial N. Diaconu*);

— *Miercuri 30 martie* la protopopiatele: Călărași (președinte: *P.C. Pr. Cons. I. Popa*), Titu (președinte: *P.C. Pr. Cons. M. Marinescu*), Videle (președinte: *P.C. Pr. Cons. Stan C. Dimancea*), Tîrgoviște (președinte: *P. S. Episcop Dr. Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal*), Găești (președinte : *P.C. Pr. Cons. L. Mateescu*);

— *Joi 31 martie 1966* la protopopiatele: Circ. I Capitală (președinte: *P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal*), Circ. II Capitală

(președinte: *P.C. Pr. Cons. Vasile Ștefan*), Circ. III Capitală (președinte: *P.C. Pr. Al. Ionescu, vicar mitropolitan*), Slobozia (președinte: *P.C. Pr. Cons. Petre F. Alexandru*), Ploiești — oraș (președinte: *P.C. Prof. Al. I. Ciurea*), Ploiești — raion (președinte: *P.C. Pr. Cons. M. Marinescu*).

Ca de obicei, la fiecare protopopiat conferințele s-au deschis prin cite un Te-Deum oficial în sobor, răspunsurile slujbei fiind cîntate omofon de preoții prezenți.

*

PP. CC. Protoierei au întîmpinat pe reprezentanții Centrului Eparhial, delegați să prezideze lucrările conferințelor, cu scurte cuvinte de salut și urări de bun venit în mijlocul preoților din protopopiatele respective, exprimînd în același timp seriozitatea și entuziasmul cu care preoții s-au pregătit pentru prima conferință de orientare a clerului din acest an.

În cuvîntul lor de răspuns, delegații Centrului Eparhial, mărturisind bucuria revederii cu preoțimea din cuprinsul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, au ținut să sublinieze importanța și actualitatea practică a problemelor care formează tema ce va fi discutată la această conferință.

P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, președintele conferinței de la protoieria I Capitală, a arătat, printre altele, că tema conferinței de astăzi este izvorită din «ideea îndrumării cetățenești a credincioșilor noștri». Va fi vorba adică în ea de «apostolatul social al Bisericii, de raporturile acesteia cu societatea, cu omul ca cetățean». «În acele sens, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian ne-a pus la dispoziție rodul gîndurilor sale, rezultat al celor 17 ani de muncă în slujba Bisericii și a Patriei... Problema educației cetățenești a credincioșilor Bisericii noastre își are temeiuri puternice în Sf. Scriptură și în toată învățătura Bisericii creștine... Credincioșii Bisericii noastre sînt și fiii Patriei noastre și deci Bisericii îi revine și misiunea de îndrumătoare în acest sens». Tema conferinței de azi va fi, a spus P. S. Sa, «un prilej binevenit pentru a înfățișa apostolatul actual al Bisericii Ortodoxe Române și pentru a da preoților noștri temeiuri de colaborare practică în activitatea de educare cetățenească a credincioșilor ei».

*

După aceste prelîminarii, s-a trecut la desfășurarea lucrărilor propriuzise ale conferinței.

S-a constituit biroul de lucru alcătuit din delegatul Centrului eparhial ca președinte, din protopop și unul sau doi preoți ca membri și secretari.

S-a făcut apoi apelul, cu care prilej s-a constatat prezența aproape sută la sută — la toate protopopiatele — a preoților. Cele citeva lipsuri au fost motivate, cei absenți înaintînd dovezi justificative.

În continuare, s-a dat citire referatelor, în care s-a dezbătut tema: *Contribuția preoților la îndrumarea cetățenească a credincioșilor în lumina apostolatului social.*

Referatele au fost elaborate ținându-se seama de bibliografia și planul indicate în normativul trimis fiecărui protopopiat de Sectorul Cultural al Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Atît referenții principali, cît și coreferenții s-au străduit să studieze cît mai temeinic tema, să-și însușească un cît mai bogat conținut de idei și să le redacteze cît mai sistematic: logic și cursiv.

Din relatările — aprecierile și concluziile — președinților consemnate în procesele-verbale încheiate la sfîrșitul lucrărilor, rezultă că, în general, toți referenții principali au reușit să întocmească referate meritorii. Subliniem dintre acestea referatele întocmite de: P.C. Pr. Ioan Serghie de la parohia Adormirea din Giurgiu, apreciat de președintele conferinței drept «o reușită sinteză a subiectului»; P.C. Pr. Savian Bunescu de la parohia Drăgănescu, apreciat ca un «referat bine gîndit, trecut prin filtrul personal» al autorului; P.C. Pr. Teodor Sachelarie de la parohia Tătărani din protopopiatul Ploiești-oraș, al cărui referate a fost apreciat ca «excepțional». Acestora li se pot adăuga încă altele.

Un foarte mare număr de preoți au luat parte la discuțiile în legătură cu tema referatelor susținute, făcînd interesante completări și dînd prețioase sugestii cu caracter teoretic și practic. Discuțiile s-au purtat într-o manieră aleasă, academică.

După susținerea referatelor și după discuțiile pe marginea lor, au luat cuvîntul delegații-președinți, care au făcut aprecieri și au tras concluziile oficiale necesare.

Iată de pildă cîteva din aprecierile, concluziile și îndemnurile făcute de delegații Centrului Eparhial. P. S. Episcop Dr. Visarion Ploieșteanul care a prezidat conferința de orientare de la protopopiatul Tîrgoviște a subliniat: «...Soborul de azi a săvîrșit un Te-Deum foarte frumos; strana a susținut masiv și impresionant soborul»...

Cît privește apostolatul social — a spus vorbitorul —, noi știm ce avem de făcut, care este datoria noastră: Să sprijinim neîncetat eforturile conducătorilor noștri pentru binele și fericirea poporului și să-i asigurăm de loialitate. Să veghem la supremul bun care este *pacea*, pe care să o întronăm definitiv în conștiința noastră, în familie, în enorie, în patrie, în lumea întreagă. Ca oameni ai păcii, noi preoții sîntem în misiunea noastră. Să bucurăm în felul acesta, conducerea Bisericii noastre și în special pe P. F. Părinte Patriarh Justinian, al cărui apostolat să ne fie pildă vie și neobosită pentru slava sfintei noastre Biserici și pentru neîncetata propășire a Patriei».

La conferința de la protopopiatul Muscel, P.C. Pr. Cons. Stan C. Dimancea a ținut să scoată în evidență faptul că dacă în trecut Biserica Ortodoxă «a îndeplinit un rol politic și cultural bine cunoscut și unanim apreciat» prin participarea unora din slujitorii ei la mișcările populare revoluționare și culturale, și astăzi «Biserica Ortodoxă Română continuă să se afle pe pozițiile slujitorilor săi luminați din trecut». Ba mai mult, «conștiință de răspunderile ce-i revin în actualitate, ea și-a întors cu mai multă atenție privirile către aspectul social al Evangheliei și literaturii patristice,

definindu-și lucrarea ei patriotică, pe baza acestora, drept un «apostolat social». Acesta constituie una din trăsăturile de seamă ale prezentului său.

Pastoralele trimise către cler și credincioși cu prilejul marilor sărbători bisericești de peste an, bunăoară, cuprind pe de o parte materiale religioase și de edificare morală a credincioșilor, iar pe de altă parte materiale de îndrumare pastoral-obștească.

*

În partea a doua a lucrărilor conferințelor, s-a putut observa că, la toate protopopiatele din Arhiepiscopie, un număr destul de mare de preoți au prezentat rapoarte privind activitatea pastoral-misionară și obștească desfășurată de aceștia, de la ultima conferință de orientare care a avut loc în noiembrie anul trecut și pînă în ajunul actualei conferințe. Din lectura acestor rapoarte se vedește o rodnică și multilaterală activitate. Numeroși preoți au fost cooptați în comisiile de recensămînt; unii și-au dat concursul în pregătirea diferitelor manifestări cultural-artistice, alții au îndemnat și condus lucrări de bună gospodărire și înfrumusețare a sateilor, etc. Aceasta dovedește, din nou, că preoții sînt conștienți de îndatoririle ce le revin ca slujitori ai Bisericii și ca cetățeni loiali ai Patriei noastre și că își îndeplinesc pretutindeni cu sîrguință îndatoririle ce le stau în față, — făcînd prin aceasta, operă de apostolat social.

Delegații Centrului Eparhial au adus apoi la cunoștința celor prezenți următoarele comunicări oficiale privind evenimente și aspecte actuale din activitatea Bisericii Ortodoxe Române:

I. Evenimente și manifestări externe bisericești.

— 1. *Sesiunea de la Budapesta* (6—18 octombrie 1965) a *Conferinței creștine pentru pace*, la care au luat parte, ca reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române: I.P.S. Iustin, mitropolitul Moldovei și Sucevei, I.P.S. Nicolae, mitropolitul Banatului, Pr. prof. Milan Șesan, Pr. prof. I. G. Coman, Pr. prof. Al. I. Ciurea, Pr. Stan C. Dimancea, consilier mitropolitan și dl. Ilie Georgescu, inspector patriarhal.

— 2. *Secretariatul internațional* a ținut două ședințe la Praga (7—9 decembrie 1965; 25—28 ianuarie 1966) la care a participat dl. Ilie Georgescu, inspector patriarhal.

— 3. Între 8—17 februarie a.c. s-a întrunit la Geneva *Comitetul Central* al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, cu participarea ca delegat al Bisericii Ortodoxe Române a I.P.S. Iustin, mitropolitul Moldovei și Sucevei.

II. Evenimente și manifestări interortodoxe.

— 1. *Sosirea de noi bursieri din străinătate pentru studii de teologie ortodoxă* (2 studenți și 2 seminariști din Uganda și 1 preot student anglican).

— 2. *Plecarea unor studenți teologi români în străinătate* (Arhim. Irineu Crăciunaș și asist. Ștefan Alexe la Institutul Ecumenic de la Bossey-Elveția, Rus Remus la Wicliffe House Oxford-Anglia, Constandache Mihail la Facultatea de Teologie protestantă-Paris, Săbăduș Ioan la Facultatea de Teologie protestantă din Basel-Elveția și diac. I. Bria la Londra).

III. *Evenimente interne bisericëști.*

— 1. Primirea de către Prea Fericitul Patriarh Justinian a preoților din Capitală cu prilejul Anului nou 1966.

— 2. Sărbătorirea împlinirii — la 22 februarie 1966 — a vârstei de 65 ani a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

— 3. Vizita la Patriarhia Română (8—11 martie 1966) a I.P.S. Meliton, mitropolit de Heliopolis și a P.C. Protoieru Gheorghe Tsatsis, reprezentanți ai Patriarhiei de Constantinopol.

— 4. Vizita în țara noastră și la Patriarhia Română a C. M. King și a d-rei L. Meyhoffer, reprezentanți ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva.

*

După terminarea lucrărilor, delegații Centrului Eparhial și-au exprimat mulțumirea pentru modul cum s-au desfășurat conferințele și au felicitat pe părinții protoierei și preoți, urîndu-le noi succese în munca lor pastorală și obștească și asigurîndu-i că vor aduce la cunoștința Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian frumoasele roade ale activității lor puse în slujba Bisericii și a Patriei.

REDAȚIA



PREOTUL NIȚĂ I. NICOLESCU

Duminică, 6 februarie 1966, la orele 23, a încetat din viață, în urma unei chinuitoare suferințe, preotul Niță I. Niculescu, parohul bisericii din satul Călugărița, comuna Glîmbocata, raionul Găești.

Născut în ziua de 16 iunie 1900, în comuna Glîmbocata, defunctul, adormit în Domnul, după terminarea cu succes a școlii primare, a fost înscris și a urmat cursurile seminarului Central din București, luîndu-și diploma de absolvire în toamna anului 1921; tot atunci, a obținut și diploma de învățător.

Căsătorindu-se între timp, în februarie 1923 tînărul absolvent al seminarului Central a fost hirotonit preot pe seama parohiei Glîmbocata,

satul Ciolești. În 1930, la cererea sa, preotul Niță Nicolaescu a fost transferat la parohia Călugărița, unde și-a îndeplinit slujba pînă la moarte.

Neobosit în muncă, plin de rîvnă și de entuziasm pentru tot lucrul bun și frumos, între realizările de bun gospodar ale părintelui Nicolescu, amintim în primul rînd construirea bisericii parohiale din satul Călugărița, căreia i-a adus repetate îmbunătățiri și înfrumusețări, ultima fiind spălarea și recondiționarea picturii, — lucrare efectuată în 1962. Pentru meritele sale pe tărîm gospodăresc, preotul Niță I. Nicolescu a fost distins cu rangul bisericesc de iconom.

Însușirea sa de vrednic gospodar se împletea minunat cu însușirea de bun slujitor al altarului, slujba — după îndemnul Sfintului Apostol Pavel — făcîndu-și-o totdeauna «deplin».

Prăhodirea celui decedat a avut loc joi, 10 februarie 1966 și a fost oficiată de un sobor de 20 preoți, în frunte cu P.C. Pr. Nic. V. Popescu, protoiereul raionului Găești. Despre viața și activitatea preotului Niță Nicolescu au vorbit: P.C. Protoiereu Nic. V. Popescu, pp. cc. preoți: Mihail Ionescu-Găești, Nicolae Nicolescu-Leordeni și doi enoriași. În cuvinte duioase, mișcătoare, toți vorbitorii și-au exprimat regretul pentru pierderea «părintelui Niță», în urma căruia rămîn cu inima zdrobită de durere soția și trei copii.

În dangătul de jale al clopotelor, urmat de enoriași veniți să petreacă pe ultimul drum pe păstorul lor sufletesc, sicriul cu corpul neînsuflețit al celui ce fusese preotul Niță I. Nicolescu, purtat pe umeri de preoții slujitori, după ocolirea bisericii, a fost coborît în cripta familiei, lîngă altar. Veșnică să-i fie amintirea și Dumnezeu să-i facă parte cu aleșii Săi!

ASISTENT



PREOTUL IOAN ST. VASILESCU

În ziua de sîmbătă 19 martie 1966, a încetat din viață, după o lungă și grea suferință, preotul pensionar Ioan St. Vasilescu, fost paroh al bisericii din comuna Slon, raionul Teleajen.

Născut cu 75 de ani în urmă în comuna Slon, preotul Ioan St. Vasilescu a frecventat mai întîi școala primară în comuna natală, după care părinții săi, urmînd tradiția familiei, l-au înscris la seminarul Nifon Mitropolitul din București, pe care l-a absolvit în 1915. După terminarea seminarului, s-a căsătorit și a primit taina hirotoniei în treapta de preot, pe seama parohiei Strîmbeni. Aici a funcționat pînă în 1919, cînd a trecut ca preot la parohia Valea Boului, unde a rămas pînă în 1921, cînd, la cerere, a fost transferat la parohia din comuna sa natală, Slon, continuînd astfel șirul înaintașilor: tatăl și bunicul său, foști slujitori ai acestei parohii.

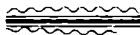
Pentru îndelungata sa activitate pe tărîm pastoral și obștesc, preotul astăzi adormit în Domnul a primit binemeritate distincții bisericești.

Slujba prohodirii, la care au participat numeroși credincioși veniți să-și ia ultimul bun rămas de la fostul lor păstor, a avut loc marți 22 martie, în biserica din comuna Slon și a fost oficiată de un sobor de 9 preoți, în frunte cu P.C. Pr. Emil Moiescu, protoiereul raionului Teleajen.

În cuvîntarea funebră, P.C. Protoiereu a ținut să evidențieze însușirile sufletești ale celui decedat: bunătate, respect și rîvnă pentru Casa Domnului, conștiinciozitate și promptitudine în tot ce făcea. Au mai vorbit pp. cc. preoți: Ioan Doru, parohul locului, și Emilian Vlaiculescu-Vălenii de Munte.

După slujba de prohodire, sicriul purtat pe umeri de preoții slujitori, a fost coborît în mormînt, sub privirile înlăcrimate ale credincioșilor și în dangătul de jale al clopotelor. Dumnezeu să-l ierte și odihnească în pace și veșnică să-i fie amintirea!

ASISTENT



PREOTUL IANCU CRISTESCU

În ziua de 25 martie 1966, a încetat din viață, după o grea suferință, preotul Iancu Cristescu, slujitor la parohia Glogoveanu, raionul Găești.

Născut în 1897, ca fiu de preot, părintele Iancu Cristescu, după terminarea școlii primare, a fost înscris și a urmat cursurile seminarului Nifon Mitropolitul din București. După absolvire, a fost hirotonit și numit preot, la 1 noiembrie 1923, pe seama parohiei Glogoveanu. Aici a păstorit pînă în anul 1933, cînd, la cerere, a fost transferat la parohia Mănăstioara-Jugăreni. În 1963, părintele Iancu Cristescu a trecut din nou la parohia Glogoveanu, unde și-a desfășurat activitatea pînă la încetarea din viață.

Slujba înmormîntării a avut loc în ziua de 28 martie 1966, în biserica parohială Broșteni, și a fost oficiată de un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Pr. Nic. V. Popescu, care a rostit și un mișcător cuvînt funebru, subliniind însușirile sufletești ale celui decedat: «bun bisericaș, devotat slujitor și pildă de urmat pentru credincioși».

După slujba de prohodire, sicriul cu corpul neînsuflețit, purtat pe umeri de preoți, după ocolirea tradițională a bisericii, și urmat de credincioșii veniți să-și ia ultimul rămas bun de la cel ce fusese păstorul lor sufletesc, a fost îngropat în cimitirul din curtea bisericii.

Dumnezeu să-l odihnească în pace și veșnică să-i fie amintirea!

ASISTENT





R E C E N Z I I

Istoria Orașului București, vol. I, redactată de un comitet *) de pe lângă Muzeul de Istoria a orașului București, 1965, 457 p.

Colectivul redacțional al acestui volum a adunat și prelucrat un imens material arheologic și documentar, începînd cu epoca orînduirii primitive și mergînd pînă la sfîrșitul primului război mondial, cu conștiința că istoriografia bucureșteană aduce un valoros aport nu numai la studierea trecutului acestui oraș, ci și la cunoașterea istoriei României.

Începînd cu anul 1956, coordonarea cercetărilor privind istoria Capitalei țării, de către Muzeul de Istorie a Orașului București, a permis și asigurat cunoașterea mai exactă și aprofundată a vieții populațiilor de pe malurile Dimboviței.

Caracterizarea geografică a teritoriului orașului București, care precede partea întîia a lucrării, ne dezvăluie posibilitățile acestor locuri de a constitui o bază pentru înfiriparea unei așezări (relieful, drumurile, clima, apa, materiale de construcție etc.).

Partea întîia a volumului tratează despre societatea omenească pe teritoriul Bucureștilor, înainte de formarea orașului. Unelele constituie mărturiile cele mai numeroase și de preț ale modului de trai din epoca pietrei cioplite (600.000—6000 î.e.n.) și mai apoi a pietrei șlefuite (6000—1800 î.e.n.).

Descoperirea recentă a unei necropole din vremea culturii Boian în satul Căldăraru, de pe malul lacului Cernica, ne-a adus la cunoștință unele dintre manifestările vieții spirituale, reflectînd credința într-o lume viitoare, în care oamenii urmau să-și continue activitățile ca și aici, pe pămînt. Morții erau depuși într-un cimitir, cu picioarele legate pentru a nu mai fi în stare să tulbure prin rătăcirile lor existența celor rămași. Alături de cadavre se așezau unelte, iar trupurile erau împodobite cu numeroase diademe, brățări, inele.

Ceea ce ne impresionează în chip deosebit din epoca bronzului (1700—1150 î.e.n.) este meșteșugul olăritului.

Mărturiile care ne-au rămas atestă că în epoca fierului (1150—450 î.e.n.) populațiile triburilor locale își incinerau morții. Așa ne descoperă mormintele de la Dealul Piscului și Ciurel. Generalizarea incinerării în această vreme pare a se datori populațiilor tracice și ilirice. În groapa de la Ciurel s-au găsit 6 vase

* Comitetul de redacție: Florian Georgescu, redactor responsabil, Dan Berindei, Alexandru Cebuc, Paul Cernovodeanu, Petre Daiche, Ștefan Ionescu, Panait I. Panait și Constantin Șerban.

asezate cu gura în jos. Unul din aceste vase acoperea urna funerară. Între vase s-au aflat oase de porc, boabe de grâu, o perlă de bronz, un cîrlig de undiță ș.a. Prezența acestora indică ocupațiile membrilor tribului respectiv: creșterea animalelor, agricultura și pescuitul.

Perioada care a urmat pînă la începutul erei noastre, este perioada culturii geto-dacice, în care se intensifică circulația monedelor — mai întii de import, apoi executate de meșteri locali — și se diferențiază pregnant clasa bogătașilor de aceea a populației libere și robilor, Geto dacii practicau și ei incinerarea. Gropi în imediata apropiere a locuințelor sau mai izolate, conținînd urne cu cenușe și oase calcinate, au fost găsite la lacul Tei, Dămăroaia, Fundeni și Popești-Leordeni.

La începutul erei noastre teritoriile de la nordul Dunării sînt martorele luptelor dintre daci și romani și ale stăpînirii romane.

Perioada de trecere spre feudalism (secolele IV-IX), găsește pe teritoriul țării noastre populații dacice, care persistă în ciuda vicisitudinilor istorice. În secolul IV luptele între aceste populații și legiunile romane din regiunile sud-dunărene, determină represalii din partea împăraților bizantini, Constantin cel Mare adăugîndu-și chiar titlul de «Carpicus Maximus». Nu sînt justificate afirmațiile că populația dacică ar fi fost strămutată de aici în secolul III.

În secolul al VI-lea pătrund pe teritoriile țării noastre triburile slave, fapt confirmat și de cercetările arheologice întreprinse în raza orașului București.

Ultimul capitol al părții întii se ocupă — pe scurt — de epoca feudalismului timpuriu (secolele X—XIV), perioadă în care se constituie cele două clase fundamentale ale societății medievale: țărănimia dependentă și stăpînii feudali.

În cadrul așezărilor din această perioadă se constată existența unor meșteșugari locali, în special în fier și ceramică. Se intensifică totodată circulația monetară bizantină.

Către jumătatea secolului al XIII-lea, așezările din cîmpia română primesc o puternică lovitură din partea tătarilor. Îndată după această invazie, apar primele formațiuni statale, între Dunăre și Carpați, cu tendință evidentă spre unificare. Victoria obținută de voievodul Basarab I la Posada, în anul 1330, împotriva armatelor lui Carol Robert, a consfințit constituirea statului feudal Țara Românească. Reședința, mai întii la Cîmpulung, apoi la Curtea de Argeș și Tirgovîște, va fi mutată spre mijlocul veacului al XV-lea la București.

Partea a doua a volumului ne expune formarea și dezvoltarea Capitalei țării în timpul orînduirii feudale.

Geneza orașului București este legată de dezvoltarea economică a regiunii. Cercetările arheologice confirmă datele din documente, care menționează pe teritoriul Bucureștilor de la sfîrșitul secolului al XV-lea pînă către anul 1625, un număr de 41 sate.

În privința originii numelui de București, nici una din informațiile deținute pînă în prezent nu constituie o dovadă sigură. Dintre ipotezele formulate, reținem cîteva. Astfel, la jumătatea secolului al XVII-lea, călătorul oriental Evliya Celebi nota, în memorialul său, că numele reședinței de scaun a Țării Românești s-ar trage de la Ebu—Kariș, fiul lui Gebel-ul Himme. De aci Bukriș, București.

La 1781 I. Fr. Sulzer considera că numele București, vine de la «bucuria, bucuross, a bucura» și tot el, într-o carte tipărită la Viena menționa că denumirea orașului s-ar putea trage și de la pădurile de fag, numite «Bukovie». Cea dintii mențiune scrisă despre un întemeietor al orașului, cu numele de Bucur, se întilnește în însemnările consulului Angliei la București, Wilkinson, publicate la Londra în anul 1920. Ipoteza aceasta află o largă circulație, alături de legendele pseudo-istorice care considerau că orașul a fost întemeiat de Radu Negru sau Mircea cel Bătrîn.

Se consideră că «un Bucur pe care tradiția l-a înzestrat cu ocupații și stări sociale diferite, păstor, pescar, fiu de voievod, etc. — trebuie să stea și la originea numelui acestei așezări de pe Dimbovița» (p. 77).

Pe una din colinele Bucureștilor, în primul deceniu al veacului al XV-lea, Vlad Țepeș ridică o cetate fortificată.

Prima mențiune scrisă referitoare la existența orașului datează din 20 septembrie 1459, fiind cuprinsă într-un hrisov acordat de Vlad Țepeș: «Scris în septembrie 20, în cetatea București, în anul 6968».

Izvoarele documentare întăresc presupunerea că orașul București s-a consolidat între anii 1458—1459, după care prezintă o structură complexă: meșteșugari, negustori, țărani, boieri, dregători, călugări, clerici, ostași, etc.

Din 14 octombrie 1465 avem primul document — emis de Radu cel Frumos — atestând că Bucureștii era reședință domnească. Alte documente, din 1534 și 1538, numesc Bucureștii «mare cetate» sau «minunata cetate», ceea ce arată dezvoltarea rapidă a orașului.

Ca reședință domnească, istoria orașului București este plină de fapte de importanță pentru viața întregii țări. În anumite perioade, domnitorii sînt nevoiți să-și mute sediul în fostele capitale. Mircea Ciobanul restabilește reședința domnească la București.

După bătălia de la Călugăreni din 1595, Sinan Pașa se instalează la București, inițiind lucrări de fortificare pe care ni le descrie dascălul grec Nichifor Parasio, exarh al Patriarhiei de la Constantinopol. În octombrie același an, Sinan este nevoit să se retragă, în urma sosirii lui Mihai Viteazu. Înainte de retragere, el dă «foc și flăcări la toate casele, bisericile, grădinile și curțile domnești». Acum ard Mănăstirea Sfînta Troiță, Mănăstirea Stelea Spătarul, Mănăstirea Plumbuita și Biserica Doamnei Stana (Maria) din apropierea Curții domnești. Datorită distrugerilor aflate, Mihai Viteazu își mută reședința la Tirgoviște. În această vreme sînt semnalate la București 20 de biserici și mănăstiri*.

La 1655 are loc în București răscoala seimenilor și a slujitorilor călărași și dorobanți, cea mai de seamă mișcare socială din Țara Românească din veacul al XVII-lea.

Odată cu înscăunarea lui Gheorghe Ghica la 1659, turcii hotărăsc ca voievozii români să nu-și mai strămute scaunul domnesc de la București. Era un calcul strategic: Bucureștii se aflau în apropierea raialei de la Giurgiu, în vreme ce Tirgoviștea era mai de grabă aproape de hotarele Transilvaniei.

O dată cu dezvoltarea producției meșteșugărești, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea apar breslele. Crește și numărul prăvăliilor pentru desfacerea diferitelor produse. În 1666 un călător turc semnalează în oraș existența a 1000 de prăvălii și dugheni din scînduri.

În timpul domniei lui Brîncoveanu, fiscalitatea crește. De acest domnitor sînt însă legate o politică externă extrem de abilă și o înflorire simțitoare a construcțiilor și artei. La 14 decembrie 1704 se inaugurează și primul spital civil din țară, la Colțea, ctitoria spătarului Mihail Cantacuzino.

De la 1716 se instaurază regimul turco-fanariot. În timp acestui regim, care va dura pînă la 1821, Bucureștii se menține ca cel mai important centru economic al țării. După pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774), circulația mărfurilor se intensifică. Dintr-un tarif vamal, de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, rezultă că în acea vreme se vindeau: blănuri din Rusia, Crimeea, Polonia și Asia-Mică, cafea de Yemen și de Moca, măsline din Rumelia și Constantinopol, zahăr franțuzesc, candel venețian, anason polonez, icre din Rumelia, pastramă de Țarigrad (Constantinopol), orez de Pazargic, șofran de Veneția, ulei din Franța, halva de la

*) Mănăstirea Grînduri (1487—1510), biserica Curții domnești (1545—1559), biserica Doamnei Maria, a doamnei Stana (refacere), biserica Sfîntul Gheorghe Vechi și mănăstirea Sfîntul Gheorghe-Nou (a doua jumătate a secolului al XIV-lea), mănăstirea Plumbuita (1559—1585), biserica lui Ghiorma banul (1564—1565), biserica Sfîntul Nicolae a jupînesei Caplea (1564—1568), mănăstirea Sfînta Troiță (1566—1585), mănăstirea Ostrovului (1577—1591), mănăstirea Sfînta Ecaterina (1578—1579), mănăstirea Tirnovului (Sfîrșii Apostoli) (ante 1585), mănăstirea Mărcuța (1586—1587), mănăstirea Sfîntul Dumitru (apoi Ioan cel Mare) (ante 1589—1590), mănăstirea Mihai Vodă (1589—1591), biserica Sfîntul Nicolae Jitniță (ante 1590), mănăstirea Sărindar, biserica Albă din Postăvari, mănăstirea Sfîntu Sava (sfîrșitul secolului al XVI-lea).

Ardianopol, citrice din Grecia, pinză de Olanda și din Rusia, mătăsuri din Florența, Veneția, Lyon și China, postavuri din Paris și Londra, covoare de Smirna și Salonic, șaluri de Cairo, etc. Pe piața periodică a orașului, în Tîrgul de Afară, își desfășeau produsele țărani din împrejurimi, iar anual, — din vremea lui Constantin Brincoveanu — se ținea aici *tîrgul moșilor*.

Se semnaleză adesea că populația se ridică împotriva asupritorilor pămînteni și turci.

Datorită faptului că locuințele erau cel mai adesea construite din materiale ușor inflamabile, se semnaleză numeroase incendii, în tot cursul secolului al XVIII-lea. Astfel, în 1718 un mare incendiu arde «multe case și minăstiri», între care și minăstirea Sfintu Gheorghe Nou și biserica Curtea veche. Un altul, în 1739, distruge minăstirea Colțea împreună cu alte trei biserici.

La 21 martie 1821, revoluția lui Tudor Vladimirescu ajunge în București. Domnul Tudor străbate călare Podul Calicilor, în fruntea unui detașament de panduri, avînd în dreapta un preot cu crucea în mină, iar în stînga un ofițer aghiotant. Curînd însă revoluția va fi înfrîntă. Ea a zdrcinac totuși vechile așezări, ducînd — în următoarele decenii — la un proces rapid de modernizare. Pe la 1830 se semnaleză în București peste 100 de fabrici, 1515 prăvălii, numeroase drumuri și clădiri noi.

Pe plan social și politic se constată un climat de efervescență crescîndă: se pregătesc marile evenimente de la 1848. Organizarea administrativă se bucură de prevederile Regulamentului Organic. Orașul tinde spre o oarecare autonomie. La 2 decembrie 1831 intrase în funcțiune primul sfat orășenesc, compus din reprezentanți ai boierimii și burgheziei. Conform unor catagrafii, în anul 1838, existau în București aproximativ 60 de mii de locuitori stabili.

La 23 martie 1847 izbucnește în București un nou incendiu, distrugînd hanuri, biserici și două mii de case în centru.

Un capitol special al lucrării este consacrat *culturii în orînduirea feudală*. În domeniul învățămîntului, deprinderea limbii slave, — pentru cunoașterea scrisului și cititului, — s-a făcut în primele veacuri de existență a orașului, prin clerici, pe lângă biserici și minăstiri, care dispunea de texte religioase, materialul de bază pentru învățătura acestei limbi (p. 204). Cea mai veche școală bucureșteană a funcționat în chiliile din jurul bisericii Sfîntul Gheorghe Vechi, de pe la 1576. În secolul al XVIII-lea se introduce învățămîntul în limba română. Existau școli pe lângă bisericile: Colțea, Domnița Bălașa, Udricani. Printre dascălii școlii de la biserica Sfîntul Gheorghe Vechi au fost popa Flor și popa Constantin, miniaturişti și copişti talentați. Școala înființată la Văcărești, în anul 1721 de Nicolae Mavrocordat, avea pentru predare limba greacă și se pare că era destinată clericilor din sudul Dunării. Pentru clericii din țară. Alexandru Ipsilanti înființează o școală la Minăstirea Antim. La 1794 ia ființă școala domnească de la Sf. Sava. Învățămîntul superior a luat naștere la noi prin strădania lui Gheorghe Lazăr, care conduce la 1818 școala din localul minăstirii Sf. Sava.

În privința *tipografiilor*, acestea au fost așezate mai întii în locașurile religioase, meserii tipografice fiind recrutați în special din rîndul călugărilor (p. 211). În București, prima tipografie a funcționat la Mitropolie, la anul 1675, prin stăruința mitropolitului Varlaam. Prima carte tipărită în limba română este «Cheia înțelesului» la 1778. Îi urmează «Litrughia» (1680), «Molitvele» (1680), «Evanghelia» (1682), «Apostolul» (1683). cele două din urmă traduse din grecește, cu gravuri, de ieromonahul Damaskin Gherbest. La 1688 apare «Biblia lui Șerban», operă care a contribuit în bună măsură la formarea limbii literare române. La finele secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, tiparul ajunge la o mare înflorire, datorită Mitropolitului Antim Ivireanul. Dintre tipografiile semnlate în lucrare, menționăm tipografia de muzică bisericească, înființată la 1820 de Petre Efesiul, pe lângă școala sa de muzichie, de la biserica Sfîntul Nicolae-Șelari, unde va lucra mai apoi și Anton Pan. Vîndută Mitropoliei la 1827, aceasta a fost cea dintii tipografie de muzică bisericească din întreaga lume ortodoxă a răsăritului.

Vorbind despre *bibliotecile bucureștene*, autorii arată că la Mitropolie, bazele bibliotecii au fost puse de Mitropolitul Neofit I Cretanul (1738—1754). O altă bibliotecă remarcabilă exista în secolul al XVIII-lea și la Mănăstirea Cernica.

În privința literaturii, foarte bogată pe meleagul bucureștean, reținem pe copiatorii de cronici din secolul al XVIII-lea: preotul Stanciu, preotul Flor și cîntărețul Dumitru.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea iau ființă la București mai multe societăți culturale și apar ziare locale, începînd cu «Curierul Românesc», la 8 aprilie 1829.

Ne sînt înfățișate apoi date despre teatrul și muzica în București.

La 1713, datorită lui Antim Ivireanul, se îngăduie cîntarea slujbei bisericești în românește. În 1845 apare prima lucrare de teorie a muzicii, «Gramatica melodică», a lui Anton Pan.

Artele plastice, și între ele arhitectura, ocupă un loc important în viața orașului. Trecînd peste arhitectura civilă, vom reține din lucrare pe cea religioasă: Mănăstirea Tînganu (secolul al XV-lea), ridicată de Radu cel Frumos, Curtea Veche, Mărcuța, Mihai Vodă și Plumbuita (secolul al XVI-lea), Radu Vodă, Sfinții Apostoli, Mitropolia, Cotroceni (secolul al XVII-lea), etc.

Dacă stilul brîncovenesc apare la bisericile Colțea, Crețulescu și Stavropoleos, în secolul al XIX-lea la biserica «Teiul Doamnei» se face simțită influența neoclasicismului italian. Pe lângă minăstiri s-au format numeroși meșteri zugravi, între care se cuvine să fie amintiți, Pirvul Mutu și Constantin zugravul.

Partea a treia a Istoriei Orașului București cuprinde perioada dintre anii 1848—1918.

Pe larg sînt expuse evenimentele legate de anul revoluționar 1848. Apoi, cele legate de unirea principatelor, de formarea statului național român și cucerirea independenței naționale.

Orașul continuă să se dezvolte din punct de vedere cultural, comercial și edilitar. Reținem numai observația că, în domeniul muzicii, «acela care a contribuit în mod substanțial la formarea unei culturi muzicale populare a orașului a fost muzicul Anton Pan, psaltul de la biserica Lucaci, poet și compozitor». (p. 418).

Între 1878—1916 se înregistrează o creștere simțitoare a industriei, capitala concentrînd cea mai mare parte a întreprinderilor din întreaga țară. Odată cu înmulțirea numărului de fabrici și întreprinderi crește și numărul muncitorilor, născîndu-se o conștiință de clasă și o activitate politică susținută, îndreptată împotriva exploatării și asupririi.

Urmează descrierea evenimentelor din anii grei ai primului război mondial.

Aci se încheie primul volum al *Istoriei Orașului București*. Urmează ca un al doilea volum să ducă mai departe firul vieții celui mai mare oraș din țară, pînă în zilele noastre.

GABRIEL POPESCU

Studii și cercetări de istoria artei, seria artă plastică, tomul 12, 2/1965, editura Academiei Republicii Socialiste România, 349 p.

Numărul 2/1965 al periodicului *Studii și cercetări de Istoria artei, seria Artă plastică* a apărut în Editura Academiei Republicii Socialiste România, cuprinde, printre altele, articole cu privire la monumente de artă și unii creatori de artă plastice din care reținem:

1. Vasile Niculescu, *N. Grigorescu în amintirile și corespondența lui Alfred Bernasconi* (p. 219—261).

2. Ștefan Drăguț, *Biserica din Strei* (p. 299—317).

3. Ion Colan, *Datarea bisericii ortodoxe din Cristian-Brașov* (p. 327—328).

4. S. Albu, *Un jurnal al Consiliului de Miniștri din 1860 pentru întocmirea «Albumului Național» de către pictorul Gh. M. Tattarescu* (p. 341—343).

Prezentăm în cele ce urmează punctele de vedere și concluziile autorilor.

1) Remus Niculescu, *N. Grigorescu în amintirile și corespondența lui Alfred Bernath*. Studiul este o comunicare ținută în ședința secției a XII-a a Academiei Republicii Socialiste România la 8 iunie 1965.

Pe baza unui material inedit se aduc noi precizări la biografia artistului N. Grigorescu pentru anii 1870—1880.

Vrînd să scrie în 1907 o viață a pictorului Grigorescu, doctorul Istrati, s-a adresat lui Bernath. Chimistul, orbit la bătrînețe a dictat câteva zeci de pagini de amintiri despre marele artist. Ele au fost descoperite recent la Turnu Severin¹.

Poate chiar acesta a fost motivul pentru care Istrati n-a folosit «aproape de loc în scrierea sa amintirile lui Alfred Bernath». Cu toate acestea, paginile lor cuprind date interesante pe care Remus Niculescu însă le utilizează cu prudență și spirit critic.

Bernath începe prin a consemna locuințele succesive ale pictorului pe care le-a avut în București, după întoarcerea din Franța. Apoi, se precizează:

«Mai ales primăvara și toamna» pictorul pleca din București, de cele mai multe ori însoțit de prietenii săi Grecescu și Bernath, amîndoi oameni de știință, primul fiind botanist.

«Din momentul cînd marele maestru se simțea în plin aer, depărtat de circumferințele orașelor, devenea impacient și dirija mersul vehiculului mai mult la pas decît la trap, mai dese ori ne oprea în drum și se cobora din chervan, se apropia «de» cîmpul sau locul «de care» se simțea atras, fixa această pozițiune, citeva minute <...> cu ochii săi pătrunzători și magici și apoi ne aviza, cu un fel de gesticulațiune, ca un mesagiu, că aici rămînem». Pictorul își instala apoi umbrela și șevaletul, ajutat de unul din prietenii săi, și începea să lucreze înfrigurat, fără a face schițe preliminare sau a fixa «conturele obiectului» ori «măcar silueta unei figuri» (p. 222)².

Spre sfîrșitul anului 1872, Bernath a plecat însoțit de Grigorescu într-o excursie cu următorul itinerar: «Colibași, Goldeni, Apostolache, Păcureți, Matia, precum și Monteori pînă la Melenic». Din această perioadă datează desenele sale reprezentînd biserica din Matia.

Studiile realizate în aceste călătorii au fost achiziționate de diferiți amatori —, doctorul N. Kalinderu —, din expoziția organizată de societatea «Amicii Bellelor Arte» în 1873 (p. 227).

Bernath nu s-a rezumat numai la a ține compania pictorului în excursii, ci și la serile literare și muzicale ale atelierului din strada Batiștei.

Tot Bernath ajutat de Carol Davila prin 1875—1876 instalează în Azilul³ Elena Doamna, un cuptor pentru arderea obiectelor de porțelan și faianță pictate, de mină. Cu acest prilej a fost adusă de la Paris, profesoara Marthe Marie, căr-

1. Textul amintirilor lui Alfred Bernath, dictat de acesta unui anume D. Avra¹). În *(Contribuțiunii la datele biografice ale regretatului maestru Nicu Grigorescu, pictor, 1907)* păstrează în arhiva muzeului „Porțile de Fier” din Turnu-Severin, sub nr. 1877. Manșa înțe- — după cum ne relatează autorul — este alcătuită din mai multe părți, expediate succedent: C. I. Istrati, cu paginile numerotate deosebit: A. *Partea I* (5 p., noiembrie 1907); B. *J* gravuri, (14 p.); titlul este de astă dată *Schițe pentru biografia marelui pictor N. Grigorescu*, operă *Partea III* (10 p.); D. *Partea III. urmare* (15 p., ianuarie 1908); E. Adaos la *Partea*. La finele februarie 1908). Cf. nota 9, p. 221.

2. Cf. fig. 4 — N. Grigorescu: *Biserica din Matia, 1872*. (Muzeul de artă, semnalate fig. 5. — N. Grigorescu: *Biserica din Matia, 1872* (Muzeul de artă din Craiova 1820 de Cf. și nota 20. Grigorescu, — povestește Istrati —, era „amărit și indignat” — șelari, sufletului, și ca artist, și ca român”, de felul cum se restaurau în vremea sa sta a fost cea noastre vechi.

3. a răsăritului.

Grigorescu i-a dat îndrumări, cu gândul de a inaugura o producție de ceramică artistică națională. Atelierul a funcționat pînă în 1877 (p. 232).

Date esențiale aduc amintirile lui Bernath și pentru activitatea de gravor a lui Grigorescu, mai puțin cunoscută.

Tot așa de interesantă este și corespondența primită de Bernath de la Grigorescu și Grecescu. Ea este o sursă biografică bogată în precizuni și se află publicată în *Aneră* la acest studiu la paginile 242—261.

Scrisoarea cea mai veche datează din vara anului 1874 pe cînd Grigorescu se afla la Bacău. În același an, la 26 iulie, sosi aici și Grecescu. Cei doi porniră spre Iași, apoi prin Tîrgu-Neamț spre Agapia, unde stabiliră după obiceiul pictorului «cuartierul general». Porniră de aici, în excursii vizitînd minăstirile Văratecul, Neamțul și schitul Sihla, iar la 9/21 august erau din nou la Bacău pentru a-l aștepta pe Bernath (p. 233).

Firul corespondenței întrerupt este reluat în anul 1876.

Știrile pe care le avem — precizează autorul — nu ne permit să stabilim data exactă a plecării lui Grigorescu în Franța, unde nu mai fusese din 1869. Scrisorile sale de răspuns, încep însă cu data de 9 ianuarie 1877 (p. 234).

Către jumătatea lunii iulie Grigorescu era alături de Grecescu la Cartierul General de la Poiana, de unde pleca să lucreze în tabăra de lîngă Calafat.

La 20 august/1 septembrie, Grigorescu schița trecerea armatei peste Dunăre. La începutul lui septembrie era la Turnu Măgurele suferind de «niște friguri din cele mai teribile».

Restabilit complet, Grigorescu se pregătea să se înapoieze la Verbița «sau mai bine așa zice la Plevna», scria pictorul într-o scrisoare la 11/23 septembrie, «fiindcă mojiicii de turci nu vrea să ne lase să intrăm».

Dar, din cauza sănătății se văzu silit să mai întîrzie la Turnu Măgurele. De aici pictorul trecea adesea Dunărea. «Nicu lucrează mereu, și umblă cînd aici, cînd la Plevna, ca un pașă, dar lucrează» — scria Grecescu lui Bernath la 22 septembrie/4 octombrie (p. 237).

Grigorescu asistase la luptele de la Rahova (7/19 noiembrie), revenise la Turnu Măgurele, iar a doua zi, plecase la Verbița. La 27 noiembrie îl aflăm din nou la Plevna, unde aveau prilejul să asiste la predarea oastei lui Osman Pașa (28 noiembrie/10 decembrie).

Grigorescu — după cum se constată din aceste documente — a asistat la etapele campaniei războiului de independență, cu excepția celei din urmă, minînd cu atacul de la Smîrdan, căruia îi închină admirabila sa compoziție care a terminat-o în 1885.

Studiul aduce o lăudabilă contribuție la biografia pictorului Grigorescu pentru perioada 1870—1880, așa de puțin cunoscută.

Vasile Drăguț, *Biserica din Strei*. Vechile monumente românești — modeste tilorii de țară — de pe plaiurile hunedorene, «bisericele din Densuș, Riu de Mori, streuul Mare, Strei Singiorgiu, Ribîța, Leșnic și altele, întruchipează dorința mamei și a cneștilor locali de a afirma — și pe această cale — prezența lor liberă în viața strămoșească moștenire».

Autorul mai întîi dezbate rezultatele cercetărilor de pînă acum asupra bisericii din Strei în scopul de a-i clarifica istoria învăluită încă de taină. În acest scop se pleacă de la constatarea că zidirea bisericii din Strei a fost pusă în legătură cu zidirea bisericii din Sîntă Marie Orlea cu care are analogii pregnante, fiind de același tip arhitectural al secolului al XIII-lea.

Planimetric ambele prezintă sanctuar pătrat boltit pe cruce de plastică avîntă și turn-clôpotniță, pe fațada de vest. Acest tip de biserică-sală, cunoscut o largă răspîndire în cnezatele românești din secolele al XIII-lea, al XIV-lea, ctitorile din Ribîța, Leșnic, Strei Singiorgiu, etc., păstrînd planul.

2. Vasile Drăguț între bisericile Strei și Sîntă Marie Orlea au fost acceptate,

3. În ceea ce privește analogia a cronologică a lor, a continuat să fie controversată.

Deocamdată, autorul nu insistă asupra acestei probleme ci, aduce în discuție o teză dezbătută — după părerea sa — insuficient pînă acum: «semnificația tipologică a sanctuarului pătrat și cadrul stilistic în care se înscrie biserica din Strei ca reprezentant al unei întregi categorii de monumente» (p. 300).

Se insistă asupra tezei, nu numai pentru precizările de ordin cronologic pe care le-ar putea aduce soluționarea ei, dar și pentru că, în ultima vreme, a fost reluată în literatura de specialitate o veche interpretare, infirmată de multă vreme³.

Deși, departe de a se putea epuiza întregul material de studiu, se poate afirma că tipul de biserică-sală cu sanctuar pătrat s-a bucurat de o largă răspîndire în Transilvania în secolele al XIII-lea și al XIV-lea.

O primă categorie de biserică-sală ar constitui-o monumentele care din punct de vedere al planului se reduc la o navă dreptunghiulară și un sanctuar aproximativ pătrat. Sînt incluse aici bisericile reformate din Cudrioara, Dirja, Nireș, Hima, Șieu Odorhei, Orman, Căcuciu Nou, Ineu și bisericile evanghelice din Gîrbova de Jos, Reci, Rusciori, de asemenea bisericile din Chidea, Mitrești pe Deal și ruinele bisericilor din cetățile Odorhei și Feldioara.

O a doua categorie de biserică-sală o formează monumentele cu turn-clopotniță din Sîntă Marie Orlea, Strei și Luncani⁴.

La bisericile din Sîntă Marie Orlea și Strei coexistă unele elemente de tradiție romanică cu elemente gotice, marcînd o fază de tranziție între cele două stiluri evidente în Transilvania cu precădere după invazia tătară din 1241—1243.

Prezența ferestrei circulare polilobă de pe latura de sud a altarului bisericii Sîntă Marie Orlea, constituie — după părerea autorului — un indiciu suplimentar care îndreptățește opinia că prezența elementelor gotice trebuie pusă în legătură cu impulsul dat de activitatea șantierelor cisterciene (p. 301).

În continuare se face mențiune despre pătrunderea în centrul Europei în secolul al XII-lea a călugărilor cistercieni care au manifestat o deosebită preferință față de sanctuarele pătrate devenind în secolele al XIII-lea și al XIV-lea caracteristice la bisericile modeste de sat din Polonia, Boemia, Slovacia, Ungaria, Slovenia și Transilvania (p. 301).

Trebuie reținut că dintre toate bisericile hunedorene cu sanctuar pătrat numai Sînta Marie Orlea și cea din Strei au sanctuarul boltit în cruce, celelalte, un secol mai tîrziu, folosesc alte sisteme de boltire (boltă în leagăn-Leșnic, Ribvița și Rîu de Mori)⁵.

Autorul conchide că se impune cu precădere socotirea bisericilor românești hunedorene cu sanctuar pătrat în marea familie a construcțiilor central europene de acest tip din secolele al XIII-lea și al XIV-lea⁶.

Biserica din Strei, este clasată în rîndul monumentelor ridicate către sfîrșitul secolului al XIII-lea, «o datare în prima jumătate a aceluiaș veac rămîind fără putință explicării structurii gotice a altarului» (p. 303).

Netemeinicia afirmației că bisericile cu sanctuar pătrat sînt o raritate în Transilvania și că explicația apariției lor ar trebui căutată în arhitectura Moraviei mari din secolul al IX-lea, o constituie faptul că, vechile biserici hațegane cu

3. Corina Niculescu, *Considérations aux Pancienneté des monuments roumains de Transylvanie*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, I, 1962, nr. 2, p. 411—426.

4. Autorul precizează că în această categorie nu intră în discuție bisericile din Rîu de Mori, Leșnic, Măgești, Crișcior, Ribbița, Strei, Singiorgiu, Căvărnan, Zlătrea, Borod, Chișineu-Criș, care deși au o dispoziție planimetrică similară, ele aparțin unei faze mai tîrzii.

5. Un alt exemplu de boltire a sanctuarului în cruce îl oferă biserica ortodoxă din Zlatna din prima jumătate a secolului al XV-lea (cf. nota 19).

6. Mai rămîne să se explice prezența briurilor decorative din cărămizi dispuse în zigzag, deopotrivă caracteristice la bisericile din Sîntă Marie Orlea, Strei și biserica din Deusus, briuri socotite ca fiind derivate din creștăturile în lemn (cf. nota 21).

sanctuar pătrat — Sintă Marie Orlea și Strei — poartă amprenta stilistică a epocii în care au fost înălțate, — cea de a doua jumătate a secolului al XIII-lea (p. 305).

Înainte de a se trece la problemele complexe pe care le ridică picturile bisericilor din Strei, autorul consideră necesar să facă o trecere în revistă a întregului ansamblu de picturi.

În altar⁷, în partea de răsărit există un fragment din tema «Isus în glorie».

Pe perețele estic — pictura fiind mai bine păstrată —, se recunosc Sfinții Apostoli Pavel, Petru (ΠΕΤΡΟΣ) și Ioan (ΙΩΑΝΝΗΣ).

Friza sudică se continuă cu Sfinții Matei (ΜΑΤΘΑΙ) Toma, Luca etc.

În naos pictura se păstrează doar în partea de sud⁸.

De o atenție cu totul specială s-a bucurat friza de apostoli din altar, fiind pusă în legătură cu programele iconografice specifice bisericilor capadochienne și cu pictura răspândită în orientul secolelor al VI-lea și al XI-lea (p. 307).

Se caută precizarea genezei acestei teme iconografice în pictura murală din Transilvania. În acest scop sînt expuse sistematic ansamblurile de pictură murală din țările Europei centrale cu care Transilvania a avut legături, pe baza unui material comparativ din secolele al XI și al XV-lea.

«Frecvența acestei teme iconografice în pictura murală a sanctualelor central-europene din secolele al XII-lea și al XV-lea, coroborată cu datele cunoscute din Transilvania, obligă la abordarea de pe cu totul alte poziții a picturilor de la Strei» (p. 310).

Pe un teren tot așa de nesigur — precizează în continuare autorul — a fost clădită și teoria în legătură cu așa numita reprezentare a liturghiei galicane din sanctuarul bisericii din Strei.

Autorul conchide: «Departate de a fi o simplă relicvă iconografică, imposibil de explicat printr-o logică înlănțuire cauzală, picturile altarului bisericii din Strei apar ca un reflex al fenomenului artistic ambiant, dovedind capacitatea de absorbție estetică a micii nobilimi românești în faza ei de ascensiune. Într-o epocă în care țările românești surori — Țara Românească și Moldova — încă nu se constituiseră ca state independente și ca vetre de artă cu putere de iradiere — așa cum se va întâmpla mai târziu —, cînd încă nu se formaseră centre locale de artă, cnejii transilvăneni erau oarecum siliți ca, pentru satisfacerea nevoilor lor artistice, să facă apel la ceea ce le puteau oferi meșterii peregrini, mulți veniți, de departe, ca pietrarul portalului de vest al bisericii Sînta Marie Orlea sau, cum se va arăta de îndată, ca pictorii bisericii din Strei.

Analiza stilistică a ansamblului de pictură de la Strei, întărește teza schimbărilor artistice, circumstanțînd-o cu argumente suplimentare» (p. 312).

Este dezbătută apoi, largă iradiere pe care a avut-o în Europa centrală pictura italiană trecentistă.

În Transilvania iradierea acestei picturi a fost destul de puternică, deși n-a fost studiată încă suficient, ea poate fi urmărită la picturile bisericii evanghelice din Homorod, la biserica romano-catolică din Vlaha, la bisericile reformate din Tileagd și la capela bisericii fortificate din Sinpetru, etc.

Picturile navei bisericii din Strei se apropie mai mult de cele ale bisericii din Sintana de Mureș, mai evoluată, fiind cu probabilitate atribuite unui meșter italian (p. 314).

«Poziția stilistică a picturilor din altar se explică prin întîlnirea, într-un mediu artistic provincial, a mijloacelor de expresie devenite tradiționale cu elemente inovatoare, încă neînțelese și neasimilate. Fenomenul, susținut cu artiști

7. Cf. fig. 2. — *Biserica ortodoxă din Strei — pictură din altar, apostolii Matei și Toma* (clîșeu Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România), (p. 306).

8. Cf. Fig. 3. — *Biserica ortodoxă din Strei — pictură din navă, Sfînta Nedekha și „Glykophilousa“* (clîșeu Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România), (p. 307).

modesti, se dezvoltă în paralel cu cel al iradierii directe a picturii italiene și are cam aceeași arie teritorială și cronologică».

În registrul inferior al altarului, ascuns după ușa diaconască, se află autoportretul ctitorului — un dolmatin la origină. El este îmbrăcat aici într-un costum tipic de țirgoveț din secolul al XIV-lea, cu glugă — numită «chape» — foarte cunoscută în Europa apuseană și centrală purtată de micii meseriași ai orașelor de la sfârșitul secolului al XIII-lea pînă la începutul secolului al XV-lea, purtată și de pictorul de la Strei, el însuși un meșter pelerin (p. 316).

Inscripția care însoțește portretul fiind ștearsă parțial, nu permite o citire sigură a numelui pictorului. Iată textul acestei inscripții: $\rho\epsilon\tau\iota\epsilon\ \mu\epsilon\sigma\tau\epsilon\rho\ \alpha\beta\gamma\alpha\gamma\alpha\delta\ \left[\epsilon\ \pi\eta\sigma\alpha\lambda\ \chi\rho\kappa\omicron\upsilon\omicron\sigma\omicron\omicron\right]$.

Citind această inscripție autorul presupune că meșterul se numește GROZIE, căruia îi atribuie picturile din altar, a Sfintei Ecaterina din partea de răsărit a navei și *Iisus în mormînt* din timpanul portalului vestic.

Celui de al doilea meșter sînt atribuite picturile de pe peretele sudic al navei.

Avînd în vedere toate elementele stilistice analizate, autorul consideră că întregul ansamblu de la biserica din Strei «poate fi datat în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, cu probabilitate către sfârșitul celui de al treilea sferb» (317). Este epoca în care cnezatele românești hunedorene se afirmă din ce în ce mai puternic pe plan politic și militar, iar documentul din mai 1360; constituie «prin implicațiile sale o adevărată prefață la capitolul artei românești hunedorene din această vreme».

Realizate într-o epocă în care centrele locale de pictură nu căpătaseră o fizionomie proprie, picturile ansamblului bisericii din Strei, întruchipează acel moment în care cnejii români încă erau obligați să facă apel la meșteri străini. Cu timpul, se resimt influențele venite de la tinerele vetre de artă ale Țării Românești și Moldova, concretizate așa de original în picturile bisericilor din Crișcior, Ribița și Leșnic.

Ion Colan, *Datarea bisericii ortodoxe din Cristian-Brașov*. Studiul este o evocare a citorva aspecte caracteristice frământatei istorii a bisericii ortodoxe din Cristian-Brașov.

Actuala biserică din Cristian a fost zidită din piatră și cărămidă în anul 1795, după cum se face mențiune în pisania aflată deasupra ușii din tindă: «Această sfinț(ă) Biser(î)că sau făcut î(n) zilele înălțat. î(m)părat Franciscus II și arhieru mar(elui) P(rincipat) Ardeal(ului) Gherașim Adamovici cu cheltuiala Dum(nealui) jup(an) Neculae Ciurcu... cu soți(a) dum(isale). Despre anu(l) 1795. Cărstian.

Și cu hramu Adormirea Născătoarei de Dumnezeu».

Pictura interioară a bisericii s-a făcut în anul 1821, cu cheltuiala preotului Stoica Popovici, reprezentat împreună cu soția sa Bucura pe peretele din fund al podișorului, cu inscripția următoare:

«În zilele împăraului Franciscus și arhierului Vasile Moga sau zugrăvit Biserica Cărstianului cu toată cheltuiala părintelui Stoica Popovici, 1821 Oct. 24».

Dar, înaintea acestei biserici de zid — adaugă autorul — a existat o altă de lemn. Dovada o face actul de la 1783 al cristiănenilor prin care își aleg gocimani și dascăl și faptul că la 1790 un preot Bucur primește de la primăria săsească a comunei o adevărată pentru cei 38 de ani prestați cu «osîrdie și credință». Aceasta înseamnă că încă din 1753 exista în sat o bisericuță deservită de acest preot Bucur din părțile Cimpulungului muscelean.

Alte două documente necunoscute pînă acum, cîmboară începuturile bisericii pînă spre anul 1732.

Primul este o jalbă a cristianenilor adresată căpitanului Ilie Birt, care la rîndu-i face o întîmpinare la Magistratul Brașovului, luîndu-le apărarea împotriva unei samavolnicii. El precizează:

În anul 1731, la 29 decembrie români din Cristian au cumpărat de la sași. un loc lung de 26 de pași și lat de 21, cu 15 florini». (p. 327).

Autorul ține să precizeze că locul nu a fost cumpărat de la sași ca particulari — cum s-ar putea înțelege — ci chiar de la comuna reprezentată de primarul Martinus Czeidner (Zeidner), prin Mihail Schmidt și juriștii comunali Iohannes Tobissen, Georgius Chrestele. Aceștia iau în considerare cererea românilor Stoica, Gociman, Radul Dolbe, Constantin Barbul și Ioan Preda, prin care solicitau să li se vîndă «o anumită porțiune de pămînt, pentru îngroparea morților. . .».

Romîni precizează în continuare documentul — «locuiesc lingă comuna noastră», Cristianul înnumărînd pe atunci 106 familii românești, circa 400—500 suflete (p. 327).

Solicitarea era motivată: «...că le cade greu să-și ducă morții atît de departe, în același loc pe care l-au avut de la bun început, în afara Uliții Lungi, trebuind să-și ducă morții prin uliți sau chiar peste garduri». Deci, ei cer nu locul avut «din vechime, ci altul».

Cererea este aprobată.

Locul este cumpărat cu toate formele legale, de la autoritatea satului. Se va vedea că aceeași autoritate, numai în virtutea dreptului celui mai puternic, va săvîrși împotriva românilor la 11 mai 1753 un act de samavolnicie.

Se crede că prima biserică din Cristian datează din 1732 și era zugrăvită și pe dinăuntru și pe dinafară.

Autorul prezintă următoarele concluzii: înaintea zidirii actualei biserici a existat încă din anul 1732, una de lemn, despre care știm că a avut un cimitir, altul decît cel de azi.

Ceva mai tîrziu, în 1753, s-a încercat să se mărească clădirea bisericii, dar autoritatea constituantă a satului, a dărîmat adaosul, încercînd să strice și biserica veche⁹ (p. 328).

Pe locul acestei biserici de lemn s-a clădit în 1795 actuala biserică din Cristian.

S. Albu. *Un jurnal al Consiliului de Miniștri din 1860 pentru întocmirea «Albumului Național» de către pictorul Gh. M. Tattarescu.* — Autorul dă la iveală textul a două documente, care nu sînt cuprinse în bibliografiile privitoare la pictor, ci doar amintite.

Iată jurnalul apărut în *Amiculu Litteraturei Române* nr. 4, din 11 august 1860 p. 28—29 (reprodus după *Monitorul, ziar oficial al Țării Românești* nr. 184 din 3 august 1860).

«Consiliulu Miniștriloru [Diurnalu

«Astă-zi luni la 18 ale lunii Iuliu, anulu 1860, în ședința consiliului Miniștriloru din Țearra Românească, luându-se în băgare de seamă referatuliu D-lui Ministru secretariu de Statu la departamentululu culteloru și instrucțiunei publice cu no. 2610, asupra numirei unui pictoru care să se însărcineze a merge pe la toate Monastirile din țearră, de comunu, ca să copieze desemele de costume antice, portrete, zidiri vechi, monumente, chiar puncte de vedere estraodinara și mai cu seamă a locu-

9. Cf. nota 9. — „În vara anului 1761, ca exponent al politicii religioase inițiate la Viena, generalul Butow avea să rezolve cu tunul problema minăstirilor ortodoxe din Transilvania. Autoritățile din Cristian, prin actul din 1753, devin astfel precursori ale celor ce aveau să se întîmple la 1761, de data aceasta nu izolat, ci în cadrul unei politici religioase de Stat».

rilor unde sau săvârșitu fapte străbune glorioase; considerîndu că această propu nere, atîtu din punctulu de vedere arheologicu și istoricu, citu și acela alu artei picturii, este de mare interesu pentru țearră; considerîndu că trecerea timpulu distruge încetulu aceste relicce antice și isvoare prețioase ale istoriei țerii, și că unu mijlocu din cele mai eficace pentru conservare, este acele de a se transforma în albume; considerîndu că la încheerea jurnalulu din 29 ianuariu din urmă pentru măsurile adoptate întru conservarea obiectelor arheologice și istorice; consiliulu Miniștriloru a scăpatu din vedere și această mesură; considerîndu în fine, alegerea făcută de D-nu Ministru în persoana D-lui G. M. Tătărăscu¹⁰ de a se însărcina ca competente cu copierea desemneleru unoru asemenea obiecte.

Consiliulu unitu cu părerea D-lui Ministru arătată a se însărcina D. Tătărăscu cu facerea unui asemenea album, începîndu lucrarea îndată, acordîndu dreptu diurnă pentru anulu acesta galbeni cincizeci pesrunși din fondurile Eparhiiloru și a Monastiriloru prin analogie, cum și din veniturile Monastiriloru închinat cînd se va regula chestia, pe lingă care să se adaoage progonbu pentru transportu; iar pentru annii viitori să se ia mesuri a se alloca o sumă în Budgete, ca cu acestu modu continuîndu lucrarea să ajungemu a avea album complectu de toate aceste obiecte prețioase pentru țearră și istoria ei.

Dispozițiunile acestui jurnalulu se voru aduce la îndeplinire de D. Ministru alu cultelor și Instrucției publice, după ce mai întiiu se voru supune la cunoștința și aprobarea M. S. Domnitorulu¹¹.

B. Vlădoianu,
V. Boerescu

G. Costaforu
I. I. Filipescu.

Tot în legătură cu activitatea desfășurată de pictorul Tătărăscu, în biografia Teodorei Voinescu, sint reproduse — precizează autorul — peste 40 de contracte încheiate de acel artist, pentru zugrăvirea tot afitor biserici, mînăstiri și capele din București și provincie, între anii 1853 și 1892. La fel în 1860 pictorul mai încheiase cu Episcopia Rîmnicului un contract în vederea zugrăvirii a 24 icoane și poleitul stranei domnești, și altul cu «Ministerul Cultelor», tot pentru zugrăvitul și poleitul tîmplei de la paraclisul Cîmpulungulu (ambele încheiate tot în iulie a. c.).

Iată textul circularei Ministerulu Cultelor, dată în legătură cu aplicarea acestui Jurnal al Consiliulu de Miniștri:

«Prin diurnalulu consiliulu miniștrilor din ședința de la 18 iuliu corent aprobat de Măria Sa Domnitorul, D. pictor G. M. Tătărăscu este încărcinat cu copierea desenelor, costumelor, portretelor și a tuturor monumentelor antice, arheologice și istorice de prin toate mînăstirile din țeară, spre a forma un album complect de toate aceste obiecte prețioase pentru țeară și istoria ei.

Această punere la cale a guvernulu se comunică prea cuvioșilor voastre spre sciință, tot de o dată, sub semnatul vă invită cu onoare ca să bine voiți a da d-lui Tătărăscu înlesnirile cuvenite, la îndeplinirea misiei sale, arătîndu-i și informîndu-l despre cci cite asemenea obiecte prețioase coprînde mînăstirea ce administrați.

Primiți, prea sfinți și prea cuvioși părinți, încredințare(a) prea osebitei mele considerații.

Ministru ad-interim

V. Boerescu

1860, Iulie 29, No. 2780.

10. Pe vremea aceea (în 1860), pictorul încă nu-și ortografa numele Tattarescu.

11. Alexandru Ion Cuza.

• Care va fi fost soarta acestei frumoase inițiative ne-o precizează tot autorul. Cu toată sîrguința și sprijinul primit din partea autorităților, lucrarea proiectată n-a putut fi dusă la bun sfîrșit.

Din lucrare au rămas doar 36 desene și schițe adunate sub titlul «Albumul Național» și care se păstrează în colecția secției de stampe al Academiei Republicii Socialiste România; ele însele opere de o incontestabilă valoare artistică.

Articolul este o contribuție de seamă la bibliografia vieții și activității pictorului Gh. M. Tattarescu.

I. F. ST.



[C. I. G.]

